

భారతి ముప్పది ఆరవ సంపుటము

అ క ా రా ది వి ష య సూ చి క

36.1-6

35533

Handwritten signature/initials

	సం.	పుట.
... యువకులం ఎన్నేర్చిది? (కల)	...	8 88
అనుమంచి అబ్బురపుపాత్ర (వాణి)—శ్రీ ఆరుద్ర	...	8 54
అనంతకృష్ణులు : అభిరుచి నిర్దేశము (వాణి)—శ్రీ సాక్ష్య కృష్ణమూర్తి	...	7 26
అన్యాయదేశము : భల్లటుకు (వాణి)—శ్రీ బొమ్మకంటి శ్రీనివాసాచార్యులు	...	12 67
అపరాజిత (క)—రంగారావు	...	8 27
అపకోమిషర్యము (ప)—శ్రీ హరితశివశర్మ	...	8 27
అమరకళిక వ్యాఖ్యాత కాకతిప్రతాపరుద్రుడేనా? (కల)—శ్రీ కె. మోన్. వి. శర్మ	...	9 94
అమృతుడు (క)—శ్రీ ఆర్. ఎస్. సుదర్శనం	...	9 11
అమెరికాలో ఇంగ్లీషుసాహిత్యం (వాణి)—శ్రీ యెనెల్ ట్రిలింగ్	...	1 75
అరుణకిరణాలు (ప)—శ్రీమతి పి. అరుణకుమారి	...	10 64
ఆర్ధరాత్రి వేళ (ప)—శ్రీ పి. గణపతిశాస్త్రి	...	6 78
ఆర్థశాస్త్రపితామహుడు విశ్వమిక్కిల్ (వాణి)—శ్రీ ఋణును వేంకటసుబ్బారావు	...	1 15
ఆంధ్రవదన వదనాభేదములు—విమర్శ (వాణి)—శ్రీ నిడుదవోలు వేంకటరావు	...	1 5
ఆశ్చర్యము : సమాధానము (వాణి)—శ్రీ విఠలు చినసీతారామస్వామిశాస్త్రి,		
శ్రీ నిడుదవోలు వేంకటరావు	...	7 22
ఆత్మజ్ఞానం (క)—శ్రీ ఆర్. ఎస్. సుదర్శనం	...	1 69
ఆత్మార్పణము (ప)—శ్రీ మోదర్ల రామకృష్ణశర్మ	...	12 30
ఆర్థర్ కోయిల్స్టర్ (వాణి)—	...	2 81
అలాపన (నా)—శ్రీ రాఘవ	...	12 59
ఇకోయిలుచి (వాణి)—శ్రీ శ్రీనివాససోదరులు	...	4 8
ఇప్పై ఐదో శతాబ్దంలో చంద్రుడు (ప)—శ్రీ మాదిరాజు రంగారావు	...	6 32
ఉక్కుపంజరాలు (నా)—శ్రీ రమణశ్రీ	...	4 61
ఉత్సేహితులు (క)—శ్రీ జి. భాను	...	12 40
ఉల్లి చేసిన మేలు (కల)—శ్రీ నిడుదవోలు వేంకటరావు	...	12 90
ఋషివాణి (ప)—శ్రీ జెన్నూరి శ్రీనివాసమూర్తి	...	11 26
ఎక్కడ ఆత్మరహస్యములు (వాణి)—శ్రీ బూర్గులరామకృష్ణరావు	...	1 8
ఎజ్జన గంధవోలుదా? (వాణి)—శ్రీ దివాలపిచ్చయ్యశాస్త్రి	...	7 8
ఎజ్జను ధర్మాపతి చేబోలు కాసనము (వాణి)—శ్రీ మల్లంపల్లి సోమశేఖరశర్మ	...	11 8
ఎవరోపిలిచారు (నా)—శ్రీ ఆంగర నూర్యారావు	...	1 25
ఎరుకాడేసింది! (క)—శ్రీ మిక్కిలి సుందరరావు	...	10 45
కలెనోపరివర్త (ప)—శ్రీ దేవకొండ బాలగంగాధరతిలక్	...	8 57
కథకలిసాహిత్యము (వాణి)—శ్రీ తుట్టపర్తి నారాయణాచార్యులు	...	10 85
...	...	11 77
కావ్యపుబ్బయింది! (ప) శ్రీ కె. కామారావు	...	11 78
కన్నడ భాషాభివృద్ధి : కైరత్ (కల)	...	1 95
...	...	8 28

1122
4

	నం.	పుట.
కలలోపిలుపు (ప) — శ్రీ పి. గణపతికాశ్రి	...	4 80
క్కెక్కెబిదారం (కల)	...	8 89
క్కెప్పవంతులో వటరాజా పికాసో (వాగ్) — శ్రీ ఆమంబర్ల గోపాలరావు	...	6 25
క్కెప్పలలో కాలగమనం (ప) — శ్రీ పోరంకి ఆనందం	...	17 89
క్కెక్కెక్కె ఎవరు? (వాగ్) — శ్రీ శ్రీపాద గోపాలకృష్ణమూర్తి	...	12 28
క్కెక్కెక్కెలనాటి కాసనకవులు (వాగ్) — శ్రీ కె. హెచ్. వి. శర్మ	...	2 15
క్కెక్కెక్కె	...	8 18
క్కెక్కెక్కె వారి ఖండకావ్యాలు (వాగ్) — శ్రీ పి. గణపతికాశ్రి	...	2 56
క్కెక్కెక్కె కథకుమూలం (కల) —	...	13 91
క్కెక్కెక్కె మూర్తి (క) — శ్రీ ఆర్. ఎస్. మధుర్యం	...	7 14
క్కెక్కెక్కె ప్రభు (ప) — శ్రీ బూర్గుల రామకృష్ణరావు	...	5 1
క్కెక్కెక్కె : కౌశ్యత్యము (వాగ్) — శ్రీ చిలుకూరి పాపయ్యకాశ్రి	...	6 79
క్కెక్కెక్కె	...	7 76
క్కెక్కెక్కె గారము (వాగ్) — శ్రీ సాశ్వత కృష్ణమూర్తి	...	6 67
క్కెక్కెక్కె కలావేంకటరావు (వాగ్)	...	4 86
క్కెక్కెక్కె హరివాగ్గూర్ణంపంతులు (వాగ్) — శ్రీ సంధ్యావందనం శ్రీనివాసరావు	...	10 81
క్కెక్కెక్కె అప్రకటితకావ్యం (కల)	...	8 85
క్కెక్కెక్కె రాయల గయకావ్యము (వాగ్) — శ్రీ వేలూరి వేంకటరమణయ్య	...	2 5
క్కెక్కెక్కె ప్రభుత్వ గ్రహచారము (వాగ్) — శ్రీ రాశ్వతి గోపాలకృష్ణమూర్తి	...	10 4
క్కెక్కెక్కె పాట (ప) — శ్రీ బొడ్డు బాపిరాజు	...	5 7
క్కెక్కెక్కె ప్రయోగాల పరిశీలన (వాగ్) — శ్రీ నిడుదవోలు వేంకటరావు	...	4 54
క్కెక్కెక్కె పాశ్చిమ (వాగ్) — శ్రీ సాశ్వత కృష్ణమూర్తి	...	9 78
క్కెక్కెక్కె ఖండకావ్యము (వాగ్) — శ్రీ తుంగ కృష్ణమూర్తి	...	11 85
క్కెక్కెక్కె (కథ) — శ్రీ శంకర్	...	11 41
క్కెక్కెక్కె (ప) — శ్రీ వి. పురుషోత్తం	...	12 54
క్కెక్కెక్కె (క) — శ్రీ ఆర్. ఎం. చిదంబరం	...	10 11
క్కెక్కెక్కె జయకావ్యము (వాగ్) — శ్రీ కె. వి. హెచ్. శర్మ	...	12 25
క్కెక్కెక్కె (ప) — శ్రీ మోచర్ల రామకృష్ణకవి	...	2 87
క్కెక్కెక్కె (క) — శ్రీ తాడిసిరి చాతరాజు	...	12 13
క్కెక్కెక్కె లోక సభ (ప) — శ్రీ వాయుని గుబ్బారావు	...	8 20
క్కెక్కెక్కె వాక్యాలలోని చరిత్రాంశాలు (వాగ్) — శ్రీ కొత్తభాగ్యవాదరి	...	9 79
క్కెక్కెక్కె గ్రంథమర్పణము	...	2 92
క్కెక్కెక్కె	...	3 90
క్కెక్కెక్కె	...	4 98
క్కెక్కెక్కె	...	5 91
క్కెక్కెక్కె	...	6 95
క్కెక్కెక్కె	...	7 94
క్కెక్కెక్కె	...	8 95
క్కెక్కెక్కె	...	9 95
క్కెక్కెక్కె	...	10 98
క్కెక్కెక్కె	...	11 98
క్కెక్కెక్కె	...	12 98

	నం.	పుట.
గ్రహకక్షాక్రమముందలి విశిష్టత (వాన్) — శ్రీ రాళ్లపల్లి గోపాలకృష్ణమాచార్యులు	1	62
గ్రహచేధి (వ) — శ్రీ కుంటిమద్ది శేషశర్మ	3	15
గ్రీష్మవేగము (ప) — శ్రీ శివగన సరసింహస్వామి	7	41
ఘటన (కథ) — శ్రీ శ్రీపాద ముబ్రహ్మగృహస్థి	11	8
చంద్రాత్మకము : శేవశ్రమణి ప్రసాదకావ్యము (వాన్) — శ్రీ పుట్టపర్తి నారాయణాచార్యులు	8	66
చల్లగా చేయుచున్నపుడు చెవా (వాన్) — 'రాజకీయవిద్యార్థి'	10	94
చెతనాజ్యోతి (వ) — శ్రీ దాశరథి కృష్ణమాచార్యులు	3	1
చెవా ఆర్థికవ్యవస్థ, దూర్ గ్రహచందం (వాన్) — శ్రీ యులుసు వేంకటసుబ్బారావు	7	17
జగత్స్వరూపంపై నా ప్రస్తుతరూపి (వాన్) — శ్రీ చెర్రీ ట్రాండ్ రెస్సెర్	3	78
జాతకములపై గ్రహాల ప్రభావము (వాన్) — శ్రీ రాళ్లపల్లి గోపాలకృష్ణమాచార్యులు	2	28
జీవించాలంటే! (నా) — శ్రీ మల్లాది సత్యనారాయణ	6	47
జ్యోతిషశాస్త్ర రహస్యము (వాన్) — శ్రీ వాసిరెడ్డి పార్థసారథి	7	56
తారతమ్య మురిపెం (క) — శ్రీ పురాణం నూర్య ప్రకాశరావు	12	83
తార లక్ష్మణునితో (ప) — శ్రీ పుట్టపర్తి నారాయణాచార్యులు	6	17
తిరుగుబాటు - ఒక బాటు (వాన్) — శ్రీ నూ వర్త్ హోర్ రాయ్	6	9
తీరినవిషయ (క) — శ్రీ ఆర్. ఎం. చినంబరం	7	42
తృణాశ్రయ ప్రకారము : నిరుద్యోగ సమస్య (వాన్) — శ్రీ యులుసు వేంకటసుబ్బారావు	4	17
తెనుకకానెనాలో అన్యజేష్యులు (వాన్) — శ్రీ మోజేకుర్తి సత్యనారాయణ	11	58
తెలుగు తోలికావ్యము : కవిజనాశ్రయము (వాన్) — శ్రీ జేవరపల్లి వేంకటకృష్ణారెడ్డి	10	65
దమయంతి వాక్యాన్వయము (వాన్) — శ్రీ కొండునూ మీరరావువాచార్యులు	10	79
దుగ్ధపథము (ప) — శ్రీ మతి పి. అరుణకుమారి	10	89
దుర్బుధూర్తలము (వాన్) — శ్రీ రాళ్లపల్లి గోపాలకృష్ణమాచార్యులు	7	32
దులుపు బూజు (ప) — శ్రీ శ్రీరంగం నారాయణరావు	9	19
ద్విపదిభారతము : తిమ్మయ్యసత్యతంత్ర (వాన్) — శ్రీ కొమ్మనమంచి జోగయ్యశర్మ	5	18
ద్విపదిభారతము : బాలసరస్వతి లోపాలు	6	85
ధర్మము : ధర్మ-గుణము : గుణి (వాన్) — శ్రీ వేలూరి శివరామకృష్ణ	7	49
ధర్మవ్యాధుడు (క) — శ్రీ 'మంత్ర'	11	71
ధ్వని : వర్ణం (వాన్) — శ్రీ భద్రరాజు కృష్ణమూర్తి	9	34
వన్నయభిప్రాయం : కృష్ణసిద్ధాంతము (వాన్) — శ్రీ భూతిపాళ శ్రీరామమూర్తి	1	49
వన్నచోడుని జీవితప్రయోగంపై చిత్రి (వాన్) — శ్రీ మతి పి. రాజేశ్వరి	10	38
వన్నచోడుని వర్ణనలలో వన్నలు చిన్నలు (వాన్) —	5	57
నా గాఢముతం జేపవినవే (వాన్) — శ్రీ హరిశివశర్మ	6	63
నాదపరిమళం (ప) — శ్రీ సి. నారాయణరెడ్డి	11	85
నిలువునా ఉరుముడు! (ప) — శ్రీ తెన్నేటి విశ్వనాథం	7	66
నిలువునా ఉరుముడు! (ప) — శ్రీ తెన్నేటి విశ్వనాథం	4	9
నిలువునా ఉరుముడు! (ప) — శ్రీ తెన్నేటి విశ్వనాథం	5	79
నిలువునా ఉరుముడు! (ప) — శ్రీ తెన్నేటి విశ్వనాథం	12	38
నిలువునా ఉరుముడు! (ప) — శ్రీ తెన్నేటి విశ్వనాథం	8	72
నిలువునా ఉరుముడు! (ప) — శ్రీ తెన్నేటి విశ్వనాథం	1	92
నిలువునా ఉరుముడు! (ప) — శ్రీ తెన్నేటి విశ్వనాథం	5	88
నిలువునా ఉరుముడు! (ప) — శ్రీ తెన్నేటి విశ్వనాథం	6	94

1122
4

	నం.	పుట.
పర్యవ్రథావానుభవము (వా) — శ్రీ రాశిపల్లి గోపాలకృష్ణమాచార్యులు	...	7 88
పల్లవుల పుటుక (కల) — శ్రీ తంగిరాల సుబ్బారావు	...	2 90
పల్లవుల శిల్పశైలి (కల) — శ్రీ ఆమందర్ల గోపాలరావు	...	5 87
"	...	10 97
" " శ్రీ పాదగోపాలకృష్ణమూర్తి	...	11 92
పల్లవులు (కల) —	...	4 90
"	...	8 91
పేరులేనిమనుషులు (క) — శ్రీ 'చంజీర'	...	5 49
ప్రభాతవృత్తిము (ప) — శ్రీ బొమ్మకంటి శ్రీనివాసాచార్యులు	...	2 1
ప్రాకృతభాష : పరవస్తు వారిసేవ (వా) — శ్రీ నిశుదవోలు వేంకటరావు	...	11 66
ప్రాచీనవాస్తువులలో గచ్చు, గార (కల) —	...	12 92
ప్రాఫెసర్ జి. డి. షాన్. కోల్ (కల)	...	2 87
ప్రేయసితో పరకానితి (ప) — శ్రీ శ్రీరంగం నారాయణబాబు	...	3 76
బాష్పప్రమాదములు (ప) — శ్రీ మోటూరి వెంకటరావు	...	9 88
విరుదవాసుధేయులు (వా) — శ్రీ విక్రమ శేషాచార్యులు	...	8 49
"	...	10 57
బూర్గులవారి భాషాసేవ (వా) — శ్రీ వి. రామరాజు	...	11 17
బొటన వ్రేలు (వా) — శ్రీ మందపాక రాజేశ్వరశాస్త్రి	...	2 62
భానుకరవికారి (ప) — శ్రీ కొమాండూరు కృష్ణమాచార్యులు	...	1 47
భానుకలాపం (కల) — శ్రీ తుమ్మలపల్లి సీతారామరావు	...	7 89
భానుకలాపము (క) — శ్రీ భాగవతు మూర్తివారాయణశాస్త్రి	...	2 10
భారతదేశంలో బాల్మీకదేశాల సంబంధం (కల)	...	8 86
భారతంలోని శ్రీ పాత్రలు-అంబ (వా) — శ్రీమతి పి. సత్యవతీదేవి	...	12 78
భారతీయ వాస్తువిజ్ఞానము (వా) — శ్రీ గడియారం రామకృష్ణశర్మ	...	8 29
భారతీ జన్మదినము	...	1 1
భారతీయ తత్వమీమాంస : పేటి ప్రజారాజ్యలు (వా) — శ్రీ కటూరి వేంకటేశ్వరరావు...	...	11 27
భారతీయ శిల్పచిత్రకళా లక్ష్యములు (వా) — శ్రీ తిరుమల శ్రీనివాసశర్మ	...	6 41
భావనాంకురం : ప్రత్యుత్తిరం (కల) — శ్రీ ఆమందర్ల గోపాలరావు, శ్రీ హరితశిఖర	...	9 92
భాష్కరరామాయణము (వా) — శ్రీ కొర్లపాటి శ్రీరామమూర్తి	...	1 87
భాష-వ్యాకరణం (వా) — శ్రీ భీమరాజు కృష్ణమూర్తి	...	9 28
భీష్ముడు పెండ్లి అయినదా? (వా) — శ్రీ పేలటూరి రామదాసయ్యంగారు	...	5 65
భుజ్లో లభించిన ఆపూర్వకాంస్య విగ్రహం (కల)	...	8 90
మరువమనసు (వా) — శ్రీ కొంకనుడి శ్రీరామచంద్రమూర్తి	...	9 64
మణిమకుటావదానం (వ్యంగ్య-వా) — 'తాతాచార్య'	...	1 88
మధురస్మృతి (ప) — శ్రీ వెల్మూరి శ్రీనివాసమూర్తి	...	3 64
మనకుగల విధులు (వా) — శ్రీ కామరాజుగడ్డ రామచంద్రరావు
మనస్వరసాయ ప్రణాళికలు (వా) — శ్రీ బులుసు వేంకటసుబ్బారావు
మననిమాటలు
"
"
"

విభీషణశరణాగతి: రాముని రాజనీతి

శ్రీ ఆదిభట్ల వేంకటరమణ

“సకృదేవ ప్రసన్నాయ తవాస్మీతి దయాదతే,
అభయం సర్వభూతేభ్యో నవా మేష్ఠి ద్వ్యేతం మమ”

ఇది శ్రీ రామచంద్రునివచనము. ఒక్కమాట శరణాగతుడై, నేను నీ వాడిను, రక్షింపుమని యెవ్వడు కోరునో వానికి జీవితలని భయమున్నను తీర్చి కాచి రక్షింతునని శ్రీరాముడు చెప్పియున్నాడు. శరణాగత దీపార్తి పరితాప పరామర్శ్యమే రాఘవుల వంశానుగతిమైన ఆచారము. అందు శ్రీరాముని శరణాగత వాత్సల్యము పరాకాష్ఠ నొందినది. శరణువారి వాదించి రక్షించుటలో రాముడు తిక్కిలరాజుల కొదర్మ ప్రాయము. ఆ కనుకామయుని దివ్యదర్శితలో శరణాగత రక్షణమందలి అకుంతిత దీక్షయే రావణుని బోధింపబోయి, అవమానితుడైన విభీషణునిపాకే, లంకాధిపతిని గావించినది.

రావణుని చిన్నతమ్ముడు విభీషణుడు ధర్మాశ్వుడు; ఇంగితజ్ఞుడు; దైవభక్తి, పాపచింతకలవాడు. రాముని ప్రరాక్రమములను వినుచున్నాడు. శ్రీ రాముని ప్రయత్నిములు గుప్త శిక్షణ, శిష్ట రక్షణలయందు లక్షితిములగుటచే తిల్లమడైవాడు. శ్రీరాముడు కపి సేనతో లంకపై రామందేను. రావణుడు కొలువుచెసి, మంత్రి సేనానులతో బలాబలములనుచూర్చి యోచింప మొందిడివాడు. సుమంత్రులు తన పెరిల కొలగుల నెరుగక యుద్ధమే కర్తవ్యమనుచుండిరి.

అప్పుడచ్చటికి పరమ భాగవతోత్తముడు బుద్ధిశాలి, రాముని చరణారవిందములనే సేరించువాడగు విభీషణుడువచ్చి రావణునకు కైమెడ్చిహర్షించినాడు.

“రత్రాంతో భాగవత ప్రధానః
విభీషణో బుద్ధిమతాం వరీష్ఠః,
శ్రీరామ పాదద్వయ వికాశః
ప్రణమ్య జేవారి ముహూపవిష్టః”

రావణుని కొలువులో నిచ్చకములాడు వారెక్కువయిరి. వారు రాముని నిందించుచు యుద్ధమునకు

రావణుని పురికొలుపుచుండిరి. విభీషణుని కొమాటలు గుచింపలేదు. “ఓరాజా! నిన్ను సీతయను పెద్ద పికాదము పట్టివది. వానినుండి నీవు నిముక్తి నొందలేవు. ఆమెను పూజించి రాముని కొసగు”మని యెన్నో విషములనుపజేశించివాడు. శుభకరమై మేలయినది, ధర్మమగుటచే పరిశుద్ధమైన వాక్యమును చావబోవువాడు బ్రాహ్మణునిర రావణుడు గ్రహింపలేదు.

“శుభం హితం పవిత్రంచ విభీషణ వచః భటః,
ప్రతిజగ్రహ నై వాసా మియమాణఇవాప్యమ్”

పై విషయగుంతయు సద్యాత్మరామానుజములోవిడి. ఇక్కడ శ్రీమద్రామానుజములో రావణునకు హితమునుపదేశించి విభీషణుడెన్నో నైతిక ధర్మములను వ్యాఖ్యములను చక్కగా వివరించివాడు సభిలో రావణుడు తన మాటలు వికపాగా రావణుని మందిరమున కేగి “ప్రయచ్చితం దాశరథాయ మైశ్చిరీం” అని ముక్తకంఠముతో పదపద చెప్పివాడు. రావణుడామాటలను చెరివిడలేదు. మరువాకు సభిలో విభీషణుడు ప్రహస్తాదుల యుద్ధోన్మాదమును ఖండించి, మేఘవాఘుని మంచించి నిష్ఠురుముగా రామన్న ఆపదను రావణునకు హెచ్చరించివాడు. తిమ్మనితలపెరిన్ని తనయొద్ద నుండి బొమ్మని రావణుడాజ్ఞాపించగా ప్రహస్తాదుల చర్యను బహువచిరి. ఆయభిమానవంతుడీ అన్నయొద్ద నెల్లండగలడు? లంకలో వాని ముగడ సాగువా? లేకున్న వానికి దిక్కిమి? సర్వలోకములకు శిరణ్యాడగు రామవాళియుండుటకన్న నింకేమిచెయ్యగలదు. వెంటనే తన కలుపురు మంత్రులతో సాగరముదాటి రామునిసేన విడిచినచోల ఆ సముమండియే సుగ్రీవాదులకు వినిపించు పట్టు.

“సర్వలోకశిరణ్యాను రఘవాను మహాత్మకే,
వివేషయతి మాం క్షిప్రం విభీషణ ముపసీతమ్.”

అని విన్నవించివాడు, అది విని సుగ్రీవుడు రాముని దిరిచేరి “రావణుని తిమ్మగు విభీషణుడను వాడట, మిమ్ము శిరణుగోరి వచ్చినవాడట. ఇదేదో

	సం.	పుట.
విచిత్ర మేళనము (ప) — శ్రీ పి. నారాయణరెడ్డి	...	8 88
విడివాడున్న తెండు సంస్కృతులు (వాగ్) — శ్రీ సి. పి. ప్లా	...	9 50
"	...	10 51
"	...	12 74
— శ్రీ మైకెల్ పాలానీస్	...	11 84
విప్లవాగ్ని (ప) — శ్రీ సాశ్వత కృష్ణమూర్తి	...	8 58
విభిన్న శిరణాగతి : రామనిరాజనితి (వాగ్) — శ్రీ ఆదిభట్ల వేంకటరమణ	...	6 1
విశ్వనాథ మధ్యాత్మకతలు : శ్రీగిరిశతకము (ప) — శ్రీ విశ్వనాథ సత్యనారాయణ	...	7 1
"	...	8 1
"	...	9 1
"	...	10 1
"	...	11 1
"	...	12 1
విశ్వనాథ వారి ప్రణయదర్శనము (వాగ్) — శ్రీ సాశ్వత కృష్ణమూర్తి	...	5 8
విశ్వనాథవారి మేనకా విశ్వామిత్రము (వాగ్) — శ్రీ యస్వీ జోగారావు	...	8 89
విశ్వమున విశిష్ట డెగడు? (ప) — శ్రీ సన్నిధానము మూర్తినాథకృష్ణ	...	11 81
వీరబ్రహ్మముగారి కాలము (వాగ్) — శ్రీ కొండూరి వీరరాఘవాచార్యులు	...	2 50
వేదకాలంలో ఆశ్వశాలలు (క)	...	5 90
వేదాగ్రముల ఎందుకు పుట్టిందీ? (వాగ్) — శ్రీ శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్యకృష్ణ	...	8 77
వైదిక కావ్యాలలో కైశల కైవాదం (వాగ్) — శ్రీ కె. మకాలప్పగౌడ	...	9 46
కర్తి : కర్తిము (వాగ్) — శ్రీ వేటూరి శివరామకృష్ణ	...	8 4
కాంతి సామ్రాట్లు — శిశోకదత్త (వాగ్) — శ్రీ నిడదవోలు వేంకటరావు	...	9 88
కాకుంజలము : ఆనువాదవ్యత్యాసాలు (వాగ్) — శ్రీ తెల్లంకొండ రాఘవరావు	...	3 65
కాకుంజలము : రవీంద్ర కవీంద్రుడు (వాగ్) — శ్రీ వేటూరి రామదాసమ్యంగంబారు	...	12 3
శింజానమంజీరరవ : ! (ప) — శ్రీ వంగల సుబ్రహ్మణ్యశిర్య	...	10 78
శిఖరవాసి ! (ప) — శ్రీ భట్టిప్రోలు కృష్ణమూర్తి	...	08 84
శివశంకరుల విశుభమాంశిక (వాగ్) — శ్రీ వారణాసి రామమూర్తి	...	9 8
శ్రావణంలో ఒక రాత్రి (ప) — శ్రీ హరిత శివశిర్య	...	9 88
శ్రావణాభిము (ప) — శ్రీ బొడ్డు బాపిరాజు	...	10 86
శ్రీ రాయల గయకాసనము (కల) — శ్రీ కె. ముప్పరామప్ప	...	8 90
శ్రీ సత్యసాయిబాబా (వాగ్) — శ్రీ వేటూరిశివరామకృష్ణ	...	12 71
శ్రీమోరాజ్యము (నా) — శ్రీ కొండముది శ్రీ రామచంద్రమూర్తి	...	3 47
సంపన్న సమాజం (కల)	...	4 91
సంపాదకుని సన్నిధిలో సన్నయ (వ్యంగ్య-నా.) — 'తాతాచార్య'	...	2 48
సంస్కృతసాహిత్యము : ముస్లిములసేవ (వాగ్) — శ్రీ కప్పగంటుల లక్ష్మణకృష్ణ	...	9 89
సమర్థుడు (క) — శ్రీ ఆర్. ఎస్. మధురకం	...	5 17
సమస్తీకృతసాయం సమంజసమా? (వాగ్) — శ్రీ యిలుసు వేంకటగుర్జారావు	...	8 9
సాక్షాత్కారము (ప) — శ్రీ వేటూరి వేంకటరావు	...	6 66
సాహస్రమాస్మగము (ప) — శ్రీ సుప్రసన్న	...	4 1
సాహితీమగతుని స్వగతం (వాగ్) — రామచంద్ర	...	1 22

		నం.	పుట.
సాహితీకుగతుని స్వగతం (వా.)—రామదండ	...	2	45
"	"	8	40
"	"	4	81
"	"	5	84
"	"	6	84
"	"	7	81
"	"	8	100
"	"	9	88
"	"	10	88
"	"	11	68
"	"	12	87
సుధాలహరి (ప)—శ్రీ దివార్ల వెంకటాచలం	...	5	78
"	"	6	84
"	"	7	78
సుమిత్రసౌజన్యము (ప)—శ్రీమతి విక్రాల శ్రీశేషమ్మ	...	12	81
సూర్యతరంగాస్తతి (ప)—శ్రీ కొమండూరి శృంగారాచార్యులు	...	9	44
సూర్యపటమా? సూర్యపుటమా? (వా.)—శ్రీ దీపాల పద్మయ్యశాస్త్రి	...	8	4
సోవియట్ రష్యాలలో ఆర్థిక ప్రణాళికలు (వా.)—బులుసు వేంకటసుబ్బారావు	...	10	81
స్వయంవర (ప)—శ్రీ శేషంకొండ బాలగంగాధరలింగ	...	2	25
స్వరజతి (క)—శ్రీ 'మంజీర'	...	8	7
స్వాతంత్ర్యానంతర తమిళ సాహిత్యము (వా.)—శ్రీ చిల్లారాధాకృష్ణశర్మ	...	5	82
హరివంశము : సంకృతిమాధుర్యము (వా.)—శ్రీ మల్లంపల్లి శరథయ్య	...	5	14
"	"	6	90
హరివంశము : స కృతిమాధురి (వా.)—	"	4	75
హేమంతసంక్రాంతి (ప)—శ్రీ శివగన నరసింహస్వామి	...	1	14

1122
4

విషయానుక్రమణిక

జనవరి 1959

భారతీ జన్మదినము	సంపాదకీయము	...	1
ఎక బాల్ ఆత్మరహస్యము	శ్రీ బూర్గుల రామకృష్ణరావు	...	8
ఆంధ్ర వచన రచనా			
భేదములు—విమర్శ	శ్రీ నిమడవోలు వేంకటరావు	...	5
హేమంత సంక్రాంతి	శ్రీ శనగన నరసింహస్వామి	...	14
అర్థశాస్త్ర పితామహుడు—			
ఏడవ స్థిత	శ్రీ బులుసు వేంకటసుబ్బారావు	...	15
సాహితీ సుగతుని స్వగతం	రామచంద్ర	...	22
ఎవరో పిలిచారు !	శ్రీ అంగర సూర్యారావు	...	25
భాస్కర రామాయణము	శ్రీ కొర్ల పాటి శ్రీరామమూర్తి	...	37
భానుకర విక్రాంతి	శ్రీ కొమాండూరు కృష్ణమాచార్యులు	...	47
ధర్మవ్యాధుడు	'మంచీర'	...	49
మేఘనందేశములోని మధురిమ	శ్రీ నేలటూరు రాఘవాచార్యులగారు	...	56
గ్రహ కక్షాక్రమమందలి			
విశిష్టత	శ్రీ రాళ్లపల్లి గోపాలకృష్ణమాచార్యులు	...	62
ఆత్మజ్ఞానం	శ్రీ ఆర్. యస్. సుదర్శనం	...	69
అమెరికాలో ఇంగ్లీషు			
సాహిత్యం	శ్రీ లయోనల్ ట్రిలింగ్	...	75
మణి మకుటావదానం	'తాతాచార్య'	...	88
కలగూరగంప		...	92
మనవి మాటలు		...	98

1122
4

పిల్లవరి సంచికలో

కృష్ణ దేవరాయల గయకావనము	శ్రీ నేలటూరి వేంకటరమణయ్య
కాకతీయులనాటి కావనకవులు	శ్రీ కె. హెచ్. వి. శర్మ
కాకతీయులపై గ్రహాపభావము	శ్రీ రాళ్లపల్లి గోపాలకృష్ణమాచార్యులు

భారతి

సాహిత్య మాసపత్రిక

187
4/13

సంపాదకుడు

శివలెంక శంకుప్రసాద్

1122
4

జనవరి 1959

సంపుటము 36 :

: సంచిక 1

విడిపత్రిక వెల ఒక రూపాయి

విషయానుక్రమణిక

జనవరి 1959

1122
4

భారతి జన్మదినము	సంపాదకీయము	...	1
ఎక్ బాల్ ఆర్మరహస్యము	శ్రీ బూర్గుల రామకృష్ణరావు	...	3
ఆంధ్ర వచన రచనా			
భేదములు—విమర్శ	శ్రీ నిమదవోలు వేంకటరావు	...	5
హేమంత స్మృతాంతి	శ్రీ శనగన నరసింహస్వామి	...	14
అర్థశాస్త్ర పితామహుడు—			
ఏడమ్ స్మిత్	శ్రీ బులుసు వేంకటసుబ్బారావు	...	15
సాహితీ సుగతుని స్వగతం	రామచంద్ర	...	22
ఎవరో పిలిచారు!	శ్రీ అంగర సూర్యారావు	...	25
భాస్కర రామాయణము	శ్రీ కొల్లపాటి శ్రీరామమూర్తి	...	37
భానుకర విశ్రాంతి	శ్రీ కామాంధూరు కృష్ణమాచార్యులు	...	47
ధర్మవ్యాధుడు	'మంచీర'	...	49
మేఘనందేశములోని మధురిమ	శ్రీ నేలటూరు రామదాసయ్యంగారు	...	56
గ్రహ కక్షాక్రమమందలి			
విశిష్టత	శ్రీ రాళ్లపల్లి గోపాలకృష్ణమాచార్యులు	...	62
ఆర్మిక్లానం	శ్రీ ఆర్. యస్. సుదర్శనం	...	69
అమెరికాలో ఇంగ్లీషు			
సాహిత్యం	శ్రీ లయోనల్ ట్రిల్లింగ్	...	75
మణి మకుటావళాసం	'తాతాచార్య'	...	83
కలగూరగంప		...	92
మనవి మాటలు		...	98

1122
u

పిల్లవరి సంచికలో

కృష్ణ దేవరాయల గయశాసనము	శ్రీ నేలటూరి వేంకటరమణయ్య
కాకతీయులనాటి శాసనకవులు	శ్రీ కె. హెచ్. వి. శర్మ
జాతకములపై గ్రహప్రభావము	శ్రీ రాళ్లపల్లి గోపాలకృష్ణమాచార్యులు

భారతీ జన్మదివసము

గత కిన్ సంవత్సరాలనించీ అవంత
సాహిత్య రాధన సాగిస్తున్న భారతీ వేటితో
కిన్ సంవత్సరంలో ప్రవేశిస్తున్నది.

ఈ జన్మదినోత్సవ సమయంలో
ఆంధ్ర దేశ సారస్వత సర్వతోముఖభివృద్ధికి
నిర్వహించాడం చేసి భారతీ వ్యవస్థాపకులై
ప్రారంభ స్మరణీయులయిన శ్రీ కాశీనాథుని
నాకేశ్వరిరాయని పుణ్య సంస్కృతితో ఫల
కితులమై వారి వాఙ్మయ మహాదర్శన లోక
మారు మనసారా సంస్కరించి సభక్తిగా
విభజించి ఘటిస్తున్నాము.

మా కన్నెన్నో విధాల తోడ్పడిన
పాఠకులు, కవిశ్రేయకులు, కథకులు, గ్రామిక
రచయితలకు, వ్యాపకర్తలకు ఈ శుభ
సమయంలో అభినందనా లందిస్తున్నాము.
భారతీ తోబుట్టువు ఆంధ్ర సాహిత్య చార
ిత్రీక నిర్వహించిన ఇదే తరుణంలో కలిసి
రావడం మాత్రాక పాఠకులందరికీ మార్ప
దాయకం కాగలదని ఆశిస్తున్నాము.

మా సైత్రి గడిచిన కిన్ సంవత్సరాల
నించీ సాహిత్య సంప్రదాయాలు సంరక్షి
స్తూ నవీన కల్పనలకు, మాతనాభిరుచులకు
కాయకెక్కులా దోహదం కలిగిస్తున్నది.
తెలుగునాట ఈనాడు మీరు మిగిలిన సాహితీ
పరులందరు ఒకనాడు భారతీ సన్నిధిలో అసీ,
ఈమూల అతియోక్తి కాజాలననీ భావి
స్తున్నాము. మాకీ విఖ్యాతి యావదాంధ్ర
వాఙ్మయోపాసకుల సహకారాదరాల

వల్లనే లభించింది. ఇక ముమ్మారు కూడా
భారతీ కీచసిద్ధి ఇదేవిధంగా దక్కగలదని
ఆశిస్తున్నాము.

ఇటీవల ఆయా సారస్వత విభాగా
లలో ఉత్తమ రచనల ప్రచురణకై యథా
శక్తిగా ప్రయత్నిస్తున్నాము. అయినాకొంత
అవంత్యప్రతిష్టలది.

విమర్శన పదానికి వేటి వాడుకలో
సహృదయ దృష్టిలేని ఖంకనమనే అర్థ
చ్చాయ ముగిస్తున్నది. మనకిది పెనాటి
తరాలనించి సంక్రమించిన సంప్రదాయం.
ఈ పద్ధతి హస్తించి ఆమోదించదగిన
అభివృద్ధి కాజాలను. వేటి సారస్వత విమర్శ
నలలో పక్షపాతధోరణి నానాటికీ శ్రుతి
మించిపోతున్నది. నిష్పాక్షిక దృక్పథం
చాలా అరుదుగా కనిపిస్తున్నది. ఇదైన
వేర్వేరు దృక్పథాలతో నూతన సమీక్షా
ధోరణు లవలించిచేతారని వేర్లమీద
తెక్కించవచ్చును. సరి అయిన సారస్వత
విమర్శన లేకపోవడమే అధునాతన వాఙ్మయ
ప్రమాణాల అవ్యవస్థాకాక ప్రధాన కారణం.

పరిసర సాంఘిక రాజకీయ ప్రభావా
లెంతగా అధిగమించాలని ప్రయత్నించినా
వాఙ్మయంలో ఆయావిస్ఫిటాలు పరోక్షంగా
ప్రతిఫలిస్తూనే ఉంటాయి. ఇందువల్లనే
అధునాతన సమన్వయకు సంబంధించిన ఆర్థిక
సాంఘిక శాస్త్రీకాది విషయాలపై
రచనలు ప్రచురిస్తున్నాము. ఇంకా వేర్వేరు

శాస్త్రీయ విషయాలపై అందరికీ సులభ గ్రహణములైన వ్యాసాలు ప్రచురించాలని సంకల్పించాము. ప్రత్యేకంగా ఈ విధమైన రచన లెక్కవగా కావలసి ఉన్నాయి.

కొంతకాలంనంచి భారతిలో ప్రచురించిన నాటికలకు విరివిగా ప్రజాదరం లభిస్తున్నది. ఇలాగే చద్య గేయ రూపికలు కూడా ప్రోత్సహించాలని నిశ్చయించాము.

కథలలో ఆశించినంతగా ఉత్తమ రచనలు రావడం లేదు. మనదేశంలో ఆయా తరగతుల జీవన విధానం వివిధంగా చిత్రించే కథానికలు చాలా తక్కువగా కనిపిస్తున్నాయి. ఏ సారస్వతకాళిలో నయినా కేవల సాంప్రదాయిక ధోరణులే అభిమానించడం భారతి కభిమతంకాదు. కవితలో వృత్తాలే ప్రచురించడం కూడా మా తాత్పర్యం కాదు. వివిధ చృందో వైవిధ్యాలతో నూతన కవిత అభిమానించాలనే మా ఆశయం. వాఙ్మయంలో రాజకీయ పాక్షికతవై పెన్నులు భారతదృష్టి ప్రసరించలేదు. మరికొంత సాహిత్య దృక్పథమే భారతి ప్రత్యేకత. నేడొక విధమయిన మాండ్యం మన వాఙ్మయంలో గోచరిస్తున్నది. సారస్వత క్షేత్రంలో ప్రసిద్ధులయిన పెద్దలు కొందరు వృద్ధులయినారు. నూతన మార్గాలవలంబించిన కొందరు యువకులలో

అనిశ్చిన్ధితి ఏర్పడింది. ఒకనాటి కొంగ్రాత పద్ధతులినాడు బాగా పాఠవిడిపోతున్నాయి. అయితే వ్యక్తులు వృద్ధులయినా సాహిత్య తారుణ్యం నిత్యనూతనమే. సారస్వత ప్రతుల కిడినేరుగా విన్నవించ వక్కాలేదు.

మహాంధం నేడొక నూతనోత్సాహంతో తొణికిసలాడుతున్నది. ఆంధ్రజాతి యత సమగ్రంగా పునరుజ్జీవింప జెయ్యా లనే దీక్ష నిర్వహిస్తోచరిస్తున్నది. వాఙ్మయంలో, కళలలో ఈ జాతీయతాసమ్మిళితమైన వ్యక్తిత్వం అత్యంతావశ్యకమని మా సమ్మతం.

సాహిత్య పత్రికా నిర్వహణం ముఖ సాధ్యంకాదు. ఎంతో పురోగమించిన పాశ్చాత్యదేశాలలోనే సారస్వత పత్రికల మనుగడ క్లిష్టంగా ఉన్నది. ఇక మనదేశం మాట వేరే చెప్పవక్కరలేదు గదా! అయినా భారతి నానాశక్తి నివృథయ పాఠకుల ఆదరణ చూరగొంటున్నది. ఈ ఉత్సాహంతోనే తిరిగి ఆంధ్రభాషా సారస్వతోపాసనకు, విశోధనకు, కళాభివృద్ధికి అవరణ కృషి చెయ్యవలెనని మా పత్రిక సంకల్పించింది. పాఠకులు, రచయితలు, అభిమానులు భారతీయమర్మవై ఇతోధికంగా బద్ధకం గులు కాగలరని ఆకాంక్షిస్తున్నాము.

ఎక్ బాల్ ఆత్మరహస్యము

శ్రీ బూర్గుల రామకృష్ణరావు

నా భావచాళింబు నా స్థిత్యగతి దాటి
గంతువేమని లేడి గట్టివైచు ;
నా పుచ్చవనముల నర్జించు నెవ్వడు
మొలవని పలు పచ్చికల బయళ్ళు ;
నాయెడమల్ నింపును నానావిధంబులొ
కొమ్మల దాగిన కుసుమ చయము ;
నా వీడె మీటిని, నాదించి జగ మెల్ల
విశ్వనాడులు మ్రోగ విరిశిశెందు ;

భవ్య పరిమళ శోభిత భావగరిమ,
క్రమరాగాన్మోక్షములైన గానగతులు,
లలిత సంపద లెన్నియో గలిగియుండు,
దెలియనేరదు నహచరుల్ తెలివిమాలి.

జగమునఁ గ్రొత్తగాఁ బాడమి జాగృతినందిన భానుమూర్తిని,
గగనపు తీరులగా, నదులఁ గాంచఁగలేదు, భ్రమించు తెల్ల? నా
మగఁటిమిఁ జూపి తారలను ముందిలఁజేయఁగఁ జోప నెన్నడుగా,
భగభగమంచు పారిదము పొంగఁగలేదు మదీయ దృష్టిచే.

పాగరవీధి నా విమలతత్వమరీచులు తాండవించఁగా
మ్రోగఁగలేదు ; నా యరుణమోహన వర్ణము లింక చింద లే
దే గిరిపానుదేశమున, నెట్లు భరించెదనంచు విశ్వమే
దాఁగిలిమూత లాడెడిని, “దాయ” పడంకును నన్నుఁ గాంచినగా.

నా సాధాగ్రము భానుమండలము, నా న్యక్కారముఁ జేసి యే
పాసగా రేయి, హిమాంబుబిందువులచే వాసిలై పృథ్వీసుమం,
బాసగా బ్రాద్వికేజాతు నుజ్జ్వల నముద్యత్సిద్ధికి నెమ్మిమై
నే నందేహములేక అర్హ్యములకై యేతెండు పూజారతుల్.

వినుకటి మిత్రులెల్ల నను వీడిరి ; నాకు నిరాశ పొచ్చె ; నా
భువనుకు "తూరు" కొండ నిదె కాల్పుచునుంటి "కలిము" రాకై
వనదుచు ; మిత్రవారినిధి వారిచయంబులు నిశ్చలంబులై
తన రెడు నా హిమాంబులగు తామ్రరంగములగ మహాంబుధుల్.

వేరొక లోకమందుఁ బ్రథమించె మనీయ మనోజ్ఞ రాగముల్ ;
వేరొక సార్థవాహమును వేకువగంటలు మేలుకొల్పెడిగ ;
ఆరయ నెందరో సుకపు లంతము నొంది జనించినారు వే
మాడులు కన్నుమూసికొని, మా కనుమూతలు విప్పి రెంతయుగ.

ఏ నొక పాంథుఁడగ ; జగములెల్ల మనీయ వియోగ వేదనా
ధ్యానముచేత నింపుటయె ధర్మము నాకు ; లయోగవహ్నులగ
గానఁగఁ బ్రాధి చేపెదను ; గానము త్రెతుల శక్తియిందినగ
వేను చలింఁ ; బాదెదను నిక్కము వక్కలుగాఁగ వీణియల్.

ఈవి యెడరివేసి విని నీదుము నాదు సగాధవారిధి
నీవొక మేరువేసి వడి నింపుము నీయెక నా పిడుగులగ
జావిక లేదు మూచిరిని సర్వజగం బమృతంపు సోనలగ
జీవిత మర్మసూత్రముల సిద్ధరహస్యము లెల్ల దాఁచితిగ.

ధర పెరిగింతు వాక్కుకు సుధామధురోక్తుల సొంపు నింపుచుగ ;
సరములఁ గూర్చు గన్గవల జార్చిన ముత్తైపుఁ జిన్నిచుక్కలగ ;
మరియొకవారి "రూము" గురుమాన్యుని భక్తిమెయిగ దలంది త
త్పరమరహస్యశాస్త్రముల భావసుబోధల నుద్ధరించెదగ.

అతఁ డొక దివ్యకాంతిమయుఁ ; డతనికోటి వెలుంగు నెయ్యెకగ
నతముగ ; విఘ్నశింగగతిఁ జల్లఁబడుగ క్షణమందు నా ప్రభల్
అతని సుదీపికోజ్జ్వల శిఖాభినిఁ గాల్చితి నాదు రెక్కలగ
అతని సుధాప్రవాహ విలయంబులె మూచెను నాదు పాత్రలగ.

(ఎకదర్ కవి "అప్రారెణి"లోని కొన్ని పద్యములకు అనువాదము.)

కంటును; శ్రీ నీలకంఠ స్తవంబు;
 శ్రీ గ్రామదేవతంబు; కారధంబును; ను
 యూర ప్రభును; హాలాయంబు; మహామాయను;
 మలహంబును; కుసూమ్మంబును ప్రభును;
 కులయరాజీకుంబు; మాని దండకము
 కృతముల మన మహాప్రతి నూత్తముల

పర్యంత ప్రకరణము. పుట 491, 492

పఠించిపట్టు చెప్పియున్నాడు. వ్యాపక రి యభిప్రాయము ననుసరించి బాగానద్య, మొదలగునవి4 పండిత రాధ్యకృతములేమనబో తిక్కనభావ అతివి కృతి ములే యవలంబితమైన గదా! ఈ పండితమున మఱి యొక విశేషము చూడఁడు. చెప్పినదల మనక

“కవికంఠు. కవిత్వ పారంబు. దీప
 కవి, మహానాటకము. మహామంగళ
 ములు, గ్రంథమహిమము. ముక్తికాంఠము
 గీతమూర్తియులు ధృంగీ కంఠంబునఁ బు
 రాణన మునిముఖ్యునిచిత్ర మకములు
 హాలీల గ్రామ దేవతా నామము
 లగదొందఁ జగువును సంకీర్తనమునాను
 నగుదులదానయ్య యుగతరుముపురు
 ధరీతింబులును శ్రీ బసవ పురాణంబు
 నేలలు పెడఁగ నింపుసాంపాకు
 శ్రీవిశ్వేశ్వరమునఁ జదివెడివాకు
 జాతుర్య మొనఁగ బసవదండకాథు
 గీతంబులాదిగా గీతానులెన
 పకలపురాణన వాగుగీతములు
 బ్రహ్మచారి ప్రకటించి పాడెడివారుఁ
 జఁపులఁబాటల సంకీర్తనముఁ
 బొందెవాటలనుండి పాడెడివాకు.”

పై పంక్తులలో బసవపురాణము నిప్పించేవామగ బాల్కారికి రచన మేకదా! దీనినిబట్టి ప్రాప్తియు చేయు ననునమున, ధర్మము శ్రుతులు, ఉపనిషత్తులు, సంస్కృతిసోక్రిములు, నద్యకృతులు—తెలుగు ద్వపదలు. పూర్వమున్నవి, తమకాలము జాటిరి అర్పియునుఁ జదివెడివారని స్పష్టమగుచున్నది. అవియును, ఆయాధర్మము వారి వారి పాహ్యోజ్ఞానము ననుసరించి రచివెడి వారనియు, ఏ చగువుపాట లేనివాడు మాటలచేత వె క్కుతించుచుండి రనియు స్పష్ట మగుచున్నది.

పై పంక్తులునుబట్టి, బాగానద్య, అక్షరనద్య, పంచనద్యలు అర్పియును పండిత రాధ్య కృతిములు కొనకుట తెల్లము. బాగానద్య పేరి, అది బాణుని కృతియని తెలిసికొ చేయుచున్నది. ఆ బాణుడు సంస్కృతి వాక్యమును “బాలోచ్చిమ మిదంబాత్” అనునొకటి జపవఁడు. మహిను ప్రకరణములో నీ విషయము “ప్రతిష్ఠాముగా” నున్నది.

“..... ధట
 బాణుండు పండియు ధర్మకేనుడు
 కీణుండుండు తది రెండునీకులు
 కడికొండలఁగ దివ కట్టలఁగనియి
 పుడవొజనము లగుకొనియిది చూడె
 పాగుఁ బూర్తి బాగా నద్యాకపామయన
 కింధి క్తి కింధి, కింధియనుయె
 బడసె చేతులురెండు వయలుల యెంత
 కడిది.....”

మహిమ. పుట 107.

కొబట్టి బాగానద్య—పండిత రాధ్య కృతిము కొనకుట స్పష్టమేకదా! ఇది, అక్షరనద్య, అక్షర నద్య - ఒకటి బాల్కారికి పోయనాథునిది గలదు. దానిని ధర్మము పఠించి యుండునవచ్చును. పంచనద్య లను, పైపండితమున కి కొక, వాది ప్రకరణమునను పోయనాథుడు పేర్కొన్నాడు.

“క్రమమున దివ్యరంబు” “వా. పాచ్చ
 కమును” నానాపంబున; కారధంబు

3. “మది” మూలముల .. హాప్రతి నూత్రిములు, అను నేటి ముద్రితపాఠము పరికాదు. పూర్వముద్రణము లలో వ్రాతప్రతులలో పైపాఠము కలదు.

4. ఇట్లే, చెప్పినది పంతులలో నున్న కృతు లన్నింటిని పండితానుగ్రంథాలలో పఠించిపట్టు. పండిత రాధ్య ద్విత్రి (1999) ఉపాధ్యాయుగా తిక్కనపట్టంబు వ్రాసెయున్నాడు “పండిత ధర్మగు గొప్పవీరికెవ కవిగా పోయనాథుడు పేర్కొన్నాడు చాచిల మహిమ్మ నకు మలహంబు....8-180 1) 512-18 (482-3)... ధృంగీ ప్రభుము. గ్రంథపాఠపామములు మొదలెన గ్రంథముల పేర్లను పోయనాథుడు మరీకాగ్రంథపండిత రాధ్యరచితములుగా న్నవించెటల నూచించివారె” ఇది యెంత యవలంబితము ముందు నిరూపించుచున్నాడు.

నొల్లిరి చదువును నువ్వుచుఁ జనుచు
వడితీ ధల్లు కై వారంబుచేతు
క్రూరిఁ బంచగద్యముల్ గుఱవహించుము
శిరఃంబు శివశిర్షిపార మాదిగడు
గద్యపద్యము లాకొండుఁ జనువుము—"

వాద. 581.

ఇంతకునా పంచగద్యలేవో మన కలుగపడలేదు.
మరికొద్దవ పండితుడు గద్య కృతులు రచిం
చుటవా పనిమే. పోయినాడును పండితాగ్రాగ్యి చరి
త్రమువశేతోక తన ప్రాథమిక కృతియగు ననుభవ
పారిమునకు పండితాగ్రాగ్యుడు గద్యకృతులు రచిం
చినట్లు చెప్పియున్నాడు.

ఆ. ప. "ఎల్లఁజనుచు పంకయింపు శివశిర్షి
పార గద్యపద్య సమితి శివుని
మహిమఁ దెలిపింటి యల్లకొనున పండి
తియ్యగగిఁ దలఁచు ననుచుంబు "

"పద్యమున 'గద్య' పదము మహామహిమలకు గూడ
తెంచి ప్రాంతి కలిపించిందో నాడును. దీనినిఁ
గూర్చి మహాహితములు, కీర్తికేములు. తిక్కరచ్చ
ర్లు కొంతాడాలక్ష్మణరావుగారిట్లు వ్రాసిరి.

"చరిత్రబద్ధ మాఁడ పండితాగ్రాగ్య శివశిర్షిపారము
ప్రంథమును గద్యపద్యములుగఁ జేసివల్ల కొనకయ్య
యన్నది. 'గద్య' అను పదము 'హృద్య' మనఁబడుగా
తెలుక ప్రమాదిముంఁ బడినదేమో! అట్లు గాక, గద్య
పద్యమున్న పాఠమే నిజమగు నేని పండితుడు గద్యముం
దను నొక శివశిర్షి పారిమును రచించియుండును
ఇప్పుడు మనకు దొరికింది కేవలము పద్యమునాము
ఇందే కొంత పద్యమున్న యెవల శివుడుగా దానిని
మాత్రము వ్రాసుటంబువా?" 281 10 వ పుట.

కాని యిదిగల పరిష్కర్తి లాహింప గద్యము
అనగా నేటి వచనము ప్రమేయమేలేదు. అనగా
తెలివ జ్యాయమునం దట్టిలేవు. అట్లు శివశిర్షి
పారిము, గద్యకృతులు, పద్యపద్య, శివములు,
(శివ మురికొను శివము) అని యింకా కాని
కేలు కాదు.

ఇంతకు, మురికొను పండితుని కృతియలగు
పంచ గద్యలేవయో నేలలేదు. బాణగద్య వెనుక చెప్పిన
పంచ గద్యలును, పండిత కృతియలని చెప్పటకు వశోక

యనుపపత్తి యున్నది. పోయినాడును మహిమ ప్రక
రణములో బాణగద్య గూర్చి చెప్పిన వెనుక, కవి మల
నగువు కాలికానునావ నొక గద్య చెప్పినట్లు వ్రాసి
యున్నాడు.

"కడిది వానమనుఁ జక్కని కాలికాని
కన్నులు తెండు నీతిగను కలంకి
పన్నుగ గను పనాబముల కర్పించి
ధర కాలికాని గద్యంబునాఁ జెప్పి
వరధిత్తియుక్తి నిశ్చయిని చుటించి."

మహిమ 107

వాడు అనుపదమునకు—వాని అని పోయినా
డుని వాడుక-(చెప్పెరి కాలికానికని) అని యుద్ధిస్తాన
మున మన్నది. పి పంచగద్యలలో కాలికాను గద్యము
నూప చెరె నెచో తెలియదు. కావున, పంచ గద్య
లేవో మనకు స్పష్టముగా తెలియనప్పుడు, పోయ
నాడుచే స్పష్టముగా వాదించియుం చెప్పవచ్చును,
అని యుద్ధియు పండితాగ్రాగ్య కృతియలనట యెంత
మాత్రమును పరికాదు.

మొదలు నే మహామహిమని వాక్యము వెను
వెంట నే మరియొక వాక్యము కలదు.

"అని కాక మురికొను పండితాగ్రాగ్యుని
'లింగద్విర గద్య' 'క్రియల గద్య' ప్రసిద్ధియలు.
క్రియలగద్య తెలుగు వచనము అని కొందరి యభిప్రాయము.
అనుభవముల క్రియల గద్య అంధ్ర వచనమునో
కాదా అనగా ను" పై పద్యమునామోచింప
వాక్యములలోని లింగద్విరగద్య, క్రియలగద్య అని వ్యాస
కర్త లిభించుటచే, వాని స్వరూప స్వభావాదుల
మాట యటుంచుచి యాలోకి వాని చేశ్యయిన

1. ఈ పద్యమున. కొందరు ముర్ఖులు -
శివంబు శివశిర్షిపారిము - అనిగా శివశిర్షిపారిము
శివమని వాదించిరి మురికొను పండితుని శివము
(శివ మురికొను) అను మకుటముల యొక శివ
మున్నది. అది అనులభ్యము. ఇదియున్నను, శివశిర్షి
పారిము శివమనియే వారి వాదము !!! అట్లయిన నను
భవపారిములో వాక్యమునకు, పరిష్కర్తిలప్రకారము
శివశిర్షిపారిము, శివముగా రచించి, ఆ వెనుక గద్య
ముగా చెప్పినాడని చెప్పరయ్యవా? - మన విమర్శన
ముల తీరల్లన్నది.

పరిగా తెలియని యువకునింతయును. పండిత
 రాధ్య కృతియెడి "లింగోద్భవశతకావ్య" గాని
 లింగోద్భవ శతకావ్యం. ఇది—పండితులు (పండి
 తులు)లో జేటివికల లింగోద్భవ పాద్యులైన తెలఱు
 కవుల పండితాగ్రాన్యము రచించింది.

[illegible]

".....పండిత మరీఖాగమరు
 ...లింగోద్భవశత్రు శత్రుర స
 మంచితాత్రింశదు హస్తాద్వింశతమువఁ
 గొలుపున్ బ్రహ్మలసను సమస్తాంశ
 ములు మోరీ యందంద ముహూర్త మొక్క
 తెలఁగమఁజూయి నచ్చివ కార్తినార
 పల్లి పరికిరి విష్ణు పదాదిరించి
 యుద్ధిచ్చిప లింగోద్భవ శత్రు
శత్రుండు వాసోక్త శత్రుండు చెప్పి
 నది నది వది వదిమ దిల్లసరిగ
 శత్రు లింగోద్భవ శత్రు వక్షును
 తోడ్పరిండుగా న్నోతంబు నెవ్వి మహిమ పు
 నీరిగిటి యాశ్చర్యమేను. 'లింగోద్భవ శత్రుశత్రు
 యెఱుంగుంది.

[illegible]

అది: ప్రాకారమునకు వచ్చి విగ్రహమును దర్శించి,
 ఆ విగ్రహమును దర్శించి మహావిగ్రహమును దర్శించి.

జయి, జయిగూడ, వీరిభద్ర, విరించి వలెను
కేరఃఖండిన, యజ్ఞపునకవకేరఃఖండిన.....

అంతయు : మల్లగాడిత, భిలాగాడిత, కుమ్మర
గుండెయ్యిడిత, అభిలక్షునిది ధిత్తవడిత, కెవా,

మనపతి ప్రముఖ విఖిల ప్రార్థిత పరమేశ్వర, జేహా!
నమో నమో నమో నమో.

ప్రజాన మహాత్మా కృష్ణ మర్రి కావ్యవంశిని,
ప్రముఖ దర్శనావధ్యం హృద్ధిగి(ఏం) అంధిరెకన్." ఇట్లు, ప్రత్యేకముగా అద్యుగా వెబ్బతున్న దేశా, వ్యాపక ర్థి "అనుభవముల ప్రముఖావధ్య" అం ప్రాముఖ్య యెటికొ పాతపు బాగింపాలన! అనుక లభ్యుని (వాయులరే వ్యాపక ర్థి ప్రముఖ దర్శనావధ్య దూపలేదెదుల వ్యవము. అంతులేదెందరి విషయ ముల(నూప వాగికి తెలియలేదెదులయు వ్యవమే.

[illegible]

మనకు కొరత ఉండేనుండి అధ్యక్షులు—అట్లే
 తాం గాగ్, ప్రముఖులైన గాగ్ అనునాది నుట
 విడిచి. దొంగలెట్టి లింగప్పగారికి అధ్యక్షుల స్వాగతం
 వ్యాపార్థి (వాసింకి విమల) “ఇది లింగప్ప
 అధ్య—ఇదిగో అనుపలభము అట్లా (అట్లా
 (అట్లా అని యుండలెను) పులింకా మరణము
 తో ప్రంభోద్ధుర అధ్యక్షుడు కలగు లింగప్ప
 ప్రంభోద్ధుర వాసుదేవస్వామి గుణవాన్ము” (పుట
 22) ముందు చెప్పి విడిచివేసి దిలిచి నీ గాగ్ లింగ
 ప్పగారికి అధ్యక్షుల అనుబంధము. అదియే వాసింకా
 అలయం నది ప్రంభోద్ధుర అధ్యక్షుల వేల్పు వాసు
 దేవస్వామి వంశానికి ‘లింగప్పగారి’ అను పదము
 తావి ‘పాగ్’ పదమున, ‘ప్రంభోద్ధుర’ తావి
 అధ్యక్ష పదమున నొకటిగా చేసి భారించి వ్యాపార్థి
 ఇట్టి ప్రాతి, వాసింకా, ప్రంభోద్ధుర అధ్య (అధ్యక్షుని
 ముదిరియున లేదు. ప్రంభోద్ధుర గదియు అది కలను.
 చూడుడు. ముదిరినది పుట 179. పదవ వ్యాపము
 82) అనునది పులింకా వ్యాపంధియుండి యున్న
 విడిచి పదునయిన చెప్పినది లింగప్పగారికి అధ్య -
 లింగప్పగారి వ్యాపంధి అను పదమున చెప్పినది

6. దివి నేల భారం “అంతర్భారం” అంటారు. ప్రతిభారమైన ఆంధ్రా వీధులైన వాళ్ళయొక్క ప్రతిబింబముగా.

కనుక నువ్వకు పాద్యార్థ మున్నంతి మాత్రమున రెండు జాబి కాదు.

ఆద్యుర క్షిప్తము కలదిగా నేలింగద్దూర స్పృహ దృశ్యములను ముడిపెట్టివట్టు వ్యాపకర్తి "ఉదనము" అనునది యెచ్చల కలపడినది, దానిని ప్రత్యేక గద్య రచనకు ముడిపెట్టినది. ప్రే వాక్యము వెంటనే కేటోక వాక్య మొచ్చుచుంది.

"అంతేకాదు. స్పృహదృశ్యభాగ "ధీక్షిప్త" వచనరచనా విధిని చింతింపగానా వివేకగాఢ కలుతా మధాత్మారితి పుణ్యచ్ఛాదము ప్రకటించును" — అను వాక్యముకలదు. "ధీక్షిప్త" వచన రచన, వర్తి పయమాదగనువ్వును. అట్టి వచనము — చూస్తే ఎత్తా ప్రగతి హరింకలములగు కలపడి పుణ్యక్షిప్తము" అని వ్యాపకర్తి ప్రాసీయిస్తాడు. ఇదియు ముడితి ప్రతిగానే ఉదనము లగులుగా పులుకుడుచుచు 'ఉదన' అను పాఠమున్నది. (చూడుడు. పుట 180). రెండు మాటలు 'ఉదన' అని యుండుటచే యుట్టి 'ఉదన' గా మార్చబడినది.

ఈ సంవిధమున మఱియొక విధము వివరణ చెప్ప వలసియున్నది. స్పృహదృశ్యభాగమున కింతింకను పాఠములు పరి చూడుకొనుటకు తగినప్రతిఫలియే కొరత లేదు. 7. ప్రథమమున ముడిచిదివాక వ్రాయించి కొలికిప్రతి (పదీయము) ఒకటియే కలదు. ప్రథమ ముడిచి పయమున మార్పులు చెప్పులు జరిగి వట్లు వెలియుచున్నది. కాబట్టి యట్టి ప్రథమల నుండి పాఠములు గ్రహించి విమర్శ చేయునపుడు ముందు లాగూకానో నుండవలెను. పాఠ మేదియో — ప్రే యువాహరించి వాక్యములో — ఉదనమున కట్టి ప్రత్యేకార్థ మేలేదు. ధీక్షిప్త = ధీక్షిప్తముల యొక్క, వచన = వచనము, వర్తి = వర్తిము, చింతన = చింతనము, అనలో = అనుపరిచయంతి, వివేక గాఢ కలుతాత్మారితి = వివిధమున కలుతాంపముచే వివేక... అని యెచ్చల వచనమున కర్థము. ధీక్షిప్త్యైవమున, విమర్శ చూర్మి పలుకుచు. అతివి ధీక్షి కనుకమున వర్తింపుచు, అతివి పుణ్యచేయుచుండును — అయే కొని నేను కాదు.

ఇట్లే వ్యాపారంధమున, "ఉదన క్షిప్తము వాడినది మొదలు వచ్చియుంట్టి: మృగుమధుర రవిభాగ భామర వివార వచన రచనా వికారములయిన మహాకవులను"

అని భారతావతారిక — ఇలవరక క్షిప్రము క్షిప్తము." (పుట 18) అని వ్యాపకర్తి ప్రాసీయిస్తాడు. వచ్చియుంట్టి వచనములోనే, ప్రే పంపులలో ముడి తియవంటి పాఠభేద ముపడుచున్నది. మృగుమధుర చితి వివిధరచన భాగభామర వివారరచనా వికారములైన మహాకవులు అను పాఠము — పవ్యాభ్యాగ వాంఛ భారతము (1915) న కలదు. ఈ పాఠమున వచనమున చాలలేదు. ఇది పరిమితము. వచ్చియు పయమున కేక పయలంపులను పూర్వముగా వాక యెచ్చున్న ప్రజాభ మహావి నేషన గాఢమున, వివేకగోలో ప్రే వచ్చియు పయమున యాభాగ ముగా విలనురచించియున్నాడు.

వచ్చియు — మృగుమధుర చితి వివిధ రచన భామర వివార రచనా వికారములయిన మహాకవులను; ప్రజాభము — మృగుమధుర చితి వివిధ రచనా విలాప వాక్యములను కిక్కిరియించు — (1-11) కొవున వివిధ పరిమితములు చాల ప్రాంత ప్రతిఫలియించి పాఠము కలదు. మొదటి పాఠమునైన వచన క్షిప్తమున ప్రత్యేకార్థము లేదు. వ్యాభ్యాగమున "ఉదన" = కొలి తియులయినవలె, వచన =

7. ప్రథమ ముడిచియు ప్రే వాదించి రివి ర్విచితి కట్టి ప్రమాదములు కలుగునో తెలుపుటకో యువాహరించు విమర్శమున్ను. వాచనసామరీ హరింకలము 1897లో వివేకరించు రచనలుగాను ముడిచి, యంగు ప్రథమవ్యాపకమున చింత కొంత లోకము తగినప్రతిఫలిగానే లోపించుటచేత దానిని తామ, మఱియొక ప్రాసించి, ఆభ్యాపారి పద్యము వివేకవ్యాపకమున మండి చెర్చి, దానిని ప్రార్థికావించి, ప్రసిద్ధి విమర్శములు కొందిన ఆ లోకము పోయిందిగా భావించి, యాశించి ఉదనలో వ్యాభ్యాగర విశేషమున్న దని విమర్శించి!!! దీని పరిమితము ప్రే కేసులు వచ్చివచ్చి వివారవాగము బులుపి పెట్టి వెనుక, దానిని ముడిచి చాలికినాగు తిను ముడిచియున నీ పలుక జాక నూచి గావించి.

8. ఈ వ్యాపకమును చూట యుండుచిందు, ప్రే పంద్యముకట్టియే వచ్చియుంట్లమహాభారత మునకు పరిమిత పాఠ పరిమర్శిగము ఆత్మకర్తగా ముగా కొలిపియున్నదియు యింతియు నూచించు చున్నది.

పదపతానముయొక్క రచనా = కూర్పుటయందు వికారములు = పండితులు అవలంబించు. అదియే వాచకవింశతాశుంబు (ఆది 1-156), అనిన వాని వరసంబునకు (ఆది 2-209), సత్యవతి¹ని వివరమున (ఆది 6-8) — అను నిట్టిచోట వరస శిబిమునకు నుట అనియే కాని, యే పాంశికాంబు శిశుగనా! జన్మయ, యొకచో వరస శిబిము పాంశికాంబు లాను, మరియొకచో మాధ్యమమునను వాడివచ్చిరి వ్యాపక రితిలలింపబున్నది.

ఈ వ్యాపకమునందలి నానాతీ వివరములను విశేషములు; వేటేమియు లేవు. వ్యాపక ర్థము వివరము, దానికీ, రిన్నపము — అన్నియును నొకలే. గద్యము — వరసము పదావధిములు. గద్య వరసశిబిములు పదావధిములైయుండుట నీక్షించివాని నెటు పదుర్చునను విషయము నీవ్యాపకమున మృగ్యము.

(1) నేను ముద్రితములైన కొత్త ప్రబంధములలో గ్రంథముగమున, అవగా వ్యాపకముగమున — వరసమునకు 'వి' యని ముద్రితములై ఆవ్యాపకమున వరసమునకు — గద్యముని యేల ముద్రితములైనవో వ్యాపక ర్థ విచారణ చేయలేదు.

(2) నేను వరసములుగా లభించుచున్న పీఠానిని వివరమున (వివి నుటయే యావ్యాపకమున లేదు. వెంకటేశ్వర వరసములు ఇట్టివి యున్నట్లుగా నుండి వ్యాపక ర్థము తెలియజేమా?) శింశరవరసములు మొదలగువానిని 'పరసార' గద్యలని వెంకటేశ్వర గద్యలని, శింశరగద్యలని యావచ్చువా? ప్రసాదవిశేషమైన శిఖకులబ్ధి (వాసిరా? ఒక్క యాదావారమున చూపింపరా?

(3) వైరసములకు — పదములని, శీలని, గీతములని వ్యవహారమున్నదినుట వ్యాపక ర్థ తెలుక లేదు. అందును వెంకటేశ్వర వరసములనుకేర నున్నది. వైరగ్య వరసములకొ గీతమునకు రితిపరి శివ ప్థానమునాగు ప్రకటించియున్నాను. ఒక యాదావారము 'శ్రీ వేంకటగిరిజీవా! వా రేహంబు నీవుం డెడి నిత్యవివాహంబు వాళ్ల పరివాహంబులు నీయధియ పార్వ్యంబుల దివంబులు" అను నీవరసము చుట్ట యే తాళిగా వాడెదనని శీర్షికయని యందు ప్రపంచముగా శీర్షిక వైరముననున్నది.

(4) ఆంధ్రలక్షణము అదాహరణించిన గద్య లక్షణమునకు సమవ్యయ మెట్లు? నాటిముందు లక్షణము అన్నవిగాని లక్షణములు వేర్వేటిలింపట నిర్వివాదాంశము. అట్లయిన నీవ్యాపకము ప్రతిపాదితాంశముల కొధారమేమి?

చారిత్రక కాల నామ వివర్యాసములు.

(1) "ఆటిగద్యము అంక ప్రశ్నక మొదలి వరసములు అవ్యాపకములు పెక్కు ఉపలబ్ధములే. అందు 'ఏంటి వరసములు' 'వెంకటేశ్వరవరసములు' వైరవరసములు". (పుట-28) ఈ ప్రకారం, ఆ వరసముల నన్న దేయించి ప్రాసవివాహమున యునుదాము. ఏంటి వరసములు — వాయుమునకై ఏంటివారి వరసములు అవలంబించు. ఇది వైరవరసములనుట యంతేమి రివ్య. ఇది శీలము శివపరములు. అంగును, వేదాంత మున్నది. ఏంటి యను ప్రాముఖ్యమున వలసిన సంజను శత్రునిపై గాంధారి లక్ష్యమును కలిపియును శివపరములని వివి వరసములుగా వ్యాపక ర్థ భారించి యింగు చేర్చివాడు. ఈ వరసములకు, ఏంటివారి వరసములు, శీలము అని పేరు వివిలో కొన్ని నున్న పడింది. మదిరాసు ప్రార్థనలిఖిత ప్ర ప్రక భాండాగారము వారియిలెటనులో వానిలో నొన్నింటిని, భాండాగార ప్రవృత్తిపండిత కవికరింపబడిన శ్రీ మల్లంపటి శింధికు గాను ప్రకటించియున్నాను. (2) అరివివర సంప్రదము 1-2 పంచికలలో ప్రకటితములు. (1954) అంగు పల్లవి, అరుంధిని దరణములుగలవు. 9

(6) "వరసమునకు 'మార్తపదాభ్య'యని తాళి పాక అన్న మాచాగ్యులపండి ర్థ లక్షణగద్యవహారము" (పుట-19) వ్యాపక ర్థ పండి ర్థ లక్షణమును చూడలేదు. చూచి యుండిన యిటు ప్రాసమునకు. పండి ర్థ లక్షణములో వరసమునకు మార్తపదాభ్యమని లేదు. అట్లే నున్న లక్షణమిది.

30. భరతమహావ్యాపక
వ్యాపక పదము తాళిపర్యవహార
వివిహిత మే మార్తాభ్యం
అరకుంది నిగు క నామ భాషికి నులచున్.

9 Bulletin of the Madras Government
Oriental Manuscripts Library Vol. VII
No. 1 & II.

కం. దండోగములవియతిం

బొందిక తోగ్గి పదాగములం గతులెఱుఁచె

కొందటిదే దివ్యాంశం

బందముగాఁ దాగెనెఱి యింక బొందొందున్.

ఇదిబందము అరికెచ్చ వదలము అనుమాటయేలేదు.

(7) "అ.కాంత సుతిరా పూతిరపపాదహస్తరి అని ఆంధ్రకేత వి నైషధశ్లోక నిరూపించెను." పుట 12. నైషధుని అరికేతబడి కొడు నైషధీను దర్శితకాంక్ష కం శ్రీచాతుర్యము, కన్యాకల్యాణశ్లోకముల దైత్ర దంగు వాదానముల నున్న వాడు. ఆరాజ దానకాపన ముల నిలవ వారెడు శ్రీ. 8. 12-వ శ్లోక వి నున్నట్లు న్నచెము.

(8) పుట 19 "కౌత్తి వేంకటరమణుని లక్షణ శ్లోమణి" అ. వేంకటరమణుని గ్రంథము పేరు లక్షణ నితి - కాని లక్షణ శ్లోమణి కాదు. లక్షణ శ్లోమణి గుంపరపు వేంకటకవి. లక్షణ నితి యిచ్చు పద లేదు వ్యాసకర్త తా నేగ్రంథమునుండి గ్రహించెనో చెప్పలేదు.

(9) స్వరచరిత్ర వ్యాఖ్యాతము. 19-వ పుటలో - "కవాలిని లలిత పదమైనది మార్చును. అదియే మార్చియు అదిగా నది సంశ్లిషించును. మఱి మార్చిక ద్వివచన, బహువచన పదార్థములకు ద్విత్వముకాపన పరపాది ఏకపాదికల్యాణకాకల్య కర్తృకము. అదిగా నది ద్వివచన వదలము. కనుక సంస్కృతి మార్చములు నెనుక మార్చి లక్షణముగాను బయ్యెట్లయి లని ఏయె వెంకటాచార్యులు. ఆయియు ఎట్లయి లని యొకరిచారిత్ర - అది మరి యిచారిత్ర రమణి యును"

ఆ పుటలోనే, కొంత వెనుక -

"అంగ సంస్కృతియగుచు దూరము, మార్గము, నెనుకలగు మార్చిలయ రిగియుగా నొకటి" - అ. 1. 1. 1.

"అభిప్రాయముల వియతిరచిత! అది అచితాదిక రమణియను" అన్ని వాక్యమిచ్చును వ్యాసకర్త ఆవ్యయించు మున్నదిగా!

10. పుట 20. "పద్యగద్యాకృతి మన దంపూరద నము ప్రత్యేకంగా సంప్రదాయము. కారణము

సంస్కృతదంపూర రీతియన యనంతరవి (భారత దంపుత్ర కం). లక్ష్యగద్య (రామానుజ దంపుత్ర కర్త) ఆంధ్రులకులయే."

వ్యాసకర్త తెలుగులోనే కాక సంస్కృతమున కూడ కనకులకు యుభిజితము వెలడించినాడు. ఆరితి యభిప్రాయము వెలువించి, భారతి, రామానుజ దంపుత్రము గెందును సంస్కృతమున నన్నయకన్న ముమ్మగా వెలసివచ్చుచు! అట్లయిన నింతకన్న చాన్యాప్యవచనని వేటొంటిలేకు భారతి దంపూరద యిత అనంతరీయు కాలము నిశ్చయముకాలేదు. అన్యా చినుడివియే సంస్కృత పాదస్వరీ దర్శితకాగల యభిప్రాయము. ఇక దంపూరామానుజకర్త లక్ష్యగద్య యునుట మహాద్వందము. దంపూరామానుజకర్త సంస్కృత భాషావ్యకర్త భోజనమహాకా. యునికొంతమిట్టా టియే లక్ష్యగద్యదీనదెనును. ఆరితదన్యాచినుడు. అనలు భోజన శ్రీ ఎట్లయి, రాజ రాజ ఎరేంద్ర ఎరేంద్రుల సమకాలీను ద్రైవిప్య, లక్ష్యగద్య యా వెనుకటి కాల మువాడు; శ్రీ. 8. 12-15 శ్లోకముల నుగ్రమున్న వాడు.

దంపూరపరివి నన్నయకుముందే కన్నడమున రత్నగ్రామము పంప, పాన్న, రిన్నకవులు ప్రచారము లోనికి దెచ్చియున్నాడు. ఆ కాలమున నెనుక కన్నడ భాషలకుల పన్నిహిత సంబంధమునలవ నేలుడు కవులు ఈ పదలిని వారినుండి గ్రహించిరి. కారణమిది కాని, దంపూభారత రామానుజకర్త లాంధ్రులలు లలవ గాను. అట్లయిన భోజనరాంధ్రుడేనా? అనంత ర్థి, లక్ష్యగద్యరీతి, వాంధ్రులని నిశ్చయమైందా? వాడు మహారాష్ట్రులని చాలనుంది విద్వాంసుల యభిప్రాయము.

(11) 18వ పుట - "పన్నయభిలు భారతాచిత రిక. ఇది వదంశిద్రామము కడుము" అను వాక్యమునకు తిగవారి విలపిచి. "ఇంతింటే పృథముగా వాడింది తిక్కన పోమనూజ నిర్వచనోత్తర రామానుజములే తిప్పి దర్శించును. గ్రంథవాచనమునంక గద్యమునకు వద నమని నిర్వచితిము. తిక్కన వాడిన నిర్వచనకల్పము విద్య వ్రముకాదు; నిర్వచన. ఈ త్తర రామానుజములోని వదంశివచాన్యాదము, విదానవర్ణాదగానల గద్యకల్ప గర్భితార్థము నొకటే."

వైవాకిముబట్టి వ్యాసకర్త తిక్కన కృతిమైన యొత్తర రామానుజము ముదిరిపరిచిన సరిగ మాడ

లేదని పుష్పకుమారుడి. తిక్కన తిక్కనలో విద్యుద
నోరిని గానాడుగాని యెప్పుడు వాటియందలేదు.
అక్కాపాంశాద్వితా అంభ వామయమ పెక్కడ
నప్పుడును తిక్కన వాడలేదు. అందరి యాకావ్యాపాం
శాద్వయిది.

“ఇది శ్రీ మదుధిశానిమిత్ర శామ్యకానాత్మ
పుత్రి బుధారాననిం జ తిక్కన సోమయాజి ప్రణీతిం
తైది శ్రీ మదుత్తిర రామాయణంబు మహాకావ్యము
నందలి దశావతారము.”

కవీయ - “తిత్తిర రామాయణో కి యుద్ధుడ
వయితిన్” అని తిక్కనయే చెప్పియున్నాడు.

మదరాసు ప్రభుత్వమువారు ప్రకటించిన అంభ
మాణికలో తాళిపెత్తిపరులు వివరించు సందర్భమున
విదితి త్తిరరామాయణముందే, అక్కారాద్వితా ప్రణీ
తలో చెప్పబడినది గాని, విద్యుదన- అని ఎక్కారాజికా
లేదు. (చూడుడు—పంఖ్య 2 నుండి 10 ప్రతులు)

తిక్కన శాద్వితము, విరాటపర్వమునే యువ
యోగింపలేదు. తిత్తిరామాయణమున నే యువయో
గింపియున్నాడు. వ్యాసకర్త యాదీతలేమా? “వాగ్వి
పాంశాద్వయి చెయ్యవలెన—శాద్వయితో మతి చెప్ప
వలె”.....

(12) పుట 19. “అక్షిణములమలటియే కాక లక్ష్మి
ములమలటియే సంస్కృతియాయ్దు, తెనుగు మార్గిక
భిన్నతంగులే. ఎట్లా ప్రాగ (‘ప్రాగ’ పరిమళ
యావము) హరివంశములో ఒక మార్గిక కేదు. అది
మార్గిక అని 1901 సంవత్సరమునది ముద్రతి ప్రతిలో
అతిప్పదము. ఆ మార్గిక ద్విద్విత్యి సంయోగ పరుమ
క్షిరాక్షిప పరివర్తము.....అవంతుని శాద్వితాపాం
శము ఎట్లా ప్రాగ హరివంశమార్గిక ఒకటే తిరు.”

వ్యాసకర్త హరివంశమున ప్రమాణిక యెప్పుడు
మన్నునా మాచింపలేదు. అది హరివంశము, తిత్తిర
భాగమున పుట 280 లో మన్నుడి. ముద్రణ
ములో ‘మార్గిక’ అని యున్నను, పరిశీలించగా వది
‘మార్గిక’ కాదు. ముక్తపద్మగ సాద్విత. మారుడు:

“అయి అయి అగదుప్పింపితి సహార హేతుగు
విరారంబు కర్ణిహితా పేక్షూర్తి విలసిత—
పాకాదయోగిండ్రి మృదంతి పరోదుపా
పాంధ్య సంధాతావే

పంఖ్యంబు వదిలి విప్పితావంతి
వాద్యము ప్రవాహ పరిత్యక్తాభిలాష్క
లో కొలుతాది గు సర్వ తిమిరాంబ
గుంధిగమదివ్యామధాం—

భాగవతానుగ ప్రాణువారణ...విరిక్షణ—
క్షిణవా...మా—మార్గిక...మాన మాన-మానంది...
పమ నీ పమ నీవమః.”

ఇట్లు పుష్పముగా విదితము క్త పదగ్రస్త గద్యయై
యందెగా “విదిత మార్గికయని, ముద్రతి ప్రతిలో అతి
పుష్పము” అని ప్రాయముల ఎట్లా?

(13) ఇక “అవంతుని శాద్వితాపాంశము, ఎట్లా
ప్రాగ హరివంశ మార్గిక ఒకటే తిరు” అన్న
వాగ్వియమును చూచిము. అవంతుని శాద్వితా “పుష్ప నీ పమ నీ
కుంభిరక్షా వత్తి శ్రీపుంధరీ కాత్తు భుజపరి వింహాపవా
యాథ మరవికరముల తిల పుటితి మరుద్రామణిగా
ప్రభావిభాసితి పాదపీఠ, వేద వివాదానుకార గౌరవ
లలింతుపురాంశకృత దంధా సరిసిత యోగి.....
శ్రీ అవంతి పుష్పవాని పమ నీ పమ నీ వమః” అని
యా దియగా ద్విస్త పమాపయోగి మై యున్నది గాని
ఎట్లా హరివంశమునందు గల గద్య విధి,
మక్తపద్మగ సముగా లేదు. (చూడుడు: దంధా
దర్పణము 2 అ. 3) అప్పుడు “రంధును ఒకటే తిరు”
అని చెప్పల సామయవా? ఎట్లా ప్రాగ, అవంతుని
యూదాపాంశములు భిన్నములుగా మన్నున్నను—
గద్యము—మార్గిక—ఒకటియే అయి వ్యాసకర్త మాట
నిశ్చయములయింది గదా!

(14) పుట 28—“హాల్మరికి సోమవాభుని నమ
హాల్మరగద్య, పంధుప్రకార గద్య, అక్షిరాంశగద్య
సంస్కృతియైతే.”

ఇచ్చట వ్యాసకర్త అభిప్రాయము సోమవాభుని
గద్యలు, సంస్కృతి భాషకేగాని, తెనుగుపద
సంబంధించి యుండలేదని కావోవును! దివిని బట్టి
సోమవాభుని గద్య రచయి వ్యాసకర్త యాదీతుండెక
వానివాదముల “పుష్పము.”

సోమవాభుని గద్య కృతులు సంస్కృతి భాష
విలపియై తెనుగు కృతులు. ఇది యిన్నియ
అంత భావికముగా పాదాదేశ రగతి భేదములు

అంధ్రవచనరచనాభేదములు - విమర్శ

తెనుగువలె విశిష్టమున యతిపాస లిండు పాటించబడి యున్నది.

పై వానిలో (1) కమహ్మర గద్య, మధురగతి రగది వికళాళము.

“అరిన శ్రీ ప్రమథేంద్రాణి నమో
స్యం గతి మృదతి లిందాను వమో.

(2) పంచప్రకార గద్య—

మొదటిది. ఉర్మి లో, గంభీరది, మౌఢిగది మధురగతిగద, తాల్గతి ద్వరదగతి, అయిదవది మధుర గతి రగది.

(3) అక్షరాంకగద్య—ఖండగతి ద్వరదగతి రగది. 10

గద్యము, కదవము ఒక్కటియేమని వ్రాసిన వ్యాపకర్తి పాల్కురికి పోమనాథుఁ డెచ్చునైవ “గద్యము”నియు “లింపము” అని వ్రాసివాడని చూపించుంజనుము నుండెడిది. అట్టి యనాపా యాతనికి

కోరియేయుండును. సోమనాథుఁడు “గద్య” అను పదమును నుపయోగింపలేదు.

ఇక యాతిగవాతి వాక్యము. “పాల్కురికి పోమనాథునికి బహువ్రాగ్యము గద్యలు బహురామ లలో 4-వు”. పుట 28.

పోమనాథునికి పూర్వము బహురామలలో గద్యలున్నవని వ్యాపకర్తి వ్రాసినాడె! ఆ బహు వ్రామలేని? దివిషి వన్నది మరయూళిములా? మహా రక్షి, శోషి, మాధి మొదలగు ప్రాకృతిములా? ఒక్క యాదాపారగమైన చూపలేది!

ఇట్లే చూపుచుఁబోయిన వెన్నియో చూప నశము. విప్లవభీతి విమించితిని. ఇట్టి రిదల కటి వామము నీకుఁదలచో ప్రాజ్ఞులైన భామవాహిని వేరిలు తెలుపునగు గతి!

10 పోమనాథుని గద్యశృంగులనుగూర్చి ప్రశ్న యుగ, “పరిశోధన” పత్రిక ప్రకటించి పాల్కురికి పోమనాథునిచే (అక్టోబరు 1855)లో సంప్రదించుక దర్శించితిని. అందుచే వివరముల నీకు లేదు.

హేమంతసంత్రాంతి

శ్రీకనకనరసింహస్వామి

క్రుంతరి వీధిక్కాగమున గుచ్చిన బంతులు, పారిభోగ్యతా
సంతతి వీచుచుం బవననాగణి నింఁ; హియావసుంతనా
క్రాంతి శరీరభారినవకమ్ములు జమ్మును చేరుదెంచె హే
మంతము, మెట్టినిల్లు చను మానిని నోలె నమందయినయై.

వ్యగ్రజలమ్ము తోడి మొలిపించిన వన్యము, హేనువల్లరీ
బోదరమయ్యె కేడనుచు జోక్కుచు నూర్చి; వ్యోహిఃకలా
క్షాదఃపీడితమ్ములము లానుచు, వీనుల తన్మృదూకృణం
జేదును, గాదె బోసిరి కృషీలు లెల్లెడ శాలిధాన్యముత.

బాగులుగట్టి మింట నసివారుగ నేను భగమ్ము లొక్క కే
దారనిమిషభిల్యగని, ధారణికిం దిగి, గింజగింజగా
కేరుచు నంగ్రహించి, యెలుగించెను; తగ్గిముడంతవ్వర
క్రీరమమాగలై జనవచేల తలెత్తిరి కాపుచేడియల్.

కాంతి లభించె దేశమున సౌఖ్యము నిండెను, సంతతిక్షుధా
చింతనులైన పేదలకు చిత్తము లించుక పేద జేరె న
న్నంగి విభిన్న యాచకనిహానము చూపుచు దాన వచ్చె నం
క్రాంతి, సుగీత వేషణ ధురింధరుడై పారిదాసు కొల్వగా.

మనసిధవ్రాడు భోగిచలిమంటలు చుట్టను పుచ్చదాశిం
జని రవిళించుచుం దిరిగి సిద్ధమకొంఘడై; వియోగిని
జనములు దీర్చి యామినుని జార్చిన లోచన బాస్పవారి వీ
చెను బవనమ్మునంగ మెఱసెం దృణలగ్న తుహంబించువుల్.

అరుణవిరోధహాతీ నమదారుణ దృష్టులు, పుంఃకీ సుం
దరింధవళాహతాతీ తెలిసవుల చూపులు, మేఘకోర్కల
స్ఫూడుకునేత్ర నీలి జగి చూపులు నూడి తిందల్ల శోధలం
గురియుచు నున్న ముగ్గు లవిగో! భవనాంగణ శుభ్రసీమలకే.

భూతలనాకముల్ శిశుంఘాజ్యగృహమ్ములు, నవ్యనవ్య కా
మాగ్యవధూ వచోవలయ ముజాగముల్ గనులారగించి, ఆ
కాసుగడైన చూర్మడు, నవ్వానకరిమ్ము, నోడ సుత్రరా
కాతరుణోపగూహనము నొప్పుగ వాగను తేజ తేరువై.

మనకు ఉపాధిని సంపాదించి వారితో ఆ సేవ విషయములను చర్చించాడు.

ఏడవ స్థితి తన గ్రంథరచనలో ప్రథమంగా పేజీయొక్కట వాదాన్ని (జాతి సంపదభివృద్ధికి ధూమే ప్రధానమనే వాదనావాదాన్ని) విశేషంగా విమర్శించి, అత్యంత ప్రసిద్ధమైన శ్రమ విభజన పద్ధతిని ('THE DIVISION OF LABOUR METHOD') మూలకముగా చర్చించాడు. ఒక దేశంలోని ఏకవిధ ప్రవృత్తిత్వ త్రివిధ మూలసాధన ధూమి అని వాడు (ఫిజియోక్రామి) వాదించాడు. వారిది మిక్కిలి సంపదిత దృక్పథంగా కనపడింది స్థితి కు. కర్మసాధనలను అధిక సంపదించి ధూమిమంత ఉత్పత్తివుతున్న దాదాపు సత్యమే అయిపోయింది. ఇతిరాలు, ముఖ్యాలు అయిన గవకారము సంపూర్ణంగా వివిధ చేయవలసిన ఈ విధము ఆర్థికకామ్రసల దృక్పథం అసమగ్రముగా పండించు అయినదివలన వివృతమైనది. సంపదించు త్రివిధ సాంఘిక చైతన్య జనితమైనదే కాని కేవలం ఆదాప్రకృతి జన్యమైనది కాదని స్థితి వాదించాడు. మామవుని కృషిలననే ప్రవృత్తిత్వ జనితుతుంది. మామకృషి రహితమైన ప్రకృతికి విద్యులమైనది. అంతే కాదు. ఈ కృషి కేవలం ధూమిలంబు మయినది కావచ్చుననియు. ప్రవృత్తిత్వ త్రివిధ సేవలు కేవలం కర్మసాధనలనులే కాదు. కృషి చేసే ప్రతి మామవును ప్రవృత్తిత్వ త్రివిధ కంపిత.

స్థితి దృక్పథంలో దేశమంతా ఒక ప్రకృతిమైన కర్మాగారం వంటిది. దానిలో దేశీయులంతా కార్మికులు. వివిధ కృషి ఫలితంగా, ఆ సేవ ధూమిలో జాతి సంపదమత్త త్రివిధ జనితుతుంది. మామవయోగ కేవలమైన మామవులన్నీ ఈ విధాల కర్మాగారములో విరంజితము ఉత్పత్తి అవుతూ వుంటాయి. ఇమంత మామక కృషి ఫలితమే కాని కేవలం ప్రకృతిజన్యమైనది కాదు. ఈ విధంగా విరంజితం ప్రవృత్తిత్వ త్రివిధ శ్రమించే కొల్లకొలది పారిశ్రామికుల పడుతు పరిష్కార పనాకాం అత్యంత ప్రధానమైనది. అట్టి మామ త్రివిధ సాంఘిక శ్రమ లేక కృషి విభజనపడదని, దీనివలన కలిగి ఉత్పత్తికాని ఉదాహరణలన్నియు స్థితి అంటాడు: ఒక వాదానంత్ర పనివాడు గట్టిగా శ్రమ పడితే గంటకు మామ రేక వాలును, అయినా ఏమిట కన్న ఎక్కువ చెయ్యలేడు. కృషి విభజన పద్ధతిలో

ఆ సేవ ధూమిలో కొన్ని కేల ఏమిట ఉత్పత్తి అవుతాయి. పరిశ్రమలో ఈ పదతి ప్రకారం ఒక వంక తీగను ముక్కలు ముక్కలుగా విడిగొడతాడు. మరి కొందరు దాన్ని ఏమిట ఆకారంలోనికి తీసుకవస్తారు. కొందరు సైద శుంకునూదులనిలే వండుతారు. ఇంకా కొందరు కాగితాలను నుచ్చి, ప్యాకే చేసి ఉంచితే కొందరు రవాణాచేస్తారు. ఇంత పనిని ఒక్క చే చేసి పట్లయితే అన్ని విధాలా పద్ధతులు వాపుతుంది. ఇప్పటి మోటారుకొద్దీ పరిశ్రమలో ఈ శ్రమ విభజన పద్ధతి త్రివిధగా వివిధాగింపబడుతున్నది. ఎన్నో కేలనుండి కార్మికులు పనిచేస్తూ ఉంటారు. ఒక్కొక్కరి వంతుకు వచ్చేపని అతి సులభమైనది. కనుక గంట కొక కాదు చక్కచక్క కర్మాగారంనుండి వెలుగుతుంది.

ఈ విధంగా ప్రతి కార్మికుడు ఏదో ఒక నిర్దిష్ట విభాగంలో కృషి చేయవలసిన ఆ పనిలో అతడు ప్రత్యేకము సంపాదించుకుంటాడు అత్యధిక మయిన విత్తులతో ఉన్నది. ఈ విధంగా ప్రతివారికీ విత్తులతో ఉన్న పరిశ్రమ కృషి పాంపదమే కాక అతిసులభంగాను, తిక్కున అరుదుతోను సాగిపోతుంది. త్రివిధ పనిని ఒక కార్మికుడు వివృతంపడవలసిన అనిన ఆన్ని తొలి ముట్టు సులభంగా చేయవలసి ఉన్నది. తిరువారి అతడు ఒక పనిముట్టునుంచి మరొకదానికి మార్పుకొనేందుకు అనవలసినగా కొంత కాలాన్ని వ్యయపరచాడు. ఈ విధమైన వివాదాన్ని కృషి విభజన పద్ధతిలో మాయమౌతాయి. ఉత్పత్తి వందలకెట్లు పెరుగుతుంది. అంతే కాక విరంజితం ఒకే పనిచేయవలసిన దానిలోని పాపకాళికలు తెలిసి మారిన పరిభాగంలో ఆలోచించవలసినదే. శ్రమ విభజన పద్ధతి వలన పట్టణము చేర్చొనలేదని కొందరు స్థితి ముందుగాను శ్రమ విభజన విధానంలో కేల ఒక్క దోమన్నీ మాత్రం స్థితి మామడు. కేవలమంతా అతి స్వల్పమైన పనిని విరంజితం చేయవలసిన ఆ కార్మికునికి ముందుకొకడం పాంపద మోడుబారబోతుంది. కాబట్టి పారిశ్రామికులకు తీగ వివాదాలను విశ్రాంతి కలిగించాలి.

కృషి విభజన విధానానికి రెండు పరిమితులు వున్నాయి. మొదటిది : పెట్టబడి గవం. ఇది రేకుండా పరిశ్రమ పురోగమింపదు. రెండవది : ఆ పరిశ్రమలన విద్యుత్తు ఉత్పత్తికి ఉంచవలసిన గిరాకీ. అది లేనప్పుడు అంత భారీగా ఉత్పత్తిచేయడం విద్యుదావసరం. ఒక

మైదడి ప్యూలాభావము. సహజమైదడి కనుక అది సంఘమైనదిగా దాగివుంది. తిన్నతను ఆర్థికంగా అత్యున్నత దశలోనికి పురోగమించ దానికి కృషిచేస్తే, అది అభివృద్ధిచేయవచ్చు. ప్రతి కష్ట కాలంగా సోపానముల కృషిచేస్తే అది సహజంగా సంఘ కేయము కలిగి పోతుంది. సంఘ మంటే మానవులే కాదు సంఘంలోని ప్రతి మానవుడు ఉద్భవనికొకట కృషిచేసినట్లుగానే సంఘం ఉద్భవించి పురోగమిస్తుంది వారి కృషికి విరామము అంగీకారము కలుగజూపదు. ఈ విరామము క్యక్టోరియం (Individualism) చాలామంది విమర్శించారు. క్యక్టోరియం ప్యూలాభావమైనది పురోగమింపడానికి అడ్డు తగిలినది అని ప్రధానమైనది విమర్శ.

వస్తువుల విలువలను నిర్ణయించే సిద్ధాంతాన్ని (Theory of Value) ఏకమస్మిత్ చాలా కృషి చేశాడు. ఈయన సిద్ధాంతం కొంతరింపు అప్పదం కాదు, అకాస్త్రియం కాదు ఉప్పునూట విజయ అయినా, తిగుబాట ఆర్థికాస్థిరతలన్నిటికీ కాస్త్రియ సిద్ధాంతాల కంటే ముందర్నిన అయింది. విలువ అనేది (Value) గెండు విధాలుగా ఉంటుంది ఒకటి: మారకంలో విలువ (Value in Exchange). రెండవది: ఔపయోగింపమని (Value in Use). కేవలం ఔపయోగింపక వస్తువులను మారకపు విలువ ఉండదు. ఉదాహరణకు గానీ చాలా ఔపయోగింపమైనది విలువ ఉంది కాని మారకపు విలువలేదు. అందుకంటే దానికి ఆర్థికాస్థిరతకల్గి విరామమైనది విలువగా లేదు కాబట్టి ఏకమస్మిత్ ప్రధానంగా మారకపు విలువనే పరిశీలించాడు. దీనిపై ఆయన వెలువరించిన భావాలను గెండు రిఫిన్డ్ సిద్ధాంతాలుగా విభజించవచ్చు. ఒకటి నిశ్చల పరిమాణసిద్ధాంతం (Embodied Labour Theory) రెండవది: విశ్లేషణ పరిమాణ సిద్ధాంతం (Commanded Labour Theory). జానాలో ఆ రెండు పరికారాలన్నీనూట వివిధిలో దాని ప్రకారం ఒక వస్తువు యదాపు విలువ (అంటే కృషి పరిమాణంగా) (Real Value) ఆ వస్తువును తయారుచేయుటలో కష్టమైన క్రియ పరిమాణానికి సమానమౌతుంది క్రియ లేక కృషి పరిమాణాన్ని సాధారణంగా గంటలలో కొలుస్తారు. అంటే ఈ సిద్ధాంతం ప్రకారం ఒక వస్తువు తయారుచేయడానికి వాలురు గంటల (ఒక

మరికీ) క్రియలే కృషి కష్టమనే ఆ భావపు యదా ర్థపు విలువ వాలురుగంటల కృషికి సమానమౌతుంది. గెండువ సిద్ధాంతం ప్రకారం ఒక వస్తువు విలువ ఆ వస్తువును జానాలో విశ్లేషించే వల్లే కృషిపరిమాణానికి సమానమౌతుంది.

మానవ వాణిజ్య ప్రభుత్వంలో అంటే పెలు బడి గెండు (Capital) కష్టనిర్మితంగాలు అంటే అభివృద్ధిచెంద గెండు నిశ్చల పరిమాణ సిద్ధాంతం వలె చెందని నిశ్చల అభివృద్ధి. అనాకు వస్తు విలువలు విధానం (Barter) అమలులో ఉండడంవలన, పెలుబడి లేని లాభం ఉండేందుకొకటవలన నిశ్చల క్రియ సిద్ధాంతం వలె చెందేది. కాని కాలక్రమేణా పెలుబడి విధానం వృద్ధిచెంద విధానం పురోగమించడం వలన, మానవుడు తాను పెట్టిన పెలుబడిచెలాభాన్ని గెండుపాటు గెండులే తాను ఒక వస్తువుపై కష్టమిచ్చినది క్రియపరిమాణంగాను ఆ వస్తువును అమ్ముగా వల్లే క్రియపరిమాణం ఎక్కువ అయిన కాల విశ్లేషణ జరిగింది. ఈ అభివృద్ధిని తిగుబాట సమయ ఆర్థిక వల్లే అయిన రికార్డ్ ఖండించాడు. రికార్డ్ సిద్ధాంతం ప్రకారం అన్ని కాలాలలోని నిశ్చల క్రియ సిద్ధాంతమే ఎల్లప్పుడూ. రికార్డ్ సిద్ధాంతానికి సంఘాత్తింగా కష్టనిర్మితమైనది ఆయన సమకాలికుడు, జానాలో సిద్ధాంత రచయితగా (Population Theory) అర్థింపగలగలగలగల అయిన మార్కెట్ సిద్ధాంతం ఆయన సంఘాత్తింగా ఏకమస్మిత్ అనుకు జానాలో వదిలాడు.

ఈ విధంగా ఏకమస్మిత్ మారకపు విలువ సిద్ధాంతం కొంతరింపు అప్పదం, అకాస్త్రియం అయిన ఎప్పుటికి తిగుబాట రెండయింపు ముందర్నిన అయింది.

జాతి సంపత్తికంటే సిద్ధాంతాలపై ఏకమస్మిత్ కృషి ప్రశంసనీయమైనది. జాతీయోత్పత్తి పంపిణీ (Distribution of National Produce) మారు విధానాలుగా జరుగుతుంది ఒకటి: పెలుబడివలన కేయలపడి లాభిదాం (Profits), గెండు జీతాలు (Wages) మారు ధూన్యాలు కేయలపడి అడ్డ (Rent) కార్మికులలో తిరిగి తిరుగుబాటకన్న జానాలో పెలుబడిల జానా అభివృద్ధిగా ఉంటుంది. అందుకంటే జీతాలు ఎక్కువ అయినట్లైతే ఈ పెలుబడిల అభివృద్ధిమౌతుంది. అంటే,

కార్మికుల సరఫరా (Supply of Labour) నికా
కన్న (Demand for Labour) పెంచుతుంది.
కాబట్టి వేతనప్రమాణం తగ్గిపోతుంది. ఈ వేతనం,
కనీసపు వేతనంన్న తగ్గివుండు (Wage at the
Subsistence level) కార్మికుల జీవనానికి కార్మి
కుల సరఫరా నికాకన్న తగ్గి వేతనం పెంచుతుంది.
ఈ విధంగా కార్మికుల వేతనం సరఫరా, నికాకంటే ఎక్కువ
వీరికి ఉంటుంది.

పెట్టబడినది నిధానాన్ని విస్తరించగా సమ
ర్థింపబడిన వేతన విధానంతో, ఒక అడుగు ముందు
వెళ్ళాడంటే వేతనం, ఉదారమైనదే అయిన ఆ అడుగు
కొత్త పనికాదు. కనీసపు వేతనాన్ని పెట్ట
యినా, కనీసం పనికాదుగా ప్రతిపాదించిన
గాక ఇంకొకటి కనీసప్రమాణానికి తగ్గిన వేతనం
ఇవ్వాలని అయిన అంటారు. పాదరంగానికి ఉత్పత్తి
దాగులు అనుకోకండా కలుగుకొన్నప్పుడు,
వేతనాన్ని తగ్గించి, తమ లాభాలను పెంచుకుంటు
నున్నారని ఉపాయాలను ఆలోచిస్తారు. ఉత్పత్తి
దాగులను అధిగ్రహించిన వేతనం తగ్గి ఉంటుంది. వీరి
వారి కార్మికులకు సంఘటితమైన పెంచుదల
చేసికొనలేదు.

లాభాలనుగలగించి ప్రవచిస్తూ వీరి పునా
మంతో పెట్టబడి నిధానాన్ని సాగుతూన్నాడని
లాభాలు తగ్గిపోయాయిన్నాడు. పెట్టబడి పెంచు
తూన్న కొద్దీ, ఉత్పత్తిదాగులనుగలగించు స్వర్ణ వృద్ధి
పొంది, నిరంతరం, వేతనాలు పెంచు లాభాలు తగ్గు
తాయని స్వీకృత వాదం. అది ప్రపంచంలోని రెండో
ఒక విధమైన అదాన మని స్వీకృత అభిప్రాయం.
కాబట్టి అదానం అధిగ్రహించిన ముందు ఆ రైతు
అధికమవుతుంది.

స్వేచ్ఛా వ్యాపారవ్యవస్థ, (Free enterprise)
ఆర్థిక స్వాతంత్ర్యం (Economic Liberty)
స్వీకృత ప్రతిపాదించిన వాదం అతిప్రసిద్ధమైనది.
ఆంగ్లంలో ప్రభుత్వ ప్రయత్నం చాలా
స్వల్పంగా ఉండాలని అయిన వాదించి, తన అవస
రం రక్షణకు ప్రసిద్ధి ఆర్థిక వేతనం తగ్గిపోవడం
వేతనం. ఆర్థిక రంగాలలో స్వేచ్ఛా కాలాన్ని వాదం,
అయిన ప్రభుత్వ విధానంతో అనుగుణమైనది. ప్రభుత్వ
అన్ని వ్యవహారాలను అతి సహజంగా, ప్రయోజనా
లంగా పాగిస్తుంది. ఎట్టి విచారణకు వీరక
మైనా అసహజమైన, ప్రయోజనం లేని ఆర్థిక రంగాలలో
కృత్రిమతనం, అసహజమైన దుపొందించుతుంది.
ఏ విధమైన వ్యవస్థ రేపాదు, ఆర్థికరంగానికి

సహజంగా మారిన ప్రయోజనం పునామితుంది.
అప్పుడు సరఫరా సమర్థింపబడి ఉత్పత్తిదాగులతో అతి
చోగాను, మేలగాను సరఫరాను తగ్గించి, ప్రజల
కంటే ఎక్కువ. ఈ విధంగా ప్రభుత్వం చేసినది
కృత్రిమమైన వ్యవస్థం కంటే ఎక్కువ, అటువంటి
స్వేచ్ఛా, ప్రభుత్వ పాపం పొంది కొందరు
ఉత్పత్తిదాగులు కేవలం స్వల్పభాగం వారు
పాపం. ఈ విధంగా ప్రభుత్వ ప్రయత్నం, ప్రభు
త్వంగా ఆర్థిక రంగాలలో ప్రభుత్వ ప్రయత్నం, అస
హజమైనది, అసహజమైనది, కాక ప్రయోజనం నవ
రంగాలలో చేసినది.

వీరి సరిహద్దులకు, ఉత్పత్తిదాగులను ఏ విధ
యంలోనూ కూడా పొందగలరు. స్వేచ్ఛా వ్యాపార
వ్యవస్థలో, వాటి ఉంటుంది కనుక ఉత్పత్తిదాగులు
అతి చోగానుగలగించి మేలగా, స్వల్పభాగం ఉంటుంది
కనుక ఏ విధమైన విధం రక్షణగా మారుకొని, తన
పెట్టబడిన ఆర్థిక స్వేచ్ఛాగా మారుకుంటారు. సరి
హద్దులను విస్తరించు విధమైనది, అది తన
వ్యవస్థ పని కాక పాపం వలన ఉత్పత్తి
కార్యక్రమంలో అంత ప్రతిపాదన
పాపం వలన ఆర్థిక జగత్తు కదలవలసిందిగా
అవుతుంది. స్వేచ్ఛా వ్యవస్థలో స్వల్పభాగం అయిన
ఉత్పత్తిదాగుల చాలా పాదులుగా ఉత్పత్తి పొంది,
అతి చోగాను విస్తరించుకుంటుంది. కృత్రిమ
వేతనం. అది పాదులు ప్రభుత్వం ఎప్పుడీ చేయ
లేదు. తమ సవరించిన వేతనం ఎంతో చేతి
లై సరిహద్దులైనా అతి దురదృష్టవశాత్తూ చేస్తారు.

అయినప్పటికీ, ఆర్థిక రంగాలలో ప్రభుత్వం
పూర్తిగా స్వాతంత్ర్యం లేదని వేస్తారు. పాపవ్యవస్థలను
విస్తరించలేని, సాంఘిక ప్రయోజనాలకొరకు
కొన్ని కార్యాలను విస్తరించడం, ప్రభుత్వం విధి.
కొన్ని మేలైన స్వేచ్ఛాను కొందరు ఉత్పత్తిదాగులు
ప్రయోజనం అనుకుంటుంటే చోగాను స్వేచ్ఛా వ్యాపార
వ్యవస్థ ముగిసిపోవడం రావచ్చు. అది సహజంగా
ప్రభుత్వ ప్రయత్నం అయినప్పటికీ అసహజం
వచ్చును. కొన్ని సమయాలలో ఈ పాపం ఆర్థిక
రంగానికి సవరించు విధమైనది. ఉదాహరణకు:
రైతులకు విస్తరించాలి, పరిశోధన విస్తరించాలి మొదలైనవి.
అది ప్రభుత్వ ప్రయత్నం. ఇది కాక,
వ్యవస్థగా విస్తరించడానికి అసహజమైన, విస్తరించ
గలగించాలి, ప్రయోజనం, వ్యాపారం మొదలైనవి ప్రభు
త్వ ప్రయత్నం.

ఈ విధమైన స్వేచ్ఛా వ్యాపార వ్యవస్థ అంతర
తన రంగాలలో కూడా ఉండాలని విధిస్తూనే

అర్థకాప్రపితామహుడు . ఏడమిస్మిత్

పాపించాడు. వివిధరీతల వదులు ఏ ప్రయత్న సంబంధమైన అడ్డంకులు లేవనెత్తుకు, ఆయా రీతల ఉత్పత్తి కాదుల వదులు బాడీ హెచ్చి, అతి సమర్థులైన బాడీ కాదుల ఉత్పత్తిచేసి మేలుదిక్కు వస్తువులు అతి చాకగా అమ్మి రీతలవారికి లభ్యమౌతాయి. అంతేకాక, వివిధ రీతలవారును ఈ విధమైన స్వేచ్ఛా విధికి వ్యాపారాలు ప్రవరి తిండవించిరి అంతర్జాతీయంగా క్రియ విధించ విధానాన్ని ఉపయోగించుకొనవచ్చును. ఏదీక పరిస్థితులు కలుపైన ఉత్పత్తిలో ఆదేశించ ప్రత్యేకతతో పరిక్రమించి, మిళులును ఇతర రీతలకు విక్రయించి, విడుదలగా తివకులలనైన వస్తు సంబంధాన్ని విడుదలచేసికొనవచ్చును. ఈ విధంగా పెక్కు రీతల వదులు కాంతి సహకారాలను ఆర్థికరంగంలో సాధించవచ్చును.

ఎనుమతి దీనిమేరలపై రక్షణ సుంకాలను
 (Protective Tariff) విధింపవలెనని తీవ్రంగా
 విరෝధించారు. అట్టి రక్షణసుంకాలు వర్తింప
 వలలో అనాధాపీయమైన, పరిమిత వైద్యులను
 కలిగించి శ్రమవిధిని విధానాని గొడవలపై పరి
 విధాల నడుకడమౌతాయి. అంతేకాక ముద్రాశ్రు పర
 ములకన్న విదేశీయ వస్తువులు చౌకగా లభ్యమౌతూ
 వున్నందుకు రక్షణ సుంకాలను హద్దించి, అదే
 విధములను విషేధించడం కేవలం అవివేక-అవి
 అధిభావం. స్వేచ్ఛా వ్యాపారవ్యవస్థ పనులించి
 ప్రతిజీవించిన పరిస్థితుల కనుచున ఒక పరిశ్రమలో
 ప్రత్యేక శ్రమ కృషి చేసి ఇదివరకు పండియన్న
 చౌకగా ఉత్పత్తిచేయడం శ్రేయస్కరం. కాని పరి
 మిత వైద్యులలో అనుభవాల్లో సరిమర
 మౌతూన్న అభివీక అంతర్జాతీయ స్థిరంగా
 విధింపవలెనని ఆనానాదాని తప్పులేను.

ఈ విధంగా పేర్కొనబడిన పరిశీలన చేసిన
వెనుక, ఆయన వివరాలు పేర్కొనబడిన విధంగా
వ్యతిరేకించాడు. తిరిగి పేర్కొనబడిన ప్రతిభావ్యక్తి
సంబంధించి మాత్రం.

మొదటిది: స్మిత్ (గ్రంథం) ఆయన వాణిజ్య (విద్యా) వారు (Mercantalists) ప్రతిపది అనుకుంటున్న విమర్శనం. ఆయన వాదంలో వాణిజ్య వ్యవస్థపై ప్రజలకు సంపూర్ణంగా విశ్వాసం లేకపోయింది. వాదించే సూక్ష్మభావం కలిగింది. వాణిజ్య వాదానికి దళింపా ఖండితంగా వాదం లేకుండా చేసి, వానిని దూరపుదూరమునకు ఆయన పరిచించి అణిచివేసెను. అఖండితమైన సంపన్నమైన శ్రీమత విమర్శనను ఎవరుకులను మూలము సంపూర్ణంగా తెలుపించిందోనీ, దీనిని

అయి వూరికి గిరించి, వివిధ విద్యలనుండి బంగారాన్ని రాబట్టేందుకు, అధ్యధి: మన రక్షణ గుంకాలను విధించావచ్చు వారి వారాది. ఈ ఆర్థికమైత్ర్యా వారిని గొప్పరిపెట్టె. అన్ని విధాలనాక అవిధంగా నిర్ణయించి నీ అనుబంధముల చేయుచే నీరమే ఉండదనీ, ఒక పరిశ్రమలో ప్రత్యేక సంపాదించెనును అలకాళం ఉండవలసి స్వీకృత వాదించి, తన అజ్ఞాతము (ప్రతిభను, వారి తొగ్గనెకాగ్నాన్ని నిరూపించాడు. నీలలో ఉక్తిలైది పెంచడం వారిపంపలైది ఇనుముదొంపజేసుంజేదాది శీలం రక్షణ గుంకాలను ఆధి:ంచెనే చాకగా ఛిద్రయయ్యో విదేశీ పదములను అరికటి విదేశీమన గురలను నీరమే వాదించి ప్ర సమును అభివృద్ధి చేయవలసిన దాని వాదించా దామని

మాలవ్యుడిలో ఫిజియన్ (కెటలగు) (భూమి ప్రాధాన్య వారులకు) ఏకైకస్వీకృతు నడుమ అత్యధిక వాన్ని సీరియం అనుపదించి, మూర్ఖ్య పరిశీలన పి స్మిత్ సిద్ధాంతాలు వారికి ఎంత ఎంతగా ప్రతిభావంతమైనవో గోచరమవుతుంది. వ్యవహారానికి మూర్తిమే బాతీయూ దాని కారణంగా అత్యధిక ప్రాధాన్య మిచ్చిన వారి సంకుచిత దృష్టిని తీవ్రంగా విమర్శించాడు స్మిత్. స్మిత్ ప్రాతిపదికంచిన ప్రకృతి సిద్ధాంతం, వారి సిద్ధాంతానికి అన్ని విధాలా వేయి మడులలు ప్రతిభావంతమైనది. ప్రకృతి వారి సంకుచిత దృష్టిలో ఏదో ఒక ఆప్తుప్రమేన ఆదర్శం మూర్తిమే, కొని స్మిత్ భావనలో అది నిర్వికల్పవహారాలలో నిమగ్నమయిన నానా విధి. ఇవేకాక ఫిజియన్ (కెటలగు)ల విధానం స్మిత్ పన్నుల సిద్ధాంతాల ముందు వెలువలతో ఉంది. ఆయన ప్రతిపాదించిన ప్రపంచ ప్రసిద్ధిమైన 'వాలను మూర్తలు' అనే మైనది.

* * * *

ఇన్ని యర్థభంగములు తెలుగులో అతిపొంగుదు. అంటే అయినను ముందు తెనుగుపద్యాలు లేవని కాదు. పద్యాంగములదియూ, పద్యలక్షణ లక్షణికయూ, వలెనా పేరియూ అయిన మహాకావ్యం తెలుగులో అంతకు ముందు వృత్తింబులేదు. అందుకే అయిన అతి పొంగుదు. ఏమిట స్వీకృతు ముందు ఆరీకావ్య జాతి లేనే లేకపోలేదు. కాని కావ్యో ప్రాణప్రవాహ రసవి పితృమహా దాతన. అంతకు ముందటి పీఠికమిది. అంతకు ముందు అయిన గ్రంథములంటే కావ్యముమైన ప్రతిభావంతమైన గ్రంథంలేదు. ఆరీకావ్య జాతిలో అయిన నిష్పంజీయంగా పితృమహాదు. అయిన వృత్తి నిరంతరాయంగా వృద్ధిపొందుతూనే ఉంది.

8-198

సాహితీ మగతుని స్వగతం

చోరములతో నవ్వయములేను. మఱియు 'నేయిన్' ద్వితీయయేని 'నేయిన్' అవలంబము; ప్రథమయేని యాదర్శోపము అచర్యము. కావున నీ పాఠము ప్రజాభేదము రిక్తవిషయముగాను ప్రకృతపాఠము అర్థానప్రసాదముగా నొక ప్రాంతలో మఱుపును. ఈ పాఠము 'అనుభవమునకు' 'పాఠానుసారమున' అవనివృత్తియులేదు. లేఖకాదులు కలహాత్మక కారణములచే 'సర్వోత్కృష్టమును' 'నేయిన్' అని గ్రహించి రెడనుగులు యిది 'నూదిరి' 'నూటిరి' గా మార్చిరిని నిలంపజరిపి యున్నది. మఱియు 'చిల' యనగా 'ప్రక' కాని 'యూట' కా? నిర్దేశములు ప్రతియు వారిని సంకల్పనవా? మఱి యే యూటయు అంత ప్రసిద్ధముగాదు. ఏదిజేసిన యూటను 'చిల్ప' మట యిది తిము. కొవైన అది పాఠముగాదు 'చిల్ప' - భాగ్యభక్తి పాఠమును.

ఒక్కచిన్న ఆరాధనతో ఎంత ప్రభుత్వం : తి నింకా తెలుపడానికి వ్యాఖ్యానముతో ఉత్తమా రించెదం.

కృంగారి పక్షం (ప్రజామన సంస్కృతి) యాలా వికే తెలుగువా? వారి మూలంలో ఇలాటిది వుంటా? అంటే 'దివి' పద సమయం యాలము కొంత లేని అని ప్రజాపాలనా కార్యక్రమాల అర్థము అర్థము అర్థము అర్థము:

"ఉపరి ముకుళుచ్చ జాతి మా నీ
భిక్షు జనా పరిచారక ప్రవా యన్,
తిల తిలకి పర్వభాగ మందుం
దితి నివేద్య మపాస్వ పందరాం."

22.149

(నేయి! ఎక్కువగా వ్రాలు దగ్గరిలో వున్నాయి. నీవు నీవు పరిచారకుడుగా వున్నావు. (అ వ్రాలు నేను అందిస్తా) నీవు మృదువుల్ని వ్రాసేచి, నవ్వులు అది అప్పుడెలావున్న దండుల్ని నైవేద్యం పెట్టి నీవీయ — నీవు యాలావికే (ప్రజాభిని రంజనా ఏమి సంబంధంలేను. ఈ ఉత్పేక్షకు ఆరంభవాక్ రాజధానిగా కొంతభాగాన్ని పరిపాలించి జయదండుకు రంధ్ర అనే రాజ్యంను పెండ్లాడిన గాథ వస్తువుగా నయదండుని 'రంధ్ర'మంటే, అనే వాటిలో లభిస్తున్నది ప్రజాపాలనా కార్యక్రమాల తెలిపాను.

"నక్కర్తయ్య నవాహ రలే విసాతే
భాతే వారిమృతమును తిప్పి నీయిం,
అంగుళ్యం తిలకై నుంపయ్యుత్త
చింతా విధానమున బలిసేయిన్వ"
(ఎక్కువగా ప్రజాభిని రంజనా)
భాతే మార్చి నీయే విసాతేవ్యాః,
అంగుళ్యం తిలకై నుండాంకయ్యుత్త
దండువిధాని గా నీ బలిమృతం.)

దండుకు విసాతేని నీలాల కందంలో పెట్టిన బలిపాలులా వున్నాడట. బలిహరణ ముప్పుకు అడ్డంకు లేని ముప్పులు, నాకే తెల్లంలేనిది ముద్దించునగా పెట్టి పాలు తిలుతాను. ఎక్కువగా అడ్డంకులాగా నీలాల కొంత నీలాల వ్రాలిలా, దండుడిలోని కిక్కిరించి పిచ్చిని పిచ్చిలాగా ఉన్నాయి. దీనిలోని 'తిలకై' నుడాంకయ్య ప్రజాభిని రంజనా అని అర్థము; అక్కడి బలిమృతము 'పాఠానుసారము'గా రంధ్రమృతము.

అయితే ఈ 'నూటిరి' ఏమి తిమిలంపం? ఇది అంటే పిండి, పిండిన 'నేయి' పదార్థమును ఇదియంటా. కొలలు. కొలలంబం ఏర్పడింది ఇది. తిమిలం ఇది, ఇది అప్పు, ఇది నూపుం, ఇది తి, మిడిలమునకున్న దివికొంతలే. ఇప్పుడంలో మిడుముల్లను, తిలకైలలోను పెట్టి వ్రాసానికి ఈ ఇది కృతవారం ఉంది. నవ్వులు ఇది — నూపులపిలతో — నూపులు కొట్టిపెట్టితో — నేయి పదార్థం నవ్వుటిడి. నవ్వు + ఇది = మర్చిడి నూదిరి కొంతలే, మర్చులకొం ఎలా వచ్చింద నీ కిక్కిరింపుకుంది. కామలోగిన్ని ఇలాటిని దింతిరికిగా ఇతిపదాలపాద్యక్తితో ఎలాగో ఉండి వాతాయి. కమ్య + తిలకై మూర్తగా కావాలి. కాని కమ్యటాను అని కృతవారం. ఎలాటకొం వచ్చింది? లేఖప్రవాదంబల్ల ఈ మాటిలోని టి విగా అయి ఉంటుంది. కానితో ఈ ఉద్యమైన పదార్థం పాగాలకుంటా? మర్కడేవా ఇలాటి ప్రయోగం ఉండేవా, మాటిడి దొరుకుతుందేవా యాదాం. మర్కడే ఎందుకు? ఈ ప్రజాభిని హరిలా పంజా ఇలా అన్నాడు:

"తిలకై మూటిడి వ్రాసేటటుం తిన్
యింటిపండ్లం బూరి నలు ఘృతంబు
పెడనెట్టుకు వ్రాసే తిల గోగిరింబులు
రామపాస్వంబుల రావకములు

వాళికేరంపు బొంబాయి విఠగడయను
నదివీరి పింఛె అంధములు కుడిము
లద్దులములు దక్కిలము మోగుండలు
నుండంబు చరిమిడి నుండపప్పు
లాదిగా భక్తియై చోవ్యై రెవ్వగులై
బహుపద్మాంబు లర్పించి ప్రగతులైరి
వేలుపులు రాక్షసులును వా విఘ్నపరి
కుగపాథోధి మంభవోద్యోగ వేరి." 6.65.

ఇక్కడ నూటివీరి భక్తియలలో చెప్పించవల
నూటివీరి నూల పిడికెనుగాక, నూవులతో కియాలుచేయ
బడిన భక్తియై శేష మేవని పుచ్చముగా! ఉపహాస! ఇది
యతిప్రాణలలో లేదు. ప్రమాణం గ న్నీకరించడానికి
అనికాశం లేదు—అనిమోన వాడినాడు కదూ! అయితే
క్రివాగుంబరిటివాడూ, పుకలంబో పితామహుడూ
అయిన అన్న వాచా గొడుగుకూడా ఈ 'నూటివీరి' ఏడు
కొండలవానికి వివేదింపదె, ఆ నువ ముచ్చకృతుగా ఆర
గించదెం చూడండి:

"నవ్వులు చిటికెల్లాలు
నవ్వుటిడియను చిన్ని మరు చులును
ఎల్లన వేంకటాచరి కరిగించ వారగించి
కేవల కేవల వక్ర వారందీ కాడి!"
(అధ్యాత్మిక రసము. 42 వ. శకు.)

పంక్తాంతి పండుకాదం రాగుల పీనులోను,
తెలంగాణాలలోను నవ్వులు వాడబోడి, అర్పి, పాటు
వాడులుంటు నది, తెలనూలుచేసి, కొత్తర, తెలం
ముక్కలుచేసి—ఇవం, యోగ్యత ఇప్పుడాని పిస్తా,
అక్రొలు, రాదంపత్నా వేసుకోవచ్చు—కేవల ప్రీతి
మ చేప్పిస్తో' ఇదమితి బంధువులకు పంచిపెడుతాడు.
ఆ విధంగా నవ్వులు చిటికెల్లాలు వేంకటేశ్వరునికి
అరిగింపు పెట్టడమన్న నాట. 'నవ్వులు చిటికెల్లాలు'
తిర్యగ్ 'నవ్వుటిడియ' అని చెప్పించవల ఇది నవ్వులు
దంచి తెలం నేయిచేసి కరిపి చెమ్మిలిలాగానీ, ఉరి
రాదివారి కేంద్ర—కేంద్ర—లాగానీ చేసే మరొక
భక్తియై ఉంటుంది. చిన్నిలిల్లార్లంగా పెట్ట బొట్టులు
చేయడం లక్ష్మీనివాంకిలీలో చేసికీ కడు, కనుక
వ్యాకరణాల ఎదుగు నెనుగు నేక నే నవ్వులకు ఇదికీ
మార్గం బకాంం చేరి నవ్వుటిడి అయింది. ఇది
పూర్తిగా వేరి తినుబండపీకాని, ముడిపదారంకాదు.
నూటివీరి - నూవులతో చేసిన భక్తియై శేషము—అని
మూర్ఖరాయాంధ్ర విఘంటువు. క్రి ప్రభాకరకావ్య

నాట నూటివీరి పాథు ప్రయోగమని పారంగార
విమర్శ పండిత్యంలో, 1928 లో భాంతిలో ప్రప
క్షేను ప్రపక్షంగా ఉట్టంకించాడు.

దీనిని క్రి వేంకటరావు కావ్యీగాలు తరి
చూడక, "తెలుపువగా 'అనికా' యూబయా ?
చకోరములు పయిరము వానిని వంజకోనువా?" అని
అడేపించాడు. ఆ నూలదిడికెనుకోపం నేయిని కూడా
'పర్వీ' అని సంస్కృతీకరించాడు " 'నేయిన్' ద్వితీయ
యేని 'వేరిన్' అనవలయును. ప్రథమయేని యువరి
లోపము అప్రతి ప్రము. కావున వీపాకము క్రివాభ
కరిదని విశ్లేషింతుముకాదు." అన్నాడు.

నేయిన్ ఆనేది వేరిన్ అని మారవక్కరలేదు.
"వేయేల నూది కేర్పిం
నేయిని బోలియును విదా వివేల ముందున్."

అని మడికి పింగవ వాళివ్వరాయణంలో ప్రయో
గించాడు. ఆ. 4-66. 'కొప విధి కికా'లు రనివి
ఇంకా ఎన్నో ఇలాటివి ఉన్నాయి "వోరికోలదు బుర్రి
కొల్లక". కుమారసంభవం. ఆ 1-28. "వీరితోం దొయ
తారక బింబంబు" భాంతిం, అది. ఆ 1-207.

ఉదాహరణ - పద్యం ఉన్నదిన్నట్లుగా చదివితే
చకోరాలు ఉన్నప్పునికి పరమాన్నం వడ్డించినట్లు అర్థమౌ
తుంది. చకోరాలు ఇలావిన్నులనిండుచేయడంపాటివాతా
పహారంలలోనుఉంది. క్రివాగుని ఈ పద్యం మరింత
రమణీయం కావడానికి క్రి వేటూరి ప్రభాకర కావ్యీ
గాలు 'ఇదుగరా మొదలన్' అనే వానిని 'ఇదుగా
రాముని' లో అని కొద్దిగా మార్చి ఉనువుకోవచ్చును.
వానితో క ర్పించడంరెయి—రాత్రి అయింది. చకోరా
లను మన్యగుని పరా పం కి విరిచింది, వాటికి 'పంకి
కూర్చును' రావాలనే ఆకురతి హెచ్చింది. ఇప్పుడు
పద్యం పూర్తిగా చనువుంటే కలిగే గుచిఇది—రాత్రి
అనే ఇల్లాలు ఎంతో గారాముతో ఆకాశమనే ఇంద్ర
వీలాల కేందంలలో చకోరాలకూడా బంకికూర్చు
రావడానికి తిహ తిహ పడుతుండగా, మన్యగునికి
నేయి, నూటివీరితోపాటు పరమాన్నం వడ్డించింది.
పరమాన్నంలో వేరి బొట్టుపడితే కలిగే పరమానందం
చెప్ప వక్కరలేదు.

చూచారా? చిన్న అపోహతో ఎంత అర్థం,
అనందం మరుగైపోయాయో!
—రామచంద్ర

ఎవరో పిలిచారు!

శ్రీ అంగర సూర్యారావు

పాత్రలు:

రఘుపతి	జగన్నాథం
శ్యామసుందరం	రవిమూర్తి
చంద్రయ్య	యమున

* * (రంగస్థలాన్ని చీకట్లు ఆవరించి ఉన్నాయి. కన్ను పొదుచుకున్నా కనిపించని గాఢాంధకారం. దూరామ్ముంది—కొండ గుహలోంచి పిలుస్తున్నట్లు "రఘుపతి: రఘుపతి:" అని పిలుపు వినిపించి ఆగిపోయింది. వెండినే రంగస్థలం మీదికి నీలికాంతి ప్రసరిస్తుంది. మనకవెలుగులో అందమైనగది కనిపిస్తుంది. గది మధ్యభాగం తెలుచుకొని రఘుపతి వస్తూ వుంటాడు. గదిలో కుడివైపు ఒక సోఫా, ఎడమవైపు ఒక రౌండు పేరులు ఒక కుర్చీ ఉన్నాయి.)

రఘుపతి: (తనూ) ఎవరది? ఎవరు!
(కుడి చిలుగు వెళ్ళే తాడు. జగన్నాథం ఎడమ వైపునుంచి ప్రవేశిస్తాడు. చేతులతో తిరుగుతుంటూ ముందుకు వస్తాడు. రెండు కుర్చీల వైపు పొదివెంజాడు - సూపర్ గడ్డం - ముఖంలో ప్రకాంతి విసిస్తూ వుంది.)

జగన్నాథం: ఏమిటి వాడువా?
రఘు: (ముందుకు వస్తూ) ఎవరో పిలిచివట్టియ్యింది.
జగ: మళ్ళీ కలకరిస్తున్నావు వాడువా.
రఘు: (వెక్కిరిస్తూ) లేదు. నేను ప్రవేశించాను.
జగ: నీ ముందుకు వాంటిలేను. దిబ్బితో కాంటికి వెళ్ళేవు. ఇప్పటికైనా మించిపోయింది లేదు. వాడు బియ్యం.
రఘు (విచారంగా) ఎడమలోంచి కదిలాల్సింది యెంత చెప్పి వారితో. పడితావు. నీకేం కాంటికి వా పిదగంలే వస్తాయి. వెళ్ళిపో తారయ్యా!

జగ: నేను పడిపోను వాడువా! నీకొరతం అక్కరలేదు. క్షుణ్ణం వాడెప్పుడూ వాగ్వినితా వుంటాడు. కళ్ళు వాటి—తూస్తూ చూస్తూ గోరితా పడితాడు.

రఘు: (కోపంతో) తారయ్యా!
జగ: అవున్నావువా. నిజమే చెబుతున్నాను. కళ్ళు కన్ను అదెలాన్నీ కాల్చి తో తిన్న పాళికాపు. పాపం! విమల.....

రఘు: (కుర్చీలో అందుకొని) ఆ మాట వాడగలేయాలి.

జగ: వ్యాధిమూలం పడిపోతున్నావు. దిబ్బి, కియిస్తు, అకారం మిగిలి పరిశుభ్రంగా చూసి తోడ్చుకోయి.

రఘు: నీగర్భంలో మరోసారి యెక్కడైనా చేతులు గాని ప్రవేశించి నన్ను నిద్రచేసి.

జగ: వెళ్ళే తాడు. వాడువా వెళ్ళే తాడు. దూరామ్ముంది మెరిసే ప్రతిభలు అంది మైంది విధిమించు.

రఘు: (చూచి) అందంవారింది మళ్ళీ మాట్లాడుకు తారయ్యా.

జగ: నేను నుడివాణ్ణి. అందం నుడింది మాట్లాడుకుతును. నిజమే. కాని ఒక్క మాట అడుగుతాను. కళ్ళు ప్రతిబింబి! యీ ప్రపంచం ఒకలాగే కనిపిస్తోందా?

రఘు: ఎందుకు కనిపించను?

జగ: ఒకటి! యీ ప్రపంచం వ్యర్థంలా కనిపిస్తుంది.

రఘు: అది నిజమే.

జగ: నిజం కాదు. (రఘు!—మరోకటి! యీ ప్రపంచం చూడకోవాలి మరలాదు కొండలా కనిపిస్తుంది—తూర్వాంతరాలు, పశ్చిమాంతరం, నీలాకాశం, మళ్ళీ మళ్ళీ కళ్ళ కందమాడు—కని! యీ ప్రపంచం అందమైన బొమ్మలా కనిపిస్తుంది. చిక్కనిది! ప్రతిబింబమైన బొమ్మ, ప్రతిబింబమైన బొమ్మ చూపి వెళ్ళిపో

మీట కదిగివుంది. నీకంటే అందంగా కది
పించింది మరొకటి కంటే బిచ్చరిగా కది
పించింది. నీ కన్ను విన్న మోసం లేదా యి మనో
శ్రీమంతో చూడాలిగా కాదీ! (పపంచపు విజ
స్వరూపం చూపకుతుంది కాదుకా!)

రఘు: (నిశ్చయతో) అబ్బబ్బ! నన్ను విసిగించకు
తారయ్య! చెప్పిపో.

జగ: పోతాను కాదుకా! నిమలమనస్థులచే మనోహరి
అలాగిండు. అమెను అలా భాగ్యవైభవం
మందిరి కాదు. అమె...

రఘు: (కోపంతో) నువ్వంత విషయాల యివ్వకు
చూడొద్దు. నా స్నేహితుడు వచ్చే వేళయ్యింది
ఇక అంతరి చెప్పిపో.

జగ: (నవ్వుతూ) పోతాను. నేను కార్యశీలంగా చెప్పి
పోయే సోకాలు కూడా దగ్గరికి వస్తున్నాయి.
ధాంధ్రం?

(నేనులతో తిరుమకుంటూ ఎడమచేతు వివక్ష
మీనాడు—మనోవైపునుంచి దండయ్యి వస్తాడు
లావునా పోతువునా వున్నాడు. మీరం పై
మెరిగిరిగి వుంది. మోకాళ్ళ వరకూ పంపెయ్యి.
వనీకు—రెలితో కర్ర—కర్ర యెర్రబడి
వున్నాయి)

రఘు: (అశ్రుతంగా) ఏమయ్యింది?

దండయ్య: నీ కేరీదం, పంజ్యరబొడమూనా? పాపు
లేని నిదిలేకాను.

రఘు: (తేలుకొంది దబ్బు తీసియిచ్చి) నీకు వసామతి
ఈ కర్రనువ్వు యిక్కడే వుండిపో.

దండయ్య: (సంతోషంతో) ఓ! మహా అలాగా!

(బతుకు కను అది దివ్యమని విసిగిస్తుంది.)

రఘు: (మదిచేతు చూస్తూ) అమె కనిపిస్తుంది. మవ్వు
బతుకుకు చెప్పిపో. నేను వీరిని పంపిస్తా
రావారి నునా!

దండయ్య: ఓ! నేను ఇప్పుడంతో నీ కూయంటాను.

(దండయ్య మదిచేతు చెప్పిరాకాడు. అకాశం
లోంచి తేలి పడిన యిక్కడ—ఒక అందమైన
యౌవని భుజివారి (వర్ణితులవుతుంది.)

రఘు: (రావించి ముఖంతో) రా! యిదుకా! నీ
కోపమే యెదురుచూస్తున్నాను.

యము: ధాన్యం నా నుండెలు యింకా కట్టు
కుంటున్నా. చామ్యులు! (ముందుకు వచ్చి
పోతానో కూర్చుంటుంది)

రఘు: (అశ్రుతతో) ఏ? ఏమయ్యింది?

యము: దారిలో అశుభ ఎదురయ్యాడు.

రఘు: నిన్ను చూడడా?

యము: ఏమో తెలియదు. అశుభ ముందుకు చూస్తూ
వదిలి వస్తున్నాడు. అన్నీ చూడగానే నేను
దైగిరి వెళ్ళి తివ్వకున్నాను. తివ్వనాటు
కలంతో కను అరిగి దాటి ముందుకు
చూసుకుపోయింది.

రఘు: చూసికా ప్రమాదం లేదు. పరేకాని—నీ మాట
చెప్పు.

యము: తివ్వదాని కేసుంది? నీరయిట్టూ ఒకపారి
సరిగి వచ్చాను.

రఘు: కలక్షేపం?

యము: దానికే? రాగానే జరిగింది.

రఘు: ఏ దారిని తిరిగి వచ్చావు?

యము: నీ దిశలో నుండి. పయనపు గారికి వోయగా
ప్రాణం లేకవచ్చి పయ్యింది. నీ దిశలో ఒక
క్షణం కూర్చున్నా లనిపించింది.

రఘు: కూర్చుంటే పోయానా?

యము: నేను పంజాంలాంచి కదిలడానికి వీలేదుగా!

రఘు: పంజాం ఏమిటి?

యము: కానలాంచి యివరిలకు వనీ యెర్రకా
తెలిపిన గుం చూడొచ్చు. అలా జరిగితే యెంత
ప్రమాదం!

రఘు: (వచ్చుతూ) ఓహో! అదా నీ ధాన్యం?

యము: ఏదో చెప్పలేన ధాన్యం. దివ్యం.

రఘు: మవ్వు గృహాగా మిషను పోతు వస్తుకుంటున్నావ్
యిదుకా.

యము: నీకు చెప్పిన పరి నుంచి కాదీమో అనిపిస్తాం
దివ్యమ.

రఘు: అటువంటి ఆలోచన నీ బుర్రలోకి రావద్దు.

యము: నిన్ను తివ్వగా తీరి మంత విచారంతో అడప
లేకవదిలి వుంటుంది.

రఘు: (నీరసంగా) మవ్వు తివ్వచేలో వస్తుకుంటు
న్నావే?

అను: మా హాని, మిగుల మహిమ అనుకోవచ్చు. కా
మనవిమో సరిగా లేదు.

రక్షణ: ముప్పు, ఎప్పుడూ పోవచ్చు. తిరిగి తప్పిపోయింది.
మేముంటామీలా యీ నా గురు!

అయ్య: నీను యిలా రికించి పట్టి యి బోధకు పోగా యీ గు
రోగా లయ్యారే,

ప్రభు: ఇప్పుడు రిపోర్టు చేసింది అవును. సర్వా తా సడను
 అవుతున్నా? యింకా ఆహారంనా వుండి బా
 పడా లనుకుంటున్నావా?

ਅੰਤ: (ਅਥਾਵਿਨਾ) ਅਧੁਨਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਾ ਅਥਿ ਸ਼ੇਖ਼ੀ.

రఘు: అంశుబాదులో ఉన్న ఆలంకార్ని విడిచిపెట్టి-
 లేకులాగా-యెదనూ : మౌనమొనరించుకో తీయ.

అను: (అధ్యక్షుల) మీరు చెప్పండి విజయం.

తప్పు: (ఒకరి ఆశ) విజయ రెప్పమంటావా అయినా?

అయ్య: (అరిచి శిశువుని చూస్తూ) ఏమిటి!

రఘు: నిన్ను ఈ పిచ్చిటిమంచి వాకు జరికిం మీద
 అనురాగం కలిగింది.

తాము: అం పే!

మేంలా వుండి నన్ను పిలిచిందయ్యింది. చిట్టి అందికొండా ఎంత కష్టమో అర్థమవుతుంది!

అంశము: చివరకు నీ కి సీరియా గాను.

రఘు: సుత్ర్య ఓ. శివాలిడు నా మృదహున్ని
జయించావు.

అందుకు: వాదో చివ్వు కోరి:.....

సముద్రము: చిత్తము ముప్పేరి చిత్తమునుండు అది దేవాను.

ಮುಖ್ಯ: ಕೌಶಲ್ಯವಾನ್ ಮೌಢೀಶ್ವರ ವಾ ವರ್ಣನೆಯ
ವರ ರ.

ము: (వచ్చుట) ము, పోగా కా మనములో మున్న
కొరికి తిప్పుట.

అను: మరి యెప్పుడు ప్రకాశం?

ఘనము నీ జలము పరీక్షించి, మత్స్య కలలో
 కూడా ప్రాసాదించి పూజిస్తే మాసిగదా—
 ఇంకా యే కలలో చెప్పి—మీరు వానిని
 ఎమ్మోం కలిగేసుకుని ఏం చెప్పుమని అది
 చెబును. క్యాంకులా నీ పేగుల పది పేలుల విషాన్ని
 మంటావా?

ము: విను. విను.

గ్రంథము: మత్తయి యాయంకికి కానిది. నీకు నాకి
 యొక్కది కాదు. జరిగినది ఒక మధుర
 పుష్పంలా గడిచిపోకుండు-యొక్కది యెప్పుడూ
 లక్షి: పూర్ణం చేస్తూ వుంటుంది. (కాంతమై
 పంకితం. దూగి వచ్చి, కాంతమై వదిలిపం
 కిం, ముక్కులపై—రెంపించి జరిగితాయి.)
 మత్తయి కానిది ప్రతినిమిత్త నీ పాకలముండు
 వాలుకుంది. విత్తం సంత మంలా ముగిసి శేల
 దారికి కలసింద పరిగ్రా: వచ్చి యొక్కది
 తున్నాయి ఇంకా నీకు యేం కానాలో
 చెప్పి?

యము: ఏమీ జన్మ జలం మీద! కేవల శరీరాదు.
 జన్మ, కేవలమందా కేవలము. (1914-15) 1915

రఘు: బిచ్చా—?

అము: మాత్రలతో. (ఇద్దరూ ఒక్క పాఠి అవుతారు.)

శివభక్తలూ (విక్రమ) కాని దుష్టులూ!

రఘు: (హిందూ గా) మత్స్య గోపరి! పల్కిరా నమస్కా!
 శాశి: మత్స్య పుత్రాదు.

(అయితే మర్యాదాల్లోంచి వెళ్ళిపోతుంది.
ఎలాగైతే పురుషుని జాతీయత అంటారు.)

జన : నిశ్చయమే!

గమనము: వర్షియందును కన్పాక తాళముగ!

ಪ್ರ: ನಿನ್ನ ಮಾತು ಸರಿ, ಏನು?

యువకులు యెవరూ లేరు కారణము! చివ్వు
 పొరబడుచున్నట్లు.

జగ: నా ఉద్ధరితాన్ని ఉపయోగించుకోవా అనుకుంటున్నావా?

శ్రీమతః అంబికా!

ಪರ: ೫೦, ಶರಣ: ೫೦, ಶರಣ: ೫೦, ಶರಣ: ೫೦
 ಶರಣ: ೫೦, ಶರಣ: ೫೦, ಶರಣ: ೫೦, ಶರಣ: ೫೦
 ಶರಣ: ೫೦, ಶರಣ: ೫೦, ಶರಣ: ೫೦, ಶರಣ: ೫೦

భూ: మ ద్వ ని నమటి తాతనాగి!

అయితే (మనం) ఏదో చూడాలి. అయితే

మును ముందుగా యోగము అవసరము లేదు!

అ: గాజుల గలగలలు, శ్రీకంఠస్వరం నేను వృద్ధులగా
విన్నాడు.

రఘు: (లేచి) ఓహో! అదా నీ అమోహనం. నా
పిల్లవాడు ఈ భావంతో వస్తున్నాడని
నచ్చాను.

జగ: (నూటిగా) వెంటనే (లేచి) వచ్చాను.
అంతేకా!

రఘు: (నిలబడి) ఏమిటి తారయ్యా! నువ్వంటున్నది!

జగ: నువ్వు యీ గుడ్డివాణ్ణి మోసి చెయ్యలేవు
నాయనా! నాకు అంత తెలుసు—చియోకు
నువ్వు అంతా నామీసంబంధం మోసావించి
వెళ్ళుచున్నావని అందరిలోనూ తీసుకు వచ్చావు.

రఘు: (కోపంతో) నువ్వు నా సొంత విషయాలలో
కలగజేసుకోవద్దు.

జగ: (నిట్టూర్చి) పెద్దవాణ్ణి కదా—యింకా బతికే
వున్నాను కదా—చెబుకున్నాను. వ్యర్థంగా పెద్ద
బాండ్లంటున్నాను. మంచి దారిలో నడచి
వెళ్ళుకున్నాను.

రఘు: నా కోరికల్ని, ఆనందాన్ని చంపుకోని పిచ్చి
వాణ్ణి కావచ్చు.

జగ: నీ వ్యర్థంకోసం, నీ కోరికలకోసం యితరులను
మోసం చెయ్యడం వ్యాపారం!

రఘు: వ్యాపారవ్యాపారం అర్థమే నా కోరికలకోసం
నాకు తీరికలేదు.

జగ: వ్యాపారాన్ని, అవ్యాపారాన్ని పరిశీలించేందుకు
నువ్వంటున్నాను. ఒక ఉన్నత వ్యాపారానందం వుంది.
అది యెప్పుడూ నన్ను కనిపెడుతూ వుంటుంది.
మొదట నాకు నా నాయకులైన యీ దశలో—
మీదటి మేన యీ దశలో—చేసింది. పాపాలకు
ఒక వ్యాపారాన్ని పనులలో తలవంచి నిల
బడబెట్టి వస్తుంది.

రఘు: (కోపంతో) తారయ్యా!

జగ: అవును మంచి మాట—కోరికల్ని పొందాల్సి
మనసులా—చెబుకు వుంటుంది—నాయనా!
నా జంతువు యెందుకు చింపిస్తావు? అమెను
యిక్కడ! యెందుకు తీసుకు వచ్చావు?

రఘు: ఇందులో మోసం, (కోపం) యేమీ లేదు.
మేం యిద్దరం యిద్దరం. కోరికలకు అంగ
చెబుకున్నాను. అమెను నేను చెబుచున్నాను.

జగ: (నేను కాదని, వ్యాపారం!)—చియోకు (కాదు)
అందరి మేన అలవర్చుకుని యీ ముందుకు వున్నాను

కాదు. లేదా అందిన తరువాత ఒక కోరిక
దానితో అమెనుంటాడు. తరువాత దాన్ని మాల
పాత్రాడు. అది కేవలం వ్యాపారం నాయనా.

రఘు: (తీవ్రంగా) తారయ్యా! నీవారా పదలేక
నేను యింకా యింకా విడిచిపెట్టి పోవబోనీ వుంటుంది.

జగ: నువ్వు యింకా విడిచిపెట్టిపోవడం యెందుకు
నాయనా! నేను యీ కోరిక విడిచిపెట్టిపోయే
కోరికలు దిగ్గజం వున్నాయి.

రఘు: నా స్వంత విషయాలలో నువ్వు కలగజేసుకో
వద్దు.

జగ: నాయనా! ఒక మాట అడుగుతాను—ఒక దృక్పథ
నీ ముందుకు కదం కలిగి నీ నువ్వు సహించగలవా?

రఘు: (కోపంతో) యెంతమాత్రం సహించను.

జగ: అదేవిధంగా—యితరుల ముందుకు కదం కలిగి
పని యేదీ నువ్వు చెయ్యకూడదు. నువ్వు తార
నాయనా, ఇతిహాసాలు పోషించే పరమార్థం
యిది.

రఘు: ధర్మబోధ వింటూ నువ్వు నీ కాలం నా కోరిక
కావచ్చు. నా పాపాలు, కోరికలు విడిచిపెట్టి
పరమార్థం నా కోరిక.

జగ: నీ కోరికలకోసం యితరుల అండ్లలో చియ్య
పెట్టు. అదే నన్ను నేను కోరిక. నువ్వు పెళ్ళి
కావడానికి అంటే అది కాదు. పాపం! నిమ
లమ తలచుకుంటే అండ్ల చెనవి పోతుంది.
అమె సంపాదించింది ముందుగా ముందుగా
ముగిసిపోయింది.

రఘు: (అసహనంతో—దిగ్గజంగా) వెళ్ళిపో తారయ్యా!
వెళ్ళిపో! యీ నేను విడిచెను. ఓహో! కోరిక
వెళ్ళిపో!

జగ: (వెళ్ళిపోతూ నిట్టూర్చి) నన్ను కలిగించి
ధనవాన్!

(ఎదురుచూపు వెళ్ళి పోతాడు—గదిలోంచి
యెందుకు వస్తుంది. అమె ముఖంలో నాకు కని
పిస్తుంది.)

యమ: (నూటిగా) మోసం పెళ్ళియ్యడం!

రఘు: అవును.

యమ: ఆ విషయం నాతో యెందుకు చెప్పలేదు?

రఘు: చెప్పబడిన అవసరం కాలేదు కదా.

యము: (తానగా) ఇన్నింటా మోసం చేశ్యుడం కాదుమో?

రఘు: (నేర్పగా) ఇంకాగా మోసం చేయొ లేదు. ఆమె అంతే వుండీ ఇచ్చిందాది (అంది తెట్టె. యము: అంతే?

రఘు: పాపం, ఏమట నేడో లేవో యీ ప్రపంచాన్ని విడిచిపెట్టడానికీ సిద్ధంగా వుంది. (తానగా) ఆ విషయం మనవిలోనాలని (సయత్నిస్తున్నాను) కాని యెంతో ఒకటి జ్ఞాపం చెసున్నాను. (విట్టూర్చి) యమునా! స్వరాగా మనసు పాడు చెసుకోకు. నీ వారి! యెంతో అనుభవం.

యము: ఆమె....(ఏమో చెప్పిపోతుంది.)

రఘు: (మృత్యులో అంకురాలి) ఎంతదేసి ఆ మాట వా దిగ్గా యెత్తను. (రెండు వాటి చూసి) నేను యిప్పుడు క్లుప్తుకు వెళ్ళిరావాలి.

యము: ఇవేలే వారు అంతలావుంది. మీరు యెక్కడో వెళ్ళింది.

రఘు: ఒక అరణ్యంలో తిరిగి వస్తాను.

యము: అంతే అవసరమా?

రఘు: ఒక స్నేహితుణ్ణి కలుసుకుని మాట్లాడాలి. చాలా అవసరమైంది పరి.

యము: ఈ కోవకు పరి మానుకో లేదు?

రఘు: ఎందుకు యమునా అంతే భయపడుతున్నావు?

యము: ఇక్కడ ఎంతో ప్రకారంగా చక్కగా వుంది. అయినా...

రఘు: నీ నీవెవరూపి మరే భయపడుతున్నావు. (ఆమెను దగ్గరకు తీసుకుంటూ) నీకళ్ళలో భయం యెంత అందంగా కనిపిస్తోంది!

యము: మన ప్రయాణంఅరించి ఆలోచించామా?

రఘు: ఆలోచించడాని! యేముంది? ఇకకాం. దీక్షా ప్రపంచంలాంటి అందమంతోల్లన్నీ చూడాలి. మనసుఖంకోసం, పంకోచం కోసం చెప్పు చెప్ప జల్లుకాం. ఒకే ఒక్క మాటలో చెప్పాలంటే నీవు యీ ప్రపంచంలో తీసికొరిక అంటూ ఒక్కటి వుండదు.

యము: మీరు ఇక్కడకంటే అరించి మాట్లాడుతూ వుంటే నాను దరిద్రం జ్ఞాపకం విస్తావుంటుంది.

రఘు: గడిచిపోయిన కోవల గురించి ఆలోచించదు. అది ఒక పీడకల.

యము: ఇంతటి గట్టుకుంచి యాత్మాత్మంటే దరిద్రం ఎంత భయంకరంగా కనిపిస్తోంది? నా నాన్నను తెలుసుకుంటే గుండెలు జలదీర్చున్నాయి. దరిద్రం మదికి పరువుగా మారుతుందేమో!

రఘు: అదిగో ముగిసిపోయింది. యీ కోవల నీవి కలలో కూడా కనిపించవు.

యము: ఆ ఆశతో నీ అన్నీ విడిచిపెట్టి మీ చెనుల్లో కట్టుకున్నాను. మీ మాటలకు ప్రార్థనగా లోంగి పోయాను. ఇక యెంతోనాగో మీరే భారం!

రఘు: మరేవో అడుమాంలో తాగవడుతున్నావు. మనసు విప్పి చెప్ప. నీ అనుమానాన్ని యింకా తీసునాను.

యము: అంతా! ఏంలేదు.

రఘు: (రెండు రోజులతోనూ ఆమె మనం పలుకొని కోరిక! మాటిగా చూస్తూ) అవసరమిది.

యము: మీరు నన్ను...

రఘు: (చివరగా) రఘువరీ! రఘువరీ!

యము: (భయంతో కత్తుల అగిరి) హయ్యయ్య! అరిగి! అరిగి! అరిగి పలువు వాని కాగా తెలుసు!

రఘు: (తీవ్రంగా) ఈ యింటిలో నీ కెవరూ అర కాంం చెయ్యలేదు. ఇక్కడ భయం అన్న మాటకు తోలులేదు. విప్లవంగా మత్స్య గోప రీ! దాయి కూర్చో (ఆమె యేమో చెప్పి పోతుంది) ఇ! మాట్లాడకు. వెళ్ళిపో!

(యము తొందరగా మృత్యువార్తగాంచి వెళ్ళిపోయి తెలుపు వేసుకుంటుంది. కుడిచేత్తమంచి చంద్రాక్షుల వస్త్రం.)

రఘు: అరిగి మరీ విచ్చాడు.

రఘు: (కోపంతో) ఎటులాదు?

రఘు: మీతో అంటుంటూ మాట్లాడాలంట.

రఘు: (ఆలోచించి) ఈ పీడ యెలా విడిచింతు కోవలో తెలియకుండా వుంది. (కోపంతో) నా వారి! అడుగుదొవవాటి నిర్మాణం గా ఏ! పారేస్తాను. (తీవ్రంగా) వెళ్ళి! అరిగి లోపలికి వెళ్ళు.

(చంద్రాక్షుల కుడిచేత్త వెళ్ళిపోతాడు. రఘువరీ ముఖంలో కోపం, అపహాసం కనిపిస్తా

పుంటాయి. ఎదిగి అటా యటా దిగుకు
 పుంటాడు. మిగిల్చు పుంటి చ్యమకుంబరం
 దివారు)

కామమందు : రిఫుషరీ!

రఘు : (ఆరివిడి చూసి) ఏకాంతంలో ముఖానికి
 భావాలను చాటుచున్నాను. ఏమిటి? కృష్ణుని
 గం! ఈ మధ్య మనస్థితి కనిపించింది. ఈ
 కవు. గ! ఈ...!

சான்று : காவிரி கட்டுவ. 21 தி. 1953 செ.
மீ. 1953...

రఘు : (మృగలో అనుకోని) పతి లెక్కదూ తొందర
నా నీ పుంటాయి. దానిని మాన్యదూ! ఒక
క్షణం మాటాడుకుందాం.

కామ: (తీసుకొని) బాగుంది నువ్వు దేవుడు తీసుకు
 లేను. నీవు దేవునివని కాక ముఖ్యమైనది.

కథలు : (అరివిళిపి దుగ్గమరా తానూ) ఒకటి! అలా
అయినా కలబడి నాల్గవది.

కామ: కనుక! చిన్నప్పటినుండి నాకు ఇష్టం
పడిచికులం.

రఘు : అంతా! ఆస్వాదం వినుండి! రజమీ!

కా. నీ పరిధి కాదు ముట్టిమందీ తెలుసు.

అప్పుడు తెలిసి వుండొచ్చు.

కర్మం: అయినా నీ దివ్య శక్తితో పాఠశాలకు పాఠము

రఘు: బాని ఇప్పుటికైతే నా మత్త వలెనున్నానును
 పంపించు. (నేరగా) మఱి ఒక్క నోళ్ళు
 కాగా అరిచేనునుంటే నా (నేరగా) పట్టు
 పోయి. అప్పుడు కాని, నీకేదో (నేరగా)
 పట్టుకుని దిన్నాను!

కాశ్యప: (తీగలంకా) వాళేం ప్రహేళిక రాతేడు.
చిరులేటి ప్రహేళిక మార్చుకు.

రఘు: అప్రతిష్ఠి ప్రపంచ సేవలో భాగస్వామి
 వుండి అదిమో అధి, ప్రపంచ కౌశలీ అయి
 టాను.

శ్రీమం: నే నెలాగిది కరుణలంటి నువ్వూ పులూగి
నిదమి కొని కిటికీనూ కుంచరే
దానూమ.

విషయము: ఇది విజయవాడ ఆధికారి, పరిశ్రమలు!

[illegible]

రఘు: (తీవ్రంగా) కాగం!

కాశీ: మత్స్య స్త్రీ హినువరం, కేవలం సహాయక
కలనామిక కల్యాణాదుల పంతులమ్మ తల్లియన.

[illegible]

ಕೃತಿ: ರತ್ನಮಯ್ಯ ಸ್ಮಾರಕವಿಜಯವಾ ದೀಪ
ಕವಿ.

ಅಧ್ಯಾ: (ಕಾಂತ್) ನಿಜಕ್ಕೂವ ಸುಪ್ತ ನೀನಿ ಕಾಂತ್
ವುಂಟುಂದಿ ಕ್ಯಾ!

కావ్యం: కామకావ్యం యేనాజ్ఞో కూలివాయించి, విల
బ్రహ్మణోదావశికా మాలతీనా. ఆ ఆశ్రయ, కోరి
కలు, నేమె నాల్లో కలగుచు నోపురాజు—
చే! మీవలనా కూలివోయూయ

ರಘು: ಮುಖ್ಯ ನ ಕಲಾತ್ಮಕ ರಚನೆಯನ್ನು.

కాశీః నమ్రో నా శీతమ్ని నిధాపయమామి.
మాంశావశాత్ నమ్రో అట ఆహుమామి
—నీ సహజం దోషములని నన్ను అశ్రి
యించాను. వారి సహజం లేదని నిర్దో
శామి అమెను మాంశావశాత్ నీ ముందు పాద
లవలె మాత్రం క్రింది. అమెలోని మాంశా
దోషాలన్ని. చుంఠెయ్యని పక్షిబ్బలు
చిరుంతు...

రఘు (శక్తి కుడిచిహ్నం) ను వు యెరిగి నుంది
మాట నుకు వ్యావ ?

గణం: ఇంకా తెలియక అనుభవంగా గమనించండి.
 పరి: అనుభవంగా గమనించండి. (100 గమనించండి)

రిధులు: నామమి శిరించేవాడు వచ్చు మార్గానుకుండు!

શ્રાવણ: અવુલ (જામન્ટ) ૩ મુદ્રાદર છે.

రఘు: అది: పాత: తపశుండా: యేమిటా:
 బాట: గుఱుక్కు: తు: యారెక్కా: వింటా:సిందీ:
 ఆ: పా: యేమయ్యం:

కృతి: అది యే నయిందో తెలుసుకునే అంశం
యిదిగో రిచ్చాను

తపస్వి: ఈ మహాత్ముని అంతః రిచిరికెట్టి నామ్రు
యొక్కది! కావలసిన ఆచారం!

రఘు: రఘునాథ. (రంధ్రమున నెక్కిపోతాడు) ఈ
 శివాకాపతికి అన్నీ అలంకారములు.
 (యముని లోపలికి నెక్కిపోతుంది. రవి యూర్తి
 కుడినైపునంచి నిద్రాడు.)

అక్షయ : రండి రవియో ర్నిశాయా ! హుమ్మి

౪౦ : విశాఖకు అందినా ఉదయం. రా. లోకహోయన.
 (మర్రిగూ మాన్యంభూతం)

రఘు : వాచి ! ఇప్పుడు చచ్చానా !

రది : అర్జునుడు ఏ చేమికాడు : తా ?

రథము మీతో చిన్నిరహస్యం ముట్టాడంటి.

రచి : శిష్యుడి.

రేఖ : క్షామమువలన ఉరింది మాత్రం, నెండు
మాటలు చెప్పాలి.

రతి : అతిమ చాలా వయస్కుడును, మంచివాడు. అతిమ
కురించి మీరేం చేస్తా చింటాను.

రఘు: (నీరొత్తి న) అరిదు విజంగా నుంచినా
అంటారా?

రవి : (అశ్చ్యుతింట్) ఏం! అలా అడుపుకున్నాక?
అది నేం తిప్పిపరులా చెప్పులేదు కదా?

రఘు : (పరుకొని) అత్తయ్యే ! అటుండి వూరేను.
అతివిసుగించి మాకు చిన్న సీఫారసు వెనుక
లమకుంటున్నాను.

ಕವಿ : ಇವಳ ವಾಕ್ಯಗಳೆಲ್ಲಾ ಹುಟ್ಟುಸುಟ್ಟು ಬಂದಿ.

రథము : (చిగుఃవృత్) ఎందుకు అలా అంటున్నాను?

రవి : మాకు అతినిలసింది దొంగలకు బ్రెడ్ల వీరుకుంటు
వ్వారా అని !

నిఘ్నము : శాస్త్రమునుండిగం చిన్నపుటినుంచి తెలుసు.
 అప్పటికి యిచ్చటికి అరివి పోస్టిలిలో ముగగు
 శేను. అరివికి ఏజంటు (ప్రమోటర్)
 యిచ్చుండి.

౪౦ : ఇవ్వడానికి వాళ్ళేమీ అభ్యంతరంలేదు. కాని
 అతను అంగుళు యవసరి దొడుకుంటాను.

రఘు : ఎరిగారు యివ పద్ధతు ?

రం : కొద్దిపాటి చిట్టుకోసం ఆశపడి ప్రాణంబిచ్చి
 పోయినా దూరంగా పోతాడట.

రఘు : ఉద్యోగం కావలసిందే వాడైతే చుక్కాచిలు
చాచాడు.

శని : అంటే బలవంతంగా పంపించమనా మాత్రం!

రథము : అచ్చమ.

రవి : ఆరవ యోగ వృత్తలను విశదీకరించా...

రఘు: అదింతా మీకు అజనవరం. అరివిది మీరు
పెంటనే యీ దీనుంచి పంపించి పెండ్లి.

రవి : మిత్రాంతి పుష్పంబిటే నేమి కాదులేదు. నాకు
 మాత్రం అర్థమే విడిచిపెట్టడం యిచ్చలేదు.
 అతిథి కానా తిరిగివైదుమిడి. నయ్యనయ్య,
 అతిథులంటే నాకు కొంత ప్రేమ తలగుంటుంది.

రేఖలు : మోటా వాహనం, క్రమశిక్షణ.

೦೨ : ಆಲ್‌ವಿಸ್‌ಮ್.

రఘు : ఆలోచించడం కొను చేపు పొయ్యి తావి
అతిమ వ్రాసుకొని విడిచివేశాతి.

రవి : పరి! శత్రువచ్చి మీకు యోగికి చెబును.—
 రవాను (లేచి నిలుచుకొను.)

రఘు : అగ్రంకి. వేయ వేలము

(విఘ్నహరి నదిలోకి పర్వతాశ్రయము. ఎవరూ చివర జరగజూపం వదిలిపెట్టారు.)

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ।

రెండు : (అటువలెనే వింతోమంత్రి) జనశాసనం కాదు!
యెంతకాలాని! ఎవరిచేత? ఎవరు!

జన : అబ్బాయి యేం చెబుతున్నాడు మీతో !

80: ఏమిటా కాబూ! ఆ గుండ్ల అభివృద్ధి, ఆ గుండ్ల మాటల దొంగీ! శ్రీమద్భక్త చింతి మాట! ఏమిటా యేదో ఒక యెదురుగా పెట్టా వుంటుంది.

ଅନ୍ୟ : କହୁଅଛୁ ଏହି ସମ୍ପର୍କଟି କ'ଣ ?

విది : లేదు. తో పల వుత్తాన. — జగత్సాధం
తాతా ! ఆ పిమ్మ వరింది మాన కోంచెం : లక
జేసుకోవాలి.

ಅನು : ಇಂಥ ಯಾವುದೇ ?

౪౦ : శేషు, దిబ్బు తోక్కి పెట్టి వచ్చి కొలిచిరింది
 వచ్చి అడిగి వచ్చిన — మీరు కొంతెం వెళ్ళి
 చూడండి.

అక్ష : వాడుబలవిదా వాడికి గౌరవంలేదు. అన్ని
 ప్రాంతాల్లోనూ చెబుతారు. లాభంలేదు. ఇక
 ఎవరినూలా వాడికెది కట్టదు. - వాడికి బాబో
 దియం. 10 గిన్నీలు కావాలను. కానీ అప్పుటికి
 పరిసిరులు చేయగి వాడివాళాయి.

ଉତ୍ତର : ସା. ମୁ. ଚି. ୨୦୦୮ କଂ. ୧୫୫୫ ଅନୁ. ୧୫୫୫.

జగ : నా మామగది వీడిరి నా చేతుల్లో పెట్టి (పాగం విడిచి పెట్టింది. ఎ లోటూ లేకుండా వెంచి పెడవాణ్ణి చేశాను. చివరకు యిలా తూరి పోయాడు. ఏం చెప్పాను? అంతా వాఖర్య! (లిగ్గరగా దిగుతూ ఎవకువైపు వెళ్లిపోతాడు. రరిమూర్తి అతను వెనుకనున్నవైపు చూస్తూ వుంటాడు. గది తిలుపు తెలుచుకోని రఘుపతి నిస్తాడు. అతిరి చేతిలో చిన్న తోలుపెట్టె వుంది.)

రఘు : చంద్రయాన్!

చంద్ర : (కుడిచివర కనిపించి) కాదు సిద్ధంగా వుండండి.

రఘు : (రరిమూర్తిని చూసిస్తూ) వీరిని తీసుకువెళ్ళి కాదాలో మాట్లాడుతాను. నేను యిప్పుడే వస్తాను.

రరి : (ధియంతో) ఎందుకా?

రఘు : అత్తే! మీ లేదు. మీ యింటివగ్గర విడిచి పెడతాం. ఈ చీట్లో ఒక్కరూ యేం వెళతారు!

చంద్ర : పండి.

(ముందు రరిమూర్తి వెళకచంద్రయాన్ కుడివైపు విచ్చుమిస్తాడు. — యముని గదిలోంచి వస్తుంది. ఆమె చేతిలో పుస్తకం వుంది.)

యము : వెతుకున్నావా?

రఘు : ఇప్పుడే వస్తాను.

(రఘుపతి కుడివైపు వెళ్ళిపోతాడు. యముని పోతూలో మామగది పుస్తకం తెరుస్తుంది. చేతిలోపై తిరిగి పుస్తకం చూస్తుంది. లేచి విచారుతుంది. ఆమె ముఖంలో ఆశాంతి కనిపిస్తుంది. ఆటూ యిటూ తిగుతుంది. ప్రతి చిన్న గ్యారేజీ ఉరికిక్కిపడి చూస్తుంది. గదిలో వెళ్ళిపోయి తిలుపు వెనుకంటుంది. — ఎవకు వైపునంచి నెమ్మదిగా ఒక నీడ ముందుకు వస్తుంది. మునుగులో ఆ గ్యారేజీముఖం కనిపించడంలేదు. అతిసుకుడి చివరకు వెళ్ళి వీధి తిలుపు లోపల గడిచుచేస్తాడు. తిరిగి మృగ్ధాశిద్ధిగరకు వచ్చి తిలుపు నెమ్మదిగా తిట్టి—ఎవకువైపు క్రిందలోకి తిప్పుకుంటాడు. తిలుపు తెలుచుకోని యముని ఒక అడుగు ముందుకు చేస్తుంది.

కుడివైపు చూస్తూవున్న సమయంలో వెళకనించి ఆ గ్యారేజీ ఆమెను సమీపిస్తాడు. ఆగ్యారేజీంగా ఒక చేత్తో ఆమెనోలు నొక్కిస్తాడు.)

గ్యారేజీ : (కోపంతో) నన్ను తిప్పించుకుపోతానుకు కున్నావా? (అతిరి మునుగులోనికిపోతుంది.)

యము : (అతిరి చెయ్యి విడిపించుకుని ఆగ్యారేజీతో) గ్యాం!!

గ్యాం : అవును నే నే! నీ చేతిలో కీలుబొమ్మలా తిగి మోసపోయిన గ్యాం నీడ!

యము : నేను మోసం చేశా ననుకుంటున్నావా గ్యాం?

గ్యాం : ఇంకా యెంత తియ్యగా మాట్లాడుతున్నావు. నీ నుండెల్లో యింత విషం వుంటుందని నేను కలలో కూడా భ్రాహ్మించలేదు. నీ మాటలలో కపటం వుంటుందని నేను ఎప్పుడూ అనుకోలేదు. చలచి వెన్నెల రాత్రిలో నీ కళ్ళలో చూస్తూ—నాలో విచ్చుకున్న కోరికలను తిట్టి లేపుతూవుంటే—నా కి ప్రపంచం ఒక రియస్యమైన స్వప్న సీమలా కనిపించింది. నన్ను ఒక దేవతలా భ్రాహ్మించాడు. మెలక లేకుంతున్న నా ఆకలిను, కోరికలూ నిర్ధాక్షిణ్యంగా నీ పాదాంతో తొక్కించుపావు. నీలాంటి దుర్మార్గు రాదని.....

యము : (కోపంతో) అలా! నాకును చూపుకోదానికి నాకు చూపుతుంది.

గ్యాం : నా జీవితాన్ని గ్యంసం చేయడానికి నాదా నీకు చూపుతుందా?

యము : నేనొకమాట చెబుతాను. రింటానా?

గ్యాం : (చేతివగా) ఇంకా నీమాటలు విషమంటానా?

యము : నువ్వు నమ్మినా నమ్మకపోయినా ఒకమాట చెబుతాను. విను. నేను పొరబాటు చేశాను.

గ్యాం : అంటే?

యము : దూరాన్ని కనిపించే అందమైన బంగారు మేడనుమానీ (బ్రహ్మించి—అర్జునాదరి దానిని సమీపించాడు.

గ్యాం : నువ్వు దారినిప్పించుట ఒప్పుకుంటున్నావా?

యము : (రిం గోరంటిలో) లోపలి వెళ్తాను. అంతా పరిశీలించి చూశాను. తిరిగి వచ్చానుని ఎంతో ప్రశస్తించాను. తిలుపులుమూరిబడిపోయాయి.

తలుపు దిక్కుచుని గొంతెత్తి పిలిచాడు. కా
నిలపు యెడల నిలిపియుక్కలేను. ఇక ఆ
తలుపులు తెరిచబడలేను. నేను ఒకకోడైవా
నువసానా సంబోధించలేదంటే నమ్ముతావా
కాళం?

కాళం: ఎంతమాత్రం నమ్మను (అమె ముఖంలో
తీక్షణంగా చూస్తూ) నిన్ను చూస్తుంటే నాకు
ధృతుం చేసాంది.

యము: ఏం? ఎందుకు?

కాళం: నువ్వైతెప్పిన మాటలన్నీ నమ్మి రెండవసారి
చూడబోతానని.

యము: (ఏమిస్తూ) కాళం!

కాళం: (కోపంతో) నోక్కయ్. ఈ గోడలో చువ
లేనితలు ఆఖరు. ఇక చూడొద్దయ్యాన్ని
నువ్వై చూడలేవు.

యము: నేను చావుకు ధృతుపడ్డంలేను.

కాళం: మరి దేనికి ధృతుపడుకున్నావీ?

యము: నీనికి ధృతుపడంలేను. మరొక మాటనిను.
నేను యిప్పటికీ నిన్ను (చేరుతున్నాను.

కాళం: (హేళిదగా నవ్వుతూ) హస్తాస్తా! (చేతు!
తీరితాన్ని అయ్యునున్న నువ్వై (చేతులించి
మాట్లాడుకున్నావా?

యము: (తానగా) ఎన్నిలా అవమానించే బతులు
పొడిచి దంపకుడయా!

కాళం: ఇక ఆలస్యంచెయ్యడానికి వీలేదు. నా పని
నేను పూరిచేసుకోవాలి. నువ్వై నేనొకం
ప్రమించి-అంత విడిచిపెట్టేవచ్చానో అక్కడే
నిన్ను కాళింకంగా...

(ఆచీకెంతో చేతిలోకి తీ పైకెత్తుతాడు.)

జగన్నాథం: (అకస్మికంగా ఎడమచిర కనిపించి దిగ్గ
రగా) ఆల!

కాళం: (చేతిలోకి తీ కిందికిదింది ఆకస్మికంతో వెనక్కి
తిరిగి) ఎవరికి?

జగ : ఏంచెప్పాన్నావ్ నాయనా?

కాళం: అవ్యాధాన్ని మోసాన్ని హత్యచేస్తున్నాను.

జగ : హత్యచేస్తే నీ కేసులుంది?

కాళం: నానాన్ని క్షమించిండుకు కృప్తి!

జగ : క్షమించడానికి నువ్వైతెప్పు నాయనా! ఎవరి
పాపం నాకృతే క్షమిస్తుంది. తొందరిపడుకుండా

అగియాడు. ప్రతి పాపానికి ఫలితం కనిపిస్తుంది
తప్పకు. (రెక్క)మిస్తాడు.)

కాళం: (నెమ్మదిగా) ఎవరి నాయకులు? — నాలో
యేనో విచిత్రమైన భావాలు రెక్కలకొని
యెడలకున్నాయి. (చూస్తూ) ఎవరూ కని
పించలేం? కిటికీ నడంలా నేను చువుగా
చూసిపోయాను. (కత్తి దూరంగా విడిచేవాడు.
యమునా, యిక నీ పాపానికి నిన్ను విడిచిపెడు
కున్నాను. నిశ్చింతగా, సంతోషంగా నూరేళ్ళు
ప్రదుకు. నీ తారికి నేను కలలోనూడా అడ్డు
రాను. (వెళ్ళిపోతావుంటాడు)

యము: (అతిచిరార్థి అత్తులన్ని) ఆల కాళం! నా మాట
నిని వెళ్ళు. లేచారే నేను కుమిరిమిరి చావ
నలసివుంటుంది.

కాళం: నన్ను తిరిగి వీటి తెరలలోకి తీసుకువెళ్ళు.

యము: కువం యిద్దరం కలుసుకున్న ఆఖరుకోన
జ్ఞాపకంవుంటా కాళం?

కాళం: గతాన్ని యిక జ్ఞాపకంచెయ్యకు.

యము: ఆ గోడ నీకు చెప్పాను.

కాళం: ఏమని?

యము: ధరించలేనని. ఎన్నావరకంనుంచి తెప్పించరుని.

కాళం: నాలుగుగోడలు అగియాన్నాను.

యము: ఒకగోడ ఒక యుగంలా కనిపించేది. దరిద్రం,
గోడం, చావు, ధృతుం—అన్నీ అక్కడ తండ్రి
వించాయి ఆ గోడ నిలుచుకుంటే నాకుండెలు
ఇప్పటికీ ధృతుంతో జుడరిస్తున్నాయి. అస్సత్య
లేదని ఒక పెద్దయిడి చచ్చి మా నాన్నను గోటికి
చచ్చివట్టు తిట్టాడు. మా నాన్న అనూనం
ధరించలేక—వెళ్ళి ఆచీకెంతో అరిచి మీద
పడ్డాడు. నేను ధృతుంతో కలు యాపి తెరిచే
దరికి—రక పాతం—నానీనులు—నాన్న చేతికి
పంకెళ్ళు—కిజాలలో పోవ నానం జగి
పోయింది. నేను ఒంటరిగా గోడెక్కాను.

కాళం: (తానగా) నా కేడెనా తెలిచాను యమునా!

యము: నీకోపం చూశాను. నువ్వై (కింకోడే ఎక్క
డిగో వెళ్ళివట్టు తెలిసింది. అనూనంత —
నానో, దిక్కుతోనా తిరిగే సమయంలో
రథుపతి కనిపించారు. నన్ను పిలిచాడు. నేని

కావడలేక పోయాను. నేను చూపించింది ఒకటి. చివరకు జరిగింది మరొకటి.

క్యాం (తా:గా) నువ్వువా!

యము: (ప్రాధేయ ప్రార్థనగా) నా చివరి కోరిక తీర్చు క్యాం! నన్ను క్షమించామని చాలు.

క్యాం: నిన్ను క్షమించడానికి నే నెవరినీ నువ్వువా!

యము: క్యాం! క్షమించే మేల ప్రయత్నంపై కావ్యకర్తమైన ఆనందాన్ని పోగొట్టకున్నాను.

క్యాం: నా కళ్ళు తెరుచుకున్నాయి. నీ పంతం వల్లే నా పంతంపంగా భారించుకుంటాను.

మర్యాదగా నుఖంగా పట్టుకు యమువా! ఇక నేను పోవాలి.

యము: (అరిచి గెంతు చేతులూ పట్టుకొని వెళ్ళి వెళ్ళి యేడుస్తూ) మానూ—చేతులూగా నిన్ను విడిచి పెట్టలేక పోతున్నాను క్యాం!

క్యాం: (ఆమె తల నిమురుతూ) యమువా!

యము: విడిచి—తన యిసుక పాతాళాల్లో నన్ను పాతాళంలోకి తోక్కి పెట్టింది. నన్ను పెంబరిగా విడిచిపెట్టి వెళ్ళిపోతావా క్యాం?

క్యాం: (ఆశ్రురీతి) ఎవరైనా విస్తాను. || వెళ్ళి పోవాలి. ఇక నన్ను విడిచిపెట్టు యమువా!

యము: కిత్తో నేనుకూడా విస్తాను.

క్యాం: (రక్తితుడి) ఎక్కడికి?

యము: ఎక్కడికీ కాదు! కృత్యకేసరి ఒడిలోకి కూడా వెళ్ళుతూ విస్తాను.

క్యాం: విస్త. విస్త. చేతికి అందిన పొఖ్యాన్ని అనుభవించడం నేనుకూడా.

యము: పొఖ్యానికి ఒకటిక మాస్తిం జ్యోతిలా నీది పెచ్చంది.

క్యాం: యేమిటి?

యము: విచక్షా.

క్యాం: నువ్వువా!

(విగ్గరిగా తలవ్రుతిడిన దశ్యకు వినిపిస్తుంది.)

క్యాం: (ఆశ్రురీతి) ఎవరో విచ్చాను! యీ విడిచి పెట్టా. (చెయ్యి విడిపించుకొనడానికి ప్రయత్నిస్తాడు)

యము: (అటగా పట్టుకొని) వెళ్ళు క్యాం. ఎంత వ్యర్థం పడుతుంది! నువ్వొక్కడైతే వెళ్ళిపోతా మనుకుంటున్నావా?

క్యాం: (ధియంతో) నీకేం మరిపోలేదురా!

యము: నువ్వునాతోపుంటే ప్రపంచం ఎంత అందంగా కనిపిస్తోంది!

క్యాం: (ధియంతో) ఆదేమిటి? నీ కళ్ళూ యేదో నీవెలా కనిపిస్తున్నాయి. నీ చేతులా కనిపిస్తున్నాయి. నీముఖంలో యేమిటి యీ మామూలు!

(విగ్గరిగా యిలుపుతీర్చుకొనిచేలా తలవ్రుతిచేస్తాడు)

యము: పంతంపం నువ్వొక్కడంటే నిగుడుకు మీద పడుతోంది. క్యాం (అరిచి దగ్గరకు లావ్తుంటా)

పముదంలోపడి యిద్దరం కొట్టుకుపోతున్నాం కదూ?

క్యాం: (ఆశ్రురీతి) నీకు మరిపోతోంది. అతల తలవ్రుతి పగిలిపోతున్నాయి. ఇక నన్ను విడిచిపెట్టు.

(విగ్గరిగా పిలుపులు, తలవ్రుతికొడిన దశ్యుని విని పిస్తాయి)

యము: (అరిచి దశ్యంతో) ఎంత అందమైనదా! కళ్ళు తెరిచే అంతమాత్రమే పోతుంది. క్యాం విడిచిపెట్టాలి వెళ్ళు.

క్యాం: (ఆమె గెంతు భుజాలు పట్టుకొని వ్రాపుతూ) కళ్ళు తెరిచిమాను. అనుకో భూమి బద్ధిరపోతున్నట్లు—ఆ దశ్యుని విను.

క్యాం: నీకు యిటు పోలిపోతాను. నువ్వు తలవ్రుతి తియ్యి.

యము: నువ్వేమిటా దొంగనా పోలిపోవడానికి? విస్త. ఆడు. (ఆశ్చర్యంగా మిడిచివు తలవ్రుతి తెరుస్తుంది. వెంటనే రఘుపతి ప్రవేశిస్తాడు.)

రఘు: (క్యాం చెయ్యిపట్టుకొని) ఎలా విచ్చా ఎక్కడికి? క్యాం: (మాటిగా) గొడవనా? విచ్చాను.

యము: లేను. నీ నీ అరిచి తీసుకువిచ్చాను.

రఘు: (కోపంతో) నువ్వువా!

యము: ఇక అరిచి విడిచిపెట్టండి.

రఘు: ఇంకా ధియం లేకుండా నువ్వునుకున్నావా?

క్యాం: లేను. ఆమెకేం తెలియదు. ఆమెకు దంపవం కోసం నా అంతలు నేనే గొడవనా? విచ్చాను.

రఘు: (అర్పిర్యంతో) ఎవరినూల నువ్వొక్కడే నాకు తోచకుండా వుంది!

యము: నీకు అరిచి వ్రా:య ప్రార్థనగా చేయించాను. నీకు ఎక్కెవెచ్చా నాకు అరిచింది (చేతుపోచి తెలుసుకున్నాను.

రఘు: (అర్పిర్యంతో) ఎవరినూల నువ్వొక్కడే నాకు తోచకుండా వుంది!

యము: నీకు అరిచి వ్రా:య ప్రార్థనగా చేయించాను. నీకు ఎక్కెవెచ్చా నాకు అరిచింది (చేతుపోచి తెలుసుకున్నాను.

రఘు: (అర్పిర్యంతో) ఎవరినూల నువ్వొక్కడే నాకు తోచకుండా వుంది!

రఘు : (కోపంతో) నువ్వేం చూట్టాడుకున్నావో నీకు తెలుస్తోందా?

క్యాం : ఆమెకు తెలియదంటేను, నేను తెలుసుకున్నాను విను. రఘువరీ!

రఘు : (కోపంతో క్యాంను ఒక్కటికొటి) కోర్కయ్. ఈ అలసడి, యాతిగులబాటుకు కారనవచ్చు నువ్వు! (విగ్రహ) చంద్రయ్యా! (చంద్రయ్య వస్తాడు) పిట్టి కాల్గొనేటటులా వింగొట్టి అవతల పారేయ్.

(చంద్రయ్య క్యాం నోకనోక్క బలవంతంగా యాడుకుంటూ వుంటాడు.)

యము : ధిశంలేను క్యాం. నేను నీవెవరో వస్తున్నాను (వెళ్ళిపోతుంది.)

రఘు : (కోపంతో ఆమె వెయ్యి పట్టుకుని) ఎక్కడికి? యము : నన్ను విడిచి పెట్టండి. (చంద్రయ్య క్యాంను నుంచుకొని (విచ్చమిస్తాడు) అనుగో! ఆమె దూరమై పోతున్నాడు. నేను కలుసుకోవాలి.

రఘు : (కోపంతో) నీకు లెట్లు తెలియదంటేదా? (బలవంతంగా ఆమెను గదిలోకి యాడుకుని వెతుక్కుంటుంటే ఆమె "క్యాం క్యాం" అని విగ్రహ పిలుస్తూ వుంటుంది. చివరకు రఘువరీ ఆమెను గదిలోపైటి తలుపు వేసాడు. ఒక నిట్టూర్పు విడిచి రఘువరీ ముందుకు అడుగు వేస్తాడు. చంద్రయ్య వస్తాడు.)

చంద్ర : పాక రేగిగి పోయింది.

రఘు : యేం చేశావ్?

చంద్ర : బండిపాడ పారేశాను.

శేషభ్యంతలో (విగ్రహ) రఘువరీ గారూ!

రఘు : ఎవరది? (చంద్రయ్యతో) ఎవరో చూడు. (చంద్రయ్య కుడివైపు వెళ్లి ఒక కంఠచేత్తో పట్టుకొని వస్తాడు.)

చంద్ర : తెలిగం బాలా!

(గదిలో రఘువరీకి యిస్తాడు. రఘువరీ కదల చింపి చూస్తాడు. చేతిలోంచి కాగితం బాకి పోతుంది. ముఖం వెం వెల పోతుంది.)

చంద్ర : అదేం బాలా?

రఘు : చతిపోయింది. విమలకు మతిపోయింది.

చంద్ర : అమ్మగారికే! ఎంత నుంచి తల్లి!

రఘు : అబ్బబ్బ! ఏమిటో తెలియకుండా వుంది (కోపంతో) చంద్రయ్యా! ముందు చెటి. పో నువ్వు! (అవ్వకుడిలా) పో!

(చంద్రయ్య నిష్క్రమిస్తాడు)

శేషభ్యంతలో : (విగ్రహ) రఘువరీ!

రఘు : (తులికపడి) ఎవరది?

శేషభ్యంతలో : (మరొక గొంతు విగ్రహ) రఘు వరీ! (శేషభ్యంతలో శ్రీ వికటాబ్జహాసం విగ్రహం వినిపిస్తుంది. ఒక్కసారిగా "రఘువరీ! రఘువరీ!" అని హాలు ప్రత్యయించేలా పిలుపులు వినిపిస్తూ వుంటాయి. రఘు : తిరిగి వెంకు చేతులతో పట్టుకొని పోఫాలో పడిపోతాడు. రంగస్థలం తిరిగి పీకటిలో మురిగిపోతుంది)

శ్రీ గొంతు : (విగ్రహ) రఘువరీ! రఘువరీ! ఇప్పుటికైతే నీకేలు చల్లబడ్డావు రఘువరీ!

ఒక గొంతు : (విగ్రహ) రఘువరీ! నీచుట్టూ కార్చివ్వు.

మరొక గొంతు : (విగ్రహ) రఘువరీ! రఘువరీ! అనుగో నీ అర్థాంగి!—రియల!—చూడు యిలా వుంటా! బాబ్బి రింజోనుకు వచ్చింది!

(శ్రీ వత్స ధిశంకరంగా వినిపిస్తుంది. శేకలు వత్సలు అగిపోతాయి. రంగస్థలం విండి ఉన్న ద్విగా ఒక్కసారి వెలుగువస్తుంది. గది అంతా ఖాళీగా వుంది. ధిశంకరమైన విక్రమం. పోఫాలో రఘువరీ పడుకుని వున్నాడు)

రఘు : (తులికపడి లేచి) ఎవరది? ఎవరది?

ఆగ : (ఎదురువైపు నుంచి తిడుముసుంటూ వచ్చి) ఎందుకు నాకు నా! అలా కలవరపడుతున్నావు? నిద్ర పట్టలేదా?

రఘు : పిదకల! ధిశంకరమైన కల!

(చూరాన్నుంచి కొండ నుకూలోంచి పిలుస్తున్నట్లు "రఘువరీ! రఘువరీ!" అని పిలుపు వినిపిస్తుంది)

రఘు : (కలవరపాటుతో) అనుగో! అనుగో! ఎవరో విచారా!

ఆగ : ఎవరూ కాదు నాకు నా! నీ అంతరాత్మే నిన్ను పిలుస్తోంది!

(అగన్నాథం నిష్క్రమిస్తాడు. రఘువరీ తిల వెంకు చేతులతో పట్టుకొని పోఫాలో కూలబడితాడు—తెర.)

భాస్కర రామాయణము

శ్రీ కొల్లపాటి శ్రీరామమూర్తి

అంతయులైన అవర్తములలో భారత భాగవత రామాయణములు అగ్రపర భావనములు. అవి భారతవారి ఆర్థవాణి వర్ణనములు. ఆంధ్ర సామ్యతి అదృష్టవశమున భారత భాగవతములు ఆహాయిని భాగధేయములు. అంగుళు ఉద్దీపకుడైన రాజరాజులైన గుడు, ఉదాత్తరపానికుడైన దక్షిణులైన ప్రాతి: ప్సరణియును. మరి, పదునైన పర్వములు పారము ముట్టిరి తిక్కవహుయాజి, అస్పధితులందఱును ఆరణ్యపర్వ శేషస్థయమేగాక, భారత శేషస్థయమే ఆరణ్యపర్వ (పారివంశము భారతభిరపురాణము.) ఎట్లా పగ్గవె, రామభిగ్గుడే పరిణించి బమ్మెర బొరి వామాత్ముడును భావాంబువిభురిహాని. ఆశ్రేణి, రామాయణ రవివాణిలేమి ఆంధ్రుల దురదృష్టము.

ఆంధ్ర రామాయణముయొక్క అవతరణమే, ఒక అగాధ సమస్య. ముంత్రభాస్కరుడు రామాయణ కర్తగా జన్మముతిమాత్రమేగాక, ఒక ఆర్యావీర విద్వాంశము. ఆ విద్వాంశ ముంది బొగాము లేమాగాని, మరి: వాపక్షమున, ఆంధ్రరామాయణావతరణము ఆశ్చర్య సంఘటనమే. అంతి రామాయణమున అన్ని రసవద్విల్లుములుకల ఆగకొండము అందగా, అందును పారాయణ ప్రవణమైన ముందిర కొండ ముందిగా, ఉత్తర రామాయణమునకు ఉదాహరణుల ప్రవృత్తి, "రామసరణిపతి సద్యుత్తిము ఎత్తెనేమను సంభాష్య" మైవప్రతికరి, మరి, విష్ణుమణవకము. అట్టి ప్రవృత్తి తిక్కవంబి "శాపారంభం" కలుట మఱింతి ఆశ్చర్యము. సంస్కృతి పారస్వతియును గూఢకరణం తొలి ఉపస్థులలో, ఉపాదేశ ముంది పూర్వరామాయణమే. తిరువారెనె "మహావీర చరిత్ర" తిరువారెనె "ఉత్తర రామ చరిత్ర." ఆంధ్రపారస్వతియును మాత్రము అల్లుగాక, ఉత్తర రామాయణమే ముందున్న తిప్పక విగ్రహము. ఆ నిర్వచనరచనమును విలక్షణము. ఇంతకును, ఉత్తర రామాయణము వాల్మీకీయము కాదనియే

కొందరి అభిప్రాయము అది నిజమైన, వాల్మీకి రామాయణమునకు, "వ్యతిరేకమో, అవ్యతిరేకమో, వ్యతిరేకమో వ్యతిరేకమో" — ఆంధ్రీకరణ మున్నది ఆర్యావీర విషయము. కాలదోషము, కర్మఫలమును పట్టించుకున్న, అంగుళు మరి ఆంధ్రవాహినియై శ్రేతమున ఏనువాక పాగించివెడి గోపలుదా రియే. తిరువారె, ప్రబంధపర మేకైగుని ప్రతుత్తియు. ఎట్లా పెన్ద రామాయణమునకు ఏ నున్నుహూర్తియున దృష్టి తిగిరి వహాగాని, ఇప్పటికిని వచ్చిమిగిలినది. పుష్కలముల అస్తి కాస్తీ విడికెప్పవహము. ఇక మిగిలినది భాస్కర రామాయణము. ఇది ప్రకృతి విషయము.

భాస్కరరామాయణ విషయ మొక బహు పనుప్యాహుతిమైన మహావిషయమిది. సముద్రపుటామైన ఇసుక తిన్నెలలో తరిపి చెన్నెలలో హూన్యండి, కెరటాల తిక్కెలలకు సముద్రసర్పముందిరి రత్తి రామము కాండీతిమలుట హాస్యావృత్తము. సముద్రదిగాహాన సద్యుత్తిమింది భాస్కర రామాయణ పరిశోధనము. ఏతిప్పరిశోధనావిశ్లేక ప్రతిపాదనమున కిది ప్రాతిపదిక మాత్రము.

భాస్కరరామాయణము ముదితి ప్రతికంటె తాళపత్రపుటలలో భిన్నభిన్నములైన ఆర్యాపాంత గద్యలు కలవని, "ఆంధ్రవత్సల చరిత్ర"లో శ్రీకంఠు మారి ఏకేశలింగముగాని స్పష్టముగా చెప్పిన సంగతి. అంతేకాను, ముద్రాసు ప్రాద్యుత్తిభిర పుస్తకభాండా గారములోని ఆర్యాపాంత గద్యల అవ్యథావిధానమును శ్రీవీరేశలింగముగారి స్పష్టప్రతిపాదనమే. ఆ ముద్రాసు ప్రాద్యుత్తిభిర పుస్తక భాండాగారములోని ముద్రాసు విశ్వవిద్యాలయములోని, తాళపత్రపుటల ఆయాధ్య (రగణి) కాండార్యాపాంత సద్యుత్తియుల పద్ధతి, "ఆంధ్రవత్సల చరిత్ర ము సంతర్కరాచి సంచిత"లో శ్రీ నేలటూరి వేంకటరమణయ్యగారు ఉదాహరించిన విషయము. ఆర్యాపాంతసద్యుత్తి భేదములనుబట్టి

శ్రీ వేంకటేశ్వరమఠాధ్యక్షగారి కర్తృత్వ వివేచన మది.
తదుపరి, ఆయోధ్యాగర్భకొండల ఆశ్రమాధ్యక్షుల
పద్యగద్య భేదములతోపాటు గ్రంథభేదమును “అంధ
కవిశిష్యుడే గ్రంథిక సంపుటము”లో శ్రీ చాగంటి
శేషయ్యగారి పృష్టముగ, పరిపరముగ సంప్రదించిన
సంగతి. శ్రీ శేషయ్యగారి చేసిన తిరుయూరి తాళపత్ర
ప్రతి, అద్భుతముల తారతమ్య పరిశీలనము
ప్రధానముగా ఆగర్భకొండల పరిమియు ఆయోధ్యా
గ్రంథ తారతమ్య పరిశీలనము తలపెట్టినందున
గారు (సరిగ్గరి భీతి విహతము) ఆశ్రమాధ్యక్షుల
పద్యగద్యభేద పరిగణనము కర్పించినందున పరమ
నిష్కల్పపాపము కావినట గుఱుము. కాని
గ్రంథభేదము - అవగా - పృథక్పక్షమైన ప్రధాన
కథావిధానము, కర్తృత్వ నిర్ణయమునకు అవశ్య
గమవచ్చును.

అంధ విశ్వవిద్యాలయమున, అయిదు భాష్కర
రామయ్య తాళపత్రప్రతులుగలవు. అందు రెండింటి
ఆయోధ్యాగ్రంథములవు. అది—

1. MST. 1112 M 25 సంఖ్యగల సంపుటము
(ఇది ప్రథమప్రతి.)

2. MST. 1112 B 87-1 సంఖ్యగల
సంపుటము (ఇది ద్వితీయ ప్రతి.)

అద్భుతముగాని ఆశ్రమాధ్యక్ష పద్యము, ప్రథమ
ద్వితీయ ప్రతులలోని ఆశ్రమాధ్యక్షపద్యములును సమానము.
అద్భుతముగాని ఆశ్రమాధ్యక్ష పద్యములును, ద్వితీయ
ప్రతిలోని ఆశ్రమాధ్యక్ష పద్యములును సమానము.
ప్రథమ ప్రతిలోని ఆశ్రమాధ్యక్ష పద్యములు మాత్రము
అందుకు భిన్నము. ఆ పద్యము లిది:—

కా. “మంత్రాధ్యక్షుడు సామ్యురాల ఘనమంత్ర
హంధారి(?) విశ్వమరా
బృందోపాధ్యక్షుడొక్క కార్యకారణోత్స
(హనుమద్వా) హుడా
నందా (పాదిరి) భూసురప్రతి వాచాప్రతి
పాతుండు, పూ
రేందుప్రభు ముఖారించుడు గుగ్గిమండు(?)
సామ్యురాల దీని.

కం. చాలాచాలితీ వర పాం
చాలుడు మకవి (అప) వికర సంతుతి (మృదువా)
చాలుడు విశ్రుతితి మ
శోభితుడు మై హృదయకూలుడు తేరిన.

మరిని. ఇతని భరితీ కీర్తి మూర్తిహాసగ్రామం
దగ్గరకు మనవలొచ్చుచున్నదిచ్చునైతెను
దు) విరిగి రణో గాటప మృత్యు పు, నుం
దు విబుజుల రమ్యభుండు నివృత్తు ముగ్ధున్.

ఇది శ్రీ శేటూరి వెంకటేశ్వరమఠాధ్యక్షగారి, శ్రీ
చాగంటి శేషయ్యగారి సంప్రదించిన భిన్న భిన్న
తాళపత్రప్రతులలోని పద్యములకు పద్యములు.
ఆది భేదములు లేకుండా వివర్ణములు లభించి అవకాశము.
అంధవిశ్వవిద్యాలయముగాని తాళపత్ర ప్రథమ
ద్వితీయ ప్రతులు రెండిటిలోని ఆశ్రమాధ్యక్ష పద్యములు
భాష్కర పాములే.

ప్రథమ ప్రతిలోని ఆశ్రమాధ్యక్ష పద్యము:—

“ఇది పాట మకవిజన విమర్శయకెప్పుర భాష్కర
ప్రలేఖించె రామయ్యగంబునం దయోధ్యాగ్రంథ
పద్యమునీ కేశావము.”

ద్వితీయ ప్రతిలోని ఆశ్రమాధ్యక్ష పద్యము:—

“ఇది పాట మకవిజన విమర్శ (అంధ?) (యశ?)
పూర్ణ భాష్కర ప్రలేఖించె రామయ్యగంబున మహా
కవ్యగంబునం దయోధ్యాగ్రంథ పద్యమునీ కేశా
వము.”

ఆశ్రమాధ్యక్ష పద్యములకు ఆయోధ్యాగ్రంథ కథా
రంధి కథాంత పద్యములును అద్భుతము, తాళపత్ర
ప్రతులకు భేదము కలది. అద్భుతముగాని ఆయోధ్యా
గ్రంథిలో కథారంధియు “అవగారింపు” అనుమాటయు,
(అవగారింపు కథావృత్తాంతం తెల్లవిని—అను వాక్యాంత
రమును అగ్రానాదించు) ముఖ్యోంత విధియును కలదు.
అది ముందరిప్పురియు. అంతయు కలిపి రెండవ విధియు.
అద్భుతముగాని ఆ రెండవ పద్యము ప్రథమ ద్వితీయ
ప్రతులలో లేదు పరికా, రెండు ప్రతులలోను సమా
నముగ నున్న పద్య మిది:—

కం. “చలమున ముగోరథములు
మల్లడిగొన నిర్మించుడు మధురస్ఫుటవా
గృహి నిధిలతి 2 శ్రీ పరి
తలను జేరి ములతో త్ర విలవి పరికన్,”

(1) అంధప్రతి ప్రతిమ సంపత్తిరాలి సంగతి.
పుట 61; అంధవిమర్శిణి రెండవ సంపుటము.
పుట 110.
(2) “పలలి” —?

ఇది బాలకాండయలోని కుండవీళ్ళుగ వచనము (789)ను గాక, 782 వ పద్యమును క్రమవ్యయము. ఇది కథాంత పద్యము. ఇది శ్రీ వేంకటరమణయ్య గానము, శ్రీ శేషయ్యగానము కూడ ఉదాహరించిన పద్యమే. ఇందు విశేషము, అందరి వాల్మీకిని పాదమును, ఎరుగిరి చివరి రెండు పాదములను ప్రథమ ప్రతిలో పునరావృతము.

ప్రథమ ప్రతిలోని కథాంత పద్య మిది:—

“అంతి నొక్కటి రామఁ దెలిసిఁ ధరితుండు
గ్రమ్మరెచ్చి పాద్రాజ్యమునకు
రమ్ము రమ్మును పార్థివసేయు నే యని
చింతించి యప్పుడు చిక్కినాట
మున నున్న మునిజంబుల విడుకొని (నూర్గ
ల)ని విక్షిణంబున దిగు నేడ్చి
మిగులం గనీతా మున్నతా మునుల్ రాఁగ
లిఁ దిండికొనింపటిఁ పరిగ
వనగ మహి నయోధ్యాకాండ ముగ మురియుఁ
దినద వ్రాసిన జదివిన జనులకెల్
వాపరుల బాఱుల సొల్పుంబు (489)యలు
వాయుగా గన్గి పంపించెను తిలక్.”

ఇది ద్వితీయ ప్రతిలోని ఎరుగిరి చివరి పాదములు శ్రీ వేంకటరమణయ్యగానము, శ్రీ శేషయ్యగానము చూచిన తెలివితేలి ప్రతి పాదమునకు సమానములు :

“వినివ జదివిన వ్రాసిన చి ప్రసించి, చెప్పినను (తా)లకును పంపియింపరు, పంపవాయురాజొగ్గ ముల్ పంధించెను.”

మొత్తముమీద, తాళపత్ర గ్రంథములలోని నీవ పద్య మిది, అచ్చు ప్రతిలోని, కుండవీటిరందరి, 52 పద్య ములకు బదులు : భాగ్యమాప్తయము కలదేకొని, ఆనతి ముగా రిచ్చిందేకొను. అదిగా “ప్రక్షిప్త”మున వీలు లేదని. “అభిల వృషాలలో”మును (400) పద్య మునకు అంగీకరించినావము.

ఇది గ్రంథరచయిత. ఇది ప్రధాన విశేషము. ఇందువలించి శ్రీ చాగంటి శేషయ్యగారి అభిప్రాయ మిది :—(4)

“తాళపత్ర ప్రతికంటె సరికముగా నున్న పద్య ములపంఖ్య విం దిచ్చి పాఠములను విమర్శ జనింపజేయు నొక్కరెవండ ముద్రాపములే పొందె మొదటి

యన్నాను. తాము క్రొత్తగాఁజేర్చిన గతా పద్య ములకు ముదిత ప్రతిలో [.] నీ విముఁద ఉండవీక రించియున్నాను. ఇట్లు మాన్యు చేయుటలో ముద్రా పములు కొన్ని తావులకుం దిచ్చటి వచ్చట వచ్చటి విచ్చటఁ జేర్చియున్నాను. అట్టి మాన్పులు ముందర్చకు బాధములు కావు.”

అరణ్యకాండవలించి . అంత పోతెనుచేసి, అయోధ్యాకాండ విషయము ఇంతి స్థూల నిర్ణయము చేయుట వింతి. పద్య 4వద్యములు “ఇచ్చటి వచ్చట, అచ్చటి విచ్చట చేచ్చుట ముందర్చకు బాధములు” కాని మాట విజమేకొని, అర్థంతి పాధక ములును కాకావునదా! ముద్రాపములు కుండ వీటిరందరి మాటయు విజమేకొని, ఆ కుండవీళ్ళుగ భాగ మునను తొలగించిన మొదటికే మోసము. అదిగా ముద్రాపములచేసిన పరి, చేచ్చుట, మాన్పుటమూరి మే గాక, మాన్పుట. మాన్పుట అని కూడ అదిగావూము. అంతేకాదు. అచ్చు ప్రతిలోని అయోధ్యాకాండమున ఒక అపసంస్కరమును, తాళపత్ర ప్రతిలోని అయో ధ్యాకాండమున ఒక అర్థవైఖరినివేషమును గ్రహించ దగిన .

ఆచ్యుప్రతిలోని అసందర్భము

ప్రాయపట్టాభిషేకమునకు శ్రీకాంము చుట బడింది; ప్రాకార మెక్కింది మహాశిలి! నుంఁగు! కమ్మలు వట్టింది; కలసిందొచ్చింది కమ్మ. పర్యవసానము పరిమలు పట్టింది కేళియి. అపసంస్కరములకు శోషకా మున అతుకు పెట్టింది. అల్లవల్లవ దిశింధునచోరాజు దిను గెడివాడు. దినునీయును!— “పరి మదివాసుర భావమును” పసిటిం పరివ్రతామగ్ని కైక వరము లడిగింది. విరామకొనిపడిన దిశింధుని, “విషము ప్రాగి ప్రాణములు విడుతు”నిని ధిను పెట్టింది. ధిను విహ్వల దేవ దిశింధును నిద్రాహారములు మాని వను తెల నడింది.

పట్టాభిషేకము!—వసిష్ఠులవాడు పంపగావచ్చిన మునుంతుకు కేషున కామలక్ష్మిబులును కేళియి ఇంటికి

(8) అంబులక్ష్మికి విశ్రాంతి పంపింపించెనెక, పుట 61; అంబులక్ష్మికిరంగిణి రెండరి పంపుటము, పుట 108.

(4) అంధ్రవిది రిరంగిణి. పం. 2. పుట 108.

తీసికొనివచ్చెను. తండ్రినితీరి తలదీరిత రామునికి చల్లని కలుగు చెప్పించి చలని తరి కై కేయి! "ఇత్యుధి" నన్న రాముడు. "ఏ ఘనుపామ్య" ప్న పిన్న ముఖమను నమస్కరించి, లక్ష్మణుడు కోపమున పిచ్చుయిచ్చును, "కైక యింటి" నుండి 'కాసల్య' అని 'పాదచారియై' దూరము వచ్చినాడు, పల్ల భిక్షేమునకు విష్ణుము రాకుండా ప్రారంభం నలుపుచున్న కాసల్య పుత్రాగనున వార దివి, పుత్రాగంకం రో, కుంగర ద్రవ్యములగో ఎదుగు వచ్చింది. ఈ సందర్భమున అయ్య ప్రతిలో ఇట్లు కలదు.

"(కాసల్య)... ఎదురేరుచెంది ముఖేగిరి లక్షణం ముపలక్షించి యారాజరత్నియు గనుకొని,)-110.

అలము రులన మొగమున
చెలదనం బొలయె దాల్చి పిడింక గతుం
చల్లదనుచునుండెదం...-111."

అనగా కాసల్య చూచినది రాజరత్ని మేల రాముడెను, ముఖేగిరి లక్షణోపలక్షణము చూచియు ఆమె అతనిని పేరువు గ అరిప్పచును. 'రాజరత్ని మేల రాముని ముఖేగిరి లక్షణమును కాసల్య ఉపలక్షించినది.' అనగా అంతవిశిష్టమైన ఆమెకు కలనన్న మాట. అట్టితల్లికి ప్రణమిద్దీ, రాముడు కేశవముల సంగతి చెప్పి, వెంటనే అప్పట్లో, అయ్య ప్రతిలో ఉన్న విషయ మిది:—

"విల్లు తపో వేదమున
బూని వరేంద్రుండు విగల బొలుచునుండెం
గా, నేతెంచిరి నిటకును
మానసమున దీని కింక మలుంగును..." 113.

అనగా రాముని అప్పటినితీరి 'తపో వేదము' అని స్పష్టముగా! మరీ, ఆ తపో వేదము ఎప్పటి నుండి నీతికి?—'వరేంద్రుండు విగల బొలుచు నుండెం గా నేతెంచినప్పటినుండి నీతి. అనగా కైక అంతఃపురమున, దివిధుని సమక్షమున, రాముని తపో వేదధారణము. కాని రాముడు కైకయింట తపో వేదము సరించినట్లు పూర్వార్థం లేదు. అదొక "సన్మన్య" అనుకొందమన్న, ప్రారంభించి లేని ఆస్తికి మూల విషయచాలనము. ఆ కల్యమునకు లక్షణమే కాదు, పానీ కాళిదాసు అభిజ్ఞానకామంకిలములోని అంశరీసు! వృత్తాంతమున కిది సద్విశేషమకొందమన్న, కింకంకిలన కాసల్య అజ్ఞానాన్ని కాదు. ముఖలక్షణ మునుబట్టి, మూడినవిషయ గ్రహించగల సమర్థురాలు.

అంత సమర్థురారి! మరీ, రాముని తపో వేదమే కని పించ లేదా? నిసర్గమైన తాపస వేదధారణము పటాభి షేకము నుమున కొలతయ్యున్న కనిపించునదిగా! అట్టి వేదము అర్హత్యుత్పన్న ననీయలవారిని పైకియు 'అయ్య! రాముని పటాభిషేకము. నిగాన పట్టు పీతంబరములు కలకొనలదా? అవలసిన కాసల్య రాముని తపో వేదము చూడ! ముఖలక్షణోపలక్షణము చేయువా? ఆ వేదమును కాసల్య చూచిరి "ఆ వేద మేమిదానువా!" అనికదా ఆమె పడవలసిన అతని. అనుగతలసినదికూడ అదే. కాని, అలముకలగ. అస ల్లు చూడనులేదు. ఆమె చూచింది, ఉపలక్షించింది, రాజరత్ని మేల రాముని ముఖేగిరి లక్షణమే బాహిర మైన తాపస వేదధారణ ముండగా, అంతరిమైన ముఖోపలక్షణము అనవసరము. అనగా రాముని! అప్పుడు తాపస వేదధారణము లేదని స్పష్టము. కలనని రాముని కంకోర్తి. మరీ కనిపించలేదును కాసల్య విశిష్టమైన విమూలము, కనుక నిది అయ్య ప్రతిలోని అసందర్భమే కాదా!

ఇంతకు అయ్య ప్రతిలోని కాసల్య ముఖలక్ష ణోపలక్షణవిషయము కుంపర్తీకృతభాగము అకుంపర్తీ కృత ముద్ది విషయము తొలగించి రాముడు ఉండునది కైకయింట! కాసల్య తిలదనంనుండి తన యింట! అందుకు పేరువు ఆమె నే అనుగతలెను... ఇక ముద్దికి ప్రతి నోకయాలపెట్టి, మూలపెట్టి తాళి పత్రప్రతి బూజా దులిపి, సందర్శకుడయే గాక, మరీ, సందర్శకుత్వకర పన్ని వేళ కల్యవా చాతుర్య మును స్వయం వేద్యుడనము. అది తాళిపత్రప్రతుల లోని అయోధ్యాకాండమున గల అర్విపూర్వ విశేషము.

తాళి పత్ర ప్రతిలోని అత్యపూర్వవిశేషము

నిజమునకు వాల్మీకి అయోధ్యాకాండ ఒక శిఖర శేఖరమైన కల్యకాఖండము. అత్యంత రసదర్శనము. ముసప్రద్య చిత్రణమున మణిదర్శనము. అటు కైకయి రాక్షసికాదు. పడవలోగల సామాన్యపు సంపాద స్త్రీ. అభిజ్ఞానమునుబట్టి అంతఃపురవాసము. ఇక మంథర ఒక మహారాక్షసి. మహారాక్షసియే కాదు. మహాభక్తి! పాటివారి! పుట్టెను బుద్ధుల!—మానక

సహజ హృదయదౌర్బల్యమును మనగొట్టెడి మంథర పాడిక పారలేదు. నీరసత్వ ప్రసోచన విని తిముగా మంథరచేసిన మహావివాదమున గాని, కేకయినను మారలేదు. భాష్యులకే భీతిని మూర్తియు కేకయినను మారింది. అదిమాడ మాంసపాకమైన మాంసక నీరస స్థితివలన మూర్తియు. అదిగా కైకేయు వివాదబాటక నీరసాయిక. లేదీ మేగ్నత్ కంటే వరుణులు. ఇంకిన, మహాబల మంథర ఉపాయము చెప్పింది. అల్పి తల్పి చెప్పింది కైకేయు. ఆ గూనిదాని గూనికే బంగారపు తోడును చేయించెదనప్పటి. తనసంతయు చెప్పివచ్చి తను చెప్పినట్లు లేకప్పటి. చెప్పినట్లు వరియు తీర్చిరాదు దిగింపును. మాడరనుగిరి రామునివలన సంకతిచల్లి చేసింది కైక. జంతువాజ్ఞజనకబాలలేనిరాముడు తిండికి చెప్పి, తిండికొను వచ్చి, కప్పితిల్లి కావల్య దుఃఖార్థవమునచాటి, లక్ష్మణుని అగ్రహగ్ని పర్యత ప్రత్యవసయము వల్లగ్ని, అయాయక నీతి అకారణ ప్రసక్తికొకమును అనుంయించి. అనుమతించి, లక్ష్మణ నీతాం మేకుడై వసిష్ఠపుత్రుడైన ముకుతానింటికి వచ్చి మోచుట లల్లల ధాంతు! కారణము, రాజాంతిః పురయుల నుండుంది రక్షాంబరములు కొని వల్లల ములు కాకవాపుటయే. ఇంకి మాక్ష్యునివను బాగ్ర వ్యతి వికైక లోకైక నుహాని రత్నీక!

ఇక భాష్యుని అయోధ్యాకాండమున మంథర వినితీ మూర్తియు. కైక రక్కసి. అదిగా వాల్మీకి రామాయణమునందలి మన సత్త్వి చిత్రణ మహత్త్వి కరిత్య పట్టినను ఆంధ్రీకరణమున అంబిభలము. కాని, భాష్యుని కైకేయీ వరద్యును హ్యకనాన ఘటముక ప్రత్యేగిప్పటి. అది మాటాతికాయి. ఆ మాటాతికాయి ఏమనుమే మాలబడిన తాళిపత్రి ప్రతిలోని అతిథిప్రార్థ విశేషము.

రాముడు 'కేకనురాజవందన మందిర ద్వార ముఁకు' వచ్చి, 'వాహ్మీకుల రామకును దీవనద మకు' నైవ తిండినిజూచి, 'భీతివయ' కైకేయిని వహస్కరించి కారణమిడినాడు. అదిగిని వింటున్న అమెరియుల సంకతి చెప్పింది. ఆ చెప్పటలో ఒక విశేషము. అదిలా కైక అడిగిన వరయులు భీరకుని పట భీషేషము, రాముని అరణ్యవాసము మూర్తిమే. అరియుల ప్రకారము రాముడు అరణ్యవాసమును అంతిపురవాసముగా పొగింపవచ్చును. సంస్కృత రామాయణమున అట్లు పొగించుట అనవకొకము.

"వన శత్రువ దర్శనాది దండకారణ్య మూర్తిః, వీరాజన బలాధారీ రామో ధిమత తాపః."

అని యట వృహస్పతిని అంగ్యవాసమునకు కలను. ఆంధ్రరామాయణమున అట్లు లేదు. అనిచెప్పి కైక తప్పు యిదికాదు. రక్కసికదా! అక్కడ వరయులు అట్లుడిగింది. ఇక్కడ రామునితో, "నినుం బదువారు కేదులు మునిఃత్రిక గావకుం బుచ్చు" అప్పటి. అంతిని తెలిచిన దానికి అబద్ధ ముకైకొక్క? అని కావాలి పోరనిలేదు దిగి రభసు. రాముడు మూర్తియు "సమృద్ధ సేగం కాంకు" అన్నాడు. అదిగానే నీతి అంగుగొన్నది. "కాంకు నీవు చివరికేను... నీవనుక వచ్చెదను." అని అంగుకు హేతువులును అందిచ్చింది. అప్పుడు రాముడు అక్కడే. అమెకు తెలియని కావలసంగతి చెప్పి వాడు. అయింను నీతి "ఓమరాసి బ్రతుకుటకంటే మరగము" మేలప్పటి. అంతిఃపురమున అరణ్యవాస కేక క్షాపనమున అదాక తిప్పని దిగింపుని గుండెలు, ఆమాట లను గుభాంతునక తిప్పగు. ఒక్కదిగింపుకే కాదు; సహృదయుఃకే నైతియు. ఇది కథాపన్ని వేక కల్పనా వల్లమైన రసపోషక నై థ్యరచనా శిల్ప విగ్మగా మార్పితి. ఇంతిని నీతిరాకకు రాముడనుమతించినాడు. అనుమతించగానే లక్ష్మణుడు "కావరికొన్ను దిగును బామలు నీలించి విస్ఫులింగములు చెదరి" దిగింపుని చేయిల్లి మాపును "ఈతి దిగివచ్చికుడై మతితిప్పి అలిమటలు విని యింతిఃపురం కొదంబడి తనొక సత్త్విరాదియే పలుకడె" అని తిట్టవరన పెటివాడు తిండిని. అప్పటి దిగింపుని అరిగిన దురూహము. సహృదయుని అరిగిన హనుధూతి సంలక్ష్యతి, అటువిటు పంకితు డోలాంవాళిని సహము. అది మన చిత్రక పట్టిం శిల్ప విశూడ మార్పితికి చిందిన రసవిస్ఫారిత. అదిగా వది కథా పన్ని వేక కల్పనాశిల్ప పరికొటి. ఇక అచ్చ ప్రతిలోని లక్ష్మణుని ఆచేయు కావల్య సముక్తి మున! ఎంగుకు?—వృథావాగ్ద్యమును. మన తాళ పత్రి ప్రతిలోని లక్ష్మణుని ఆచేయు దిగింపుని సముక్తి మున! కైక పన్నికటమున! అవరిగినది అక్కడే. అంతేకాదు. "ఈరిక దిగి వచ్చికుడె" అను ఇదిమిచ్చి విగతి దిగింపు సముక్తిమునందే సముచితము. ఇంతిను, లక్ష్మణుడు అయోధ్యాపట్టణమునే భిష్మీధూరిము చేసెననన్నాడు. అందుకు రాముడు అనవలసిన మాట

లని, “మహాజంభరకుండమందే నీరివీరమతి రాజ్యంబు
వీవు వేదించవలయు!” అన్నాడు. అచట చాలు
కైకమ్మకు. అయినను లక్ష్మణుడు “విషాదములకు
తిన్న బిల్వలదారీగ రాజులన్ని ప్రాణములు వదిలె”
వన్నాడు. అనుమతించక తిప్పలేదు అనుజాహుష
రాముడు. అప్పుడు దళింధుడు ఆశని నిశ్చయమేరిగి,
కుమారుని కాచి “రామునిమీద పక్షరాజ్య సంపద
లతో వగులనీవు, కూర్మమైకపురము భంగమైవనియు,
పాపంబు సిద్ధించె. కైక దివశేష కల్పకావయె—
అన్నాడు. “భరితశోక జరిగి పరితాప దిండవ్యూహా
వ్యాపయెడ!” అనగా కైక అప్పుడు “తివ పయతమున
రాముడు వాంఛితుల కల్పకాని కావధూమికి పర్య
కూమ కై దంపతే” నన్నది. వరమడిగిపప్పు దా వాటిక
కోతి. రాముని! తిప్పివచ్చుడు ఆకోతి! తేలుకుటివడి.
ఇప్పుడు నివ్వలు తోక్కింది. వరిద్యుగమును వివక్షకు
ముడివి రీతినిండు పతాకలు. అనుభూతికల్పం ఆంధర
తేడిక. అనగా వాటియిత ముడితిమైన కథాకథ
నము. పతాకాల్పి వండిన పరమవాటియిత పరా
యణమైన కథాకథం కల్పమి పరావ్యాఖ్యలు. అది
ప్రధాన కథా ప్రయోజని. అప్పుడు రాముడు “అశే
చేవెనెను. మునివేదమునకు బిల్వలదులు కొనిలేరి
పంపుము.” అన్నాడు. తిక్కమే తేప్పించింది కైకయీ
మహారాజు! అప్పుడు—అక్కడ—రాముడు, నీతి,
లక్ష్మణుడు తపోవేదములు తాల్చిరి. “పరువాల
గేదులు పరువాలకు దివములుగ” తిగి వచ్చెన మని
తేప్పి “గిన్న ముడియియన్న తిండిని” విడొక్కింది.
ఇంతింటను జరిగిన కథమట్టి, తివకైన వ్యాధుడు,
మహావ్యథకు, దళింధుడు “తిన్న ముడి యుండుట”
తిప్పని పరి. ఆ “తిన్న ముడియియన్న” స్థితియే
అనంతరకథా ప్రాతిపదిక. అది వివరణాంధియు,
ప్రకృతియు, “తిన్న ముడియియన్న తిండిని విడొక్కింది”
రాముడు, తిమ్మగిత్తుడు, భార్యతోను, “మువముతో
తిరిపాటికి వరుతించివాడు.” అప్పుడు కావల్స, పాపము
తెయ్యిరి పటాభిషేకమునకు విఘ్నము గాకుండ
విహితీతతోపవాసములు గొక్కటి తిరి—పుత్రతామన
వార్త విని పుత్రాంగవలతోను మంగళద్రవ్యములతోను
నీరాజన మిచ్చుటకు పరుచుకుంది,

“అ రాజముషిరత్నంబు గనుంగొని

ఉల్లము ఝల్లద మొగమున

వలదనం బోలయెఁ బార్శ్వవీధింగఁగడం
దల్లద.....”

మందింది. అనగా కావల్స యాచింది రాజురత్నమును
కాదు; మరి? రాజ ఋషిరత్నమును. కనుక ఉల్లము
ఝల్లద తిలవమందినది. రత్నముయొక్క విలువ కలది
రాజముషిరత్న మనుట! అట్టిరత్నము అయ్య
ప్రతిలో అందీరిము! అనవసర ముఖోపలక్షణము!
తిత్తావ, అపందిర్చము. అయ్యప్రతిలోని అపందిర్చయది
తాళపత్రిప్రతి పవాయమున పటాపందిలయనది.
పరికరా, రాముడు కైక యింటికి వచ్చింది మొనలు
కావల్స వగరికి తిగి వచ్చుటకు రసవిఘ్నమైన
కథావిర్యాగము కరితానులాము. అది మున అవశ్య
గనువార్తమైన అర్థిపుర్య విశేషము. కారణమిది
భాష్యరి రామానుజుని ద్విత్వి నిర్మితపాపము. కథా
విధాన పృథక్పృథక్ కావల్స రచనా ప్రణాళిక
గనువార్తము. మరి, కథావలనమున, పన్ని జీతికల్పవా
నైధియు, వాటికయి జీరివాడిగ రసవిఘ్నతా
ప్రాధిభయకల భాష్యుని కైకయీ వరిద్యుతు
పర్యవసాన ఘటమిది పాపాద్విర్యమున విక్కిరి
తిప్పియీ భవమోహగ్రము. తిప్పిమై తాళపత్రిగంధ
స్వరూప మిల్లు గ్రాహ్యము.

బాస్కరుని కైకయీ పరద్యయ పర్యవసాన ఘట్టము

అయ్యప్రతిలోని అరవై యాదం వివరమునుండి
అరంభము : అందులేని అధిక వివర మిది :—

“—పాపాపజకంబు చేసిన, కైకయీ సంతో
షించి వానికిం బదిదంబోనింగి యొక్క గొండునాచ్చి
మునుండు దిండికొని, నేలంబుండి, యలంగి యిల్లందె
వా పనులుంబున”

తరువాత 68, 71, 72, 78, 74, 75, 81, 82,
85, 87, 88 గలదు క్రమము. 89వ పదవమునందు
కుంపరీకృతి భాగములు లేవు. చివర పుణ్యకాంతులు
వేయబడింది, కుంభిగ్నంబు పాధించి, మునుండు
దిలిచి” అని కలదు. తరువాత 90, 92, 94 పద్యములు.
అటుపైగల అధికపద్య మిది :—

“ఇలకుం దొడ్కొని రమ్మ వావును పఠం

తేతెంచి విచ్చేయు ని

హృటికిం నిన్ను విధుండు రమ్మనియె నం
యం కెప్ప వాకిరవ
కుప్పట వాదంబులతో నుమ్మరి కొడుకున్
భూమ్రుతియున్ రాసు నొ
క్కుటి తేరక్క పృథులగుల్ దిండు మ్రె
క్కుంగలు చొయొప్పుయన్.”

తిరువార 101, 102 పద్యములు. 103 వ వచనము
క్రిందివిధము.

“ఇలు రథంబు డిగి రామరంధ్రుండు చిత్రితకా
రంబున గేతయరాజువందెన మందరి వాక్యంబునకుం
జనుచెంచి, కామ్మకులలోదమంకుడు దీవదమంకునై
(దే?) యున్న తిండ్రివిజాచి, భీతుం డులను నరివికి,
గైకేయి! ననుష్ఠురించి యుద్దేరి నుద్దేరించి.”

తిరువార 104, 106, 107, 109 వంతు క్రమము.
తిరువార 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165,
166 వంతు క్రమము. అటుపైగల అధిక పద్య మిది:—

“అవిది నీరిలాకకు రాముఁ డనుమరించె
నపుడు సౌమిరి కొంపరక్తస్యందెగురు
బొదులు గీరించి నిన్నునింజులు చెదర
అభిలషిడ మంకించుచు నన్నితో డె.”

(అచ్చు ప్రతిలో విది అవ్యధావిధము. 185 వ
పద్యము.)

తిరువార 136, 137, 138, 139, 140, 141
వంతు క్రమము. అటుపైగల అధిక వచన మిది:—

“అవిది విది రామరంధ్రుండు సౌమిరిం గమం
గొని నీవు వాకు భద్రుండెగురులు నెగుంపురు. ము
కులాచారగౌరవంబును నీ యం తిరుకీలంబును విచా
రించి పలుకుదు. కురుకదనంబు చెల్లింపఁ దలఁచివాడ.
వాటూని! నిర్వహింపఁజేయుటయు నీకు నర్హకృతిం
బును నీవలది ధీక్రియు ఇటుగాక.”

తిరువార 143 వ పద్యము. అటుపైగల అధిక
పద్యము లిది:—

“ఒగులు దలలె త్రి చూడె న
గరి కది ముదిలోన కలగు గాని మరాజుం
భంతుఁడనుండి నీతి

నీరుతి రాజ్యంబు నీవు కీయింపవలయు. (వా?)

అవపుడు సౌమిరి అన్నమాటలు విది
మాతాది క్రిల్లును, యనుజవాద!

యక్కడి భోగంబు లెవ్వయు నే నొల్ల
జనభూములకు జలకలకలములు
నెమ్మిత్తో పరియించి నీ పాదపద్యముల్
గొలిచి యేకెంచెద కలవదిని
నొల్ల; ప్రాణంబులు మడుగు నే [ద్రువంక]

అనుజాని కాకు వినుమరించె
నపుడు దిగిరథుండు నల కాఘ వేక్వీయం
దిదరి కగుగ విక్వీయం చెరింగి
భరితితో జదిరి పరితాపదండవ్య
మాని పృథ్వీయఁ దై మమంతుఁ జాచి.”

(అచ్చు ప్రతిలో ఎత్తుగీతి అవ్యధావిధము. 197 వ
పద్యము.)

తిరువార 198, 199 పద్యములు. “అవపుడు
తైక యెట్లనియె నజనవల భుంజాచి” అని 200 వ
పద్యము. తిరువార, 201, 202, 203, 204, 205 వంతు
క్రమము. అటుపైగల అధిక వచన మిది:

“తిదెంపరిరం వా జనక రాజపుత్రియు సౌమిరి
యం ద[బోకేమంబులు] గైకొని [ర] పృథా రాజ
పర మేక్వీయంపెన రఘువీణం డెన్న రేక్వీయం గమంగొవి.”
(అచ్చు ప్రతిలో విది అవ్యధావిధము. 206 వ వచనము.)

తిరువార 207 వ పద్యము. అందిరి ఎత్తుగీతి
క్రింది విధము.

“తిన్ను మజచియున్న తిండ్రినీడ్కొని; నుమి
త్రాసుతుండు, జనక రాజసురియు,
తోడ రాగ ముదముతో తిరిపారీతి
నదురుచెంచె రాముఁ డెంత నెదిలె.”

అటుపైగల అవసర వచన మిది:

“కావల్యయు పట్టాభిషేకంబున విఘ్నంబు
గాకుండ విహితీవ్రతో పవాదంబులు గైకొని, ననుప్త
చేతిత్రాపారంబులు నేయుచు, పుత్రాగమంబు
విది, ఎంతోపించి—అక్షతాది మంగళద్రవ్యంబులు
గొని నీరాజు కరిణంబునను పుజ్యాంగనల తోడెంజూడ
నెగురేరుచెంచి యా రాజముడిరత్నంబు గమంగొవి.”

తిరువార, 111, 112, 113, 114 పద్యములు.
అటుపై 213 వ పద్యము. మరల 115, 116, 117,
118, 119, 120, 121, 123, 125, వంతు
క్రమము. తిరువార 131 వ పద్యము. తిరువార, 128,
129, 130 వంతు క్రమము. అటుపైగల అధిక పద్యమిది:

“అని పలికిన వరైది
తనయని తెలిపెటంగి యిట్లు తప్పదు దైవం
బును తన వారిం భావెను
నను రాముడు [వడిచి] నేనుసంగలరింకన్.”

(అయ్య ప్రతిలోనిది అష్టాధావిధము. 145 వ పద్యము.)

తరువాతి, 147, 149, పద్యములు. 149 వ పద్యమున ఎక్కుగ్గిరింది విధము.

“ఇంచు సొంపార పురి! కానియ్య నీకు
ననుచు దివింకె, నొప్పులి వివరంబై
అన్ని లక్ష్మిగా! నీ [పు] మా యన్న విసుక
జనియోదె, పట్టి ముఖం గన్మునుదుఁ బలికె.”

తరువాతి, 215, 216, 217, 218, 219, 220 వరకు క్రమము. అటుపైగల అధికవాక్యము. “అని పలికి లక్ష్మిగానందు ననుష్కరించిన దీనించి”—తరువాతి 222 వ పద్యము. 223 వ పద్యమున ముందరికంబు చదివాక్యము. తరువాతి 225, 226 పద్యములు.

ఇది ప్రథమ ప్రతిలోని కైకేయీవరద్యము పర్యవసానము. ఇందుకు సంబంధించిన ద్వితీయ ప్రతి, అలలి మాన్యులు, అలలి పాతాంబరములు అప్రసక్తియులు.

ప్రధానమైన పాతాతరములు

అయ్య ప్రతిలో 81 వ పద్యమున “విడుతుం బ్రాణము లయినను” అని కలదు. ప్రథమ ప్రతిలో నున్న పాతము “విడుతుం బ్రాణము లడిగిన.”—ఇది రెండవ పాదమునకు అనువైది. అదిగా భంధస్సయతి కల పాతము, అంతేకాదు; ప్రాకరిణికోచియు 85 వ పద్యమున “అపందికారు లగుచు పహజ గొందమున” అని కలదు. ప్రథమ ప్రతిలోనున్న పాతము “అపందికారి హరి పహజపొంథముల”—ఇది నీవ పద్యము లోని మొదటి పాదములను అనువైది పాతము. అదిగా ప్రకరిణికోచియు. 87 వ పద్యమున “అగాధ ద్వికా” అని కలదు. ప్రథమ ప్రతిలో నున్న పాతము “అపార ద్వికా.” ద్విక అదిగా వివరణ. పాతము తిరుచియు. 93, “నల్లని గాడ్పులు తిథితి జలజ నదీన గంధములు నల్లబడు” అగాధ ద్విక అపయర్థము. అది పార ద్వికను జలజముల అప్రతియును అనునాదము.

కనుక ప్రథమ ప్రతిపాతము ప్రకరిణికోచియు. 90 వ పద్యమున “జేనువలయును నలుగు చేంచెను వలయు” అను పాతాంబరమును అభిన్నావరము ప్రథమ ప్రతిలోనున్న పాతము “జేనుగా నత్పటికిని విచ్చేను నయ్య” ఇది కౌర్యకౌరవ సంబంధమునకు స్పష్టమై ప్రతి పరియు భారాశుద్ధియుకలపాతము కనుక విడి ననుచితి పాతము.

1025 పద్యమున “మా కైపు నేనల” అని కలదు. ప్రథమ ప్రతిలో నున్న పాతము “మా కైపు నేనల”— ఇది ద్విరసమాసము అదిగా వ్యాకరణకోషము. కాని ప్రయోగాంతరి ననునీయును. ఇక “మా కైపు నేనల” ఇంతకంటె విచారణీయును. నుకొ కైపును పుద్గి రూపము మా కైపును. మా కైపునాత్రిరూపము విధా కాంతరిం నయర్పనీయును. ఇంతకు విడి యతితైత్రి ఘటితియు. అప్రసిద్ధి రూపముకంటె సుప్రసిద్ధి ద్విరి సమాసము ననుచితియు. అదిగా “మా కైపు నేనల” కంటె “మా కైపు నేనల” నయయు. రెండును నయర్పనీయునులే. 107 వ పద్యమున “అయితేని” అని కలదు. ఇది ప్రయోగము నన్నియధిలు సభాపర్యమునందును ఒక ముద్రణమున కలగు. అయినను రూప మిది అపాధువు. ప్రథమ ప్రతిలో నున్న పాతము “అయిది” ఇది నిర్వాధము. 160 వ పద్యమున “మనుయిరచారము” అని కలదు. ప్రథమ ప్రతిలోనున్న పాతము “మానువు రిచారము” రెండును పాధువులే. 187 వ పద్యమున తానుగా నిరిగులేలుచుదురే” అని కలగు. ప్రథమ ప్రతిలోనున్న పాతము “తానుగా కిక్కెలుచుదురే” రెండును యతిగణోచితియులే.

198 వ పద్యమున “రిత్తియకు భూభాగంబు” అని కలదు. ప్రథమ ప్రతిలోనున్న పాతము “రిత్తిపుర భూభాగంబు” ఇది “పుర” కైపును పునరుక్తియైనను. అయోధ్యాజయము అదిరికపోయిన భూభాగమంతయు రిత్తియవదికొడు కనుక ప్రథమ ప్రతి పాతము ప్రకరిణికోచియు. 218 వ పద్యమున “రిప్రవిర్యుల భూతిభాలము” అని కలదు. ప్రథమ ప్రతిలోనున్న పాతము “రిప్రవిర్యులభూతిభాలుడు” ఇది రీతి మధికము. 116 వ పద్యమున “కామాంధుండు నీకు విట్టి తెలంబు” అని కలదు. ప్రథమ ప్రతిలో నున్న పాతము “కామాంధుండుగా నాడ విట్టి తెలంబు”—అయ్య ప్రతిపాతముకంటె ప్రథమ

ప్రతిపాతము ఏమిచికిముగ వ్రచును. 147 వ పద్యమున “మొదిముటివ మోహము” అని కలదు. ప్రభువు ప్రతిలోనున్న పాతము “మొదిముటివ మోహము” ఇది నుడికొరము. అర్చనలము “నుగ, ప్రభువు ప్రతిపాతము ఏమిచికిము. 215 వ పద్యమున “కోడలు మొక్కినన్ విగది గుంగుచు ముక్కునఁజేర్చి” అనికలదు. “మొదలు నుంగుచు” అనుపాతాంతరములు అసహ్యదము. కాని ప్రభువు ప్రతిలో నున్న పాతము “కోడలు మొక్కినన్ విగది గుంగుచు ముక్కునఁజేర్చి” — ఈ భావ ప్రకటనలోని పదుధానిధీనైకీయము, వ్యవస్థాపనము లకు కొనసల్ప గాఢ వేదన, నీతిపాపహర్యము, తిత్తాపి కలుగనివ కంపవముల హృదయస్పందనము సహృదయ హృదయంగమములు.

ఇది ప్రధానమైన పాతాంతరములు. అయ్యు ప్రతికిని ప్రభువు ప్రతికిని చూడము పాతపరిశీలనము పరిమితియు. ప్రభువు ప్రతికిని ద్విధియై పరికినిచూడ పాతాంతరములు కలవు. ప్రకృతి విషయము. పాతాంతరములు కంటే, పద్యగద్య సంఖ్యాభేద పరిగణనముకంటే

అత్యగమనార్హమైన అత్యుత్తర్య విశేషము భాస్కరుని అయోధ్యాకాండ రచనా విధానము.

ఫలస్యామ్యము

భాస్కరుని అయోధ్యాకాండ రచనావిధానము, అయ్యు ప్రతిలోని అయోధ్యాకాండ స్వరూపముకంటే, అత్యంతిభిన్నమని అతిప్రపంచము పద్యగద్యమాత్ర ప్రతిగణనముకంటే, పాండిత్యము, వార్తకీర్త్యము కేకావ్య రచనా ప్రణాళిక గమనార్హము.

భాస్కరుని అయోధ్యాకాండమున కథావిధానము యథాయాలముకాదు. వ్యతిరేకము. అయ్యు ప్రతిలోని అయోధ్యాకాండమువంగుగల అగమభాగములు — అనగా కుంభరీకృతిభాగములు చాలవలెను, యథాయాలభాగములు. (6-28 పద్యగద్యములు ద్విధీయనివి; 85-81... రథవిధిని; 86-81... పక్షునివి, 65-71... వివిధ దిశిమనివి.....) అని చెప్పి, భాస్కరుని అయోధ్యాకాండమున యథాభాగము వాదములు లేనివి కాదు, లేనిది యథాభాగ విధానము. వ్యతిరేకమైన కేవలరచనా ప్రణాళికను నింపించి

ప్రమాద రక్షణకు ప్రశస్తమైనది భీమా

ఎప్పుడు ఏ ప్రమాదం వచ్చేదీ, ఏ క్షణం ఎలా ఉండేదీ తెలియని ఈ దినాలలో

* అగ్ని * మోటార్ కారు * కార్మిక నష్టపరిహారం * నౌక

* ఫయదీలిబీ గ్యారంటీ మొదలైన భీమాలకు

మాతో సంప్రతించండి.

యునైటెడ్ ఇండియా ఫైర్ అండ్ జనరల్

ఇన్సూరెన్సు కంపెనీ,

“బాంబే లైఫ్ బిల్డింగ్స్”

9, బ్రావ్స్, మద్రాసు. 1.

Telephone: 4241, Telegrams: “UNIGEN”

బ్రాంచిలు:

విజయవాడ - బెంగళూరు - బొంబాయి - కలకత్తా - మ్యారీన్ - పాట్నా

కొలంబో - పింగళూరు - కోయంబత్తూరు - జాకార్తా.

భానుకరవిక్రంతి

శ్రీ కొమాండూరు కృష్ణమాచార్యులు

పుగుహూత ద్వివ కుంభపీతములపై పొల్పారు సిందూరపుం
దెరంగ తీ తొగ రెక్కి నిక్కి యుదగ్గాదిగ ధాతురక్తాఘని
యై గులన్ దానములాపి శోణరుచులన్ జంభారి దిక్కుంభిని
ధంపూలిన్ గనులట్లు భాస్కరకరోద్యద్దీప్తి భావించెదన్.

ఋషిపుత్రోజ్జ్వల హల్లకారుణదుచ్చివస్పిత భాన్వత్కర
స్థిరదీపుల్ బహుభాంధకార పటల చ్చైద్ర ప్రదీపాంకురో
త్కరము స్ఫుర్విదిగంత రాశియుగవద్యాపార పారీణముల్
తరుగార్కద్యతు లిచ్చుఁగాక శుభసంతానంబు లత్యస్తముక!

ధ్వంతాకాంత జగతియూతర జనా నధ్ధాన్య సంతాన ని
హ్నాంతిక నిర్వదిగంత రాశి వినితత్కార్యవ్యరాంబుచ్చులా
క్రాంతిక గొప్పచుఁ బూర్విది కటగిరి ప్రాశ్నాభాంబరా
క్రాంతిక కాంతివిహించు భానుకరవిక్రాంతిక బ్రశంసించెదన్.

కమలాంశర్దళ గర్భనీమణి నుదగ్రగవ తుంగదులన్
నమరీతిన బహుచుక్ బ్రభానమయూస్త్ర పాయకాంగదయో
ద్గమ మేకాశ్పతివోచ్చి నీర్లుగమనాధ్యక్షాంశినూమ్మతిరే
కమునకీలాల్పు నమానభానుకర విక్రాంతిక బ్రశంసించెదన్.

తిమిరానీలపటంబు జార వివృతోద్విక్వాంగులన్ బ్రాణులక
రమణీయోజ్జ్వల పాంధ్యరాగరుచిర్చివస్పితగిక్ష్మాంశుశం
తుమయూశాదశికాంచలాంశుఃకుశాన్ దోరంబుగాఁ గప్పు నా
కమలాప్రదయ రాగదీపు లొనగుక గల్యాణ సాకల్యమున్.

బాలార్కాంశు విమృటితాంకమణి నిర్వాంతోజ్జ్వలాత్పవక
జ్వలాశల్యతోద్గతుల్ శతమభాశాతైలకుటస్థలిన్
లిలాప్యాకర మాచరింప నమదాల్చి వారవైతాళిక
వ్యాలోలాత్త వికాసమున్ పలుపు భాన్వద్దీప్తి భావించెదన్.

స్ఫురదర్కన్యతి పుంజ పీడితములై జ్యోతిర్లతా దీధితుల్
హరిగాంకోజ్జ్వలకౌముదిన్ దగ నదృశ్యకారమై పోవఁగా
నగనుచాత్మనలఁ బ్రకటగుధిరచ్చాయావిలాశ్మిచ్చనా
స్థిరకూటోదయ శైలశృంగ విలసద్దీర్ఘ బ్రశంసించెదన్.

ఆతామూరుణదివ్యదీధితుల నుద్యద్భాను దీపాంకుర
వ్రాతంబుల్ నిలిడంధకారముల జీర్ణ కాందిశీకంబులై
ప్రీతిం దూరధరాధరోదరదరీ బృందంబులన్ భావితనం
భూతంబుల్ రవిభిల్లభల్లహతులన్ గైవాలించందంబునన్.

పాపాకాస్త నిజాంగసంగత మహావ్యాధిప్రకర్షావధి
వ్యాపర ప్రవిలుప్త ఘోర నఖసర్వాంగీణ దుష్ప్రణాళి
తాపార్తాశ్రిత మానవస్రతతి కుత్సాహంబు గల్పించు భా
య పహస్కర దివ్యదీధితి లనెదూపంబు భావించెదన్.

సానందోత్థిత సిద్ధసంఘశృత సంధ్యావందనార్హ్యంజలి
ధ్యానాద్యర్చనముల్ గ్రహించి నుదియాహార్యంబునం దోచు నా
భాను ప్రస్ఫురసంఘపుల్ దిగిభకుంభస్థితసిందూరముల్
నానా సౌఖ్యము లిచ్చుగాక జనతావైర్భావ్య నంహరులై!

దివసారంభమునందు వామనములై దేదీప్యమానాకృతిన్
దివియున్ భూమియు నాక్రయించి నరున్ దిక్పక్రవాళాస్తర
వ్యవధానంబున నిండి యగ్రతమసోదగ్రాసురాకాంతమా
భవనంబున్ బలిమిన్ గ్రహించు రవిదీపుల్ సౌఖ్యదం బయ్యెడున్.

అరుణాశృష్ట ఖలీనఃక్షణ సముద్యత్సోహితాకారమై
తురగావ్యంబుల దోచు నయ్యవి సముత్తంగాదీకూటంబులన్
పరిభ్రాతౌజ్జ్వల కింశుకవధులచే భాసిల్లు నా సూరమా
తరుదిస్థిత నవార్కర క్షుణ్ణిసంతానంబు భావించెదన్.

నమయాశృష్ట పయఃప్రభుష్ట జనతా సంభావ్యమానంబులై
యమితోగ్రాటపులందు గ్రుమ్మరుచు సాయాహ్నంబునం దీర్ప దు
ర్దమలీలన్ చరమాదిగోష్ఠమున జేరంశోపు తద్గోపహ
స్రములెవ్వని యధీన మట్టి రవిజేజనుస్సర్ప రి గీర్తించెదన్.

[అంధ్రీకృత సూర్య శతకమునుండి]

ధర్మవ్యాధుడు

‘మంజీర’

ప్రియో మహావీర్య! నమోస్తుతే. పోయినా, ఏవో
ఉపైవలూ వరివలూ వచ్చిపోయినాయి. రాజకీయ
వాతావరణం ఉత్సాహం, ప్రజల ఆసక్తి, వటి
రక్షణకావాలి తీసుకోవాలి. అలాంటిది వచ్చి
ఉంటాయి.

మేరలో యిలాంటిదేమిటవలె తిరిగివెళ్ళి
చాలామంది ఎదుర్కొన్నారు. ఆ పరిస్థితులలోను,
వాతావరణంలోను ఎలా ముందుకువచ్చాలో అలా
ముందుకువచ్చామంటారు.

భారతదేశానికి స్వాతంత్ర్యం తర్వాత పాటు పాకిస్తాన్
కూడా వచ్చింది. దేశాన్ని ముగ్గులుగా క్రొందారు.
అది మామూలు.

దానికి సంబంధించి జరిగిన కఠోరాలు, అమానుష
చర్యలు కూడా మామూలు. తిరిగి యింటిపక్కకే
అయోనియం గా విపక్ష మూలములు, రికార్డు
హామీలు, నిరసలు. ఏమైనా అన్ని యింటికొకటి
లిగివున్నది, వాటి సంగతులలోంచి వచ్చిందన్నాడు.
ప్రకారం ఏర్పడక, తిరిగివచ్చినా కలెక్షన్లు,
ఏవో తెలియని ఆవిష్కరణలు, ఉన్నాయి, కలిసి
యిల్లుకొని, ఎక్కడో ఏవో ఉందిపోయింది
మూలంగా చూశాడు. తిరిగివచ్చినా, అప్పుడున్న
సంస్థాపన విధిమే ముఖ్యమైన, ఎక్కడో
ఎందుకోపోయింది—రహస్యమైనది, వాళ్ళి ముఖాల
లోకి కూడా చూసినా చూడలేదు.

తిరిగి ఎక్కడెక్కడూ, చాలా చిన్న
రాకపోయినవల్ల, వాటిని వివరించడానికి అవకాశం
తెలియకపోయింది. మౌనంలోంచి ఆరాటం,
భాగం, ఆవిష్కరణ, మూలకారా వల్లమయ్యేదాని
కలిగింది కలిగిపోయింది తెలియపర్చాడు. తిరిగి
తెలుసుకుని రెండు మాటలు మాత్రం అవకాశం,
“ఉన్నాయి, కన్నీడులు వదిలేసి.”

అలాంటి కోసం చిన్న కలిగి మాట్లాడ
మంటా మాటలు వచ్చివున్నది మాటలతో ప్రయోగం

పోయినా భార్యతో. వాటికి తేలికే అయిపోయిన
తెలియ, ఆరేళ్ళు ఎడిదా. వాళ్ళికి కలిగి
ఉత్తరముగా వచ్చింది ప్రతి ఉదయం పొద్దు
జనాదుని కలిగి వేదాదు. కొంతగా, చల్లగా
వచ్చింది జనాదుచే ఆ పొద్దుజనాదు ముఖంగా
విచారం కాస్త తిరిగివుచ్చేదాడు. బయటికి
మౌనంలో యింటికి వేరువు వేదాడు.

ఇలా కొంతకాలం జరిగింది. కాలం ఎడిదా
కలిగి మామూలు మామూలుగా ముందు
తెలియదా. కలిగి కలిగింది వాళ్ళికి,
కాస్త ముఖంగా ముఖ్యమైన ముఖ్యమైన
వాళ్ళికి మామూలుగా ముఖ్యమైన ముఖ్యమైన
మొదటిది, కాస్త కలిగి వచ్చింది
మామూలుగా.

మేరలో ఉన్న తిరిగి వచ్చింది. వచ్చింది
కాదు. రైలుబండి, ఎల్లప్పుడూ, తెలియ,
తిరిగివచ్చి, తిరిగివచ్చి, రెండో, కలిగి,
మామూలుగా, కలిగి, కలిగి, కలిగి,
ఉన్నాయి. తిరిగి వచ్చింది వచ్చి కలిగి
వచ్చి వచ్చి వచ్చి వచ్చి వచ్చి వచ్చి వచ్చి
సంపాదించి. సంపాదించి ఉన్న ముఖం, వచ్చింది
ఉన్న ఆవిష్కరణ తిరిగి వచ్చి అమర్చివచ్చి, ఆ
తిరిగివచ్చి భాగం వచ్చి తిరిగివచ్చి
తిరిగివచ్చి ముఖం వచ్చి.

తిరిగి వచ్చి చాలామంది ఆ ప్రాంత భాగం
తేదా. తిరిగి వచ్చి ఆ ప్రాంతం కలిగి
తిరిగి వచ్చి కలిగి వచ్చి వచ్చి వచ్చి వచ్చి
వచ్చి, వచ్చి, తిరిగి, వచ్చి, తిరిగి వచ్చి
ఆ సంపాదించి ముఖం వచ్చి వచ్చి వచ్చి
వచ్చి అమర్చివచ్చి వచ్చి కలిగి వచ్చి
తిరిగి వచ్చి వచ్చి వచ్చి వచ్చి.

అవును తన తండ్రి మాత్రం చేర ఆస్తి యే సంక్రమించింది!

ఆ ఆస్తి పలుగుగొలుగు లేకుండా అంగీకార యుక్తంగా తీసుకున్నాడు; గొట్టెలను, మేకలను పరిశీలిస్తే, కష్టమంగాను, అరివి ఆస్తి. అలాగే అరివి జీవించి గడుసుంది. ముఖపక్కలవాళ్ళకు యే విధంగాను, కష్టం కలగజేయకుండా, తన పరివీరి, ఉన్న వాతావరణం, గ్రహించి మెలగడం చేస్తున్నాడు. ఇతని పొగులవాళ్ళుగా ఇరివ్వి, ఇరివి వుంటున్నాన్ని ముతంతిరువనే భావంతో చూడడంలేదు కూడా. మామూలుగా ఇలాంటి విషయాల్ని ఆలోచించడానికి వాళ్ళకు తీగుబడిలేదు. అతిమ కూడా తమలో ఒకే ఆయనల్లు తమ తమ పనుల్లో లీనమయ్యేవారు.

మేరారీ మేకలను చంపడానికి తీసుకొచ్చేయ్యల వ్యక్తుడు, అవి జాలిగా పెట్టి ఆరవులు నివృప్తుకు మాత్రం, కొందరు అరివ్వి నిందినాండేవారు. ఈ విందలు ఒకటి రెండుసారు మేరారీ విన్నాడు కూడా. ముఖ్యంగా తన యింటికొకట కంపం ఉన్న ఆరె యింటి పంతులు ఇరివి జీవహింసకు చాలా భాగపడే వాడు. మేకల అరివ చూచి చాలా జాలిపడేవాడు. మేరారీకి వినిపించాలనే కాస్త గట్టిగా అవ్యాపదే కంకా ఏవో నిందాభాషణలు వినిపించాడు. మేరారీ ఈ గొడవలేం పట్టించుకో నేనాడుగాడు. తన పిల్లల కోసం, వుంటుంటున్నాం తనా పని చేయాలి తప్పుడు. ఎంతమంది పంతుళ్ళు ఆగిచినా, అహింసావాదులు తెలరగినా, మాంసాహారులన్నంతవరకు తనకొ పని తప్పుడు. అందుకే పంతులెంత అరిచినా యేం ప్రయోజనం లేకపోయేది. పాపం! పంతులు మేకలకోసం కరుణతో తోడికొనిపోయాడు!

అలాగే మేరారీ మాంసం అమ్మిన గంప భుజం మీద తేసుకుని సంతోషించి యింటికి తిన్నాడు గతు కులకారంబు.

మామగారు చాలా చేడిగా ఉన్నాడు. కోపంతో అగ్ని కురుస్తున్నాడు 'సైన్' లోంచి నచ్చే వ్యాసలాగు.

అసలు కారంతో రాళ్ళుమయం అడవెంతల, వెళ్ళులులేని మేరారీ కాళ్ళు ఉడుకెత్తిపోతున్నాయి. వీరయినా మామయిన రాయకారికి ప్రయత్నిస్తున్నాడు మరి అవస్థపడేవాడు. ఎంత అవస్థపడుతున్నా విమరు

కోపండా కాంతంగా తలయకు పోతున్నాడు. అది యేమా అరివిలో విశేషం.

తన యింటిముంగుకు కచ్చాకు. ఇంటిపక్క చేపల్లెలు వీరలో ఎరిడో కట్టాడు యేకుమామయ వ్వాడు. కొంచెందూరింగా ఉన్నయింట్లో మొదటా పెల్లెలు చెల్లలాకుకుంటున్నాను. ఇంటివోస్తూ కూడా వినిపిస్తున్నాయి, ముప్పవంగా, భిక్షువరంగా ఎన్నికల ప్రచారంచేసి 'రాజీస్వీకర్త' గొంతుకలాగు.

వాళ్ళు వాళ్ళ మనోవికారాల్లో తమ బాంధ వ్యాన్ని, మాంసత్వాన్ని, మట్లాఉన్న ప్రజల్ని, అఖినికి ప్రతి పెరిగింది జీవిత వాతావరణమే నిష్కరించి నల్లు కంపకుంటుంది.

మేరారీ తరెత్తి అటువైపు ఓసారి చూచాడు. మళ్ళీ తలదించుకుని ఇంటి కుమ్మంలోకివచ్చి తలుపు తట్టాడు. తలుపు తెరిచిందిలోనే శూన్యమంచి బతుల పడిన కంఠిరీగల్లా, ఇద్దరుపిల్లలు విమరుగా పెరిగచ్చి "బాబా, బాబా" అంటూ అరివి రెండు కాళ్ళూ పూ వున్నాను. వాళ్ళిద్దరినీ వెంటచెల్లుకుని లోనికొనాయాడు.

వీధిలో దంపతుల కేళలు యింకా విపకు తొనే యున్నాయి. ఆ కేళల మృగమండి అప్ప దివ్యకు నప్పటికే దనకూడా వెలుగుతుంటుంది. మేరారీ లోపలనుండి పెరిగచ్చాడు. ఇంటిరాబ్బలకు కట్టిన మేకపిల్లలు అక్కలా చూస్తున్నాయి అరివి వైపు. చెల్లుక్రింది వుట్టాడు ఆలా యేకుమానే ఉన్నాడు, ఎగుగులండా ఉన్న రెండు మామ యిల్లి తలుపులు మామకొన్నాయి.

విమరు ఉన్న ఆ మఠాడివైపు మేరారీ ఓసారి చూచాడు. గాడు ఆ వీధికి వెందినాడు మాత్రం కొదవి అతికు గ్రహించాడు. దగ్గరిగా వెళ్ళాడు, వుట్టాడు ఏమవు నాయుగా హెచ్చించాడు. మేరారీ యే ముడిగితా వాడివగ్గరిమంచి యేకుపే సమాధానం. మనో మాటలేదు. ఏదో అసంతోషం మాటలు చెబుతూ, బుజగినా ఇంట్లోకి తీసుకొచ్చాడు. ఒక్కొక్కసారి మాత్రమే ఇంట్లోనుండి ఆ కట్టాడి యేక్కువివరిచ్చింది.

మేరారీ తనబట్టలు మామకుని కట్టాడి ఎక్కు కుని బతులులేరాడు. ఆ కట్టాడెంతో, ఏమిటో అతి విశేషం తెలియదాయే. కొంతగాంచి ఆ ఉద్యోగ గుని తయారేమా అనుకుని తిన్నగా అరివియింటికి

తీసుకపోయాడు. అతడు ముద్దొస్తన్న ఆ కుట్టాడి బుగ్గమీద ఒక చిట్టక వేసి "నా తలనాకు కాదు" అంటూ సమాధానం ఇచ్చాడు ముక్త సరిగా.

"ఎవరినిలాడెయి ఉంటాడు రాబూ?" అంటూ షేరాలీ అడిగాడు. ఏమిచెప్పలే తడవేమి పని తిరులు తుంకో అని రెంగతో, తనకు తెలివించెప్పి, ఇంట్లోకి పోయాడు. కాస్త సహాకం చెప్పాడేమో ఎన్ను అంతో కాబోలు షేరాలీ కాస్త నేపు అచ్చల నిలబడాడు. కాని యింట్లోకి పోయి పెదమరిపి యింకం పట్టించుకొన్నట్లు కనపడక పోవడంకల్ల, మళ్ళీ అక్కడవించి తిరిగివచ్చిన పాదాలను మారులాంటి చిన్న చిన్న రాళ్ళమీద వేసుకుంటూ వెళ్ళాడు. రెండు మూడు యిల్లు వాళ్ళు చెనుకుంటూ ఉచ్చాకు. అందరూ ఒకటే ధోరణిలో ఉన్నాడు. ఈ ప్రవర్తన అంత షేరాలీకి విచిత్రంగా కనిపించింది.

ఎవరూగూడా ఆ కుట్టాడు యెవరో, ఏమిటో అన్న ఆందోళనే కనపరచలేదు. ఇదింతో యింటి అనాథమీద నిలబడి కళ్ళతోడు ముగ్ధునంతా చూస్తూ వుంటుంటూ "తీసికట్టి పోలిమిస్తేవమకు తప్పకెప్పు వోయి పోయిబూ. ఎందుకు నీకీ అవకాశంలేవు. వాళ్ళే చెనుకుంటాను యావసంత" అన్నాడు.

షేరాలీ మాట్లాడకుండా ఆ కుట్టాడి తీసుకుని తడయాత్రి పోగొట్టున్నాడు. ఆ పిల్లాడు తెనుగుగా అందరినైపు చూడడం తప్పితే, యింకొకరినూమన సహాయం చెయ్యలేకపోతున్నాడు. షేరాలీ సంగతులు తెలుసుకోని రెండు కుట్టాడు రాబూడు. షేరాలీ వెనుకనుండి యిద్దరు స్త్రీలు "హరివాలువా! ఎక్కడికి పోయావురా, రాబూ!" అంటూ పరిగడుతూ ఉచ్చాకు. షేరాలీ వెనక్కి తిరిగాడు. పిల్లకుమార్తా "అమ్మ అంటూ ఒక కుట్ట మీదకు ఒదిగాడు. "ఈ పిల్లాడు మీనా జేవా?" అంటూ షేరాలీ వాడి బాపు తగులుకున్నాడు. మాట్లాడకుండా ఆ స్త్రీలు పిల్లాడి ఎత్తుకుని ముఖం మీద మునుగులు ముందుకు లాగుకుని చల్లగా యింట్లోకి నాగుతున్నాడు.

షేరాలీ వెనుదిరిగి యింటిములం పట్టాడు. ఏదో ఆలోచిస్తూ యింటికి చేరాడు. అతని కొఱకు ఎదురు చూస్తున్న పిల్లలు "నాన్నా, నాన్నా" అంటూ వాళ్ళిట్లోనే అరిచివుట్టు ముట్టాడు. అసంపంతో యిద్దరినీ

చెగో చెప్తో పట్టుకుని యిట్లా, అట్లా తీసుకూ షేరాలీ యింట్లోకిపోయి చరికిల ఉదాడు. ఇంటిలో వాళ్ళంతా అరిచివుట్టు దిరికిలబడాడు.

కన్నా లుపడి యింటి కన్నునుండి వెలుగు ప్రసాదిస్తున్నాడు నానాగ్రుడు. కావల్లో, యెలకల్లో, యింటి మీద పెంతులు కడుపుతున్నాయి. ఎండిగాడువు దాడు నంగా కొడుమొంది బతులు.

"నాన్నా పండుగ్గి బట్టలుజేస్తా" అంది షేరాలీ మాకును. ఏంపండుగన్నట్లు తెలిస్తే చూశాడు. "రెపు రెవ్వవాకా కాదా" అంది ఆపిల్ల ఆవంధంగా. "అలాగా" అన్నాడు పిల్లలనైపు చూస్తూ.

తనకు పండుగని తెలిపందుకు చాలా ఆశ్చర్య పడ్డాడు. ఆవులోపు తనవాళ్ళు నయనూ వున్నప్పుడు ఎంత ముందుగా పండుగ సంగతి తెలిపేదీ! ఎంత అసందంతో పండుగ కొంకు వేచి ఉండేవాడో, కాస్త వెనుదిరిగి తీసొందుకున్నాడు.

"ఏం బట్టలు కొంటావు, నాన్నా?" అని మళ్ళీ వినిపించింది షేరాలీ. పిల్లలంతా తలో వేపు చూశారు. కొడుకు అకస్మాత్తు గ్రహించిన ముసలివాడు "ఉండంపెర్రా, తెస్తాడు రెండి, నాకుంకం" అంటూ ఒక కేక వేశాడు. పిల్లలంతా పింహార్లంతా భయపడి పరుగెత్తే రెళ్ళలాగ వెళ్ళాచెదరుక్కరు.

షేరాలీ ఏం చేశాలో, ఎలా చేశాలో, యేమి జోగపడలేదు. ఇంట్లో తిండి జరిగడమే పెద్ద ఘనకార్యంలా ఉంది.

"పాపం, పిల్లలు వాళ్ళకేమి తెలుస" అనుకున్నాడు ముమ్మలో షేరాలీ.

"రేపేనాన్నా పండుగ. కొత్త బట్టలు లేకపోతే యెలాగి?" అన్నాడు పిల్లలు మళ్ళీ చూరాన్నుంచే. బూబన్న మునుకు కాస్త ముందుకు లాగింది.

"ఇంకెప్పుడు తెస్తావునాన్నా? ఎప్పుడు కుడుతాడు?" అని కాస్తరాగ ధోరణిలోపడ్డాడు.

"నాకువా, ఎలా పిల్లగా కాస్తమాడు మరి. పాపం పిల్లల; యేం జేస్తాము." అన్నాడు ముసలివాడు తన దెచ్చెయ్యే జీరిము అవలోకిస్తూ. షేరాలీ ఏం చెయ్యాలో జోగపడలేదు. పరిగెదా తీసొందనైవా లేకపోతున్నాడు.

నిధిలోని మొట్టొక పాత్ర అరిచింది అయినా మునుంగు.

షేరాల్లీ బలగా మునుంగులకు గుడ్ల తలకు మునుంగులకు బయలుదేరాడు. ఇంట్లో వారంతా అరిచి వైచే మామమ్మలు. నిధిలోపడి ఏనుగులా అడుగులా అడుగులేసుకుంటూ బాతున్నాడు ఆయిందో. బ్రహ్మాండమయిన మడిగారి లేచింది. ప్రక్కకున్న చెత్త, ఎండిన ఆకులు ఒక పెద్ద సంధిలా, తిప్పగా ఆకాశంలోకి తీసుకుపోయింది. పరిపూర్ణ ప్రాంతమంతా ధూళితో నిండిపోయింది. ఆ జంతువునాగరిం ఆలా ప్రయాణం చెస్తూ బాతుంది. ఆ వాయువు బారినండి బయటపడ్డ ఆకులన్నీ తమ మేగా రిల్లక్రిందలవుతూ క్రిందికి దిగుతున్నాయి.

షేరాల్లీ పఖిలపర్యంతం ధూళితో నిండి పోయాడు. కిక్కి మలుముకుంటూ నడుస్తున్నాడు. బాతులో ప్రవేశించాడు.

అక్కడి దిబ్బుయిచ్చే పంజాబు సింహం, పర్వత షేర్ సింగ్ ఏవో చిట్టలు పరిచుకున్నాడు. రావీన తెక్కిలే రానున్నాడు. ఒకటితో దారంబబాదు కాల్పిందిరినీ చూస్తున్నాడు; మౌనంగా తిండిపడు చర్మం షేరాల్లీని చూడగానే చిన్న ముంపుపం చెప్తూ,

"ఏమండోయి, పంజాబు సింగ్! ఇలా దయ చెగాడు." అన్నాడు.

"తమరద్దీ" అన్నాడు షేరాల్లీ ఒక సలాంకొట్టి. "రండి. మాన్సూం" అన్నాడు. మళ్ళీ చిట్టాలో విడుగుడయ్యాడు.

"అత్యంత మౌన వాతో చెప్పాడు" అన్నాడు షేరాల్లీ కళ్ళు నయమౌతూ.

"అవును. ఏం?"

"ఏంటేడు. కానీ తమ కిచ్చేద్దామని"

"మరి యివ్వవచ్చు కదాబోయి."

"ఇచ్చేవాడు కాదు, తమకు కావలసి"

"ఇప్పుడు వాడు ఆమెక అంత అవసరంలేదు. మరేటివేం చెప్పాడు"

"అహ! అలాగ" అని తీసుకున్నాడు షేరాల్లీ.

"ఇంకా పూర్తిగా కొనెయ్యలేదమో, వేరం చూడండి."

"వామో చాలా మేలవరకం అంది. ఒక మాత్రం చూడుట్లెల్లీ పెరుగుంది. పాలుమాదా బాగా ఇస్తుంది. తమకు చేరే చెప్పాలేమిటి లేంది"

"అలా చించడాని కేమందిగాని, ఎంతైనావు?"

"తమ రిడివరలో యిప్పిస్తానన్నీ ధర ఇప్పించండి. వేనసలు అయ్యుకుంటా ముగ్గులేదమోండి. ఏమి చెయ్యాలి. పరిస్థితులలా వచ్చాయి?"

"ఇదిగో చూడు. అం! అజేం, అవేలే పోయాయి. పాతీయాపానులు యిస్తా. అంతిన్న ఎక్కువలేదు." అన్నాడు దృఢంతో చిట్టలమీద ఉంచి.

షేరాల్లీ కా దృఢం అనిపించింది ముమ్మసా బాగా, తోవం ఒక్క మృదగా వచ్చాయి. ఏమి చెయ్యలేని తన అసహాయతకు చిహ్నంగా కళ్ళు చెయ్యగిల్చాయి.

"ఈ పదికోలకు ఇంత లేదాయేనా? కాస్త వ్యామం ఆలోచించండి."

"అలా చించడాని కే ముందోయి. ఇంతలా వ్యాపారం, వ్యాపారం అంటేనే అంతి. ఏకోలాగ అకోలానే. నీకు మరేపది ఎక్కువ యిస్తానంటే ముచ్చానీ. బావివచ్చా?"

"అది కేదో కేవో యానుకుంది బాబూ. చాలా బాగా పాలుమాదా యిస్తుంది. ఆలా కొనివాడు మీ దిబ్బుమీకిచ్చి వా మేను చేత యివ్వతాను." అన్నాడు, షేరాల్లీ ద్వైంతో.

"అవన్నీ చూచుకునే పాత్ర ఇస్తానంటాంట. అంతింటే ఎక్కువ యివ్వరా యిస్తే అయ్యో వోయి పాదం!" అన్నాడు కేరీగా.

"అయినూపాయాలు ఎక్కువ ఇప్పించండి చాలు."

"అచ్చే అంతికు ఎక్కువలేదు. తిక్కాతి నీ యివ్వం" అన్నాడు పర్వత.

"తమలాంటి గొప్పవాళ్ళో యీ అయిదు రూపాయాలు తెక్కిమిటి చెప్పండి, పదికోల క్రితం తమరిస్తాన్నీ కేదా ముమ్మయి అయిదు రూపాయలూను."

“అగోత్రమత్యుఁడయ్యెనుకంటే ఎంత బాగుండి
బాను. అగోత్రా అగోత్రా జే. ఈసోన ఈసోన జే తెలిసిందా?”
అన్నాడు ఓగ రీవైపు చూస్తూ.

“షేరరీ! యేం చూడడానికి తోచిందంటేను.
ఒకటాల బంగారం లాంటిది! యింకో ప్రక్క
పిల్లవా, పండుగమా “పిల్లవా, పిల్లవా ఉంటాడా?
ఇంకా వాళ్ళు ఎంతా లెప్పుడు? ముందరిదిం. బాప ఇలా
ఉంటేనే” అనుకున్నాడు ముమ్మసూ.

“అయితే తిరుకోండి. నాయునింగని. శత్రు
ప్రాదులగాని మాయంటికి తోలేడు” అన్నాడు.

“రావీకేంలేవయ్యో. ముప్పై పూగడిది యెక్క
డికి వెడతావుగమక. అంతింమ్మసూం లేవోదానికి. వాకి
వాకి బాంబావు” అన్నాడు తన తెలికి తిసి
సంతోషిస్తూ.

“అదివచ్చిస్తారా?”

“ఇప్పుడే కొలాలా యేమిటి? అలా చెప్పేం
మరి?” అంటూ పెట్టెలుపు తీసి లెక్క పెట్టి చెబు
చున్నాడు.

ఓసారి, పెటెగో మూలకుడున్న చెబుచైపు
అనుయితో యాళాడు షేరరీ. అతికిచ్చిం చెబు
జేబుగో తోసుకుని, పర్త దాటికి నింబిపోలొన్నా
మెట్లు దిగాడు. పర్తదాటి సంత్యిక్తితో ముందరం
చేస్తూ ఓసారి షేరరీంపు చూచాడు. షేరరీ ప్రపం
చంతో సంబంధంలేనట్లు ఎదురుబాటున్నాడు.

“ఏమండో! మనబాబుగారూ! పండక్కియవా
మా జేపు! నేల్లెత్తినాడిం మా జేగారు?” అంటూ నిం
బడింది షేరరీకి వెనాడుంటే అతడు వెనడిచి
చూచాడు. కుట్ర ముడుపుప్రక్క కూర్చున్నది ఓలలాం
దిసిరాడు. షేరరీ అతని కొట్టుకు వెళ్ళాడు. “నాకు
యిలా కూర్చున్నారేంకా బట్టలు కుట్రయ్యారీ. “ఏం”
అంటూ చూచాడు.

“తిప్పకుండా, తిమరు బట్టలు ఇప్పించండియింకు”
అన్నాడు దిరి.

“మత్యు కుటి ఇచ్చేటామా ఇక్కడే కూర్చుం
టానుమి!” అన్నాడు నాబుగారు వెపు టూ.

“ఎవోయిందండి! బొంలా కూర్చుండినాని
కుటియిచ్చేస్తా. బానీ యదివరకులాగ యావండుగి

యానున్నా గిగాకీగా మన్నా? ఉన్న వాళింతా
ఉరొడిలిపోయాగయి వెలసాడే అంతింబడి. మనో
ఉంటే, యానిని మిగూ. అనిని ఇచ్చింకాగా.
బానీ క్షేపమనగి బట్టలంటే అవామ్యురీగా? ఆ
బట్టల బండివాడివాటా తెలిగిలేటూ లేవోగాయ
వాళ్ళందరికీయి! అన్నాడు దిరి తన స్వంతింబడు చేదో
బోయింట్టు బాంపకుటూ.

షేరరీకూడా మాంకా. అంతింతో విశేధం
చా. అంతింతో అగోనింబకుండా అనుయింకా
యింట్టుకాకెట్టు. క్షేహినుర్ని కదిలిపోవం ఎంతో
తెలిసింట్టు చేవాసరి అని అధి. హామం. అలాంటి
అణింబో ఉన్న వాళ్ళకి, తెలిగిలేటూ, దనుపు, క్షాం
సొబగం ఎప్పుడు ప్రవాదిస్తానో నేనా! అంటూ
మృదతులూర్చింకా, అనుయింకా, కూర్చుంటో
పడి మొక్కుకుంటాడు అనిర్వికార, విరాకార,
విమృయోజనస్వామి ఎప్పుడూ.

“అయితే బట్టలు తిత్తుండి. గలసా పని మెద
లేడతాను” అన్నాడు దిరి తన ముడుమిందికి తిరి.

మలకుక పిల్లకు, పెళ్ళాంటి కూడా ఒకేలాంటి
బట్టలు తీసుకునిచ్చాడు తిరి. దిరిచాడు అతని ఎవోయ
కలు, ఆర్చిరంగంతో యానున్నా గిలిచైపు. ఇదివర
కప్పుడూ షేరరీ అటుంటి బట్టలు తోసుకోకలేదు,
కుటింయోమాలేడు. వాళ్ళిలా నిద్రింకా మృద్ధం
షేరరీకి చాలా కడుం తిరిగించింది.

“అయితా పరిసితులు. మనమంతా పరిసితులకు
వారసులం వాటిని అనువించి వకుమగోరాలి ఇంతి
తిక్కుక కాలంలో యేలాంటి చాగని పరిసితుల
నెగుళ్ళిలవీ వచ్చిందో, దాల్లోపడి మలకుండా
బతుకుండి తీరిం పరిచింబావం ఎంత కచ్చియో తిసి
దోహంబలేకు కొల్ల పెట్టుకుని కూర్చుని సంతాయింబే
వాళ్ళికిం తెలుసుంది. చూత్రుగా, కొట్టూ, యిట్టూ
వి చెల్లొనో కొట్టుకుపోలే, పెళాం పిల్లలతో ప్రతి
మంటే తెలుసుంది” అనుకున్నాడు ముమ్మసూ.

“అయితే నాయుబుగారూ అంతా, ఓలాంటి
బట్టే తీసారా?”

“అ! రావీకేముంది లెండి. పిల్లలకు కొట్టుకు
తీసుకునిచ్చి, ఎచ్చింది కొవిన్యలేరి రీవాడు, అందరికీ
ఓలాంటిది కొవిన్యవాకే, అందరినీ సంత్యిక్తివరచే
చెలాగ? అసలే మంచి, ఎచ్చిం బట్టలు లేలేదని మథన

వదే ముమ్మలలో ఉన్నవాళ్ళికి, వేరు వేరు బట్టలు తీర్చి. అది వాడుకవారి, ఇది వాడు వేలేను అని ఊరేకాండుతూంటే చూచేదిలాగే ఇప్పుడయితే అందరికీ ఒకేరంగం అని ఒకేరంగం వాచి ఒక్కటే పంక్తి పంథాగా అంతే" అన్నాడు తేలికతో తేలి నిత్య తెచ్చుకుంటూ.

"వారి కొలత ప్రకారం కుట్టేయమంటారా?"

"అలా కాకుంటే రాదు మామంతుల అక్కరి ఉందండి" అని మిమ్మల్ని పట్టి పట్టి పట్టాడు పేరిలి.

అప్పుడు దచ్చిబట్ట వట్టి ఇచ్చేవాడు కలసింది మిమ్మలవాడికి తెలుసు. ప్రస్తుతం తమ కుట్టే బట్టలు ప్రక్కకు పెట్టి, వాయిలుగారి బట్టలు కట్టించి కుట్టడం మొదలు పెట్టాడు.

మిమ్మల వర్తమానకేరలు 'టాప్ డాక్యు' చేస్తూ పట్టాన్ని గుర్తించేవాడు, చరిత్రాంధరి.

షేరారీ ఏదో ఆలోచిస్తూ కూర్చున్నాడు. వెలుతురు వాతం చూటి రాతం లిలించింది. షేరారీ దూరం ఇదేమో గమనించింది. దట్టతీగారి వీధిలో. కొట్టప్రక్కనుండి మురికికలకం నుండి కంపు మెలగానే వస్తోంది. ప్రక్క కొట్టన్నీ మారేలు వస్తాయి.

తల మిమ్మలపై పెట్టి, దరిమాతం జోరుగా కుట్టేస్తూడు. ప్రక్కకొట్ట తలపులు మూసే దప్పుడు విని, తల పెట్టె "వాయిలుగారూ, ఇంటికెళ్ళి ఫోన్ చేసి రండి, అంతలో పని పూర్తైనా" అన్నాడు.

"చాచింకండి. గలగలకటిస్తోంది, పలుకుని ఒకవారివోత. మళ్ళీ రాతం చికోకు. కడం కూడా" అన్నాడు కాలం గమనించకుండానే.

అక్కడక్కడ ఒక్కొక్క ముసలికొట్ట, కిక్కిరింపులు తీసికొని బయటలో అరిగిపోతు. అప్పుడప్పుడు మక్కల మొగులూ, ముమ్మల వదేలూ మాత్రమే వినిపించు కలసిపోతాయి. మూలపడినట్లు కొట్టో గడియారం పడిపోయింది.

షేరారీ దర్జిబ్రతు చూశాడు. దర్జి బట్టలు గడుగున్నాడు. షేరారీ లేచాడు. మూలపడినట్లు దర్జి. కేసులోని చిలంతికి తక్కువెట్టి దర్జి కచ్చి మెలగా మెలుగిరి విధిపడ్డాడు. షేరారీ. త్వరగావదిలి యిల్లు చేరాడు.

వేరేమీ గురికి కాస్తదప్పుడు చేస్తూ కొమ్మలు కనుపుతూంది. చుట్టూ ఉన్న యి? తలపులన్నీ మూలుబడి ఉన్నాయి. తలపు దిగుల్లోంచి దిగు తలలు పెలితోంగిమాపున్నాయి ముమ్మలలోనితారకా కొంతలాగ, కొమ్మలు కట్టినచేతలు అగుస్తున్నాయి.

ఇంటి తలపులు తొమ్మిది కూర్చున్నారంతా అరగిపోయి, అగిరిగా బట్టలు తీసుకువచ్చి తిండిని చూచిపిలుపు కోంతలా కొలగా. "వాడు కావాలి. వాడియ్య" అంటూ అరిగిపోతూ ఎరుగతూ గంతు చేసున్నాడు. ఆ బట్టలు ఒక్కొక్క శ్మ ఒక్కొక్కటి తీసుకుని ఇంటికి అంటిందుకుని అందించే బయలు తిరుగుతున్నాడు. ముసలిది ముసలివాడు ముసలి వాడూ.

"అంత అన్నలు తిన్నారా?" అన్నాడు చొక్కరిప్పూ.

"అ, అంత తిన్నాడు. లేవాడువా వేగంగా తండు మెనులు తిండుకో చాలా రాత్రిఅయింది" అంది ముసలితల్లి. పెళ్ళాం పెంకలే పెళ్ళాడు షేరారీ ఇంటిలోకి ఉన్నకాటికి గడిచింది. అన్నం మును కూర్చున్నాడు

విధిలోనుండి దివంగా, అరగిపోయి, అప్పుడంగా యేదో మూలురు.

షేరారీ ఇంటికి కిక్కిరింపు తీసుకునే ముమ్మల వాడు.

ఇంటికెళ్ళి పంతులు గంతు గుప్పించగా రిచ్చి ప్లోంది ఎనిగిపో మునుకున్నాడు. "రాత్రి పదికొంతు గంటలకు అడుక్కొని ఎమిటి? ఎమిటా పెంక విడుపుతూ, మూలురువాడు, ఫోన్ అంటున్నాడు విడుగుగా. తలపిడినప్పుడు.

మూలురు. దిగంగా, దిగంగా వినిపిస్తున్నది.

షేరారీ ముమ్మలకొలేను. కొందరివివీతం. ముమ్మలలమార్గ అరగిపోయింది.

ఎవరేమిటా, దివంగా వినిపించగా వినిపిస్తోంది.

"అప్పుడే కలసింది" అంది షేరారీ పెళ్ళాం మునుకుతలచేనా. మూలపడుండా లేరాడు షేరారీ. ఎందుకో జోంపాలేరామెను. వేగంగా పెళ్ళాడు విధిలోకి దిగిపో అంటూ యిల్లు చూశాడు. మూలురు వేరేమీ మూలునుండి వస్తోంది. అటు

అడుగుచేకాకు పదిహేయక కడుచేద్ చుకుకుకూ
పైట. చెట్టక్రింది పి ముసలా పడుండ్ రుద్దలూట
మూలనుండి వింకనందో మూలకు పృథ్వీయని
త శ్శుకట్టి లాగుతున్నట్లు.

“దీపం పట్టండి” అంటూ ఆరినాడు. మాకును
దీపం పట్ట కొచ్చింది ఏళ్ళతో కేలాగుకున్న ముస
లమ్మ కనుపించింది శుద్ధిపిరికే తూటలమ్మ.

“ఏం మాక్కా — ఎవగామత్తు?”

“వేవా!” అంటూ తిరె తిరి ముదిరి కడుంత్ ?
“వేవా ఎవరివి? వాళ్ళ తేలిడు. చావునాని ముదిరి
చాన్ని అంటే!” అంది ఎత్తలెల క్రిందికి వాలుస్తూ.

“నీకెవరూ లేనా?”

“ఎవరూ లేదు. లేకే? అంత అమ్మను
ఈ చెటు” అంది యేమిటో.

“ఇంకా ఎన్నాళ్ళో యీ చెనక బ్రతుకు.
ఎవరు వాయివా నత్తు? ఇంతి ముదిరినంలో దిక్ట
మొక్క యేదో యాచా?” అంది.

ఆ మెరుగుమ్మ పోనా కందిన ఆ మెరు పిం
చెయ్యలా పేర లికి యేమీ తేలిపం లేదు. ఆ మె
అమ్మను ప్రి కడుపు తిరుక్కు పోయింది. ఆ మె ఆ చెటు
క్రింద ప్రాణాలు వగులుకుంటేమోనని చిను మేపింది.
ఆ చెట్టక్రింద చచ్చిపోకుండు! తిరిగి పదిట, తన
యింటి ప్రక్క. ఎలాగ పోకొచ్చింది?

“నీదితిరిగివాయి ఇంటే కా చోలు?” అను
కున్నాడు లోలోపల.

“కాస్త తిండి పెట్టమంటావా? మా మాక్కా!”
అన్నాడు.

“పోయే ప్రాణాలు నిలబడ్డావా? ఎందుకు
వాయవా నీకేదా! నన్ను చావనీయి” అని గొణిగింది.

“పోనీ మాయంటో ఉండిపో, యింకెంతి కాలం
చతురుతావు. ఇలా బలకరింకా చావెమెందు?”
అన్నాడు ఆ ప్రతిస్పందకా.

“మోకందరికి ఎందుకు వాచా చుట్టడిం. పోతాయా
— ప్రాణాలు పోనీ” అంది.

“మాయంటో ఉండిపో. ఆ బతుకు నీ వల్ల
యెందుకు నీకేదా?” అన్నాడు మళ్ళీ. తిరిగింది
ముదిరింది.

పేర లి ఆలాగే నిలబడ్డాడు. చల్లగా వణికిస్తూ
చిచ్చింది గాలి. ముదిరింది చుట్టూ తూలింది.

“రా మాక్కా యింటో?” అంటూ పేర లి
మాకును ముదిరిన చెయ్యలెట్టుకుని లేచింది.

పేర లి నిశ్చలంగా నిలబడ్డాడు.

గెండుగురుల చేకాక “మాకు మాక్కా! నేను
మామం పొందునిగాడు మరోలా అనుకోకేం”
అన్నాడు సంగోంకో.

“తిండి లేనివాళ్ళకు యీ గొప్పలన్నీ యెందుకు
వాయివా!” నువ్వే పి నల్లడింది” అంది విడి అడుగు
లేనూ ముదిరింది.

పేర లి ఆ ముసలమ్మ చెరివి తన చెతిలోకి తీసు
కొని వెయ్యదిగా వకుస్తున్నాడు. ముందు దీపం
చూపుతూ మాకును వకుస్తూంది.

పేర లి దీపంగా అగునున్నాయి. వేప చెట్టు పోన
తూ పే ఉంది, గాలిలో కలుస్తూకుమీ.

“పోయింది! పేర లి గొంతులు కొస్తున్నాడు కాచోలు
క వాయివాడు!” అనుకున్నాడు ఎంతలు మనమ్మలా.
(హిందీ కథకు అనువదల)

మేఘసందేశములోని మధిరము

శ్రీ నేలటూరు రామదాసయ్యంగారు

“కలిదాసగారి పాదం కలిదాస పదవ్యర్థి,
చతుశ్చక్రోఽభవా పాదాద్విగుర్నా శ్చైవ తు
మద్యకాః”

ప్రతి పదవాక్య ప్రమాణపాదాదరపాదీని మహామహో
పాధ్యాయ శ్రీ మలివాధ మారిగాని పాదాన్య
ముగా కలిదాసగారియందు గూర్చి పరిశీలనచేయుచు,
‘మేఘ పేఘ పరివర్తనా’ అని పేరు వ్రాసినందుల
మామయ్య పండిత పేఘపరివర్తనమును ఒక మాటిపాటి
దానిం గూర్చి, అది తమ చతుష్పునెల వ్యాసించి
దని దాని యందలి లోకమును, అరయుదాని పరివర్తన
మహిమను ఉద్ఘాటించినాడు. ఈ పరివర్తనలగునీ పేఘ
పరివర్తనము గిర్నానమున చెక్కు పండిత కౌశ్యములకు
అనుకూలముగా మైవది. ధర్మసూత్ర ప్రభృతి మహాపురుషులను
తమ పృథులయందు ఎందరి ఇందుకాగమము నుండి
అనుకరించు చాపలమును నూనలేరని నేటి గుండు
మున ఇతిర భావల కౌశ్యమును ఎదురెంద పేఘము
గొను పేఘల పలువుర ఇది మేఘ పరివర్తనముచేరెను
అకృష్ట లభల వ్యాప్తమున. ఈ మహారాముయొ
అపరాధముయొ పెరిచిమునన్నను, ఇప్పుడు ఆ
యాలమునకు పాటిరాని కన్నును మేఘకౌశ్యశక్తి
ద్వకు ఒండు తర్కాని యే? అది అన్నాడు
గిర్నానపాదానానానానా మహిల మహారాజే,
M.A., LL.B. (Calcutta) D. Lit (London):

“A large number of attempts was made
in later times to imitate the poem, but the
Meghaduta remains unsurpassed as a
master piece of its kind, not for its matter,
nor for its description, nor yet as an exer-
cise of intellect and ingenuity, but purely
for its poetry.”

చింతామణి యాచార్యుల వ్రాసినట్లే నింపాదిగా వాడు
గ్యుగోనమున క్షృణ్వగోనాదికి ఉచిత మని లభా ప్ర
హ్లాదిచే మిడిక ముగించు వా వాటిలో కలిదాసు
యందా కొంతను గ్రహించెను.

పండిత కౌశ్యము, పేఘపరివర్తన కౌశ్యము కలి
దాసాపండిత ముందగును వలదనిలో రావణాపహ్లాదియే
నీతి యాపండితాగానే రాముని విక్రీలయను పరి
చేరించి, ఎందెందు పెరియు ప్రాణు బొందె ఎటుంగ
నెగిరి, ఆ రియోగ గుణమును ఉచ్ఛాదియను బొంది,
ఎగుగుతో చివ జంతువులను తెలుసు పల చేరివాచెరివ
ములను గాంచి, “వా నీతిను విప్ర మాచిరివా
నీవెటుంబుగానా” యని వాచాయెను ఇప్పుడు ఉచ్ఛాదియను
పొందుట లీగినన; గుఱోత్కలతి అప్పు పెరిచియు
పాదానానా, జటాయుని, కొవయూరితో మన్న
వాడు అగపడి, నీతిను రావణుడు కొనిబోయెనని
తెప్పి ప్రాణును విడిచెను అట్లే అచరిలో అగయును
బోయి ముగ్ధులందరి పల్లము చెవికొని ఉపకొంము
చెప్ప, అచిరిన నీతిను వెలికించుకొనం దిరిచెను. ఇంతలో
వర్షగవుల విచ్చిరి. అది తటగానే, కొత్త చొర
గానే, నీతిను వెలికింతునని ముగ్ధులను బాచెనెను.
అచిరికు రాముడు లక్ష్మణునితో నుల్లూరితము
చెలచాలలో కాపురి ముందెను ‘అయం ప కల
పరివర్తనః.....’ అన్నాడు రాముడు. అనబ
దరి! ఆ పిచగొందెకొమ్ము! ఆ పేఘోదియము!
మింబ ఆ మేఘంపుల బగవులు! ‘మింబ’ ఆ కల
నీటి! లక్ష్మణ మాత్ర పహయ్యుడు అర ముడు!
ఆ నీతికే! తిరావణాపహ్లాది యెటు! గతి త
దాని యుక్తయ నీతిదియ ఎటుంబరాచ! అప్పుడు
అర ముడి ఎటి యుచ్ఛాదియ కలగను! ఆ పేఘములం
జాగిది ఏమేమి తోలెను! బోక మంతయుం బగ్గ
వి, అకపియం బగవులు వాగుయంబ తోవనిం
బల్లగింబదా? అది నీతిం జూపె గల్లు
నేమి! ఈ పథ నిజమే, వాల్మీకి కల్ప
యె! ఇది నిజమే అనే ఆ బ్రహ్మచారి అకృష్టి
ర్యానానానా, ఇది కల్పయెంబ అచిరివాచె మహి
మను విమరిచెప్పెదరును! ఈ పరివర్తనమునకు పాటి
మటి జగంబలవా? మటి వాల్మీకిగాముడు అబ
ఉచ్ఛాదిమేక్కి అదెకో పండితము ఎందరెను! అది

కలిచాను భాగ్యము, అది కలిచాను ప్రతిభ! ఆ ప్రాతిభ చతువునకుం బోచింది ఆ సందేశము పంపించుట, అంగులను మేఘముం గొనుట.

చార్మికి రాముడును నవలెను అనతినియ నుండేగా కేటోలు నీకిది గోచిపోయి, ఆయాపాత గుప్తుచా విరహావేదవాకోకములం బోగిలి పారలాడి ఉన్మత్ ప్రలాపములు ఆడియాడి, క్రమముగా నానును తున్నగ్రీవులం గలదికోవి పీతాశ్వమణమునకు వెవులు వెదకి నిశ్చయించుకొని కిరవాగమునుం బ్రతీక్షించును వున్న గడప మాల్గినంతమునై విడిచియిందెను. కావున ఇటు నడియే యావ్యాధిమునకు నుపలాపములనును ఆ కోణము మొక్కిపోయి వేగము చాలకుండెను. 'కోణి మునుది స్త్రీ....రావణి మహాకళికు....' అని రాముడు ఒక చుక్కలో ఆముట్టుండెను; నేని వేగము అట్లు పీతాశవావ్యాధియును జూచింది మొదలు జటాయువుం గాంచి వృత్తి మెటుంకురకు నుండెను ప్రిల్వందిగాను ఉన్మత్ ప్రలాపముల కేయ వదిగాను ఉండెనో—అన్నాడు భవభూతి యుత్తర రాముడును—

'ఉపాయానాం భావా వివిధ వివోద్యుతికా' విమర్శ స్వరాదాం జగతి జనితాశ్చిన్మకరవి, వియోగో ముగ్ధాత్మో నిఖలు.....' అని.

'ఇహస్తా మవ్యభుతం హితాః ప్రతిహతా దిశః, అనలిప్తా ఇత ఘనైర్నైక గ్రహవికారా.....' అని 'మవ్యభుతం హితాః' అని చార్మికి మహా ముని ఒకపాటి తున్నుగా పలుకగా, మదమర్కజ్జాడు కలిచాను

'మేఘాలోకే ధిరితి మభికో వ్యవస్థా వృత్తి చైతః కర్తావేద ప్రణయిని జతే కింపున గుర్ర సంత్రీ! అనియు,

'అశేన పునః విర్యుతావా మపుష్కర్కణా కారిణా మేఘావియేష అవిరాధినో భవిష్యతి' అనియు తన లోకోత్తర పృష్టికి విక్రమార్క కియ చతుర్థాంకమునకును మేఘమూరిమునకును విత్తి విము కాటి మొలకేరింది పెంచి పూరియె కవును అట్లు సాధించివాడు. ఎండేని చార్మికి కవితా సంస్కృత మయిన కలిచాను మరిలో ఇదెల్ల విజ

ప్రతిభాప్రదకమైక కామాక్షిగవ్యాభ్యానమే. తద్ర హావ్యాసకమాభ్యుపాకులకు భవభూతి

'లక్ష్మిగా—పోలెనుం కైలః కరుణకురభి
ర్యావ్యావాక నాను యస్మిత్
నీలః స్మిగ్ధః క్రియతి శిఖరం
మాం పోతు నామాః.

రామాః—కన్యైతప్యా ద్వితరమ వింశా
తపః పరం విశ్వామోఽస్మి
ప్రత్యాశ్చక్రః పునరిక సమే
జావీ విప్రయోగః'

అని ఉత్తరచరితమునను,
'లక్ష్మిగా—కి మభిత ఏక ప్రకృత పారస్త్య మాక్షిత విశిష్టమాం దహ్నుని కావనాని పంది వితి తావ్యపలలయా వృత్తా పరిక్షిప్త భను రక వ్యమృధారితి కిరేణ ఆర్యేణ సీయతే? రామాః కర్ప, కిం న పశ్యసి?

.....
అనీ ర విఖులయాన ప్రాథతాపిష్టానీలః, క్రియతి శిఖర ముక్త ర్ముతప సోయనామా' అని వీరచరితమునను,
'ఘర్వాహ్లా విగదాగమ వ్యతికర క్రివాహినో వాసరా.

.....
క్రియతి శిఖర ముక్త ర్ముతప సోయనామా.
.....
'ధిగదా, తీమాత, దైవా త్పక్వే రిగతి విదరక ముత్రియాం మాలతీంచేత్'

అని మాలతీమేఘమును దావికి సందేశము చే తొడంగి మాలతీ మానవమునను,
అట్లే మురారిపండితుఁడును ఆ మాల్గినంతము కడనే రామునిచేరి

'అభిసంభవప్ర్యాహ్లోరస్తః ప్రవర్తతి మ్యావనా' 'వత్సి, లక్ష్మిగా, ధారయనామ్'. న క్లి మిస్తమృయితు మాత్మావం'

అని అవర్తరాఘవమునను, ఆ తొలిమేఘపు దెబ్బను తాళకాలమిం దెప్పించి ప్రకటించివారు.

ఇంగు విక్రమార్కమునను ఆ యతిమారపుఁ గొండవీడి యుద్ధపులలో ఉర్యకిం గోలపోయినందుకు

యన్న పురుగువులు మేఘాదళముల పెట్టియెరి
మొలపుతో పగులకు ఆ తొలిమేఘమును తిన్నెంగొని
పనుచును తిరిగి బాగులును మిరియు బాతులుగా
బ్రతుకి వచ్చెను గుప్తులకు చెరి రాయగొని తిలుములం
దెప్పట అరచి అరచిలెల్లం!

“అయ్యో! రక్షక రక్షి, తిన్న గిన్న. కృతు (తిన్న
తనా నా నాను నన్ను? (రిక్షా) నా న! కెల
తెలుదాం మున్ను, కానై కా ను ముఖంబి!
(లోపంబు పునాత్వ నామం దాంక)”

అటుచేసి వర్షిలెచ్చిరి రాయని కోకోకానంబు
నానావుల అను. (అరగ్య—౬౦)

“యత్నావ్యుగమునకు నానానాది విశేషముం,
కోకోక రక్షి, కోకోక నున్న తి తెలుచున్నతే.
వృద్ధావృద్ధులకుం దాంక పరిక్షాక్షిం పరాక్షిం,
పరక్షిం పరిక్షాక్షిం నా కోకోకానంబు నానావుల.

అవకాశం కృతా వృద్ధా వాంఛించుటకు (నీయ,
కదంబ నుది నానాక్షిం కోకోకానంబు నానావుల.

నీగనలల పంకాక్షిం పరిక్షాక్షిం నానావుల,
కదంబ నుది నానాక్షిం కోకోకానంబు నానావుల.

మరికానానాక్షిం పరిక్షాక్షిం నానావుల, పున్న
నానాక్షిం పరిక్షాక్షిం నానావుల, తెలుచున్నతే.

అథనా మృతానాక్షిం మృతానాక్షిం పరిక్షాక్షిం,
మృతానాక్షిం పరిక్షాక్షిం నానావుల, పున్న.

గజనాక్షిం పరిక్షాక్షిం నానావుల, పున్న
నానాక్షిం పరిక్షాక్షిం నానావుల, తెలుచున్నతే.

ఇన్నెగం పరిక్షాక్షిం నానావుల, పున్న
నానాక్షిం పరిక్షాక్షిం నానావుల, తెలుచున్నతే.

కృతి వృత్తి ఇనాక్షిం నానావుల, పున్న
నానాక్షిం పరిక్షాక్షిం నానావుల, తెలుచున్నతే.

కదంబ నుది నానాక్షిం కోకోకానంబు నానావుల,
కదంబ నుది నానాక్షిం కోకోకానంబు నానావుల.

అను మొలలలనానాక్షిం ఆ పరిక్షాక్షిం నానావుల,
నానాక్షిం పరిక్షాక్షిం నానావుల, తెలుచున్నతే.
అను మొలలలనానాక్షిం ఆ పరిక్షాక్షిం నానావుల,
నానాక్షిం పరిక్షాక్షిం నానావుల, తెలుచున్నతే.
అను మొలలలనానాక్షిం ఆ పరిక్షాక్షిం నానావుల,
నానాక్షిం పరిక్షాక్షిం నానావుల, తెలుచున్నతే.

‘నీలమేఘాక్షిం పరిక్షాక్షిం నానావుల, పున్న
నానాక్షిం పరిక్షాక్షిం నానావుల, తెలుచున్నతే.’

అనుమందిరి యొక చిన్న నానా, కానాక్షిం నానా,
అనుమందిరి యొక చిన్న నానా, కానాక్షిం నానా.

‘అనుమందిరి యొక చిన్న నానా, కానాక్షిం నానా.’

‘అనుమందిరి యొక చిన్న నానా, కానాక్షిం నానా.’

‘అనుమందిరి యొక చిన్న నానా, కానాక్షిం నానా.’

‘అనుమందిరి యొక చిన్న నానా, కానాక్షిం నానా.’

అని చప్పరించి తొలగిపోయి నానాక్షిం నానావుల,
అనుమందిరి యొక చిన్న నానా, కానాక్షిం నానా.

‘అనుమందిరి యొక చిన్న నానా, కానాక్షిం నానా.’

‘అనుమందిరి యొక చిన్న నానా, కానాక్షిం నానా.’

‘అనుమందిరి యొక చిన్న నానా, కానాక్షిం నానా.’

‘అనుమందిరి యొక చిన్న నానా, కానాక్షిం నానా.’

‘అనుమందిరి యొక చిన్న నానా, కానాక్షిం నానా.’

‘అనుమందిరి యొక చిన్న నానా, కానాక్షిం నానా.’

‘అనుమందిరి యొక చిన్న నానా, కానాక్షిం నానా.’

‘అనుమందిరి యొక చిన్న నానా, కానాక్షిం నానా.’

‘అనుమందిరి యొక చిన్న నానా, కానాక్షిం నానా.’

‘అనుమందిరి యొక చిన్న నానా, కానాక్షిం నానా.’

‘అనుమందిరి యొక చిన్న నానా, కానాక్షిం నానా.’

‘అనుమందిరి యొక చిన్న నానా, కానాక్షిం నానా.’

‘అనుమందిరి యొక చిన్న నానా, కానాక్షిం నానా.’

వచ్చిపోతి. (పూర్వ మధ్య గత్య) తువరేం
పుచ్చును.

.....
పర్యక్షితి ధృతాంశాః దృఢా పర్యం గమంతి
.....

(అర్చ్య పూర్వం) కళా! యథాక్రమం దృష్ట
త్యక్తా! ధర్మం, అవిలాసాయా (దిశోఽనంత్య
పథేనం) సాధక! మమివాతం కపర విద్యుఃపరివహః
(విజయం యాపయతి)

అవి తస్మాన్మోర్తిర లాపితమచే కరము పరప
రమణీయముగా త్యాగ్యాగ్రాహించినాడు. వాల్మీకి చెప్పిన
వానినెల్ల అంతఃపున అందముగా చెప్పబడుకొక,
ఆ కథామృతమును కపరి గ్రీష్మములం అరిగినాచిరి
అంతఃపున మేఘులగా నుండుచిరి పరిమేఘాదయ
మువకుం దిరిచి పరిజలారమువకు విద్యుత్తువకు ఆ ప్రక
రణమువకుం. దగిదల ఆ గ కుపార్యకే సమాధిరి తం
సాంతాల్యవం చెప్పి పరిహితలాడిన యా వాద
రల్లాటమును

మోర పరమల హంపిరహా
అగి గల పర్యయ పరియ ముంజు
కుజ్జనా కారణ రద్ధ ధమితే
అమో అమో తుచ్ఛిత మిదం తోయతే.

అనువాచిరి అపవాద్యమియగా ముచ్చాదయ
లను అబ్బురము గొల్పి తిరిపినాడు. అది యెరిగిచి
అనురింపను అలవిపక్షపది కొడు. ఆ ప్రయత్నము
అనును. వాల్మీకియే—తల్లి, నీ యా క్రొత్త పరు
గదల వారే రావురా,—అన్నట్లుండునది. 'పరిజల
ధరిః పన్నప్తోఽతం', 'పరియ భూధిక్లో', 'పన్న
మేఘజలార్ధి' ల్లెడ తియ', మొదలగుచిరి మెక్కు
(అన్ని) అలంకార గ్రంథముల వాచివానికి ఉరా
కృత్యము.

మతే తమ ఆ పాటికి తివితుక, మరల విండు
ఆ తోలరిమేఘుని పీఠానుపీఠుని పరిణేయం గొని
రావు మాతంజేసినాడు దిరికి వాల్మీకి నూరంయైండు
లేడు. పర్యయ విద్యుఃపరివహః, తిద్యధియ!

రామగిరె యుండుయోగుల ఆహాదమేఘము
కామవుల వాశేపించిరి. మెజవు మెజపి ది. తివి
ఉత్పాదమెత్తిరి. చిత్రియన తిర్క్కింం పాడిచిరి.

కన్నుల అగ్రతులు లేచిరి. కయ్యున్న కన్నలో
ప్రేతాపి తివి యాపం దలచి యే ములనోతుని
దిగులుతోచిరి. తియూరికి లే వాలెల యా మేఘుని
చేరి తివి కులెలనాంరిం బంపి పీఠానాదాంరిం
గోరికి తిరిగిరి. రామ, అన్న, సాధూ, ఘనా,
నేమ చెప్పిన కారింబోయి వా యూరినో వా యింబ
వా పీఠంకాంచి వా మాట అందియమో అన్నాడు.
'ఆప్యన్యన్యేలం' అన్నాడు. 'ఉత్పిత విద్యుఃపరి
అన్నాడు. దారి చెప్పినాడు, తిరు చెప్పినాడు.
అందు తియింటిరి చెప్పినాడు. పీఠకు అవనాలు
చెప్పినాడు. చెప్పిరిపిం పరిణేయ చెప్పినాడు.
మేఘునునకు నోగన్నరాకే అది బరులు పలుకువన్ను,
వా మాట నీవు జూపుదువులే, ఉపకారేయింబెవు,
సాధులవు అన్నాడు. (అది కిదిలతోగా) వాకు
ఈ యాప కరముచేసి నీ యిచ్చుకర్పించికొలు నీ
ప్రేతంకూడి వివారంపెనతిగ అన్నాడు. దిశోర్తిర
తిరిక్తోయ, ఇది యాచిచి యిచ్చుకర్పించెము, రిపి
కులకు అరిదిపంబ!

"ఇత్యాభ్యాగే పరకరంజం ప్రాధిర వాన్మృతే వా
త్యయిక్కిలో దృష్టిరీహృదయాచిత్త్య పంభాత్యతె
కొద్య త్పిన్యా క్కూతుంహిత

అవి రామడు పంపరిగి నీ పరిణేయను,
మేఘపరిణేయను, వాల్మీకి చెప్పిరిపిం వాచిరి,
అయిండు అతుం చెప్పిరి వాచిరి, అతుంకే తా
చెప్పి ఇల్లు ఆ యాచిరులపరికి నేమలు చేసినాడు తుహ
కిరి. తులివాధులవాకు 'పీఠంప్రతి రామపథ వాను
మర్పించిరిం మంపి విధాతు మేఘపథేం కరి
కృతవా విత్యామో' అవి యభిరుంకులమాటను తి
య్యుంపరితి అరిచిచ్చివాకు. కొని విజయగా దాచి
తిర్చిదిరి. విలతుం హునుంతుండు పలుకరింతుండు
ప్రేతే 'పన్నప్తూదాకగా' పర్యయ తాచెప్పి చేసిం
తాడు. 'మాచిన్మన్న కొల్పియ' తచ్చివాడు.
గాని చిత్రిం రామపరిణేయం మాచిగొని వాచిడు.
(12—13—14)

"మహాగీతా... ..
కథా తిద్య తితి, క్రితిః ప్యవనాతోకప కోళికం,
అజాగితు వాధివాంరి రాజవు త్యక్త పరింతం.
అ తిది త్యంకారి శేష చిహ్నం జంకాత్యగా,
మర్పికోర దమప్రాప్త మమర్పిన్న మ పర్యతి.

వ్యవసాయ కృషి వీర సత్యమున కృషి విగ్రహుఁ
సుగ్రీవస్య దసన్దేహి నిదం కథయంతి మే.

అవి, అంతే. ఇది యువ్యురీ ప్రలాపమునందగును.
మఱియు రామగిరించెప్పి, కవి యథోచితముగా
యవియు, యిది సీతయేయవియు, ఇది వాల్మీకి చెప్పి
యందవలసివది, చెప్పక చెప్పిపోయివది. ఈ సరస
పండితుని రామాయణమును చీర్మకావనన నేను
చెప్పి నేరింతునని విప్రుగా విప్రులముగా ప్రాప్తమును
మాచించివాడు. ఉత్తరమేఘము భూయిష్టముగా
నుందాకాంపెత్త వామయత్నతో సమాగమ సంభాషణల
యావ్యుత్తరము. మేఘపండితుని ఎట్టి యెంతటి
యువ్యురీప్రలాపమా ముదివాఖ నూరిగాని ఒండెక
చెలియజెప్పిచారు. నైషధము దశర్థ పరిభాష అయిన
దని తోలియు.

“మరుకరే నయ మేకమ యోఘనం
బహి రితో ముకురిం ద మగవ్య మే;
విశిరి త్రిత యదైవ విధు సరా
సఖి, సుఖా దహితం బహి రిమ్ ద్రుతమ్.”

[ప్రాగవిభులార, వెన్నెల బయలికిపుడు
విందులద్దెంబుఁ గొలయుఁ గొందు రిండు;
తోగఁ దల దండ్రుఁ దెంచు సావిత్రిపుడు
వందనము లేక వేయఁడి తొందరియుండి]

శ్లో. నై. 11 124

“.....ఆరీ దంధ్రప్రహారదీ ప్రలాపాః
మేఘపక్షివాదవ వృద్ధవోవ్యాద వికారా ఇత్యదివస్తే
యం.....” —శీవామవు.

ఎందరిదకు వాడినలోకమునకు, వానికై వారి
వోవుచున్న దానికి, తొలకరి మేఘమునైన ఎట్టి
యావ్యామనమా, దాని వాదవలన అందు గిరికి పడి
కావకు తోలుకు జవపదమునకు నగరమునకు ఎట్టి
ఉచ్చాస్యపదా, ఎట్టి సుఖపదా, ఉజ్జుములతో మెలుము
లతో తొంపులగాలులతో ఆ వాదనరియు చున్న
పుటియు వెలిసివపుటియు లోకమున దాన సదెట్టి
సౌభాగ్యపదా, మేఘపక్షివలెని గిరిరాజులకు జవదను,
వాడుకునికి పదివాయలకు ఆదెట్టి సమాగమపదా,
కలిదాసు విరహోవ్యుత్త యథోచిత మేఘునికి కారి
చెప్పించు వ్యాజమున పూర్వమేఘమున మఱియే కవికిని
అందిని భంగిని చెప్పివాడు.

“కృష్ణా వా విరహానుభవా స్వాధికారావ్యుత్తరైః
కావేనా సంగమిరమహిమా వర్షభో గ్యేణ భక్తిః”

‘స్వాధికారాత్ ప్రమత్తిః — యథోచితము తన
కొలుపులో అక్రమి చెప్పినాడు. అందులకు కారణము
కాంతాతమత్రాతనక్తి కాంతోలును. కాంతాతను
ఎవరైనా యుండవలసివల్లు కావము. దానిని
వర్షభోగ్యముచేయుట అన్నియుతువుల వివిధభోగము
లను ఒకటొకటి కొలుపుచుటను. అధికార
ప్రమాదమునకు దండెయ్యేది కావము నుండి తుని
అట్టి కాంతా తాల్మమునలన దిది తలవా? మఱి
యథోచితము ఇల్లు కాంతిం దిందుకొనియే యువ్యు
రుండై యిల్లంపం దొడంగినాడే! కావము ఆనలు
వర్షనాగ్రభోగ్యము. అందు ఇంకను శేషము వాడుకు
వాదములే. అంతట కాంతిం గలసికొననే కలసి
కొనడా? ఆ పాటికి అల్లు కనకవలయుధంభి రిక్త
ప్రకృష్టుండై ఇంకను ఇంతి యొచ్చి ఈ సందేశారంభము
చెయ్య నెల? — అని యుచుచురు. కావంతియున
ఒక వేరే ఇంక అధికారములో ప్రమాదపడక మెలకున
వహింపనే వహించును. వనసు రాగము మాని నవ్వు
నించువా? కావకాలమున అసతిదీర్చి యునను ధీరిహని
ఇల్లు అతిఁడు మనూజుల వ్యాఘ్రము యనఁదలను.
యథోచితమునాని విశేషము. అలకయు స్వరముం
బోరె దిక్కులకుని రాజదాని, దీవతల నెలపు, ఏకాంత
భోగప్రాసము. వారికి పరికరాల పర్యావర్తనమునకును
భోగపరాయణతయే; ఇంద్రియ వియమము ఇంచు
కయు అలవాటు లేదు. అలకను వర్ణించునపుడు
యథోచిత బోక్కుకొనియునను ఒక్కొక్క
తెలుగు కావ్యకీర్తనో, కాంతిలం గూడిన పాన
గోష్ఠిలో, వారితోడి తోటల విహారమునో, వారి
చేవలంకార విలాస విధును పరతినో, ఆలహాలునో,
‘వలసేయి’ ప్రదనో, అలింగవాంఛగామలనో, అధి
పారికా యతయాతములనో, కాంతిలు కాంతుల
వలసించు యావుల చాతుర్యమునో కలవరించును గాని,
మఱియొందు కలవరముం గనఁడు. తనయెల్లటను నుంచి
తోట, మరకతిములయు బంగారు తామరలయు
హంపలయు చాచి, ఇంద్రసింహ ప్రదానైలము, అశోక
శేషరములతోడి మింకకృత మాధునియందెంచు,
పెంపుడు నెరులి, కారిక, పాటిలేని యుండ
గత్తె, చిత్రార్య వాల్మీయు వీరె పాలయు ఎఱిగిని
రిసివరాలు నల తిని ప్రయత్నించు. ఇదెల్ల ఒక సంవత్సర

విరహమైనను అది మరల ప్రతిదేశ గుఱ్ఱర ముఖమ
 పురుషుడు. కాని అట్టి అపృథ్వి ముఖంకొంగము
 జాతి పడివాపుటయు, మేఘముం గాంచినంతే వెట్టి
 యెరి తాను అటలయి, కాంతికి దిగులపడి సంత
 కము ఆరంభించుటయు విహజమే యగును. మట్టియు
 యెట్టిని ప్రతిక్షిణ చిత్రికృతియు విశ్వరసకరియు
 ఎట్టివో ఆమర్చి కథలమున ప్రతికోమలము ప్రతి
 హి మే. ముక్త విద్వంసముల చిత్రి చిత్రి దృష్టెలు, జపరద
 వసువుల శైలదాపులు, అమరవిభవముల భూజివీ
 స్రవోద్భ్రంశ. లేవ ఉలలవివములు యాగ్గుడు పరు
 వింధ్యుని పాదములం దెల్లి బలిహారములు, శీత
 విలీ పృథ్విధంగగారపావము, వాగలయు పగ్గా
 ప్రేలయు రతిపరిమళోద్రావము ఆహూణించుట, ఉచ్చ
 లాహిల ముఖపరిచయము గమలు, సునిత కాంచీలగును,
 పులిరిగుధిగమలము, దిద్దితి కాళిని విధిమ
 విగ్రాంతి ప్రగతుకదము నిర్వింశ్యం గలయుట,
 విరహ పాంశుకృషిసంధువును అల్లవిధిచే లేర్చుట,
 తామరతాని యలము ప్రాకారాటకార వియతిమ
 సమ శిషావారిముకు ఆహ్వానితముం గమలు,
 గంధవతితో తోడుగ్రా వియతియులకులం గాంచి
 ఆహ్వానితమగుతులను మార్కొనుట, ఉదయనీ
 పారంగలల తోలపాంపముల రుచించుట,
 తోగము వారి కటాక్షములకు శీత మగును వారి దిగును

గాంచుట, మధుర వాయువులు, చీరటిలో అభిసారి
 లె వెంట తోడువాపుట, గంభీర చిత్రియు ముచ్చిరి
 తిచ్చియు శఫర్ శీతములుం గాంచి, దానితో
 'పలు సేయ' ప్రతి యాడి ఆ విశ్వరసమును ఆహ్వా
 దించుట, మధురవాయుంచి నెయ్యల వాడించుట, దిద్ది
 గ్యుతియార నానుట, భూమిశ్రమతో లశకంబోడుట,
 దిశ్చరవిభూ శీలగుహాపాలములకుం దాత్రి ముఖు,
 గౌరవోనులు ముకురులుకు పక్కువవచ్చి గంగ కింధిని
 రంధ్రవంతోడి తాట పలుకొనుట గాంచుట, పశు
 పతికి వాలక చేర్చిలో మధుర వాయువులు, కైలాసమున
 త్రివిశివలిలు మోగుమందిము పరిదిద్దకొవంగాంచుట,
 వారికే యంగ్రధారా గృహములు, గంగాదుకులము
 ఎడలగా ముంకుటల మురైపుకాలకలతో ప్రేమ
 తిమని తోడినై కూర్చుండి యుంకంగాంచుట—
 ఇట్టి ఆత్మంతరసిక వ్యాపారవివరణములు.
 మతీయు తివకు ఆగమజాంతుడు ఆ పాటికి అట్లు
 కొని ముటల అశ్వాత్మ ముగియు ముఖుడు తిలం చెను
 కావోలు. ఆరిచి చి తిమ విజయవల్లంబులకి సంకు
 చితిమగక నిర్మల వికాసముతో ఆ ముచ్చుతో
 అందిండు మహాకల స్కందగీరు హేమలమ
 ధిత్తో అట్లు సేరించును. కాగా కవ్యవిమర్శ
 ఎల్ల రేఖలకు యెక్కిరి సద్విమేషగానే అనిచ్చిము
 గాను అనివద్యముగాను వివరింపఁబడినది.

గ్రహ కక్షాక్రమమందలి విశిష్టత

శ్రీ రాక్షసర్షి గోపాలకృష్ణమాచార్యులు

భృగోగ్రంథాంతరే తాత్పర్యము లన్నియు నిరసరిక
 నెవ వికలాకారమున పరమాత్మపరి
 నిధియై, పృథ్విస్థితి లయములకు కారకుడై యార్క
 వానిని చుట్టుచుట్టె, వలయుకొరముగా భిన్న భిన్న
 కక్షలలో, నిర్విరామ విస్తరి దీక్షతో తిగుచున్నది
 కదా? ఆ కక్షాక్రమ సంవిధానములో నొక్క విశేష
 మున్నది. గ్రహములలో నెల నూర్వయందలమునకు
 అతి ఎన్ని హిరముగా సంపదించుచుండు గ్రహము
 బుధుడు. ఈ క్షిరపంకజ్జనుపారముగా, కర్మాను
 ధిముకొరకు ప్రపంచకూర్తి చెయుపని బూని,
 మార్వయందలమును వెలువడినచివ్వి శీవులకు చావ్య
 ప్రపంచమునందలి పరిస్థితులను తెలుసుకొనుటకు వలయు
 బుద్ధిని సమకూర్చుకై పృథ్వి కై నిర్మించిన మొదటి
 నొకర్యుని బుధుమందలము. ఈ మందలమును ప్రతి
 శించి పరిస్థితులను అర్థముచేసుకొను తెలివని సంపాదించు
 కొన్న తరువాతి, ఆ పరిస్థితులతో సంబంధించు
 మగు నామరస్యమును అలవచుకొని కలసి మెలసి
 ప్రపంచమునెక్క రేగిలో, శీవులు బుధుమందలమును
 సంపాదించిన విజ్ఞానమునకు ప్రయోజనములేదు. ఆ
 కారణమున, నామరస్యమును, సంబంధమును
 సాధించు చాకర్యము వియ్యు కుక్కుని కక్ష బుధ
 కక్షకు వెలుపల నిర్మించబడింది. ఈ బుధ కుక్కుమంద
 లములలోని సామగ్రిని కేరించిన తరువాతిదే, శీవు
 లకు వసతియొగ్గమగు కర్మధూమిని పృథ్వి కై ప్రసా
 దించియుండుట. నానావిధ విషయములను గ్రహించి,
 నామరస్యముతో నానిని కేరించి, జ్ఞానలో మంచు
 కొని, ఇననమురేడి, కర్మయ నాలోచించు నైపుణ్య
 మునిచ్చు మనః కారకుడు దండుడు ధూమందల
 మునకు అందబాటుని ఉపగ్రహముగా ఏర్పరుట
 పృథ్వి కై అనుగ్రహము. బుధ కుక్కుల తరువాతి
 ధూమక్ష నిర్మించబడుటకు ఉపపత్తి ఇది.

ధూమక్షమందలి మావలలకు బుద్ధి, నామ
 రస్య సంపాదనచాతుర్యము, ఆ లోక ని క్షి,

అను మాదులములు దూత మున్నలో,
 కర్మసాధనమునకు చాలుకా? అనుభవించుటకు
 ఉపయోగించు పరికరములను అనుక్తి పరచుకొనుట
 కొరకై నామ సంబూని పరిశ్రమ సల్పుట అనవరము.
 ఆ పరిశ్రమకు సత్త్వియ, చారిత, పరాక్రమము,
 కౌశల్యమున్నది. అలలుచే, ధూమక్షకు వెలుపల,
 అందుబాటులో చే, ధూమక్షకు దంబుకు పరాక్రమకాంతి
 మహానిక్షి ఏర్పరచబడెడి, విజ్ఞానము శాంతి
 సుఖానుభవము కొరకు పరికరములను సంపాదించుటకై
 పరాక్రమించు మావలలకు, వారిపరిశ్రమ నిర్వము
 కాకుండ, ప్రమాదభివృద్ధిని సమకూర్చు పరకల్పముతో,
 మహాక్షకు తినువారి ప్రబల కుర్మగ్రహ మగు బృహస్పతి
 కక్ష నెక్కువడియున్నది. కాని ఇన్ని పాకర్యములు
 నిగపాధిముగా అల్పివవును. మావలల క్షి సామర్థ్య
 ములు అపరిమితులే, మాధుమిని, మలంపముగా
 పేగు సంధిర మున్నది కదా? కక్ష, నానిని
 వియ్యుబద్ధములుగా కేసి, నాని వ్యాప్తికి అతధి
 కల్పించుట పృథ్వి కై అర్థింతావశ్యమైంది. ఈ
 పృథ్వితో చే, అభ్యుదయకారకుడగు బృహస్పతికక్షకు
 తరువాతి, సంబంధకారకుడగు కియొక్క కక్షను
 పృథ్వి కై నిర్మించుట.

మన ప్రాచీనులకు వాడుకలో నుండిన సప్తగ్రహము
 లివి. వీనిలో ధూమక్ష వలయునవను లోపల కుక్కు,
 బుధ, రవులు, వెలుపలి వైవుల కుక్కు, గురు, కేమలము,
 కలకు. బాగ్యములో విద్యా బ్యాసంగము, యోగన
 మంగు విషయములలాపరి, పూర్వరతునున్న శ్రింగార
 వీరరసంగములలో మగ్రమించు పుష్కలము,
 మృగమును సర్పముల అభివృద్ధి, వాంఛమున
 విరక్తితో సర్వసంగ పరిత్యగము, అను పద్ధతులతో,
 పృథ్వి కై. మావల శీవరిములకు నిర్మించిన పూర్వ
 క్రమ విధి యని, సై గ్రహ కక్షవిద్యాగ్రహము
 నాచించుచున్నదికా?

“కేవల భృగోపరిత్యాగం
యోగే వివక్షాంతం,
వాక్యే తురిత్యక్తీవాం
యోగే కాంతే నిమగ్నవామ్.”

అది రఘువంశపు రాజులను గూర్చి మహావిదా తా
కాను చేసిది కంఠము పెరిగియుండు మాత్రప్రాయ
ముగా నిర్వచించుచున్నది. అం యిట్లుండె.

పై ఉపపరిచి గమనించినచో, మన సప్తగ్రహ
ముల కిది పరిమితమైనది లేదు. అదిగా సామాన్య
దృష్టితో గ్రాహకారణ పర్యవశాము చేసివుండు
అపొంపరావంశికి గొప్పభయము. మంచిదైనా, చెడ్డ
దైనా, ఈ గ్రహములమండి కలుగదనుట. ఇట్లునుచేరి
ఈ గ్రహములు నిష్కారములని, వానికి ఆల్యుని,
నా అశ్రయముకాదు. వానికి వాస్తవముగా గొప్పదే
అవును. కాని, అది యశస్యుగా, నిరసియుగా,
వ్యాపించి తిప్ప ప్రభావమును కల్గి కేవలయెడలకు నిలు
లేదట్లుగా, కేవలమహాయుగు దుర్బల్యమును గొప్ప
నామకొలను నిర్మించి కాలితకవియున్నాడు.
గ్రహ గణనరంగి ఈవిధపునుటా? రాజపుత్రుని
అజ్ఞను ధిక్కరించుటకు పాగ్యమా?

కాని, ఈవిధ కక్షప్రకారములకు తెలుగు
లుకు, ఇంగ్లీషుకు, యముకు అని వ్యవహరింపటకు
గ్రహములు మూడు ఉన్నవని చదువుకు తెలుసుచును.
కేవల మందుకొలకు నిలువల మన్న కారణమున, వీనికి
ప్రసారములకు, ఇతర గ్రహములకు ఉన్నట్లు, ప్రతి
భంగకామ్యుని లేదు. అయితే, ఈ గ్రహముల పాదు
ర్యము అపరిమితమైంది. సామాన్యముగా, అపొంప
విధి వానికి క్రి. బుధుని బుధిని విరవహో శివకాలిని నాకు
ప్రజ్ఞగా. అదిగా ఉపబ్ధాయ మును ప్రతిధిగా మార్చుట
మహాప్రభావ సంపన్నము లగును. కాస్త్రము
పరిశోధనముల కేది, యోగపాపములకేది, విగంధక
రాజకీయధికారినిగ్రహముల కేది ఎంతో తిరిగి
యూ కదలు ప్రభావము. ధి క్రియంనుకాని, ర క్రియంను
కాని, లలితకాని క్రియంనుకాని, ఏ క్షాంతిలని
మహాలయమును చేపూర్చి, క్షుద్రుడు ప్రపాదించు
సామాన్యములును అంధప్రభావభీతియుగా మార్చు
యోగ్యుని ఇంగ్లీషుని కలగు. రాకులకు, యోగులకు,
భోజులకు, కవులకు, గాయకులకు, పండితులకు
ఇంగ్లీషుని అమగ్రహము అమూల్యమైంది. మహావి

సామాన్యమును అపారముగా అభివృద్ధిపరచి, కానివి
పనుచునుపారముగా లయమునకై నామప్రసన్నునికై
ఉపయోగించుకై యునువిధి. కేవి కక్షకునిలువల
మందువి ఈ గ్రహముల కక్షలు. కేమకే, ఇతర
గ్రహముల కార్యములతో పోల్చినచో, వీనికి
అపరిమితముగా చాపట్లగలుగు.

సామాన్యముగా, మావత్తుల క్రి. యూ కేవిలయ
మును నిర్మించుకొని కైటికి ప్రసరించెను. కేమకే,
కేవిగ్రహమును అయోహ్నారకుడని, మారకులలో
అగ్రేషుడని, మన ప్రాచీనులు నిర్వచించిరి. ఆమేర
వారులకు ఎకదైవా ప్రతుష్ఠించెనా, అలంపాతో
పొందియున్నాడు కాదు కేవి. ముప్పాత్రపులు కైటి,
వానితో ముడుగులకలు నీరు ప్రవహించులకు.
కానన కే, కేవికే యిట్లుచో మనవారికి చాలా
భయము.

కాని, ఏ భగవదనుగ్రహములలతో, గంధుల
వ్యవస్థ క్రి. ఆ మందుకొలను వాటి కైటపకునున్నది.
అప్పుడు విగంధకముగా, అగ్రేకారకసాముగా వ్యక్తియు
కలగు. విద్యావిక్రముకు, గౌరవములుకు. కేవిరా
చాన్యకు, ధర్మిని కేవాత, ధూనినీ లక్ష్మీరాయ,
మొదలకు అపారధగ వ్యక్తు లటినాను. వారి అవ్య
కలములో కేవికక్షకు పెంపల మన్న గ్రహములకు
ప్రధాన్యము వచ్చియుండు నమటకు సంకేతము లేదు.
ఇటీవలివారిలో, జర్మనీదేశపు క్షాల్టకు అటినాడు.
అదివి వానికేమన లగ్నమందిరి లిగులునికే నేరనాన
విలో దిరిగి మరలవుల ప్రలల మెత్రి ఏ కలములో
కుడిగియుంబుటయే, రెండవ ప్రపంచ సంక్రామ
ములో అరిష్టా విక్రమించి విజృంభించుట!

సాధారణముగా, చాతక కేంద్రములలో భావ
మగ్నమునకు పన్నికేరిపిరి, ఇతర గ్రహములతో సమ
గ్రముల దృష్టింబంధము మొదలకు పోర్యములు అర్పి
వత్తునులిప్పు, ఈ గ్రహములు తమ ప్రభావమును వృద్ధ
ముగా చాపవు. చూపగలిగే మాత్రము, మంచిదైనా,
చెడ్డదైనా, వాని క్రి. విగంధకము. వాని వ్యాప్తికి
మేర యుండును. సామాన్యముగా అసంధికు మనితో య
వటి, కార్యకారణ పర్యవశామునకు అందిట్టి, అగ్రే
ర్యకంమైన గొప్ప పరిస్థితిమైనా, గొప్ప గుడ్డులమైనా,
వ్యక్తి కేవికలములలో అలగడ కేవి, అప్పుడు ఈ సూరిక

వంటి, భార్య కాపురమునకు వచ్చి వ్యాసంగమునకు జేగ్రతోం చూపినది "సర్వకాకాత శోభిం." అందుకు కదా?

ఒకటి, రెండు, పందహూతి లయనా, మెట్రిక్యులేషన్ పరీక్షలో విజయము సంపాదించుటకు ద్వితీయవిజ్ఞానా పాఠ్యముకాలేదు. కాని, పరీక్షలో కలిగిన అపజయమునువలించి, అతి జెంతుకంటి అయినా చింతించినాడు కాదట! పరీక్షలో స్వల్పము, ప్రపంచయాత్ర పాగించుటకు, పరస్పర సంబంధముల అవసరమే, అతివి! శోభపడినదికాదు. అతిని కాలము విశ్రాంతిగా కదిచిపోవు చుండింది.

ఇది పరిస్థితులలో, అతిని, పంకొమ్మినిని ఏలు, ఒక ఆకస్మిక సంఘటనము కలిగింది. ఆ గ్రామపురి విద్యార్థిని జోగ్ గొప్ప నైలువే ఉద్యోగి, కలఃత్రా వగరమునకు నుండువాడు, ఏదోకొక్కవిషయమున స్వగ్రామమునకు వచ్చియుండిగా, లోకాధికారమునుగా అతినితో మాటలాడుచుండిన ఆయాగి ఉద్యోగియు జోగ్ విద్యార్థి ప్రసాదవశమున జాతికుని మాట ఎరిగి అతిని వెంటకొనిపోయి జేబుతోపాటుముచూపమని ఆ ఉద్యోగితో చెప్పటయు, కానిమ్మని అతి జింగీకారమును మూలించుటయు, ఆ మునుదిమే అతినివెంట జాతికుని కలఃత్రావగరమును చేరుకొనుటయు, తలకని తలంపుగా జరిగిన కథ! తరువాతి కొన్నాళ్ళలోనే, అంగ్లేయుల యాజమాన్యములో నున్న ఒకానొక గొప్ప వ్యాపార సంస్థలో కలఃత్రావగరమున, నెలకు ఏబదియాళ్ళముల వేతనములభించు చిన్న ఉద్యోగము జోగ్ వానిని ఆ మహా నీయుడు జాతికునికి సంపాదించి ఇచ్చి పుణ్యము కలుపువాడు. దీనితో జాతికుని జీవితములో గొప్పరూపు వచ్చింది. తియ్యోగ్యతనంతిజిగ్, అతిని ఇచ్చి పెంపెనది. ఆ సంస్థలో పనిచేయువా రి నేనులు. వారిలో వేరువేరు యోగ్యతలు గల వ్యక్తులు, ఎవరి మొనలకొని విదులై యాళ్ళముల వేతనము వార్జించు వాడండిరి. తొడివారితో వాటిచేసి నెలలు ఆకస్మిక మని అతినితో చిగి గొప్ప సంపదనము కలిగినది. కనుపరీ, నియమిత కార్యములు తృప్తికరముగాచేసి, యజమానుల మెప్పును సంపాదించునది తమకు జీవితములో అభివృద్ధి లాభిని అతి దీపును గ్రహించగలిగెను. రెయింపగలిగి తిక్క దీక్షితో పరీక్షను సలుపుచు, ఉద్యోగభివృద్ధి ఏ ఏ విషయములలో విజ్ఞానము అవసరమే, అది అతియు

గ్రహముగా కట్టుడలతో పాగించి శిశుకాని, కార్యమునెలా జనుకంజవేయక చేయుచు కచ్చుటచే కొన్ని సంవత్సరములలోనే, ఆ సంస్థలో పనిచేయుచుండిన కొందరు విద్యార్థులకంటే ఉన్నతస్థాయిలోని ఉద్యోగములను అందుకొగలిగినాడు జాతికుడు. ముప్పది అయిదు వరకును వచ్చునప్పటికీ, అనే సంస్థలోనే అతిని గొప్ప అధికారముల పదవి లభించింది. సంస్థా వ్యవహారములకు అచ్చుమెచ్చుగా ఉద్యోగ నిర్వహణను నిర్వహించుటచే, వాడొకప్పుడే యాళ్ళముల వేతనమును సంపాదించుచు, సర్వసంతోషముగ గృహస్థుడుగా, జాతికుడు హాయిగా కాలమును వర్జిపుచ్చుచున్నాడు.

ఇక, అతిని అగ్రజానికథ వేరు. దాంతర్విజ్ఞాన విధి ములో నుంచి లభించి, అతిను వ్యాసంగమునకు స్వస్తి తెప్పించాడుకదా? ఇంటి పట్టున నిలుచుట కారణముగా, కుటుంబపు అభివృద్ధిని పెరి ఇతిని! యాజమాన్యము వచ్చినది. ప్రాచీన సంస్కారపు చేపనై ములో పెరిగింది అతిని పోషణ నభవవాగ్ధియుల కొరకు ఉద్యోగములను దీక్షితులగును. అతిను కొరివంటి పాంపుము స్వీయముం దిరిగి లభించినదికాదు. ప్రగయా రలకు పరీక్షలుతోనో, సందుగొందుల పాపాన్యతోనో, ఇతిని రిపీరితు కాలక్షేపము జరుగుచు వచ్చినది. మతేయు పెరిచారి లట్టుటచే, గుర్వ్యము అభిమే, అర్థినితి నావాటి! పలుచవారి, ప్రాచీనముల ధూనితి గ్రహగ్రహముగా, విశ్రాంతిలకులవి పగులపాలలయ వచ్చెను. ముగ్గురిమోకు వర్జించులు వచ్చునప్పటికీ, పొదిగని ప్రపల్లెరెవండ, ఇతియే యాభివాసిని కాపాడినప్పుడుగ చేసివాడు. తరువాతి, మూకు సంవత్సరములకే, అచలోమును సయితము చాలించుకొన్నా దీక్షితు.

ప్రకంపలో నున్న కలకలంతములు, ఏ విషయములోకాని, పరస్పర కాన్యములేరివి. వేర్వేరు విద్య, ఇందుమియగా, పనాదమే; పెంపకములో వ్యత్యాసములేదు; పెరిగిన పరిస్థితులు పనో భేదములేరివి, అయినా, వీరి జీవిత మార్గములలో మార్పిడుకొంతరితారతమ్యమున్నది. వీరి నిరయనరాశి వచాంకితుండేలు లో ఏయోగము ఈ వ్యత్యాసమును చూపగలకొ, ఊహించుట కష్టము.

మూలక గ్రహములు పయనము చూపబడిన పాతక జాతిచక్రములను చిక్కిపోరి పరిశీలించు.

ఈ క్రిందవచ్చు చక్రము కలలలో పథమునది:-

	₹ 8.53 చామర్ల 10.88		పుణ్య 9-41 ౧ 21-10 ౫ 24-11
మే 6-80	(సాయవము) — కలలో అగ్రవాది జాతీయము	రా 5-48 మ 18-88 ఇ 13-42 బు 14-80 కు 21-46	
615-58(౨) I 5-54 ₹ 5-48			కు 10-56
	౧ 24-57	X 15-11	శివత 8.80

చక్రమును చూచినతోడనే దిగుతగుల వృక్షి వాక్యము యోములు గెంతు. మొదటిది, లక్ష్మినిను వంశీయము శీతపు; గెంపగలి పరులకు తమ వాక్య యించియున్న పరిగ్రహ ములునును వగలువి పను తనకు (సాంకేతి)

“లక్ష్మీ, కృష్ణు, ఇదుఖం, విశువం, విశరం, ప్లావయ్యగం, విశలకా, మపర్వహజం,”

అని నాం గెల్వోనకు గుంపించి ఫలము లక్ష్మిని శీతపు మండి నూటికి నూగుణంబులు, కావలసి యున్నది కా? పురుల తమలో కుజబు పంయోగ మున్నది.

“కుజ బుయోగ, దుల, నుప స్త్రు కావల, పుంతుప్త, మలిం, పు న్న కాంక్షి; క్రిందవచ్చు గమం నుఖం లభి”

అని దివి “వలోరాసాంసు” ఫలము చెప్పింది మఖము, భోగము. కలయ్యగి వచ్చునట.

ఇచ్చటి కుజబులతో చూచుచి ఇంగ్లనుకు చేరియుండు విశేషము. చూడగ్గ పంథాగోపయ శీరియు గుచిందను. అసాధారణ పుష్టులతో ఇంగ్లనుకు త్వర కలరెండు కొమ్మ (పర్యావృత్తి విహించ గలను. ప్రపంచములో క్రొత్తకార్యములని పర్యావృత్తియలని, వ్యత్యయము ముఖ్యుండు ముగిందను. పొవుమొద్ది అనూంయి చెప్పకా, నమంయుండు గను. ముంపేరియో, మదిగ నేంపయో, వీరింతరి యుగా జగలుగది, త్వ పేయుండును. అది పాధింతులకు వి తిహామనా పరి.

ఈ ఇంగ్ల మజబులకు కుమనిశివతో, వగలువి పనుపపు శీత కలను. కృష్ణగణ పురాతను. నురక నూము వీరి విశుకాగోతి చిరవృత్తి. మొరకువృత్తి, అరివీరి గుప్పకానావము. వ్రోగవృత్తి చాంరల్యము, తయోగపు పాదావ్య ధామలు.

లక్ష్మయ శీత్యునిమే, గోరెలలోపమును నూచింపింది. శీరితి పయముండు అశీతపు తో శీ మిశివృత్తి! కనుక కెయోము అన్నియు శీతపు నూచించిది నూర్చున శీరిమును పాగించుట శీత యోగ పడింది. ఇన్ని శీరిపుకు అవాశ్యగము అల్యాయువు కలుగుట రింతోనూ.

వీరులే గుప్పకానావతో కల్గిరి భావ ముండు పుకాకు శీరియూదితో? చరింగి అవహాధి పరితుల రివివండి అరికెంద విషవచ్చి పాలగుట, చరిశిల్ము ను క్షణలలో వాధిపతియే, అమె (పుణ్య) భావ కర్తవీగ్యాకాడుగా మచ్చ నుగవుతో పనుపపు పే వాగించుట. చరిగి దం నుకు పాతక లావములో తిగులను వీరిలక్కర్చింది. (శీరి) చేగుట. అమెనుపదిలె వి కలమువండి అవరింతులచే తామకు ముప్పయ్యగలంపర్చియుల చివ్వి తిగున్నవండి ముప్పయ్యవారి శక్తి రివిభవ చాలించివాడు. అని చెప్పి పర్వేయగు భాంతి అమగ్నింయనుకాక.

కలలో వ్యతిరేకం పాణిజాతి చక్ర విది:-

	₹ 8.53 చామర్ల 22-58		21-11-49 పుణ 22.2 ౫ 24-11
గుత్రి 28-59	(సాయవము) — కలలో అగ్రవాది జాతీయము	రా 5-48 మ 18-88 ఇ 13-42 బు 14-82 కు 21-46	
I 18-7 ౧ 15-58 H ₹ 5 48			కు 10-56
	౧ 25-27	X 29-2	శివ 16.8

అన్ని జాతీయతో వాల్చి చూచుతో, లక్ష్మయ రివారిం 12 భాగలు ముంకుకు అరిపవరియు, గ్రహ వీరితో చెప్పగోవిగంపరి వ్యత్యయం చెందియు, పదిపదియు గమించి యుండును. కాని, ఈ ఇచ్చటి

జీవితములలో కాగిత, పగటికి, తిప్పంతి భేదమున్నది, ఆ భేదములందు లగ్నములో నిచ్చిన కృతార్థము వలననే కలిగియుండు నవి సుఖముగా ఉద్భవించును.

అగ్నమునకు అతి పవిత్రహీనుడుగా మనోవరాణ కాలి భావించువాడు. కేళిపు తమ భావమునా కిందలి పంధిలో మునుపటి, అతి గుహ్యము వారి కునికి అంటగేను. జీవిత పరమము లగ్నమునలి నా యుని నిండుగా తిక్కొని దుర్బిచ్చిగా మున్నది. అంటలే ఈ జాతియుం కార్మగిగ్రాహకీయము నా యుని నిచ్చింది అన్ని జాతియు పండుకలె కేళిపు కను రాలేదు. ఇది ప్రధాన ముల భేదము.

పాపము లిదిగిది లగ్నాధిపతి కిది దుర్బుధుడే కాని, ప్రభమునీ కనుం కేంద్రముగా నుండి యా కిది కృషియును ముచించినాడు. ద్వితీయుని కెన్నో, విశ్రమభావములో నిలిచి విద్యులలుమైన పలుదిలతో పరిశ్రమిద్వి ప్రకాశముయొకటి ఈ కిది ప్రసాదించువారిను. ఈ కిది సుఖమునందీ అనుభూల దృష్టియున్నది కాని చతుర్భాగపుకెని అంటలే, ప్రభమునీ ఆ నిహముల యజమాని మునునీ లాభ ముల్లిపది కాని ఆ సుఖపు అవిమభావమునామండి యును అది కేంద్రమే నంగుగములపై, ఆ ఆ పి కావాలకేమమిది. ద్వితీయునికెన్నో, విశ్రమభావ నుంబలి కిది సుఖపునే పొంగుమునమృదుల, విద్యా దిశలో రాజయినా, తనవారి గొప్ప పంపా రము, యాగ్యుని, అల్లిపరి. కాని అనాదరమునందీ ఆ పి పంపించిది.

మరలగ్నమునకు పందమరాజ్యధిపతి అంట లే, కుటుకు రాజయోగమునకా? ఈ కుటుకు ప్రభముని జాతియుం భావంగాను పంధిగానుండి అతినికేయియు ఉపగించనే పోయినాడు. వాలే, కను యుని వేకుగూడియుండు కారణముం, పృథ్వీవాను సుగముగా, రాజయోగమునకు ప్రతిగా, వావాకామి యోగమునమగ్రము అనుగ్రహించిరింబాగ్యుని కీర్తు కున్నాడు చరితలగ్నము ఆ కుటుకునీ ఎదురెవ్వరే అతినికీ భాగ్యకాపురమునకు వచ్చుట, కాని, ఆ కుటుకునికీ అంటలే, ద్వితీలోనే జన్మకాణునికీ వికరముగా పనుపకమునకు వచ్చుట, తనవారి ఇంద్రుకజునుల సరియోగమునంగుట, క్రమముగా జరిగెను. ఈ విశేష ప్రభముని విలాపిహారములకు ఎంతో ప్రాప్తియును వచ్చింది. ప్రేమ పరమము చరిత ఇంద్రుకజుల కేంద్రద్విష్టా 'కేంతింబం' నాకుటపయియు ఆ కాలమునకీ, ఇటీ దాపిగా మ్నానుములో కేలమునకు, నీతికి రియక పలుకెచ్చుక?

ఇక, ద్వితీయునికా, ఆ కుటుకు భావముగ్నము నకు పరిపామనంబుండుటచే, యోగప్రతిదైవాడు,

వేకు భలముగా, ప్రభముకేళియోగము కలివా, వెంటనే ద్విశితు కేళియు నిచ్చి పత్తింబావముతో గృహము నుదిరించినది. పప్రమభావమునలి కుటుకు, కేళియును, కామక వాగ్యపారమును మగ్రమే కాక, అగ్నజకణగతు మాత్రములను ఎవో నేలపాలకు. ఏ రియమున ఆ కుటుకు కేళివాం దిశలో చరించి కేక్కలు కాశిలో 15.0.1818ను కన్యనో, అవగా బుగ్గకేలకాణుని (నకరం-కలో 15.0.181) పంపాద్ది విశిగమును పొందెదరికనో, అత్రుడే కలవి గలంపుగా, మహాకాళిని పొంగుము అల్లి జాతికు కలతా వారమును చిరుగొంటలకీ యాతా పరమము నలించి కుటుకు కేళియొచ్చిగా నుండిం కారణమున దూరనే, పరమాణుకలవి యోగము వీడ్పించింది.

తిమ్మని జాతియున పుగ్గపరమముతోచేరి రెం పప్రభాగ భింకుపుచి నున్నాడు అగ్గగ్నము ఎవో అమరిందా విరంతా కృత్రితో కేళిగ్నా పర్వమును (నీవా ద్వి తిని) విద్యసాంయము అభివృద్ధికి నిచ్చిం బాడికిడు. అన్ని జాతిపురం పప్రభాగమునా ఏ మూలగానో నిలిచినాడు. పైగా, ప్రేమ పరమమునకు పార్తికేంద్రమునకీ అతికుండుట. పేమలాలముల యాం ముం ఆ గొగ్గరింబామనకీ వారీయు యోగమిది.

తిమ్మనికీ కామ్యగ్న పరమము రంతో నిండు మైత్రితో ప్రకాశించుయందెగా. అన్ని జాతికుంబలి పామ్యగ్నపరమమునకు నీ ది కిది పంయోగము, ఇంద్రు, కుజ, బుధుల కేంద్ర వేకునో, వారించినది. ఒక్కొక్క కామ్యగ్నము ఒక్కొక్క పంద్యమునా కర్మ క్రియనందీ కా?

నాణుని ఎమి పక ద్విష్ట కార్యములకు ప్రతి మాలునకా? తిమ్మనికీ అది హీతిగి పెలయనది? అను వాగంబురేమా? నాణుని పనుపక ద్విష్ట విషయ ద్విష్టయే. వానిఫలము, వామావ్యయగా, ఆపీష్ట ప్రబయోగమును ముచించుంట్టింది ప్రాతి పరిస్థితులు నాణుని ప్రతిభకు గుచిందవు. మూల పన్ని వేళములను సరిపాదిండుటే అతిం లక్ష్యము.

"ఉన్నదంత వెంబలు, శిడిపోనిమ్ము;
అడిగంటి క్రొత్త, తిరుగనిమ్ము!"

అమల అతి పృథ్వీయు. పృథ్వీగ్రామములో అభివృద్ధి ముందుకేక, అలాగుమన్న కానిది ఆపీష్టముగా ఆ యోగంబలింది, దూర్వాపారిహరము చేర్చి, అరల అతినికీ పుకొట్టివృద్ధి ప్రతి ముచినాడు నాణు మహా కేయలు! నాణును శిడిం పపుతో, అతిం జావ్యము తొలగియొనది. పృథ్వీగ్రామములో అభిం ద్విశించి, ంద్రకీయును, పృథ్వీగ్రామమును, పృథ్వీయును, ఇంతు పంయగా నుంచినయ నాడికిడు. పాపిని యజ మావ్యయన ద్విశారీయు నగించినయనది. రాజ్యాధి

పరియె, యోగప్రదయదైక కుక్కురి సమకప్త దృష్టితో
ప్రేరించి, యోగమునీర్పించి, జాతికుని అభివృద్ధి
తెచ్చివాడు వణుగుడు. సరేకాని, మొత్తముమీద
అతినిష్ఠభావము, అతినిరవేగదృష్టి ఫలము, జాతికునికి
కలిగిన సమస్తి పరిజామములో చేరియేయున్నది
సహృదయులు గమనించగలరు.

ఇంద్ర కుజబుధులైనపక్షి వణుగురి సమకప్త
వేగయున్నదిగా? ఈ వేగ యీ రెండుజాతియుల
కును సమానమే. పాదావ్యయగా, ఈ వేగ మోసము,
ద్రోహము, స్పర్ధి, ప్రతిబంధకపానుగి, మున్నగువానిని
తెలుపునట్టిది. తిమ్మినికి వణుగుడు, లక్ష్మమందుండు
టచే, వైయి క్షితి కినిజనుదెంపరేసి ప్రాపంచికముగా
అభివృద్ధి కలుద్రావారుగా? నిష్ఠ తిక్కుగన అయితా,
తనును మించి ఈ అన్ని క్షితియును పురోగమించు
చున్నా జేతుని, అనూయాగ్రగులకు తోడివారి
కుక్కురియులు, స్పర్ధిలు, అపవాదములు, మొదలగు
చిక్కులను జాతికుడు జాగరూకతతో ఎగుక్కువక
తీరలేడు. సప్తమ కుక్కుడు ఉక్తిమ విక్రతులను నూచిం
చగా, సప్తమకుజాదులు ప్రబల ప్రతిఘటల
నూచిందగలరు. వారిపే మన్న వణుగు విషమదృష్టి ఈ
దూపముతో తిమ్మినికి ఫలించినది. అన్న లక్ష్మమందిరి
శేనువు కలయ్యుతిని, నీది పొంగరియము చేకూర్చిగా,
ఆ మాఠములో సమాజముగా వచ్చు నట్టి కుట్రలు,
ద్రోహములు, విరోధములు, మొదలగు పరిస్థితుల
దూపముగా అతిని జీరితియుని వణుగు వేగ చూపలేనది.

వణుగుగ్రహవేగమున ప్యాకెంట్రిగ్ కాంక్షి, వ్యధి
కరణ కీలతి, అతివాదిత్వము, దురభివాసము, హామీ,
మొదలగు వ్యభావములు రావలయునుకదా? అని ప్రశ్న
నది? అనవచ్చును. ఏమి కాగలవు? అమ్మియు నీరి
వ్యభావములలో నున్నది. ఏ గ్రహఫలము అయితా,
ఇతిగ్రహయోగముల ఫలములతో మిళితి మన
వ్యక్తము కాగలదు కాని, ప్రత్యేకముగా, విరి పారి
వేసివట్టు, చూపుట అసంధ్యము. వణుగుడు చూపి
అభివృద్ధి మాధులలో, శేనువు నూచించిన పరిణమలో
ఈ ఫలము చేరియుండగలదు. ఉద్యోగకార్యనిర్వ
హణ విషయమున తోడివారి అభిప్రాయములు సగుకు
చెనువి అతి వ్యాకెంట్రిగ్ బుది తిమ్మినికి. వారి దోహద
కంటే తన అభిప్రాయములే పాధువులు, యుక్తి
యుక్తములు, అను అభిమానము అతినికి కలదు. ఆ
తొగ్యమును, గృహకృత్యములను, విరాదరించి
అయితా, ఉద్యోగనిర్వహణను నిర్వహించి తీరవల
యునెడే హామీ మరలినది. అతి పరిశ్రమమున ఆగోగ్యము
ఇడిపింపద్రావా, ఎందరు బోధించివా, విక్రందిని,
చిగ్గియు, నిరాదరించునట్టి వ్యధికరణవ్యభావమున్నది.
తామ అద్భుతవారి అని, తనజీరితియులో అమ్మియు
అద్భుతజేరితి స్వయముగా సమాప్తుయిన్నది చూప

వుల పుణ్యవకారము గవ్యకైవా కొరగాదని, ఉపవ్య
సింధు సందర్భమున ఇతికు కేలము అతివాదియే!
కాని, కాల మొక్కటిగా నుండనివి అతినికి
తోచదు. గ్రహాగతులు నూగును. అద్భుతము సహా
తరుమారగును.

ఇక, ఇతిని అగ్రజన్మవిష్ణుతో, నీతి నియమ
విరాకరణములో నిరంకుశాధికారి. తిరి, కుటుంబము,
సంఘము, మున్నగువారి విషయముగా తిని భాగ్యునిను
గమనించక స్వేచ్ఛా ప్రవర్తింపులో నుండెను. ఆగో
గ్యమును, ఆగోగ్యితిని. గమనించని కామ పూరిత
తిలో అతివాదిత్వమున్నది. తిరికాని, భార్యకాని,
తిని ప్రవర్తింపును తిప్పుపట్టుట కిర్పని గురభివాసము
కలదు. జవాపవాదమును, ఇంటి గౌరవమును
సహా, సరకుచేతుని వ్యధికరణ వ్యభావ మితినిది. సోప
దని హామీను నిర్వహియుచేసి, విక్రందియును పేరు
లేకుంపి చేయుట అతిని తిలచినుకురింపును తెలుపును.

జాతిపు పాదావ్యవ్యభావము ననుసరించి
వేరువేరు వ్యభావములతో, వేరువేరు రంగములలో,
వణుగు వేగఫలము వ్యక్తమైనది. కావున నే,

“అస్పరి, జాతి, ప్రకటి,
జ్ఞాత్వ సమ్యక్ ఫలాని కక్షత్యం,
కుల, కీల, వియోజనగుణం,
విక్రందిమతై ర్యధావ్యాఖ్యం.”

అని పృథు యశిస్సు హద్వరీయట.

ఇంత రాలు. జాతియులలో ప్రాదావ్యము
నహించినపుడు, యోగప్రదగ్రహముల సంబంధము
లభించినతో, ఈ నూరివిగ్రహములు ప్రాచీన గ్రహ
ముల ఫలములకంటే విశిష్టములగు అపాధారణ ఫలముల
నిచ్చు ప్రభావములనివి, ఏ దృష్టాంతమునలన, పాతక
కుహారీయులు గమనించగలరు.

సవరణ

1958 డిసెంబరు 20 'భారతి'లోని “జాతి
హితో పదికము” అనువ్యాసములో ఈక్రింది సవరణలు
చేసుకోగల రవి పాఠకులుచాకిర్యులకు మనవి:—

పుట.	పంక్తి.	అసద్దము,	కుద్దము.
50-1	... 37	క్రమితా ...	పగ్గిమ
51-2	... 88	శ్రేయ ...	శ్రేయ
	... 4
51-2	[విక్రముక్తింప]	విపరి ...	విపరి
52-1	... 8	దోషము ...	రోషము
	24	మటలు ...	గుట్టము
53-1	... 8	శివరము ...	వివరము
54-1	... 16	త్యాగము	పాశ్చాత్యాగము.

రా. గో. కృ.

ఆత్మజ్ఞానం

శ్రీ ఆర్. యన్. సుదర్శనం

ఓ! వ్యాపారవిషయమే గండుకోకల పరిమిది మా
రిండిగలు కావూ పూన పరించాడు. ప్రకాశం
అక్కడ కాలేజీలో లెక్చరరుగా నుండి గంట
ల్లియింది, సరాసరి వాడి దగ్గరే వెళ్ళే వాటంటుం
దిపించింది. ఏడాదికిరెం వాడివివాహం జరిగినప్పుడు
నేను వెళ్ళలేకపోయాను. అప్పటినుంచీ నా మీద
కోపంతో ఉత్తరాలు వ్రాయడం మొదలైతాను. ఇప్పు
దైవా వెళ్ళి వ్యయంగా కుట్రపగ చెప్పటంలే కాదు
టూంది నిశ్చయించాను.

నేను నవ్వుకున్నాను వ్రాసిన పురితావి! రిగల
లపాలో వెంటనే పెద్ద ప్రయత్నం చేస్తుంది. స్నేహం
అంటే ఏమిటో, స్నేహం ఎలా కావాలి? వాలో,
అనుభవించి ఆపండించాలో, వాడి మాటలు ధోర
ణలో ప్రకాశం పెద్ద ఉపవాదం దించాడు. గండు
కోకలకాదు. నీపం పది కోకలెవా, వాల్లింటా
పుంతెలులు ప్రయోగమే రిమ్యున్నాడు.

ప్రకాశం, నేను కాలేజీదగ్గర అయిదేనా
లేని రిదివాను. రిదువులో వాడు వాన్నే తెలి
వైవవాడు. కాగా పరిశ్రమ చేసేవాడు, అప్పరిషయం
యూనివర్సిటీ ఫలితాల్ని లభివా అంగీరించలసింది!
అనన్యలో వాడికి నాంధ్ కోను, వాడు ధర్మ కాను
నచ్చాయి....డిగ్రీ తీసుకన్న ఏడాదికి ప్రకాశం
లెక్చరరు ఉద్యోగం దొరికింది. నేనింకా 'పెరైవా'
ఉద్యోగంకోసం రింటా ఆ పడుతున్నాను...ఈ మర్న
కలంలో మా వాన్న గలు రియ వ్యాపారవిషయాలు
కోన్ని వాడు అప్ప చెబుటా, 'రిఫీరు'యిస్తున్నాడు.

నెలపువెట్టి సేవనుకు నచ్చాను ప్రకాశం. వాడు
ఏ విషయాన్ని లభించి క్రితీమనున్న ఆద్యంతాలు
వాన్ని వింతాల్లింగా, 'ఆద్య'వ్రాయం'గా, విర్య
హించిగాని రి: ఉధించిగాని, వారి వల్లకు—ఇది
వాడి ప్రత్యేకత. మాటవా, చెబుటా ఒకటిగా పుండా
లంటాడు—అన్ని విషయాల్లోనూ! ఇప్పుడు స్నేహం

విషయమే పుండినకోండి: వాడు పు రింగలో వ్రాసిన
ప్రతి వాక్యమూ ప్రత్యక్షంగా, ఆదరినగా పెట్టి,
స్నేహమంటే ఎటువంటికో యి! వాడు గట్టి హాసం
చెప్పి కాని నవలవెన్నమాట! వాడు వాని యింటి
అడ్రసు తెలుసుకొని, ప్రత్యేకంగా వాకోపం నెలపు
పెట్టి సేవనుకు కావలసిందిగే; నిర్వంటును పంపిలే
చాలు—కానీ అట్లాఅంటే ఒప్పుకోకువాడు. "స్నేహం
ంటే రియవైవ నేమిటోయ్!" అంటాడు.

ప్రకాశం అందిమనవాడు. ఒకటా పాకును,
పెద్దనుకును, చక్క విగని, నొక్కులకాను, మంచిరీ
చ్చాను, ఇది ఆరివి వ్యతిరేక లక్షణాలు; ఆత్మలే
యంగా నవ్వడం, మాపులు విసిరిటం, అలవాటు చెను
కోని వాధించి నుటా. ఆ రివాద్యం వాకీ కాగా
తెలుసు!...అదెం ముందు మాన్యవి, అదేమనిగా కోవా
ఒక్క ఆరిగంట, కోగచ్చుపులో మానుకుంటూ, ముఖ
వెలిగిల్చి నుకుస్తూ, ప్రపన్నరీ, ఆనందిం, వాంధ,
పాడుధూరి, చిటుకోపం, విషాదం మొదలెనరావల్సి
ఎంత అందింగా, ముటిగా ప్రతిబింబియ్యతో ప్రయ
త్నించి వాధించెనాడు. ఇక నవ్వి, నిల్పొనలం
లాంటిది చెప్పకక్క రెను.....ఆ కోకలో యివన్నీ
మొదిల ప్రయోగించటంకూడా వామిది; నా వియర్
పూర్తిఅయిన రిక్యాకీ, వాటిని లోకంమిద—
ముఖంగా యింతిలోకంమిద ప్రయోగించెనాడు.
"నీకోలోయ్, అదిపిల్లలం తా నీవంటే పడు
తున్నాడు!" అని కాని పోలికగా అన్నా, స్నేహం
కులు అది విషయమే కావలం కోంతిరిగని నమ్మకాని
నూడా, బతుటికి ఒప్పుకోకపోయినా!...కాని ప్రకా
శాన్ని పంచిరి ధియ్యుకు, ఆవివాక్కి ఎదుల పిలిచి
వాడు. మరెక్కడా పుండినవి రివాద్యం వాడు
తెలుసు...ప్రకాశం ధరికీతలు (ఉద్యోగంకాదు)
వ్రాసేవాడు; అది ఒక వాంధ్! రిక్యాకీ ఆ గీతల్ని
భాగవద్గీతంగా చదివేవాడు...వానిది మంచిగంటుకు
పంగీరిం రాకపోయినా...మొత్తంమిద వాడు కోక

దిగి 'వర్షవారిటీ (ఓయిట్)' అన్న పాఠించాడు..
వాడి పాఠ మొట్టొకప్పుడే అంతే. కాని
చిరిగి వాడిపట్టువల, నీరతున నవ్వు చూచి అందకు
దొంగువాడు... ధర్మమారి తప్పి ముడుచుకొని
వాడువులా ఉరిమి కేటికేదెంది, అందులోకూడా ప్రభ
మారుగా వుంటాడు ప్రకాశం!

ఇంక దక్కగావుంది. (దాయింగ్ గూమూ,
ఫీల్డర్, కె. రెడ్డు ప్రకాశం! మంచి "పేను"
వుంది కిరారు, కాగా దిబ్బకూడా వుంది పుస్తం
వేస్తున్నాయి. వికాగ్నిగా వుండేటప్పుడు అందరినీ
దరాలను దిబ్బ పాడుచేసేలాడు కాదు ప్రకాశం—
అంటే, స్నేహితులు పదియందే తిరు పార్టీలవలం,
ప్రెజెంటేషన్లం, ఎక్స్ ప్రెజెంట్ పాఠశాలకు మీది
వార్షిక తిరుగుపెట్టలం లాంటివి—మీది అందరినీ
వాటికి రెక్క చేసి, కొంత తిరుగుదా భక్తివేలేలాడు
...ఇప్పుడు వారి యిలుచూపే అందులోని వస్తువులు
వాడుకూడా అనునాన్న వ్యవహారం తెచ్చింది.

ఇంక చేతులన్న కాస్తపటికే తన భార్య
'సోనా'నీ, అమ్మ పెళ్లి 'రేణు'నీ—ఇంట్లోవున్న
ఆ ఇద్దరు అమ్మవారిని తిరుగొచ్చి పరిచయం చేశాడు.
వాళ్లు సమస్తకాలపెట్టి తిరుగుకొనితర్వాత, (వారి
విషయాలు, క్రొత్త సంతులు ఎవరెవరినెవరందా
కూర్చి తెలిశాడు ప్రకాశం.....

"ఎవరాయ్ వా పెళ్లి? రమందా చాలాదివె
వ్వుయింటే చేశా! తానీ, ఇప్పుడు పెళ్లి నీ అభి
ప్రాయం! కాకుండా భార్యనే పెళ్లిచావంటావా?"

కానీ ఆలోచించాడు; చాల ముప్పిరితైవి
విషయం మరి:

"నీవర్షవారిటీ (ఓయిట్)' కిగ్గ (ఓయిట్)'
అమ్మకున్నాయో, లేవో కాకుండా తెలియకాని, వా అభి
ప్రాయం: అమ్మ తిరుగుంటే మహాఅందిగానే మాత్రం
పెళ్లిచేసుకోతను!" అన్నాడు.

"ఎవరాయ్ వా! నీకొంటిగురుకు ఇంకా తానీ
లేదన్నాడు... మాటిపెళ్లికు మాటిసహారం తప్పి
విషయం ఎప్పుడూలేదు!... ఇంతకూ వా తురిక నీ
వివర్ధకు అలగుందా, అలాకా? పెళ్లి"

"ఓ, పెట్టే పర్సంటే మాక్కలు వచ్చాయి."
భోజనమొక తర్వాత వా పరిచయ చేసు అయిలు
చేరాడు. "మనోవ్యక్తతనీ, నీతో పరిచయం మాట్లాడా

లవి పెంపుపెట్టి ఇంట్లో కూర్చుంటే, మళ్లీ పాఠం(తం
దాకా రాంటున్నావ్!" అని అవంతిచ్చింది వరి
యర్వాడు ప్రకాశం.

"దానికే? ఇవారే పాఠం(తంబించి రే(వా
డుల మళ్లీ యాచేరాకా నీ వ్యాధియలా? నీ
వుంటావా!"

"రేపుకూడా వుంటేమిటి యాగోవం?"
"ఇవారే వ్రాస్తూనే రేపు భారీయే."

పాఠం(తం అయింటికి, నేను తిరిగి వచ్చే
టప్పటికి, ప్రకాశం ఎదుగుదామా కూర్చున్నాడు.
వా గారవారం ఒక చిన్న పెట్టెవాటి పిప్పించేలాడు—
అంటే మరలలేకు; టి పెట్టు తిరుగులలో నేనూ,
ప్రకాశం, సోనా, రేణుకా పోతూనే కూర్చు
న్నాం. పదిమందూ అన్నీ అందించాడు. గుర్రాటి
హోదాలో సోనా టి కిరీతి కప్పులో వాడున్నది.

టి (తాటం వ్రాస్తే కావచ్చింది. అంతకితూ
ప్రకాశంఒక్కడే తూట తుడుక్కుడు అమ్మవారిపై
వివోకా తన, పిగులకుతూ మా యిగులకూర్చున్నారని
గ్రహించాడు. సోనా తన కిరీతిలో వ్రాస్తేగా
మునిగింయింది... రేణుకా వాళ్ళొక్కటై వైపు తిప్పి
కెళ్ళి మరల నీలేను.

"మధ్య... ఎప్పుడు చేతులుంటావోయ్, పెళ్లి?
తుకుక్కి నీవోవ్వు... ఎలాగూ రాము!" అన్నాడు
ప్రకాశం.

"నీ యివం!"

"వా యివకుమిటి నీ పెళ్లి..." సోనా,
రేణుకా వచ్చా... "పెళ్లి, ఎప్పుడు చేతులుంటావో!"
అన్నాడు ప్రకాశం. కాకుండా వచ్చింది. తానూ
నేనూ కొత్తగా ఫీపుతూవుంటే, వాళ్ళిమందరి తన
తెలివి ప్రవర్తిస్తూ గొప్పకోసం వచ్చి వివ్వందలం
చిరిగింది!

"అహంకార చేసుకోకు!" అమ్మవారి తొక్కాడు.

ఆ అమ్మవారి అక్కరెరె శిష్యునూ వాడువు
కుతూహలంగా చూశాడు... మొటివారిగా...

"ఎందుకే?... ఈమధ్య మారింట్లున్నా కి!"

"... పెళ్లిచేసుకోవం. ఒక అమ్మకుతూర్చి
కేరే పెట్టలం వాచేరాకా, అందుకే..."

రేణుకా చివరపు, సోనా ధర్మతైపు చూచిన
యెప్పు, గమనించాడు.

అ త్మ భా వం

“నీవు పెట్టటం నీవోయో! ... నుల పెట్టు...
అయినా నీ దిక్కు పెట్టేమును నీ అమ్మాయిని చాల
అదృష్టవేషమేమోయో!” అమ్మను ప్రశంసించింది.

"ఏమి కాదు!... నాకు విశ్వాసం కాదు... ఖర్చు
కాదు దీని... ఉద్యోగం లేదు... ఇది ఎందులో
ఉంచబడుతుంది?"

“కవిత్వములే నుద్వేషించి...మొత్తం వా
గీతలమధ్యటి పల్లవ అయింది...మధ్య దూర్భేద
దు!...నిమిష కోపంతో పలకలేనులే...ఇనుకో!”
ప్రకటించుకొని చివరికి తేల్చివచ్చాడు.

కావ్య భాష అటు (విప్పిచూచి, "కాళింగ"
అని విడిచి యింద్రులొక్కడను.

"ఏం కావుందిబాబ్! ఆ గ్రామీణులు
చూడకండా నీ!"

పరీక్ష, పేజీల లోపలి చర్చిలోనున్న.

అందులకు నీకా గ్రామీణులను వ్యయంగా
పొడిచివేసినాడు. అతనిని—“ఎం
కాయ, ఎకాంతో మధ్యపల మట్ల దాని శక్తి—
పిలువమందు...” అన్నాడు.

“వద్దులే...అమె సిగ్గుపడుతున్నట్టుంది. అయితా ఎందుకలా యిబ్బంది పెట్టతావ్?...నాల్గు నేలందు సంగతు లేమివా వుండెదమా?” అన్నాడు.

“వాళ్ళన్నా విగ్గమటాయ్!” అంటూ ప్రకటన
 లాంటిది వెల్లివచ్చాడు. కొన్ని నిమిషాల తర్వాత
 వాడి భార్య వెళ్తుంటే దామిగురులు తెచ్చింది.

(అగ్రం) ౨) ప్రపంచానికి ఆమె.

“మర్నా యివెగుండీ...యిందాకా నీ
తనాంకా!” అన్నాను.

పశ్చిమ విభాగముగా చిగురువైపున
 పశ్చిమ పర్వతమున పెరిగి. తిరుగు పర్వతము
 పశ్చిమ పర్వతమున పెరిగి.

“నాంతు ఎండివాయించి, నాకోపం తెప్పించి
లేవోయ్” అన్నాడు ప్రకాశం.

"ఏమండీ, ఏదెళ్ళో పేటలం! మంగా తుంటా...
 మా!... ముక్తా! ఏమి చాలా అద్భుతమవుతుంది..
 కాబట్టి బడివిన్నాళ్ళూ బడి వ్యాధి కష్ట
 పడొందాను, యిప్పుడు మీరు!" అన్నాడు సరోజినీ

ప్రకారం ప్రతిభిన్న సంఖ్య వున్నాడు.

“విద్యుచ్ఛక్తినించి కాలపాటు తెచ్చుక...
పెద్ద! మాక రక్షణని ఎన్నో రూప అనుభవాలు
అన్నావాటె

“ಏ. ಕೆಳಗಿ...ನೀವು...ಯಾರು...” ಅಂತಾ
ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದು ಕೆಳಗಿ ರೀತಿಯಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿತು.

త్యాగి అను "కొంచెం పనుంది...చెప్పండి"
అంటూ నొప్పి చెప్పింది...

“వర్సాల్స్, బయల్ అన్నావ్, పోవకు
అరించి అధిపాదుడేమిటి?”

నా కళ్ళలో నవ్వింది. నీదేం భారతీయ
మాటలున్నా? చెబుట? ... మరి ఏ అంతుకాదని
పేచాళానంబల్ల అల్లా అనుకున్నా నేనా అని
నీందింది.....

“వర్షానికి (వెయ్యి సం॥) నాకు
తేలిక... అది అంతే (వర్ష... నాకాదు) చెప్పలే
ఎంతో సర్వించాటి... నీకు భార్య అయిందా? అట్టి
మర్రింకా సర్వించాలి..... పువ్వులా పడి పూ
చెయ్యాలిగా! ” అన్నాడు కొద్దిగా.

కాకి పనులన్నీ తిక్కాతి అనుకున్నాడు: ఏమిటి
చెప్పా బిడి యిది సర్వం? అవి. నా గంధం జరిగిన
కాళ్ళో ఒకవిధంగా చూస్తే కాకు బిడి వ్యాధిర్భవ
మనేది వివరించబడలేదు... కాకు పరిచయంలేని అవి
వారి ఎదుట నిశు నన్ను కల్పించి, తిది తెలిపి, అధి
కాల్గి లోకం చేతుకోవటం, ఒకటి; తిక్కాతి తిక్కాతి
యిట్లుంది పటి బలంతోగా వాయువుల పరిమళం
విలక్షణం మనోహరి—పెరిచితులలో కూడా బిడి
అప్పుడేమి, అధికాల్గి నేను సర్వదాని తన
తెలుపుచూడ—ఇది వ్యాధిర్భవ కా యింకొకటి!

కాదియంగొప్పింగనూర్తి, చమకా మిన్న
 నాదా బంధువరిలో జరుగఁబడుచు తిలధార్యుని పరి
 దయం చేయటానికని, అమానుకంగా, ఆహ్వానంగా
 చెవి కలుపుకొలుపుయిర్పిం అని చెప్ప
 వచ్చు తాడు వ్యక్తంచేతున్న "అదర్ప
 (రాణి) పైవ స్నేహభావాన్ని నేను వ్యక్తంచేతులే
 పోతున్నా నేనా! అది వారాని లోపమే కాకలొ!..
 ఏమైనా, వివ్యాధినిలో, ప్రహ్వతాకులుగా మం
 వున్నట్టి స్నేహం వెను...పరిస్థితులు మారటంతో
 స్నేహావ్యయాతం మారి తిరుతుంది—అది సురించక
 తాటటం అంబుదం, అది నేల! ... ఎట్లా యాచిక

భార్యని ప్రభువునకు, ఆ భార్యని స్నేహితుకు!
ప్రకటించి దానిని తాను తనదేమిటి?

తెంకొండలో భోజనం చేయడం అంటే, యిది
తనకు వాటిని అన్నీ వ్యయంగా అనుకుంది...
ప్రకటించడం కాదు!

పనులన్నీ పూర్తయిపోయి ఆ పాత్రాంగులం చేయ
యిలు చేయవలసివచ్చింది ప్రకటించి వివిధ ప్రాంతం
వేరూ, వివిధ వాటిని దొరికి... పన్ను
దారుల వుంటుంది. పదివేల వ్యాపారులు. కాల్క సిటీలు...
వాటిని ప్రకటించి, తనకు పన్ను, తనకు
కూర్చున్నాను. జలపాతం వుండి ప్రకటించుట
ఉంటే అప్పుటికి తనకు ఉంటే... తనకు మే
కాదు, వాటిని అంగీకరించి పరిష్కారంగా వాటిని
పించాడు... వాటి కోరిక తీర్చి తీసుకునే అవకాశం
అందింది... తనకు పన్ను ప్రారంభం కావడంతో
అందులో నిమగ్నమవుతున్నా... ఒక గంట పడింది.
అప్పుటికి నువ్వు నా కోరికను పూర్తి అయివుం
టుంది... ప్రకటించి వాటిని తిరిగి "తనకు పన్ను
వుంటే" అని మెల్లగా అన్నాడు. వాటిని తిరిగి
దొరికి అటువంటి మేము వాటిని వుంటే చేయ
గమనించాడు... "వాటిని తిరిగి" అన్నాడు. కొన్ని
నిమగ్నం తనకు వాటిని మళ్ళీ "మేము యింటికి
వెళ్ళాడు, మారించి పన్ను చూచి రండి" అన్నాడు
వాటిని.

తన మళ్ళీ చూడడం అంటే తన అటువైపు
తిరిగి పన్ను కోరిక వాటిని అనుకునే చెప్పటం విన్నాడు.

"మేము వస్తాం... వెళ్ళిపోతాం పదిండి"
అంటున్నది పన్ను.

"వద్దు... మీరు వుండి చూచి రావాలి" అని
ప్రకటించి వైపు తిరిగాడు.

"అదేమిటోయ్! అందరం వెళ్ళాం!" అన్నాడు.

"ఏం లేదులే, వెళ్ళిపోతాం అనుకుంటాను...
మీరు వుండిండి" అంటూ చివరికి తనకు అనుకుంది
వెళ్ళిపోయాడు ప్రకటించి.

వాటిని తిరిగి... ఒక వైపు తెలియదేమిటి
తనకు అనుకున్నా తనకు, ముందు వెళ్ళాలి ఏదో
అనుకున్నా, పదిగంట వుంది. కొంతమంది తనకు
పన్ను కోరిక "ఏమిటి, మేము వాటిని వెళ్ళిపోతామే!"
అన్నాడు.

"వద్దులేండి... అనుకున్నా కోరికలేండి" అన్న
వాటిని.

నువ్వు అంటే అది వివిధ వ్యాపారం అంటున్నా
యిచ్చాను. పన్ను తిరిగి తిరిగి భారంగా వున్నా
తనకు చూడాడు... అనుకున్నా తెలియదేమిటి...
తనకు తనకు అన్నీ... వాటిని వాటిని తెలియదే
యింది... ప్రకటించి యింతే వాటిని తెలియదే... ఈ
అనుకున్నా యింతే మెల్లమెల్లమే!

నువ్వు పన్ను ప్రారంభించాడు. "ఏమిటోయ్!
వాటిని వాటిని తిరిగి... ఇంటికి వెళ్ళాం!...
ప్రకటించి పన్నుదారుల చెప్పటం వాటిని" అంటూ
పన్ను పన్నుదారుల కోరిక చూడడం లేదు యిది
తిరిగి తిరిగి వాటిని... వాటిని... వాటిని
ఎవరూ చూడలేదు... తనకు ముందు వాటిని వెళ్ళా
పన్నుదారులే వాటిని వివిధ ప్రాంతాలలోంచి అన్ని
వేలం... ప్రకటించి వేలం వాటిని ఏదో వాటిని
తెలిసేడు!

నువ్వు ఏదో ఒకరి తిరిగి వాటిని ప్రకటించి...
తిరిగి తిరిగి తిరిగి... తనకు భోజనం అన్నీ
లేదు... పన్ను తిరిగి వాటిని తిరిగి వాటిని...
ఆ తనకు పనులంటూ "వేలం ప్రకటించి అతిగా
చూడడం ఎన్నడూ కాదు!" అనుకున్నాడు.

2

ఏదేమిటోయ్! తనకు వాటిని వాటిని
తనకు తిరిగి వాటిని ఒక ఇంగ్లీషు కోరిక తిరిగి
వేలం. తనకు కొన్ని వేలం వేలం పన్నుదారుల
చూడడం వాటిని వాటిని వుంటే ప్రకటించి. ప్రేమ
చివరికి వాటిని వేలం వేలం. ప్రేమ చివరికి
తనకు వైదొలిగి ప్రేమ ప్రధానమని వాటిని
ప్రకటించి. అనుకున్నా చూడడం వాటిని తనకు
వేలం. తనకు ఏదో కాదు, తనకు!.....
ప్రకటించి మెల్లమెల్లమే తనకు!... వాటిని వాటిని
తనకు ప్రకటించి ప్రారంభమంది చెప్పిపోయాది
అవకాశం వాటిని వుండి చూడ! తనకు తనకు తనకు
కోరిక వాటిని అంగీకరించాడు... చివరికి మేము
ఇందులో ప్రకటించి ఏమీ లేదావటం
మేము తిరిగి వాటిని వాటిని వాటిని తనకు
కాదుంది. వాటిని పన్ను తిరిగి వాటిని వాటిని
తనకు తెలియలేదు. వేలం తిరిగి ప్రకటించి.

బతులు వచ్చింది: "నాకు తెలుసు, మర్నలాంటి దేవో లేరావని! చాలా బాగుంది!...లేనా! మర్నంలే యివం కూడా. ప్రాంతివారి మత్స్య మా యింటికి వచ్చివచ్చాడు లేనా ఇక్కడే ఉండినా— నవెంబరు పరీక్ష వ్రాయటానికి వచ్చి మత్స్య వర్ణివ తర్వాత, మత్స్య చాల మంచివాడిననీ, నేను చాల చెప్పాడనీ వాతో పెరిగా వాడించింది. ఆ వివరం నేను మర్నవారేను...ఏదోజనాదా బాధకం చెబుతుని, యలా పెళ్ళి వుదిరినందుకు సంకోషిస్తున్నది..."

ప్రాంతి ముటలన్నీ బాగున్నాయి కాని, ఆ ముక్క: "నవెంబరు పరీక్ష వ్రాయటానికి వచ్చి" అన్నది ఉత్తరంలో సందర్భానికి అనువదించుకొని అనిపించింది. అందులో ప్రకాశం మర్న తం ఆధికార్థి తగ్గ కం చేసుకుంటున్నాడని తోచింది—ఎందుకంటే, లేనా ఇంటర్మీడియట్ పూర్తిగా వ్యాపకలేను; ఏదోజ కాదు తెలుసుకుంది!

తీవ్రతలో ఒక్కోకా పెళ్ళి... పెళ్ళివగానే లేనాను తీసుకొని బాగాయి పెళ్ళివారాగును. పెళ్ళి వచ్చిన ప్రకాశం తంకో వచ్చి ఒక గోరెవాగడపకుని బులంతం లేరాకు...కాని విజంగానే నాకు నెలపు చాలలేను.

బాంబాయి వెళ్ళిన తర్వాత వింపాదిగా మరొకంకులు తెలుసుకొని వచ్చిన ఉత్తరాలకు జవాబులు వ్రాస్తూ, అందులో వున్న ప్రకాశం లేఖ లేనా చేరి తర్వాకు...చదివి, వత్సరం తిరిగి యిచ్చేసింది లేనా.

"ఏమిటా వాడన...ప్రకాశం మర్నవారేదట!" అన్నాను దురూహలంగా.

"అ...ఏదో బాంబి ఉడిందటానికి కాబోలు, నాకు నురులేను" అన్నది...లేనా ఆప్యటికి తప్పించుకున్నా అదియి సంకతి కొన్నాళ్ళకు ఆమె వ్యాధికి తెలుసుకో నగిగాను:

ఏదోజ కాలేతలో ప్రకాశం ముడెంటు, ప్రకాశాన్ని ముమ్మంలో ఆరాదించేది. ప్రకాశం తిరై యడ పడి పెళ్ళి చేసుకుంటానని పెట్టావార్తాధారా తెలియ జేరాడు. ఏదోజ తం మొక్కులన్నీ సార్వకమయ్యా యని భావించింది. పెళ్ళియిన తర్వాత ఒక్క శ్రద్ధం జయిలవడింది. ఆమెలో "ఎక్స్ పెక్టేషన్" లేదంటాడు ప్రకాశం. అతిథులు వచ్చివచ్చాడు ఎలా వుండాలో తెలివట. పేసీకల్నీ, కాలేతలో అమ్మయాలనీ అవ్వరిస్తాడు. వాళ్ళముందర, ఏదోజన్నీహీకు తల

రెవాజన్నీ వాళ్ళముందర తల నేయాలు వడవటం తల విత్తాన్నీ చురించి వర్ణించటం అతివిగ్ని యం... ఏదోజ అటాంటి వారిలలో అదలు వారిలందు; ఆ అమ్మయాల లందియా ఇదివి సోవర్ణిర్ణమలించి వెంకట వత్సకుంటారని కూడా ఏదోజ ఒకటి రెండు వారు తెల పోయింది...అంతా నీ జెలనీ; లేరావే పొడతగా నీ చేతికొనినవం అంతే! నీకు వాళ్ళు రావటం యిష్టంలేదు!" అంటాడు ప్రకాశం.

నేను అతిథిగా వెళ్ళివచ్చిన గుగాడికోజా యిలాంటివాడే వచ్చిందట. ఏదోజ యావారి తీవ్రంగానే మందలించా "మర్నాడ, ఇంగ్లీషావం తెలిసి ఆలా వివరాలో మమ్మల్ని వదిలిపెట్టి చుకుగతి వసారా?" అన్నది. "మర్నాడ, ఇంగ్లీషావం నాకు చేర్చరాక వచ్చావా?" అని చెప్పబడి కొట్టాడు ప్రకాశం. లేనా కలుగజేసుకుని ప్రకాశంతో వాడించింది. ఇలాగే అక్కా చెల్లెలియూ ముగవారు ప్రతింటికి ప్రమాణం కొట్టాడు. తర్వాత ఒక నెలకుగాని ఏదోజ తిరిగి రావడట!

నేను వచ్చినతర్వాత యంతి రధిన జరిగిందని కలలోకూడ ప్రాసించలేను నేను వాడింతా అప్యర్థంగా తోచింది...ప్రకాశంలో పెళ్ళితర్వాత మమ్మ వచ్చిందని తోచింది...విమంపే వారిగిక్కడం ప్రాన్యం వాడికి బాధిగా అలవాటులేకు. వచ్చేది కాదు. అదివల్ల విషమంలో దూరంయం నీ 'వ్యక్తిగతయూవో'లా అక్కడ చటం చేరివవునుకాని దుగిరికి పెళ్ళి వాళ్ళ మృద్యులన్నీ జయించటానికి ప్రయత్నించే ప్రయంవాగ్రిం వుండేది కాదు! ఏదోజ అవుయం మందకోపమే ప్రత్యేకంగా విడిచిందే వ్యప్త మందకుడి వాడలో సంధి రంగా వుండేవాడు...పెళ్ళైన తర్వాత అదేవల్ల యింటికి ఆహ్వానించి విధిగ్నగాంం చేసున్నాడంటే, అది, ప్రకాశంలో పరిగ్రోతి పరిణామమే అమ కొన్నాను.

3

కొన్ని మాటలు జడిరాయి. లేనా ప్రతింటికి వెళ్ళింది. ఏదోజ తోలి కామ్యకవచ్చి అక్కడే వుండి...మొట్టొక్క...ప్రకాశం వచ్చి వర్ణించటం. ఆ ఇంగ్లీషా వ్రామా, ప్రకాశం తం ఉద్యోగం వదలు కొన్నాడనీ, ప్రముఖం తగ్గవాయం వ్యసంగా మారున్నాడనీ తెలిసింది లేనా. ప్రకాశానికి ముప్ప ఏకరాల బాలం వుంది, తమ ఒక్క జేరాడుకు. వాళ్ళ వాళ్ళకు ప్రకాశం ఉద్యోగం తెలుగులం మొదటి మంచి యివందలేను. చివరకు తండ్రిమాట విన్నాడు కాబోలు ఎదురున్నాను. ప్రకాశానికి ఉత్తరం వ్రాశాను. ముదిరిమైక ప్రత్యేకతరం వచ్చింది—

అమెరికాలో ఇంగ్లీషు సాహిత్యం

చీదీ. ఇప్పుడెక్కడా కనిపించక మూలమునకు
 మా కనీసం షేక్స్పీరుకు ఇంకా అగ్రాధానాన్ని
 అలంకరిస్తాడు కాని విద్యార్థుల కోరికలకు మునుపున్న
 ఉత్సాహంలేదు. డిగ్రీనిజుల నెంబిల్స్ కిరించినట్లు
 బీకీ మ్యాథ్యూఆర్నాల్డ్ (Mathew Arnold) కం
 యల్, రెస్టోర్డ్ బిరీజీ మానికేంకా, లాంఘానాం.
 బీరీసమస్యలని మా పనుస్యలగా భావించినాల్సిం.
 ఈ నాడు విద్యార్థులకి బీరీసరిచితులు. రెస్టోరేషన్
 (Restoration) పాపీస్యం స్వరీహా అక్కడిను
 మైనది, అవరీగ్రికొను కాని అక్కను. అది మునంబ
 ఆరీంచదానికీ కరీణం ఇంకాండు అకలానికీ
 ప్రవంబి దిగ్రికొ ముఖపాపా న్నాక్రవించదమీ

అందుచేత అమెరికాలోని రాజకీయ పరిస్థితులనుబట్టి భారతదేశంలో, కానీ ఒకటి, రెండు సంవత్సరాల క్రితం, కొలంబియా కళాకారులచేత ఒక పాఠశాలకు రెస్టరేషన్ డ్రామా (Restoration Drama) పై ఉపన్యసించ దలచునున్నప్పుడు, విద్యార్థులు చాలా కొరతకొరతగా ఉన్నారని అంతే అతని ఉపన్యాసాల కౌశల్యం ప్రకటించబడినట్లు. ఈ సందర్భంగా అందరినీ పంపించగలగటం, ఆ కాలంలోని వారసుల స్వరూపాన్ని కనుగొంటే వారికి అటు అవిమతం తెలియని అర్థమవుతుంది. ఇంకాను భువికి, ఆనీస్ట్రూయం, అమెరికా విద్యార్థుల భావాలలో కదలింపుతే, ఆ పాపాత్ముని సంబంధించి చాలా సజీవపురుంది.

సంస్కృతీల ప్రతిపక్షికి ఇంగ్లాండు దర్శి
మృత్యునా రేడియాలని ఇప్పుడెవ్వరికంటున్నాను.
రాజకీయాలలోను, వ్యాపారాలలోను
ఇంగ్లాండ్ అమెరికా దేశాలను పరస్పర సంబంధం
దాటా పన్ని పోరాడుచుకున్నావు. ఇంగ్లాండు
లోని వ్యవస్థాపితాల అభివృద్ధి ముందుకు వెళ్లు
యంగా ప్రోత్సహించింది. ఇది వ్యవస్థాపితాల
ముందు అభివృద్ధిని ప్రోత్సహించింది.
ఇంగ్లాండు దర్శి కిచ్చి వారాల ప్రచారణలో
అప్పుడు వ్యాపారం. వాడుకను వాడుకలుగా
కొంచెం ప్రతి కలహారంలోనూ ఇంగ్లాండు దర్శి
సంఘటనలను గూర్చి, సాంఘిక వ్యవస్థను గూర్చి
కాని సాంఘిక పరిణామం ఉంటుంది అని వారు
అంటున్నాడు.

[illegible]

[illegible]

అంగ్ల పాహిత్య వికాసమునకు బాటి
 పేర్కొనబడి ఇంగ్లాండులో నూతన పాఠశాల
 లోను, కళాశాలలోను, అంగ్ల పాహిత్యమునకు
 ఎంతో శ్రమ ఇట్టిరి అభివృద్ధిచేసినది. 1898
 లోనూ Oxford లో Honours school స్థాపించుచు
 లేదు. అంగ్ల పాహిత్యమునకు ఎంత ధీమాను
 1910 లోనే ప్రతిష్ఠించాడు. అధికారి వాఙ్మయ
 భాగము (Greek & Latin studies) విశిష్టము
 చేసిస్తానని మామిత్వ ప్రాధాన్యమునుబట్టి అది
 నుంచి, ఈపరిణామానికి కారితీసిన కుటుంబ ప్రతిపది.
 ఈవాడులో కొందరి అతియోగి ఉన్నది
 కాని మన వాదానికి వినిపించునది ఇంగ్లాండులో
 విద్యార్థి చేతనా పాఠాభ్యాసం పూర్తిచేసి, గ్రీకు, లాటిన్
 భాషల అభ్యాసం వివరమున అంగ్ల భాషాభ్యాసం
 వృద్ధిచేసినది. ఇంగ్లీష్ విశ్వవిద్యాలయాల్లోనే కొక
 అమెరికా విశ్వవిద్యాలయాల్లోనూ అంగ్ల భాషా
 భ్యాసం బహుముఖంగా జరిగివలెనని భావించారు.
 విద్యార్థులు గొప్పగొప్ప ఈ అభ్యాసానికి శ్రమ
 చేసినట్లుగాలు ఏర్పడినవి. కొవి శ్రమలం ఈపరిక
 శ్రమలు నాగ్రహించి కొనుగడా అధ్యాపక శ్రమనుబట్టి
 ఉపయోగపడవలెనని భావించినట్లు. 50 సంవత్సరము
 ముందుముందు ప్రాంతమునట్టి గూర్చుకొనవలసినది

సంకల్పించిన వారు. ఆ కార్యక్రమం వ్యూహావిగతంగా
 ధూరి, మాన్యుక్రమణం, విజ్ఞానాన్ని మూలకంగా
 గాను, విజ్ఞానకారకాల ప్రధానోపకరణాలు. విద్య
 సంస్థల అధ్యక్షులు ఈ వాదనలు మునుపటి ప్రధాన
 కాల్పన (Humanistic Subjects) పరిమళాల
 యిచ్చి, తెలివైన ప్రవర్తనల ప్రధానం అయి
 వారు గాను. ఆ కాలంలో “పెద్దలుగిరి” కాలం
 దివ్యమైన నుంచి మూలకంగా నీ అంశంగా. వారి
 విజ్ఞానాన్ని గ్రహించి, లాటిన్ వాక్యములను ముందుకు
 గానీవారు. ఇప్పుడు ‘పెద్దలుగిరి’ లేదు, గ్రీకు,
 లాటిన్ లేవు. ఆ ‘పెద్దలుగిరి’ లేదుగా గ్రీకు
 లాటిన్లు దివి కావడంతో ఆయాగా నీ ఈ మును
 విజ్ఞానాన్ని అందుకు వారిధిగానీవారు.
 ఆనందిగాను. ఆమెగిరి కారకాలలో అంగుళానీ
 కార్యక్రమాని దివి మునుగానం.

మహాకవిత్వ ప్రాచీన Study of Poetry
 ఈ పాఠ్య కాలి అధ్యయనం చేస్తుంది. ప్రపంచంలో
 కల్ప ఉత్పన్నమైనది రచయిత, భావన" ఇవే వాన
 సాంకేతిక అభివృద్ధికి సామర్థ్యమును కలిగి
 కొంతమంది విశ్లేషణ; విశ్లేషణను Waller
 ప్రాచీన "Go lovely rose" అనే సామర్థ్య అర్థం
 చేయగలిగింది అంటారు, Marvell యొక్క
 "To his Coy Mistress" అనే పద్యం వంటివి
 ప్రాచీనకాలంలో ఈ పాఠ్య విషయాలను
 చేస్తుంది. ఇంగ్లీషు పాఠ్యంలో మూడు వేదాలు
 గలవిగా ఉన్నాయి. సామర్థ్యమును అనే విశ్లేషణ
 ప్రాచీనకాల విశ్లేషణలో విశ్లేషణ విశ్లేషణ
 చేయగలిగింది అంటారు, ప్రాచీనకాలంలో
 వాని విశ్లేషణను విశ్లేషణ విశ్లేషణ
 మూడు విషయాలను వారి పేరు. 1937 నా
 Columbia College వారు విశ్లేషణలో కొత్త
 విశ్లేషణ అంటారు. తమ విశ్లేషణను ఇది
 'Humanities A' అనే పేరుతో ప్రచురించారు
 కానీ అది గొప్ప విశ్లేషణ అంటారు కొంత
 మంది లేదా విశ్లేషణను వాడుకగా విశ్లేషణ
 చేసారు. John Erskine, ప్రపంచ యుద్ధం
 ఈ పాఠ్యమును ప్రచురించారు. అది ప్రతి
 పక్షాన్ని సూచించి ఉన్నది. కానీ చాలా సమయం
 పడింది. Homer నుండి Goethe వరకు ఉండే మన

అమెరికాలో ఇంగ్లీషుసాహిత్యం

ప్రతి వానికీ ప్రత్యేకముగా వ్రాసినవి. Dostoevsky తన అప్పటికి F. Goethe నే
 తక్కువచేసాడు. ఇతడు గ్రీక్ చరిత్రకారులు, ఇతడు
 గ్రీక్ చరిత్రకారులతో పాటు తక్కువగా
 గౌరవించి, వలసిన వాటికంటే బాగా బ్రాండ్ చేస్తాడు.
 కాని ఇంగ్లీషు రచయిత లెరియండి రిప్పింగ్టన్ గా
 ఎప్పుడూ అతని? Shakespeare, Milton లు తప్పని
 పరిగా ఉంటారు. Chaucer విషయం అనుమానం.
 ప్రతిపక్షినినీ ఈ ప్రణాళిక నాశనం చే
 తుంటుంది ఒకప్పుడు Chaucer కూడా ఉండేవాడు
 కాని St Augustine, Dante లు తర్వాత ఇతని
 ప్రతిభ ప్రాచీనమైందిగానూ ముదిమైందిగానూ
 పరిగణించబడుతూ ఉండింది. Fielding గొప్ప పండి
 తులూ ఉండాలిగాను. నేను చివర్లోగా ఉండే
 రోజులో Tom Jones చాలా గొప్పదని అనే అభి
 ప్రాయం ఉండేది. ప్రస్తుతం ఈ అభిప్రాయం విస్తారమై
 తున్నది. ఈ వాటి Fielding గొప్ప పండితులయి
 తిరిగి తేలిపోతే తనదా అనే పండితం దిద్దవలసి
 ఉన్నది. ఈ మధ్య బామ్మోస్ట్ (Tom Jones) మా
 పరిచయం చేసి ఉన్నాడు. తాను బ్రాండ్ చేశాడు. ఇంగ్లీషు
 వాచాత్మకతలను ఎరిగినా ఊహించుకుంటే
 Fielding కంటే ఎక్కువగా అభిప్రాయపడ్డాడు. అదే
 ఇంగ్లీషు రచయితగా గౌరవించబడే చరిత్రకారుడు ఈ
 ప్రణాళికనుంచి తొలగిస్తున్నాడు. Gulliver's
 travels (వాసి Swift) వాడుక అప్పటికీ, ఇప్పటికీ
 చాలామంది కొనసాగుతున్నారు.

ధాత్రీవనిత చిహ్నం. విశ్వానరం కంఠంబే నంది
రాశ్యశక్తి చిహ్నం.

కలందియ కలెదనా మావర్య ప్రవా
పాత్యమ్రకుణీల ప్రభావం చాలా ఉన్నది దీన్ని
వయోవాగా తీసుకుని తిక్కన కళాకాలం మాదా
ప్రపంచ పాపీత్యభ్యాసంకోసం తిరుతిరు ప్రవా
లం వయోవాగా తీసుకుంటాడు. 'ప్రపంచ పాపీ
త్యం' ఇంగ్లీషు పాపీత్యంలో పోలేపడడం మొదలు
పెట్టింది. అప్పుడు కలందియ కళాకాల పాత్యమ
క్రకుణీల ప్రపంచ పాపీత్యభ్యాసంకోసం దీనిని
ప్రపంచంవలె చూసి కను. పాత్యత్య సంస్కృతి
తెలుసుకోవాలని ఉద్దేశ్యంతో ఏర్పడింది. పాత్యత్య
సంస్కృతి (గ్రీకు యూనియన్ క్రైస్తవ పాంప్రదాయ
మనీ భావనలోని ఇంటిఉన్నది. కొందరు మా
ధ్యాయం తీసికొని కలందియ. కృత్రిమమైన పద్ధతి
కాదా అని ప్రశ్నించారు. 'సంస్కృతి' ఈ అనిధు
లలో ఇటువంటి భావించారు. పాత్యత్య సంస్కృతిని
తీసికొని మునుపటి ఆశయంతో మార్పుకొనా
లవాడు. మన పాత్యత్యం ప్రపంచాన్ని పరిపా
లించాం ఇప్పుడు పరిపాలించటం లేదు ఇకముందు
పరిపాలించడం. అది లేదు, మా పరిపాలించి ఉండటం
దని, తెలుసుకుంటున్నాం. ఇంకొకటి ముందర్నికంటే
కలందియ ప్రామాణికం నుంచుకొర మునుం
టున్నాము. మునుపు వివరి మానవ వాణీసమాచారం
నింటున్నాం. అటు చెనా ఇండియాన వాణీ, ఇటు
తిక్కన కళాకాలం మాదా వివరిగి తీ వివరితాయి. నటి
తో కలలు (గ్రీకు యూనియన్ క్రైస్తవ (Judaic-
Hellenic- Christian) పాంప్రదాయ సంస్కృతి
చేరితే ఉద్దీప మొదటి ఏర్పడుతుందని కన్పిస్తా
కున్నది. కలలం వాణీయము, కన్పిస్తామి అయిం
వాణీ ఏర్పడా విప్పిస్తుంకాదు పన్నుడిగాదు, వివరి
స్తుంది. అటు ఉండవలసి అన్నిటిని ప్రోపాగేండ్ టీపు
కనివి మార్గం చదివలమా ?

ఇంగ్లీషు పాపీత్యామకలవం చెమకలవలవరి
కొరగమన మరొక విధముమునుగించి చెప్పిరి.
ఇది హావీయూ నుచ్చాము అయినవనాతిం పాపీత్య
వ్యభావమే. మొదల, ఈ వ్యవస్థకు మేదులా
నాదారి. ఆరి ము ఫెప్పుంకర్పియులుగా పాపీత్య
రంగమును ప్రకటించి ఇచ్చి రిదయులకలవేరు చెప్పి
రాలు. ఇంగ్లీషు, నాథావర్తి, ఏకాగ్ర మును

ఒకటి ఉన్నదనే భారతదేశంలోని వాని వల్ల
మిన్నాను. ఈ విషయాలనుండి మనం కోరేది ఏదై-
నామ—సిగ్మండ్ ఫ్రాయిడ్ (Sigmund Freud)
శూన్య మార్గ దీపకం, Freud ప్రకారం ఆ
వానికి విలువైనది సంభవించిన కాలం ను
కొంతే పాపం, అది విద్యార్థిత్వంలోని
కొన్ని అంశాలు కారణమని చెప్పాడు. అది ఒక
ప్రాంతం లోపు బాధకరమైనది. అది
తేలిక ముప్పులో 'మరొక సంస్కృతి' ప్రతి
రూపం అందింది. ప్రాచీన కాలాలకు చెందిన ఈ అనుభవ
మైన సంస్కృతిని పాఠశాల విద్యార్థులు, ఉపాధ్య
యలు, పండితులు, శత్రులు మార్చి మేలీరించారు
నటాను. (ఫ్రాయిడ్ (Freud) కి ఉండే అధిక
మునుగులించి చెప్పినాడు. ఇంగ్లాండు పైకా, ఆదేశ
సాహిత్యం పైకా అది అంతే ప్రేమ విడిచి
నాడు. ఉదాహరణకు హ్యుమన్ లు (గ్రీకులు ఏరింగ
గారించిన) అదేవిధంగా ఇతరుల ఇంగ్లాండును గార
వించినాడు—అంటే ప్రతి ఒక్క మనిషి కారణములన్నీ.
ఇంగ్లాండు ఇంగ్లీషుకులలో మిలను వేస ఇతనికి ప్రత్యే
క భిక్షావం. షేక్స్పియర్, కామెరన్ ఈ జా
నికి చెందినవారు: అందుచేతనే ఇంగ్లీషు గౌరవము.

(గ్రీకులకు సంస్కృతికి యూజ్ 'విలువ' పై ఒక
వ్యయం చేసి దైవికాధికారం ప్రసరించినట్లుగా చెప్పాడు.
19 వ శతాబ్దపు ఫ్రాయిడ్ ము ఇంగ్లాండ్ జీవిత
సంస్కృతి అన్ని పాపానికి 20 వ శతాబ్దపు
అమెరికన్ విద్యార్థులకు ఉండదు. కానీ 'మరొక
సంస్కృతి' ఉన్నదనే భావనానికి పారవ్యతి పరి
శ్రమకు చాలా ముఖ్యం.

(ప్రపంచముగా ఈ ప్రాముఖ్యం యుద్ధ ప్రపా
మైనది (Intellectual). సుమారు 19 వ శతాబ్దంలోని
జీవితమును భావించినట్లే కేవల మిండి శక్తిని బుద్ధి
చేరినది. [ఆశీయంలో] ఏరింగగా చెప్పినాడు,
[అధ్యక్ష] [అక్కడ] ఏరింగగా భావించినాడు—
ఇది అంతే కేవలం దైవిక సంబంధించిన ఆహ
మార్చి మేలీరినది. ముందుకు పర్యవేక్షణగా
ఏర్పడే శత్రులలో ఒకటి. పరిణామించిన
అంగ్ల సాహిత్యమునుండి అమెరికన్ సాహి
త్యం వెలుగుతుంది, ముఖ్యంగా అధ్యాపకాల సాహి
త్యభిముఖమైన ఈ యుద్ధకాన్ని మనం పరి
చిస్తే పద్మప్రభావముపై మెచ్చుకొనదగిన
ఒక ఉత్సాహము ప్రతిబింబము విజయమునా,

కానీ భావనాశక్తి లోపించడం చూపబడుతుంది.
ఇటువంటి లోపం సాహిత్య విద్యార్థులకు చాలా
అపాయకరమైనది. తమ అనుభవ పరిధికి అతీతమైన
రచనలను విద్యార్థులు అనగానా చెప్పకొనేదని,
అలా చెప్పకొనదనం ప్రభావవ్యక్తిని విజయమున
వేసినది విద్యార్థులకు సిద్ధాంతాలు చెప్పుకున్నాయి.
అంగ్ల సాహిత్యంలో మారమయ్యే యీ భోగి ఒక
విధంగా అదిగి చెరగబడింది. యుద్ధాధ్యాపక
జీవితములో ఇక్కడ (Anti-intellectualism).

ప్రారంభ విద్యార్థులకు ఒక కొన్ని కొనులు
మోసకమైనవలననే పరిణామం చేసు. విద్యార్థుల పద్ధతి
లోనూ, పాఠశాలలోనూ, విద్యార్థుల కేవలం మిద్య
జీవితం (Gentility) చాలామంది. విద్యార్థులు
మనశ్శాస్త్రం లో శత్రు. ముందు అధికారి ఉన్నంత
మాత్రం, ఒకటి సంస్కృతికి మాత్రం ప్రాముఖ్యం
ఇవ్వడం పరికరమేమియు.

వేసినది మార్కెట్లో పరిణామం చూచా
మునుపటికంటే క్రమమవుతున్నది. కానీ నేనుచెప్పిన
మార్కెట్లో మార్కెట్లో విద్యార్థులు చాలా
మంది వలసినవి ముందుగానే చెప్పినాడు. వారికి
మరికాదాదాము Burke's Speech on Conci-
lation, Hazlitt, Lamb, De Quincey, Ma-
canlay, Shakespeare వంటివూ, A Tale of
Two Cities, ఇంట్లో పాఠం చెప్పినాడు. అధికంగా
విద్యార్థులు. విద్యార్థులందరినీ తెలిసిన విషయ
లన్నిటికీ Mr. Walter Johnson Milton చెప్పాడు
చెప్పిన పాఠాలే ఆధారాలు. తమ అనుభవాలను
సంబంధించినది కేవల విద్యార్థుల పాఠాలను
చెప్పినది ఉండవచ్చు. 'ప్రపంచ సాహిత్యం' అని
Humanities పాఠానికి చేర్చినాడు ఒక ప్రత్యే
కమైనది. అది పన్నీ హిమ అనుభూతిని అధిక
మందిన ఆహారమున ముందర ప్రకారం
వారికి చాలా కదా అంటారు. కొంతమంది వారు
చెప్పినది విజయ. కానీ నేను ఇతరులముందే చెప్పినది
Humanities లో భావాల ప్రధానమివ్వబడింది.
ఇది మంచి ప్రాంతమే కానీ వారికి సంస్కృతికి
మేల పాప అధికమైనదానికే ఇది ప్రారంభ
మవుతుంది. ఇక పాఠ్య ప్రకారం సంకలి. మన ప్రా
ధానానికి పన్నీ హిమమున దానికే ఇది ఉపాధ్య
యగా ఉంటుంది. ఇక 'ప్రపంచ సాహిత్యం' ల
సంకలి—మనకు, మన ప్రాధానానికి, అది పన్నీ
హిమ సంస్కృతిని తోచి కేవలమే భావాల
భావించడం చేరి, అన్ని సంస్కృతులు సమావేశమైన

దని తప్పదనకల ఏ ఒక్క సంస్కృతి సరియైన విలువను నిర్ణయించలే బాగున్నాయి.

కేవలం అనువాదాలవ్యాసా సాంకే సాహిత్య శిక్షణలని బాహ్యము కూడా వనం ఉ రించారి అను వాదాలవలనంది నే కిరీతా ఉద్ధరించిన కిరాంతలు చెప్పబడలేదు. కాని సాహిత్యములలో ఒంటే భావముకాదు అని చెప్పడం అతిశయోక్తి. సాహిత్యంలో ఇంకా ప్రాణముకాని విద్యార్థులు సారవంతముగా భావములంది ఏ రంగా ద్వారా చాలా మందికా సగా తెలియలేదు. అయినా ప్రవేశించే సత్కర్మని ఒక్కోవి తీశారు. అటువలె ఒక్కొక్క అనువాదాలవ్యాసా లోని సాహిత్యశిక్షణ అనుభూద్ధిగా ఉండిపోతుంది. ఇదిభవిష్యత్తులో సాహిత్యము విస్తరించగా పరిచే అవకాశం అమెరికాలో లేదు ఎవరూ ముఖ్యము సంబంధించిన సాహిత్యమే ప్రభుత్వము వ్యక్తమందలపి న్నది.

“అమెరికన్ సాహిత్యం” ప్రకాశికల సర్దుల ప్రతిభావ్యం ఈ వాటికి కొంచెం ఎగువంది స్వీయ భావసాహిత్యము! నే మెరికన్లనిగా నాటకము కున్నాను. వారి ప్రతిభావల కొంతగా అమెరికన్ లగులులే క్షేమము ఎంత ప్రకటించుతాగా ఉన్నాయి! ఎంత మెరిసేవాడున్నాయి!

విజయనా నే మెరిసేవాడున్నాయి. కాని నవ విద్యార్థుల కిది విద్య అవసరము లభింపలేదు, అది నాకు సంభావనగా ఉన్నది

ప్రపంచ సాహితీ పరిజ్ఞానా అమెరికన్ సాహిత్యమువలనమే ఒకరిగా నిర్ణయించి సాహిత్య వసుదేవ అనిపించింది. ఎగువదేశంపై, అమెరికన్ సాహిత్యంలను ప్రభావవంతముగా అధ్యసించినవ్యు కాని నవసాహిత్యంపైవల కేవల ప్రపంచ సాహిత్యం నువ్వుమైంది. ఒకసాహిత్యంపై ఎటువంటి అధ్యసించడానికి అవకాశం లేకుండున్నది: సాహిత్య దర్శి, పరిణామము చిటియొక్క అంతర్భాగల అధ్యంతరి సంబంధము వృద్ధంగా తెలుస్తాయి. ఇది కేవలమే కావలసినమా—సాహిత్యంని ఈ రంగా గాస్త్రంతరే పరిక్షించటం మందిది కాదని వాద మున్నది వాదతెలుసు. కాని మును తొందరపడి గాస్త్రమువలన పరిశుభము ఉండింద కూడను. ఇది సాహిత్య కవిత్వాలపై పరిశుభము కావు లేక రెవ్వరూ గాస్త్రముగానే అధ్యసించం బడినాయి—ఈ రంగాని చిరకాలము చిరతేజవమును, కేవలం కవిత్వమునా అధ్యసించారు.

అయితే అమెరికన్ సాహిత్యమును మాత్ర మెంత కానిగా అధ్యసించకూడదని మిరతము

తా. ఈ ప్రశ్నకి పరాధాన మిక్కడం చాలా మంది: అమెరికన్ సాహిత్యం ప్రకాశించిన పరిశుభము. భావములను జరిగినప్పుడు అమెరికన్ సాహితాని కో Chaucer నుండి బె రెనాస్సాన్స్ పెర్సానుగా ఉంటుంది చివర్ను Wyll లేకు. Whitman తర్వాతకి దిండువు ప్రాంధియ్యంది. అంతేకా సాహిత్య వికీ. సాంఘికమైనా ఉంటే సంబంధము పరిక్షిస్తే మరొక విషయం ఉంది. 17 వ శతాబ్దంలో అమెరికా సాహితాని ప్రాంత వాసింది చెప్పినది విశేషమేదా లేదు. 17 వ శతాబ్దపు సంభుటలను తెలుసుకొనడం చాలా అసంభవం. సాహిత్య వికీ భావము ఉంటే సాహిత్యంపై పరిక్షించినా ఈ నాలుగుమరింది. ఇంగ్లీషు సాహిత్యం ప్రసారించి మహావనాని ఉంటే ప్రపంచం తెలిసగా విలువించినవ్యు ఈ పవన యాతరెవా సంభుటం. ఇది జరిగి 60 సంవత్సరాలవరకు దారి ప్రభవం కిచ్చినవలన ఎరిగింది గదల ఒకటికూడా లేదు. ముం అంతర్భాగం వన సాహిత్యంపై ఎంత కదలించిందో చూపండి, చాలా తక్కువ అని తెలుసుంది ముం సంస్కృతి సంబంధించినవల ఇదొక అతి ముఖ్యమైనవిషయము.

అమెరికా సాహిత్యం ఎంత ప్రభువంతో, నువ్వుమైందో నాకు వృధంగా తెలుపవలసింబు కాదు. ఈ తెలుసుకలనా క్షిణ్యం అమెరికన్ వాస్తవికతాయి. కాని అమెరికన్ సాహిత్యంలోని పరిక్షిత, నువ్వుమైతగతా. చాలా ప్రశ్నకము అని కా అభిప్రాయం పరిగెరిపాడిన వాతను సాహితీ, ముం వానితో సంబంధములేదని ఈ ప్రశ్న కే విషయం తెలుసుకొనడం వనం మరొక రంగా తెచ్చాంపై. ఇంగ్లీషుసాహిత్యం సహజముతోకాని అమెరికన్ సాహిత్యం వ్యభావాన్ని తెలుసుకొనెము.

నేనింకినానా తెలిసినది అమెరికా సాహిత్యపు ఘనము తివరముగాని మాత్రం కాదని వీరే చెప్పవచ్చునెను. అమెరికన్ సాహిత్యంలోని మనం రిందలను కాలాలలో పరిగెరిపాడిన కేవలం లేకు అమెరికన్ సాహిత్యం మాత్రమే ముఖ్యమవు తుగా ఉండకూడదని నొక్క చెపుకున్నాను.

ఇంగ్లీషు సాహిత్యములలో నమోదమునం దని నమోదం వానికే వారితములనికాను కొంచెం వాదనగానే దిశా, నీలచెప్పి మూడం నీల వాడుక నానికే కావు ముం విద్యార్థులని మరీ జపమొడి. ఇంత తెలిసగా వానిని వాగ్యతము ముం వేర్వేరొక విలపించుములు మరీ పెరిగిపోయినాయి. ఈ విషయముల పరిగెరిపాడినా సంస్కృతముక్క పరిగెరి నేమి విగెరిపాడినా లే చాలు.

(ఎడకంబర్ ' పరిగెరిపాడి)

మణి మకుటావదానం

'తాతా దా ర్య'

ప్రహసనమిది; ప్రహసనమిది;
(ప్రహసనమిది; ఇప్పుడు నిలిచి పరమార్థంబా;
వివాహింతుడు; ప్రహసనంబును!
వివాహింపనివారి మామ విశ్వాసంబాతన!!

తేజఃసుంధుడు మామరి ఎడో ఆలోచిస్తూ కన్ను మూశాడు. కొంచెం మగత వద్ద కన్నులంది. ఇంకెలా మనసులో మిగిలింది రెండు నూలు మూలులమెప్పుడు పక్కనే విసిరివేసింది. (ఇది కొన్ని మిగిలినా తుంటే తమా! మేరావీరిలో మేరా + ఆవీరిలో అని విగ్రహం - మిగిలి కిరిగి మిగిలి మిగిలిపోయి ఉంటాయనుకుంటాను)

"ఎటుటి ఆలోచిస్తున్నావ్ దిద్దంగా?" అన్నది మొదటి మర.

"ఏమీలేదు. త్వరగా పైకెరచింది ఎలాగా అని..." అన్నది రెండో మర.

"ఓహో! కుమార్తావీశా. కేయి దొడలు. అనుకున్నా నీమిథుడు పెనున్నం కిదా?" అన్నది మొదటి మర.

"నీకేం! ఎలామీద మామరి మెట వేదాంతం మరలాగా నడుకొచ్చు. ఆలోచించు వెంటుంది?" అని చెప్పింది రెండో మర.

"వేయివేయి అన్నాడుగా! తాతాతే అవంతి కోటి ఉపాయాలు" అన్నది మొదటి మర.

"ఒక్కటి చెబుమా?" అని అడిగింది రెండో మర.

"ఏదై వా ఘంటార్కం లేయ."

"...రే! అంతిమార్గం తెలిసా ను ఆలోచన. ముగ్ధులలో మాత్రం - ముగ్ధుల మీ ప్యత్వం-అంటే చిట్కాలో చిట్కానున్నా వాదాది"

"అయితే నీవు కంటో అధికారం చెప్పు."

"అధికారం కోవా గతం అన్నిటానూ అధికారం."

"అయితే ఒక వాంట్ న్యవలైత - అంటే ప్రత్యేక పరిశ్రమ, అలాగే పరిశోధన చేయ."

"ఆ యాతనంతా ఎలాగవలెనా?"

"యారీ నేమీలేదు. అన్నిటికన్నా ముఖ్యమైంది తాతాతగ్గి పరిశోధన. పరిశోధనకంటే అంటే వాదా కాదు మొదలు వివిధకాల పరిశోధన. నీకుగతం అర్థంకొనింది. తిరిగేయి. టెంకెలు తీసుకో. కలనాపులాంటియి. లా.గీ. ఒక చిట్టి పరిశ్రమ ఒక టెంకె పరిశ్రమ (ప్రయోగిటీ ప్రకారం - వాస్తవ పరిశ్రమ మారితే ఇతర... - అది అర్థం ప్రాప్తివలెయి. ఒకవేళ మార్గం - అంటే అర్థం - వ్యాపారం అని తార్కికం-అవుతుంది"

"మదీ మేనానత్ చేయివాదే! అంతా కాదు. మహామిథుడే. నాకు కావించింది గోరాయి కట్ట."

"అట్లయితే, త్వరగా మిగిలినంతా ఉపదేశం ఉంటుందా?"

"మరీ నన్నావ్! మం. తల్లికు మామిడికాయలు తాలుతాగా? అందులోను - ఈ ప్రహసనంలో, ప్రతివాక్యములం పంపి చెప్పుకు నాకు విన్నవ్యుడు వాణ్యునిమంత్రిం ఉపదేశించాడు. పుంజురంగ చేసి చేసి ఇంకెంత దిగాడు"

"మంత్రినంటే భగవదీ బోయవ్! నాది విరజిత్తుల అమెత్తరీ. వినకెవుల పంచాక్షరీ, కాస్తముల వ్యాధికాక్షరీ కాదు. కేరలం త్వరగా- అంటే మాకు అతిశయ-అంటే మాకు పర్యాయ."

"ఏమిటో నువ్వయి ఆ మంత్రిం, చాలా ఇదిగా పోతున్నావు?"

"...రే! ఈ వాణ్యుడే. ఇది నేరకామనాను, నానక భావనాను త్వరగా. విని అంటే కన్నుల మేల అంటే అల్పమై, విరింపనివలసి అన్నమాట అంత విన్న విభులదై నా వాణ్యుడి అంటే మామూలాది అకౌంట్లంబునా వాడు, ప్రతి-చెల్లు. 'విరివంబు ముగియవలెననివలసి' నెంకో? అన్నాడు తెలుసా నేను?"

“ఇదేవా నీ త్రిపురీ బాగానుంఁది? ఇది నాకు ఇదివరకే తెలుసే!”

“అయితే, ఇక నేను? మరీ మంచిది. జపం చేసి కొర్రానికి పూసుకో.”

“కవిత్వం అంకాది—అది చిక్కనోయ్. ఆ ముగ్ధ రాజగోపాలాచారి—అంటే యాటంబాంబుల రాజాజీ—ఏమన్నాడో తెలుసో? ఇక్కడా అక్కడా కాదు. ఏ మాదుమూల మరుగుకొడ్డిలోనో కాదు—పట్టపగలు ఏక్కో ఆనెండ్లలో...”

“ఏమన్నాడు త్రిపురగా తప్ప-పాశ్చాత్యరాజ్యాలు చేసే ఆగ్రాస్థ్ర పాటవపరీక్ష—అంటే యాటంబాంబుల తాతల్ని చూసేసరి—కవిత్వంపై కొనియ్యన్నాడో?”

“కాదు. కాదు. ఎవ్వరి అల్లరి నేటివ్ మాన్ ఇన్ ఆంగ్ల ఇజ్ ఎ పోయట్—అంటే ఆంగ్లజీవంగా అంటే ఆంగ్ల ప్రజల్లో ప్రతి ప్రత్యక్షమైన మావలదూ అంటే ప్రతి రెండవనాడూ—వాకు నీవు, నీకు నీనూ అన్నమాట—కవి అన్నాడు. ఆలాంటివ్వడం నేను ఇంకి బోడిలో ఎలా నెగ్గలను?”

“బోటీ అనే జేమంది? ఎవరి రచనవారిది, ఎవరిముతా వారిది, ఈ దునియాలో.”

“కానీ, తిరిగి పరిశీలకపులు అంకితులు అన్నకొర్రాతి కవి? కాదానో? ముగ్గురు పిప్పడం లేకాయ్.”

“ఏమన్నాడు ఆ కింకరింద్ర ఘటా పంచామలు?”

“ఎందులో నేనెందుడెడి హీనులెల్ల గల్లెలలో పుల నియ్యెడె గలయునుండు; ఎల్ల నియ్యెలును సూడి యిందుకెరి యంతిరములేక తురికయందు నరియును. అన్నాడు ఆ తాల సరస్వతీ వీరువాంచితలు.”

“అ! సింగివాది! ఇలాటి ఎద్దేవాలకేం లే! పూర్వంవాడు ఇంకికన్న పెద్దగానీ—అంటే ఘాటు గానీ ఎకతాళితేకాదు—కాస్త్రీపు హీవా కలియొ ధింకి—అంటే: కాస్త్రములందు హీనులు కవులధివంతులు—అన్నమాట. పాండిత్య హీవా. కవయోధవంకివగెరా ఇంకా ఎన్నో ఉన్నాయి. కొండెటిలో గాడిద నీవును గంది గావుగదా అనుమానియ్యెడిన్—అని శ్రీవాళువమ్మ చాలువు నీవు విశేషంబావు.”

“ఇదే! కవిత్వం కాదు త్రిపురగానో? నన్ను పరిగ్గా ఏదెనివ్వరా?”

“మహారాజా లాగ ఏదెనివ్వదు. పాపం! ఆ మహాకవి ‘ఏదెన్నీను నన్ను’ అని విసుక్కున్నాడు కాని. నిశ్చయశోయ్ ఏడుపుమంచి ఎదిగినారు—అంటే వారిందేవారు? నవ్వనీను నన్ను ఆ నీలిరంజనా నీవు ఏదెవ్వరవు.”

“అయితే కవిత్వం ఎలా గువ్యాలో, గువ్యాలో నీజే చెప్ప.”

“ఇది మహాకవిత్వం కలంకాదు. కందశీతలు వాటిలే దిదిలేవాడు లేకు లభ్యుక్తులు చాలు. ముక్తకాలలే మరీ మంచిది. ముక్తకం=రమణ బడి ఎది, మంచి ముక్తలొక దో? బోయేది. అంటే ముందు దినకా ఏదీ లేకుండా, దినకా ముందు లేలేకుండా లింగలింగ మహాలింగగా, అంగ రంగ భోగంగా పోంగలిముద్దిలా ఉండేది...”

“మహా చిక్కెడిచ్చించి నీతో. మహా కవిత్వ మైతే ఏదో కథ తెలుసో పోదగా సాగదీయవచ్చు. ముక్తకాలు, భుక్తకాలు, యుక్తకాలు వాకు ఎలా?”

“కవికాలు లేవు? అలాంటివే.”

“అ! బాగా చెప్పావ్. వాహాలోదలేదు. కవి మంటే బాహం కచ్చింది—కవిచాడెప్పు ఎంత యిదిగా చెప్పాడు—కుండలరపు కవిచా బోబోబా దప్పా—అంటూ రదువుతూ ఉంటే ఎంతో ముచ్చటగా ఉంటుంది.”

“మరి ఇక నేం? ఒక ముకుటం వీధిలరమకో. బనాయించు పద్యాలు.”

“ముకుటం అంటే మాటలా? పాపుల్లతో అంటే ప్రజావారిం చూడొకరికల—అంటే జపం వాటిపై వాని, జపం ముగ్గులో మకాం చేయగల ముకుటం సంపాదించడం రాజముకుటం సంపాదించగలిగివంతే క్రియ.”

“అంత ప్రజలరంజెల్లో కుమ్మారంటావు! మరి క్రియ పడెవదో? ఇంకినూ మరెవరూ రందన్ను నిర్దియించుకో మొదిట. తిర్యగి ముకుటం వానిలో మలగు కొండువుగాని.”

“కందు వాకు తాల ఇద్దం. అయితే అదిచాల కన్నం. కందు ప్రాసితవాడే కవి, పండితినీ వాడే బంటు అనేవారు మా తాతగారు క్రిమగుధియ

నేరాలి ప్రతి రోజుకంటే కనడకుద్యంతో కల్యాణ నుగళం పరివ్రాజ్యత్యది క్రిమన్ . నాసింహార్య పావములనా....."

"వస్తులే యిది మి తారగారి పేరెనును భరణుచేస్తా విన్నవ?"

"అంబే పేరతో మాతరిగారు బాపం యిచ్చారు. కందకుంటే ఆయనకు చాల ఇవం. కాని ఉచ్చాగ పావ్యంతో ఉన్న ప్రతిదీ—కందాద్ది, కందివిన్న, కలంద విన్న కాంతా ఆయన క్రియం."

"కందాద్ది కుకాపులో పెట్టకొన్నంత మాత్రాన కందం కందం తోక్కిందదిం నాకులే?"

"అది అన్నాను కందంకందం అని, దురద మాదాను అది మరో కేరెదా నా నీ నూచించు"

"వింక్లూరి పుత్రులు చాల పెంచి—అటు కొంచెటి చేంతాను, ఇటు కాయదుర్లం చేంతాను కాన."

"పుత్రులు విన్నవెదరు. పకలకు ఎక్కడికి వెళ్ళవ? ప్రతివారికి కోరాలు రింక చేయలేదు."

"ఇకా అది తెప్పవచ్చాను. ఇది వింక్లూరి పుత్రులకలం కాదు; కారితానంనాయం. అంటే ద్వీపది, అలవాది, నీలగిరి, రావి ఇత్యాదిత్యాదన!"

"ద్వీపది వన భాగకాంధీగ్యునికి మరి చిన్నది; అక్కరలేదు. అక్కర బొద్దికలగా మరి పరమకాని ఉంటుంది; ఇది రావితో ఎరుంధిపరుతాయ? అల వలనో, లేటగో కాన!"

"అయితే అలవలనకానీ. క్రిమన్మన యోగం ప్రలు అలలాద్యంతో నీకు రక్షిగా ఉండునా?"

"మనకుంటాది అలాచించి పెట్టవోయ్— విశ్వదాధిరామ విమంజేయ లాంటిది."

"అది అలాచిస్తా. ఒక మాంధిమనలం నీ రిలపె పెట్టావా, నీవు అలవలన లేటగిరిలో, లేట గిరి అలవలనలో ఎన్నికారు వర్తించాటివా భరితా లేదు."

"మరి జేమనకు తోనీరాని మనది రవివారి, మాంధి మనం."

"అబ్బో! పెంచలే!"

"మొదటనే అన్నానుకా మతోధిలాషీ పుత్రుడ—అని, కుగంలో అక్షిణ క్రింద భించారి. కుగం చాటితే, పలమే పరిలయనాయగా మారు

కేరగా కేర? అన్నాను కేర. అంటే కేరకు, కేరకు, అక్షిణకు."

"అయితే మాకు ఈ మనలం—రామదండ విమంజే రామప్పద—ఎలా ఉంది?"

"ఏదో పేరగా—అంటే ఉప్పువప్పుగా, చప్పిడిముక్కుగా ఉంది"

"రామప్పద విమంజే రామదండ" ఇది?"

"ఇది దాని పెద్ద, అది దీని చిన్నప్ప."

"ఏకవాకా పాగాలో రిన్న చిన్నప్ప. నీకడమంతా తీగమతోన్న చిన్నప్ప—మాదావా ఎలాంటి ప్రజాపూర్వ?—అంటే ప్రజలు పెచ్చివ పల్లవో? అలా ఉండాలి."

"వాగుమాట విజయ వాగరాజ! ఇది ఎలా ఉంది?"

"మనం కడవి పద్యం చెప్పి వాగరాజ అనే పెద్దమనిషి—అది ఉ రి కేర, ఎరినీ ఉ కేర—చించి కాదు అమమందం—సంతోధించడం ఎందుకు?"

"విశ్వదాధిరామ విమంజేయ—అని జేమన ఎరినో సంతోధించాలి?"

"లేదు. విశ్వదాధిరామకు తిరి. విశ్వవిశ్వ మును, ది—ఇచ్చునట్టి భాగంతునిచేర—అంటే విశ్వ దాదిచేరి, అధిరామ—పప్పురున్న—అని టే. కనుక తిరి."

"ఇక్కడకుది వాగరాజ అంటే అదికేమని వంటి పహం? కలవాదా, ఓ అంతరాత్మ అని అర్థం. అంటే నీవే"

"అయితా వామ వచ్చలేదాయ!"

"విమయ వాగుమాట విశ్వవాధ!—ఇది ఎలా ఉంది? నిలకనీ వినిపించిస్తారే దా?"

"ఇది అంతంలే!"

"విమయ వాగుమాట వంకేర! ఇది?"

"వింకేరుకు వింకేరే, వింకేరాలే విక్ర!"

"వింకేరు వాగుమాట వంకేర!—ఇది ఎలా ఉంది?"

"ఇది మొదటివాటి—అంటే విమయ. అయితా ఇంతిన్న మంచిదాను."

"కల్లగాదు విజయ కాయరాజ!—ఇదో?"

"దీనిలో పుణ్య క్రిందం పట్టిందాయ్. మన టంలోనే పుణ్య క్రిందం? అకులలోనే మాంస పాదులాగ."

"కల్లగాదు కాయ కాయరాజ!—మరి ఇది?"

“ఇది ఘనవారము. కాకి వచ్చిందనియుగా
అంటుంది.”

“దీనిని తిప్పి కొడతామనాడు, మరి నానాగా
అంటుంది—కామరాజు కలకాడు కాదు. తిప్పి కొట్ట
దండాని అంతా అంటాడు. ప్రతి కంఠా
రాగ్యలంఠితాను ‘ధజనోదయం ధజనోదయం నోదం
దం ధజ యాధమతే!’ అని యాదోచారి ధజనోదయం
అని అనకుండా నోదం ధజ అని తిప్పికొట్టాడు.
ఎక్కడలేని కామదీక్షాను ఇచ్చింది.”

“తిప్పికొట్టాడు. కొటి తిప్పాడు. కాని, కల
కాడు అని విషయంలో అంగంబించడం వాడు వచ్చులా,
ఇంతమా నోయరాజు, వేయరాజు, కామరాజు మన
కంటానోయ.”

“నానుటల విజయ ముగ్ధులకు—ఇది అంత
కన్నా తారతమ్యం?”

“కన్నా కన్నా! నానుటల అంటే—ఎంతవోయ్
నీవు? కొన కొనాయ్? పలానాకొత్త అని నిరీం
కమా? అరె రామారాజీ! పూర్వం కామల వాడుకా
ప్రాయం—అంటే కామల—అంటేనే వాటిని తిను
వాడుక రాంకిరిం బోనయ్యుండెడి వారలు. అంటే,
తిమిసేరు చెక్క వారలు, ఫలానా నీగుడు లాగి విడి
చాడు, ఇంతమానం, అని తెలియదాని. మరి వచ్చు
వారిలో కామదోచాడు మన కామధీశం నలు
విక్కులు కలగించినా, యారి తీయగాని లభిం
దిరే నువాసవిలు అలయకొన్నట్లు—అంటే, వృద్ధింది
నలు. ఎంతోవంశి. వారిలాల వామదీక్షాస్త్రిగారి
పేరు విన్నావా?”

“వారిలాల నోవాలక్కడకొత్తగారికి ఏమైనా
కొత్తదా?”

“ఏమైనాకాదో తెలిసే. కాని, అతడు కామ
మరది ఆయనపేరు ఇంటిపేరుతోనూ నీలవం—
వారిలాల వామదీక్షాస్త్రి—అని చెప్పి పిలిచాడూ.”

“ఇప్పుడు తెలిసింది ధంబ్బిరేప్పరిం దండం. ఇది
యేడు. నిజము కామదండ నీగుడులు—ఇది ఎలా
అంది?”

“ఘనవారము, కాని...”

“నీ వంశికం గ్రహించా. కామదండ అతి
కుటకు మనులుగా అంటే ప్రత్యక్షముయంగా ఎవరి
పేరియకా పెట్టవచ్చునో కదా!”

“కాదు. దానిని పోనం—అంటే తెమిడి—
అంటే విరుగువచ్చుటలు—అంతా!”

“విరుగుడు, బలిగుడు, వేరుగుడు అక్కర్లే.
వేరుగుడు అక్కర్లే. ఎందరినో ఎన్నో చూడాయని పరి
కొనులు అంటాడు. ఎవరో ఏనో కావల నీల
వచ్చుం అని అఖరుం—అంటే అంత్యపాదంయం, విశ్వ
కాధికాను విమోచనం అంటూ తిలించి చావడం,
అంతమా విషయం, కొందరు కంటినియకొనడం, మరి
కొందరు మూకుందడం జగలకున్నది. నీ పేరుకు
మరుగుతుకలెలా తెలుసుకు ఇంటియకొనీ నీలారం,
అతేయం అవ్యం, అనభారం, విభారం, ప్రభారం
అన్నమాట—నాగవీరయ నీమది కంటి—అయ్య
కృతానికీ లక్ష్మీవారి, అనాపతికీ రాధావారి, హామ
యకు ఉమావారిగా—కలగుతుంది. కానికొ నీవు
రాగా వాప్రకారం అంటే ప్రజల మనసులో పీటవేసు
కొని, ప్రాపకం ఎంతాదించుకుంటావు.”

“ఏదీ నుకొనకొనక ఇదిలేంది తెప్ప యాదాం.
ఎలా అంటుందా?”

“విజయ ముగ్ధులకు నీగుడుల విజయ కామ
కాస్త్రి నీగుడులు. విజయ వాంఛనూర్ నీగుడులు.
విజయ విరక్తిని నీగుడులు. విజయ వారివంశా నీగు
డులు. విజయ ముగ్ధుల యు నీగుడులు. విజయ కృష్ణ
యూర్ నీగుడులు. విజయ దక్షిణం నీగుడులు. విజయ
విశ్వకా నీగుడులు. ఇక మహిళల పేరు కొన్ని
యేడు విజయ విశ్వకామ నీగుడులు. విజయ పుష్ప
శ్రీ నీగుడులు. విజయ రంజనయ్య నీగుడులు.
విజయ నీవానీ నీగుడులు ఇలా ప్రపంచమంతా
యీ వా—అంటే యాదృశాలలలకల తీరవారుల
పేరు ఇంతమా వా! ప్రపంచమంతా నీకే అంటే
వీకే నీకేలాం పంచాంధి, బాహం భారం వీరు
తుంది. ఇంతమా నీ వెలివోయ్? అంతా భూత లకుంచి
అంతా తెచ్చుకొని మనుకున్నా కామదీక్షా! మరి
నీ వచ్చుంలో అలాండ కౌతి మన తీరం కిచ్చెడు చేర్చి
దానికీ ఎంతామనకుతావో?”

“నేను తిథ్యాకురి ఉపదేశాలు ముగ్ధవరాన్ని.
భూమియ పత్యకావం—అంటే భూమియ
తీరింది అని పత్యకావం పదవం—ఇకా కొన్ని
తీరు. కాని మనకుటం ‘విజయ విశ్వవిజయ’
అని వివరమ దావారి ప్రధి క్షిప్త వచ్చి ముగ్ధుండేమా
నని పంపియిస్తాను.”

“అలాటి పంపియలు పెట్టకొను. పంపియతా
విశ్వకా—అన్నాను గీతవారి. ఇంతమా విజయం,
తీరమాదం నీకేదుకు? నీకీయం ఉన్నదిగా

కాని, అలాంటప్పుడు అంత మది తెలుగో నే
పుట్టి మది నోట్లోనే పేరాలంటే పాగ్గూ? పేర
జ్ఞాపకం లేక పేరజ్ఞాపకం కాదు? ఇది
కల అనుభవాలను ముక్తిపూర్వకం అనుమోదించు
కొని, ముక్తికాంతో మది వేసి అంటాం. తప్ప
మంది? రహస్య శ్రమపడి, వివరంతో పాధించి
దయాపూర్వక సిద్ధాంతం. కాని అనుభవాన్ని వినియో
గించుకొని దైవా చేతులు వదిలి, అంటే అంధునిలాగా—
అమెరికాను దివ్యునిగొట్టు కొంటా? ఆ రెండింటి—
అంటే రహస్య దైవా అనుభవాల అనుభవంతో తక్కిన
దేవాల తమ ప్రతీతిప్రకటన—అంటే మునుమాది
మూలకూ, వెనకమాది విశ్లేషించి ప్రతివ్యక్తి—
ముఖ్యవిషయ పెట్టడం? అందరికోర్ అందరూ
అర్చించాలా తోడిది—గాహిత్యముల మాట
లలో ఎక్స్ప్లైట్ చేయడం—దేవుని వారి, కనుక
ప్రపంచంగా ఏ మాత్రమాల ఏ మాత్రం మధుర
రమణీయత కనిపించినా తానీతో, కాకపోతే పుడి
నీటితో తాగి, ఆహ్వాదించు అప్పురించి మింగు; సిద్ధి
ఉప్పుచేయి. ఉప్పుపీలప్పుడు బాగుంది! ఎంత
అంటే పెర్రెనా అంటే అన్నపానం దగ్గరని విశేషం—
ఎక్కువగా బుద్ధి కొకుండా చూడు. ఎందుకంటే ఈ
రసవిశేషం ఎక్కువ చేసేయితే అల్లరికొంగం, వారివల్ల
విపరీత విశ్రాంతి విడిచా విపరీతానాలు ఎప్పుడుతయ
అంటారు విద్యుత్ విరాజ మా రాండులు. కనుక కేం
మాన్య. ఏవ్వాలను అలుకూటా. ముఖ్యం అందుంచి,
కార్యమైన పిండిట్లు పించుకొనా. ఇంకా పంకిత
మేవా?

“ఎంతమేమిటా లేదు. ఏర్పడి మే. భాండా
గారాలు, భాండాగారాలు చూస్తే వాలోటివంటి
ప్రయోగరాసురి—అంటే యూసిటి—ఎలా తెలుస్తుంది?
మనకు—ఇక్కడ ఇవం రాజుల పుత్రులు—వా మాన్య
పదాల వాడుక యోగమే కాదు!”

“దేవాను, నీ అనుమానం వ్యాఖ్యమైందే. మది
జ్ఞానం అంటే తెలివితేటలనే కేవల మూలలు—మది
మిటి.”

“ఇది క్లిష్టమవుతు నే మునుమాత్రం చెప్పా.”

“కష్టమన్నా కొద్ది దరి ఎక్కువ. ద్వంద్వాలను—
అంటే కుంటరి జంటల ఎప్పుడు—అంతరించి
వాటి యోగి అన్నాను చెప్పి. వివరం యోగి
మహా! అంటే తోగి భోగి కావడాను—అంటే
తోగి, తోగి కావడాను ఎప్పుడు. కనుక పద్యం

గ్రామీ పదమంది! చూడు. తాకాన పదమంది.
ద్వితీయగ్రామీ రాయ్—అంటే రెంగరిగా వాల
కలరామను—రిమ గ్రామీంది కనిపించి యాద్రమంది!
మా పేరాదిల అచ్చు కలముందు. ముగిసింది కలర్ప
కునివే కాదు!”

“వారి అనుభవాలను భుక్తం చేసుకోవడం
వ్యాఖ్యమే?”

“వాళ్ళు మాత్రం మరొకరివల పేర్లుకొంది
కేమా? ద్వయంభువులా? ఈ గునిమా అంత పాతే
కీం. రాత్రి వివక్షిన్ నిరూపించింది. పాతే
మంటే, ఈ దారికి ఆ దారి ఎంతమాత్రం ఆ దారికి
ఈ దారి అంతే దూర మున్నూలు.”

“అహ! నివ్యోక్తి, అమృతాహోస్తి. నేనయో
గుణమొక్కటిగ్నే పాదువి! పాదపాంథిలాగ—అంటే
నీ గీత వారి ఆ భోజ్జాగడి—ఉపదేశించి విశ్వ
రూపం చూపింట్లు చూపావోయ్ కవిత్వ కామినీ విశ్వ
రూపాన్ని.”

“నికు కురుమకాగ!
‘కారద నీరసంను భువార పడీర మకాగ మర్రికా
పార కుమర శేం రజతం కల కాగిధికి నీంద మం
దార మరాపమూధి పిత మరవామరవానీసికుభా
కారి వోప్తా’ గా! బహుకరములంగరి నీ
యింబిలన్!”

ఇంతలోగా మారి తదిది మెలకుర కచ్చింది.
మాకునుకా తేలియింద మకుటం గ్రామీవుంది—
“నిజము కామరంద నీరుమాట” అది! సంతోషసంధి
మాతో కలిసిందాను. అలవాడు వారికు ఎరవ్వతీ
దేవి—అంటే, అందరినోలోను పద్ది యిలాలు—కరు
ణించి అంటున్నమాట కద్దించింది భాగవతరసలో.
‘దేవమచ్చిం భార్యలాగ’ దేవమచ్చిం మకుటమిది.
దీనిది తెలుగు రెగిరియకోమది తెలువా? వారికివిచ్చింది
పరమాన్ని మన్నాను పెద్దలు.

ప్రహసం విది; ప్రహసన మిది;
ప్రహసం మిది; విప్ర దివి పరహర్షితా;
విహసించె; ప్రహసించె;
విహసించని వారిమామ విశ్రంతంబాయెన్.

మది —ఈ ప్రహసనం కిద్ది చూచి మికు బాధకథ
లోని మణిమాది వారికా, తే మెంగుని అక
రాక కల్పలరిలోని మణిమాదాకరాకామా బాధ
కము తప్ప నేను బాధ్యుని కాదు.

02/2008-2009

92

ఎప్పుడుకీలే అప్పుడు పందప్రాణాలూ తగులుకో గలదు! లక్ష్మీనవాగి అలా బలబోధం పాప్యూ, పందప్రాణాలూ అప్పిచ్చిందా వాగ్గిలా ముసురుకోనే వెళుదు!

నేను మును ఉగాది చెల్లిమద్ద వాప్యమి కాది బాటిగా మానీ సంకరానే యి ఉగాది. ఇక్కడి మంచే ప్రక్కరిగా ప్రధానమై ముగ్గుల ద్వారా కిరిం, వారిం తిగుడు మాపుతాయి పంటలు చెరికి వచ్చి జీరిం ఎవరినో వేయగా ఉత్సాహితమాకుంది. కనుకనే సంకరాతి పుగమౌతు—ఎంకుగురుకుగ్గి మీకుం పంపిర్చునంతా ఉంటుందంటాను. ఉండమా మగి! ఉండలోఉంటే అటలోకి వస్తుందన్నట్లు చేరిం రాగాపండినే ఆ ప్రధానం పంపిర్చునంటా ఉంటుంది. లేదానీ, కిరిపిటాగా పట్టు పంటుంది. అంతల్లనే ఈ పంతుగ పెద్ద పంతుగ, మాకుకాళ్ళ పంతుగా కావం. ఈ మాకుకాళ్ళా ము ప్రాచీనచారాలకు ప్రతి కాలే.

ఈ మాకు కాళ్ళలో మొదటిది భోగి ఇది ధనుర్మాసం అఖగమ ముది సంకరాంతికి వెనుకటి వాడు. ఈ ధనుర్మాసమంతా పండుగ నెల అనే వాడుక మాదా ఉంది. తిరు పంటలను ఎరుకొను కొని వాపందా కాపలా తిగుతూ రియంబలు వెనుకొని బాగునాతి ఉండేనాను కాబోలు ముది పూగలలు! ఆ బాగునాతి బాగూ ఎప్పుడూమే ఈ నెలలో నేను బరిగే గాను ప్రదక్షిణాలు, ధనంలు, భోగియంబలూ. భోగిత్ పాతి అంత గాతి. ఆ వాడు ఆ మంటలలో పాతిచేరి చెదామంతా దిక్కుమాకుంది. అనుధం. పిద రిగుగం అవుతుంది. మూడవ జీరిం అరంధిమాకుంది. ఇది వెన్నలో తెలనా నపుతాయి. ధాన్యం గానెలలో గరిగర ఉంటుంది. పంటలు కొత్తి పంపెలలో కురికర ఉంటాయి. ముంగిల్ల ముగ్గులు, విగ్గులు—కొద్దిపీ, ఇక చెప్పి పిక్కిర లేదు. పరింకుల తోణాలు, పిరింకులు పారా ములు. ప్రతి ఇంకుమందూ భోగియంబలు—దాగు ఉమ్మడి ప్రదేశంలోను భోగియంబలు. ఇంటిలోతాము పండించి తెచ్చుకొన్న ధాన్యం పంటలు. అన్ని ధాన్యాలు. కూరగాయలూ పిద, పాలుబాపి పాంగిం చిద పాంగిస్సెపులగాలు. ఇది మది అనాది పంటకిం.

పానుంకాలం పంతు, తెగకు ముక్కలూ పిల్లకు పెంబంచేసి తిలపై బొతువం. ఇంక ముంగు పెదతో తిగుతుంటే, రకరకాల పూలు చెక్కి మట్టా తిగుతూ గొట్టస్సు తిలవం.

రెండవది సంకరాంతి - ముగ్గురు ముదిర రాతిలో ప్రవేశపాడు. ముదిరగాతి అధింతిరి. వివిధా ప్రధాన గ్రహమరి తొలికాస్త్రజ్ఞులు, భౌతికాస్త్రజ్ఞులు అనేమట. వారిం ఎలా తిలకుంది? నూనె విడలయి పీచాప్రస్థాలవల. మునీ నూపింజిలో వూరిం, మాపులు, తెల్లం మున్నున వారిపారిద్రివ్యాల దావం, ధక్షిణం, మాపులు అది పడర్ బిల అగింపు. పిరికులకు మాదా పుగ్గాలో ప్రాప్తికోపం తిలవో తిర్చగా. ఎప్పుడో మూచింకాకలవాన బివారికి దావాల గర్గాలు చేతువం. ఉత్తిరిదీరింగో గొంగల్ల దావం చేరుడంమాదా కదు. ఇదిమాదా కిరివారి మర మూచి మే. ఆ వాడుక వాదీత విజ్ఞం రాకుండాదావం చేయాలనేది గర్వకాస్త్ర వివం. చిక్కవారంతా పెద్ద వారికి వెక్కడం ఆవాటి ఆచారం. కనుక మొగ్గుల పంపెగ అది మాదా దివికి పేంంది; కొన్ని ప్రాంతాలలో.

మాడవవాడు కమము. ఇది పూర్తిగా కర్మకుల జీరితానికి సంబంధించింది. తిరుప్పవీరితో బాటుగా విరిచిన పసుపులకు గొంగరిం చేడివం. ఈ విగ్గాలును ఏ మహాపుగమౌతు చేరాడో? వివాదికి గొంగుమే కదా ధం? కనుకనే పెక్కులమలలో పసుపులకు పొమ్ములవి, ధనమరి వ్యంగమాంధవం వాడుక అయింది. గ్రామాలలో ఈకమమువాటి ఆచారం ప్రాచీన పసు పరి ప్రదక్షిణానికి తర్కగా. ఈ వాడు కర్మకులు ఉదితుమే లేచి, పసుపుల కొట్టాలమంగు పాంగిస్సు పాలతో తండుతాను. ఆ తండుతున్నప్పుడు “పాల పాంగిలి పనులపాంగిలి” అనికేలు పిలువంమాదా ఆచారం. ఆ పాంగిలివి కిరింకు నైవేద్యం పెడిన తిగ్గాతి పండిన పాలాలకు వెల్లి పాంగిలి మెరుకులుదల్లుతాను. దివిది “పాలింబడం” అంటాను. ఇలాచెతుడంతల పంట పాలుపాపందా గింజ రాలు బడి పొమ్మగా ఉండాలనీ వారి రిక్వాసం. ఈ పాంగిలివి పంకుతు, పసుపులతో కలిపి దలుతాను. ఇది పూర్వపు రక్త పిక్కిరి బరిమాణానికి సంకీర్తయి పెదల పేటలు. ఎర్ర ఉమ్మడికేయదు పసుల గొడుతాను. ఇది పరి

యోగ్యమై గొరెల కాయకా, మరొక జంతువు
కింకూకొ సంకీర్తం.

“ముందున్నది మొదటి పంతు” అని నామె
అంది ముది. పాతకాలపు పురుషుని నూచించే నామె
ఇది. వివాహికి “మొదటి” పంతు కాదు. ముది —
ముద్ర పంతున. ముది అంటే అన్నపు మెరుకులు.
ఇది నేను ముఖాక్షలో లుప్తమైనా, ఇప్పుడింలా,
వ్యవహారంలో ఉండి; అన్నపు మెరుకులు, అన్నపు
అంటు అనే అర్థాలలో. ఈ నామె కౌ. చింతక
ఉంది. ఒక గొరెల చాల ఉత్సాహతో గంతులు
వేస్తూ ఉంది. పాపం! దానికేమి తెలుసు దానికేమి
ఎప్పుడు ఇతరుల ప్రీతికొనామటతో? అక్కడే
మేమున్న ఒక ఎద్దుమాది అన్నది — “ముందుదిలే
ముందు పంతున” అని. “అన్నం పాలలో బలి — పాలి-
దలే సొకొంటి పంతున ఇస్తుంది. అప్పుడు తెలుసు
దిలే నీమిడినీపాలు!” అని అంది. సొకొంటి తిన్నాతి,
తమను పంతునగా వేస్తూ ఎద్దుకు ఎక్కడలేని వైధిని!
గొరెల కేమి బలి అయ్యేపాలు. ముది, ఈ నామె
మనం ఒక నోవెల్లకు పంట్లోకి బలివైతే ఆరారాన్నీ
నూచించింది. దానిరక్తంతో రంజితం చేయడానికి
మరి నేను అన్నాన్ని కుంభమతో తీసి - ఎర్రనిం
చేసి - చాలి చలించి; మేమ కింకంకానికి మారీ,
గుమ్మడికాయను పురుగుబడిం.

ఈ సందర్భంలో గ్రామ దేవతల జాతరలో
జరిగే బలిపద్ధతి చూస్తే నేను వాగంబులైన మనం
మాదా అలాటి బలులు జలావుకూ ఎలా ఉంటే
వారి మా ఉపాసకులొకమయ్య. గ్రామాలలో
ముగిలాయి, మహారాష్ట్ర) పరిపాలన కాలంలో
“భారతవంశీ” అనే పద్ధతి ఉండేది. ఈ పద్ధతిలో
రెండు తెగలు — ఒకటి వ్యవసాయ ప్రధానమైన పరి
చేయించే తెగ. రెండోది పరి విద్యార్థించే తెగ. మొదటి
దానిని కవులగా. రెండవదాన్ని శైలిపం, అంటాన.
మొదటిదానికి పెద్ద పెద్ద కవులు. రెండవ
దానికి పెద్ద పెద్ద శైలి. రెండవదానిలో రక్తి (గ్రామ
ముదిమి), కంఠం, పంచాంగముత్యం, వందరి, ముద్దు,
కుమ్మరి, మంగలి, చాలి, కంపలి, అనాది, ముది, తలారి — అది పన్నెండు తెగలనాడు ఇస్తాడు. విరంజ
రీతి అయినా అది అంటాడు. గ్రామంలో ఏ పని
జరిగినా, పెద్దకవులు చెప్పడం, తీర్చినవారు చేయడం.

ఇది సంద్రవాణం. గ్రామదేవత జాతరకు గ్రామ
ముదిమి దిబ్బు ఇస్తాడు. కంఠం తీర్చినట్లు చేసి
విగ్రహులను చేస్తాడు. పంచాంగముత్యం మహారాష్ట్రం
పెరుగుతుంది. వందరి కంఠం చేసి విగ్రహం చేస్తాడు.
కుమ్మరి అనాది మన మృత్యుకు పాత్రలు చేసి ఇస్తాడు.
కమ్మరి చేరిన వూరేగింపు చేసి కంఠానికి అనాది మన
ఇంకా నామె చేసి ఇస్తాడు. కంపలి మన ఇస్తాడు
మంగలి వాగ్విరం వాయిస్తాడు. చాలి పనిలు అండ్
జేస్తాడు. అనాది పాలుపాడి బలిని విగ్రహానాడు.
ముది బలి జంతువు తెగల క తీతో వెలుగుతాడు.
తలారి కొడలా కొస్తాడు. బలిచేయబడిన జంతువులలో
ఈ పన్నెండు ముది అయినాగికి వాటాయంటాయి.
ఈ పద్ధతి నేను లుప్తవాణమై నమోంది. ఈ
అయినాగి మృత్యువుగా అయితే కాదు. అన్నాడు.

“అయితే కాదు కను ముది
రాలను ముఖ్యము లాకి దిద్దు త్వి
మాయకుడై. అయితే — 4.218.”

కొన్ని ప్రాంతాలలో స్త్రీలు కమమనాడు
పుట్టింటి క్షేత్రంలో ఒక కరించేస్తాను ఎగువు, పగువు,
తెలుపు (పెగువు) అన్నాలు కలుపుకొని పిడచలు
పిడచలుగా చేసి, అలా తురిస్తూ కలుపు అందించి,
కొడలకు వైద్యులకా. దీనిని “కొడిపిడచలు పెట్టడం”
అంటారు. దీనిని గొప్పెప్పనూ జలాగియాలో ఒక
లాడించినదే అందినూ ఎరిగింది. ఈ పంట కాదు
పంతుని దంతో పంచాంగంలోకి పంచనాని బొమ్మల
కొలుపుట, అంటూ పంటనా, అలగ్ని అలకనానా.

ఇక పురుషుల పంటకాయ చెప్పకట్టరలేదు. గండ్లి
తెగుల పంటకాయ బిటిలో అంటారు. ముది జీవికు
మూల బంధమైన గండ్లి నాతకు అర్హతం అందినా —
కృష్ణ చెయ్యడంలో — ముద్రపాలు కొట్టి కొర్రాడే
కొడలను, తియ్యని పాత్ర తియ్యించే అవులనూ
అనాది అంది. పగుల పాటీలు పెట్టడం — ఇదిన్నీ
మన కృత్రికతనాదక దర్శన. ఈ పాపం పండ్లని
గండ్లిండ్లకొడలలోకి ఉంది మాపువరి పండ్లను
మంత; ఇది పది తెలియనిలాటి — అనారంభ వింగ
డింపులేని వాటి — పాంపలి పాంగిండ్లకొడలలోకి
ఉంది అభివృద్ధి అంత.

అలాటి పాంపలికిని గండ్లి అన్నాదిం దిన జనం
“రంగులే చలం, పాంగలే ప్రవాహం.” అని నామె

మా కర్మముగొప్పది. కాని, రంగుల పాంశి
 కలిగి వాడు పాశికికాదు. పాంశిని దీవాలయాలలో
 ఉపకారముతో అరిగింపుచేయడానికి కంగు రాజులు
 వైద్యకాస్త్రాన్ని అనుసరించినారు. వాగ్మయి
 మున్నగువాడు అయో ఋషిపుత్రులతో సేవించబడిన
 ఆహారాన్ని తిలుపుకూడదీకాలలో రాత్రికి పెద్దది
 పక్షుల చిప్పిరిగి నమక, విదలేనగానే ఆలిత్రేపండి
 నమక వ్యసలు ముదాపింప సేవించాలని కొనసాగాడు.
 ఆ వైద్యుల సలహాను పాటించగలవాడు రాజునా,
 క్రిమములతో అపుతగాకాదు. సామాన్యులను పాక్షులు?
 ఒక్కొక్క పండుగ అరి సామాన్యులు పులం చేసుకొ
 గలవాడని, రాజు సేయించిన ముదాపింప ఎలా?
 రాజుల వైద్యులను స్వీకరించి తత్కాల తన వైద్యుల
 అన్నిటిని భగవైద్యులకర్పణతో అనుసరించే
 సంప్రదాయం కలవాడు నమక పాంశి పెనుకొ
 నుకొనలో పాంశులు వారిపాగింది. దీవాలయాలు ప్రజల
 తియ్యడి పెద్దవిధులు నమక వైద్యులపక్షాలను వాటి
 మంచి ప్రజలలో వ్యాపింపజేయుటకొనిం ఈ సంప్ర
 దాయం దీవాలయాలలో పండు చేసుకున్నదిమా?

ఇంతి పెద్ద పండుగను మన ప్రాచీన కవులు
 కల్పించినాడనం వింతగా నీ ఉంది. పొక్కురికి పోయి
 నాకును ప్రతి బడవపురాణంలో పురాన్ని ఉంచి,
 పండిత రాగ్య రిక్రిల్లో “పండులు నా లేపాదములు
 గొప్ప—పండులు...” అని గొప్పచెరించి ఉలే
 ఖంచాడు.

కన్నడ భాషోద్ధారకడు: కిత్తెల్

విశ్వానాథా పుత్ర, విశ్వానాథా పెరి, ఏ భావనా
మూలకే ఏ జీవానిః పరి ఆత్మదీ భావన
సేవ్యురని, వాటిగా ప్రావీణ్యం సంపాదించి, కాశ్యప
మైం గ్రంథాలను రచించి, శేఖరాంబులం అంత
ఇంత పనికాదు. ఇక్కడ ఆద్యుని కార్యమన్న పరి
శ్రమా శికాదు. భారతఖండంలో కొన్ని భావన
ఇలాటి సేవలేమీ మనానియలు కొందినవారు.
1857 లో కుంభదీ పరివాలం తొలగి బ్రిటిషు ప్రభుత్వం
ఇక్కడ ఆ కొన్ని కార్యకర్త, పర్వమదేశాలనుంచి పలు
పురుషేధావులు భరతఖండానిః రావడం చెప్పించి.
కొందిన వాడారంకొం వచ్చాడు; కొందిన కొం

దక్షిణవారి సంవత్సరతో వచ్చాక; మరికొందరు
 పరివాలన భిక్షులుగా వచ్చాక, వీరింత వచ్చే
 ముందే భారతదేశంలోని ఏదో ఒక భాషను కొంత
 నేర్చుకొనే వచ్చేవారు. ఇక్కడే వచ్చేయించట
 ఆ భాషను పూర్తిగా న్యాయమంటేనే, పండితులయ్యే
 వారు. ఇలాంటి వారితో ఛాందర్, ఇన్స్, వివర్ కార్
 వెల్, మొదలైనవారు తిమిళ భాషను మహాపీఠ చేశారు.
 దాకర్ గుంపర్, మలబార్ భాషను సేవచేశారు.
 పి. పి. బ్రాన్ తెలుగుభాషను నేర్పటాడు. రీస్
 కాంపెర్సన్, మార్గింగ్, ఫీల్డ్, రెస్ మొదలయిన
 వారు కన్నడభిక్షు వర్గిత వాణిజ్య సంస్కృతి క్షేత్రా
 లలో పరిశ్రమించి పెక్కుదరించిన చేశారు. వీరందరి
 లోను రెండరిండ్ ఫ్రెంచ్ కి కిలర్ చెప్పి పేద ఆహార
 మైంది. పెక్కుది దివ్యజ్ఞానానికి మార్గదర్శకయ్యే
 మహాత్ములగు ఆరువరు అర్పించి, ఆరువ దిశగా
 ఆధునిక పెక్కుది పితామహులలో ఆగ్రహణ్యుడు.

అయిన దీనిని 1982 ఏప్రిల్ 7 న చేసి
జన్మించాడు. అప్పటిలో వాయల్య (పాండియా)
అయిన తండ్రి పండ్రి అయిన జన్మించాడు. అయిన
తండ్రి అది పండ్రి అయిన పండ్రి అయిన పండ్రి

కావ్యకీర్త వాసప్త గణపతి ముని

విరచిత 'మహావిద్యాది సూత్రావళి'

తెలుగు అర్థాలతో - రూ. 1-50 పోస్టిక
25 వ పై. ఇదే గ్రంథం దేవనాగరిలిపితో -
50 వ పై. శ్రీ గణపతిమునుల జీవిత చరిత్ర
"నాయన"-శ్రీ జి.యల్. కాంతిం రచించినది - రూ. 10 పోస్టిక రూ. 1-50

ప్రతులకు :

(2) జి. జి. కె. మూర్తి,

5 మూసా పేట్ విధి, త్యాగరాయనగరం.

మ, దా ను-17.

మనస్సు 1850 లో స్విట్జర్ లాండ్ కౌన్సిల్ సంగ్రహం లో
ఉన్నది విద్యాభ్యాసానికి వచ్చాడు. అప్పుడు తూర్పు
సంఘస్థల లోని చతుర్థ వాగించి, ఒక ఎక్కి సరా
సరి మం.గూరికి వచ్చి స్థిరపడాడు. అప్పుడు ఆయన
తనకున్న 22 సంఘస్థులు, మంగళూరికి వచ్చి తన
వారి కప్పుడభివృద్ధి కలెక్షన్ (పాంథింగ్) తాను. 1871
ఆయన కప్పుడభివృద్ధి సంపూర్ణ పాంథింగ్ సంపా
దించాడు. ఆయన ఎలొవిద్వి కప్పుడం చెక్కుకోవ్వా
డన్న విషయాలను తెలియపు. 1871 లో ఆయన దక్షిణ
కప్పుడతలా మడికిలో నివసించినాడు. మంగళూరు
వెలి ఎప్పుడు మడికిలో వచ్చిందో తెలియదు
ఆయన పరిష్కరించి ప్రకటించిన "శివమణి పరిష్కరిం
పీఠ" 1871 లో మడికిలో వాసించి. 1874 లో
ఆయన వాగవర్ణ రచితమైన "ధన్యబుద్ధి"ని పరిష్కరి
ంచి ముద్రించాడు. కానికొక విప్రుల పీఠాను కప్పుడ
పాపాత్మ్యరీతినుగించి ఒక వ్యాసాన్ని వ్రాశాడు.
అప్పుడప్పుడు ఇండియన్ అంటిక్వరీస్ లోని వ్యాసాలు
వ్రాసినాడు. 1892 లో ఆయన భారతదేశం వెలి
మాత్మభూమి అయిన బర్మీకి వెళి పుర్రెంట్ జిల్లా
లోని బులింజన్ ఆని గ్రామంలో స్థిరపడాడు.
ఆయన తన ద్వికృత వ్యాసంగంలో సంపాదించిన
కప్పుడ భావ పాపాత్మ్య పామగింతా పరిష్కరించి
1898-24 లో తన శివ పారంపర్యమైన "కప్పుడ-
ఇంగ్లీష్ ఒకే పుస్తకం"ని ప్రకటించాడు. ఈ పాపాత్మ
విద్యకానికి మెచ్చిబులింజన్ విశ్వవిద్యాలయం ఆయన
ను 1896 లో 'డాక్టర్ ఆఫ్ ఫిలాసఫీ' అనే బిరు
దాన్ గౌరించించి. కెల్లె కప్పుడకేంతుంచి తమ
లోని పరిశోధనాత్మక గ్రంథాలను, ఆయన వ్రాసిన
జీవితచరిత్ర వ్యాఖ్యలను ఇప్పటికీ బులింజన్ విశ్వ
విద్యాలయం భద్రపరిచి, రక్షిస్తున్నది. తర్వాత ఆయన
1902 లో—తన 72 వ ఏట అనారోగ్యంగా కన్ను
మూశాడు. తన కప్పుడ వ్యాసంగం ముద్రితమైనది
చెలిత తాకి, కండాం మా చెట్లగిరి తంకు విద్య
మొందిన ఆయన తన తురికేచే వాటిపడితనం మంగ

ళూరులోని కానెల్ మెట్రిక్ ఒక వాణి వ్రాశాడు. ఈ
వ్యాసంగం కెల్లె లోనించిన కల్పదంబు ఉద్భవం.
ఈ విధంగా ఆయన తన శివతనం తుది గడియ. తనకు
కప్పుడభివృద్ధి నేరచేసి, కప్పుడ విద్యమను భద్రమైన
యవాది వేశాడు.

ఆయన పరిష్కరించిన "శివమణి పరిష్కరిం" 1872
లో ప్రకటితమైంది. ఈ గ్రంథం పాప పరిశోధన
కోసం ఆయన తో ముగ్గుర వ్యాఖ్యలను పోలిండాడు.
ఇలా వ్రాశి, ప్రతులను పీఠంపడమే మహాకార్యం,
తర్వాత వాటి పాపాత్మ్యత్యవాలను గురించి ఏది
గ్రాహ్యమని నిర్ణయించుకునే విధాన మహామహిమ
ఎలాటి పాపాత్మ్యం లోని ఆకాలంలో ఆయన
తన గంతియూర్నాన్ని తానే నిర్ణయించుకొని,
తప్పులుచేసి, తదుపరిగా శాస్త్రమధ్యమంతో
మంతుమహి కప్పుడంగా శ్రేష్ఠవ్యాసంగమైన
"శివమణి పరిష్కరిం" ప పుస్తకం పాప మహామహి
నిగించి ముద్రించాడు. అంతర్వాత ఈ వ్యాసంగం
రెండుమాకు పాప ముద్రితమైంది మా ముద్రితలకు
కెల్లెలో పాప పరిష్కరిం చాలా ఉపయోగించింది.
ఆయన పాప పరిష్కరిం విరుద్ధమైంది కాని,
పరిష్కరింకాలకు ప్రమాదభూతమని కాని చెప్పడానికి
అవకాశం లేకపోయి: పుటికి, ఇంతింతగా ఆయన
ముద్రించిన పాపాల శివమణి పరిష్కరిం పుస్తకం
కప్పుడ వివారంతా చదువుకున్నాడు. ఆయన చేసి,
అపి పని అంతటి సమంతి తో వహించి మేలిమి
చేయబడిన పని ఇంకొకయంతు జనగలసి ఉంది.
కప్పుడ భావగిరికానికి అత్యంతమైన ఈ
వ్యాసంగాన్ని ఆయన కప్పుడ ప్రకటన కానుక యిచ్చి
వాయాడు.

ఆయన పరిష్కరించి ముద్రించిన మరొక గ్రంథం
వాగవర్ణ రచించిన కప్పుడ ధన్య గ్రంథం "ధన్యం
బుద్ధి" ఇది శివ మణి పరిష్కరిం కన్నా ప్రాచీనమైన
గ్రంథం. ఈ గ్రంథం విభాగముల లభించడమే
అత్యుపయోగం. దాని పాటలను గ్రంథనాళాలు,
అర్చనములు వివిధ ప్రతిపాలు అవేం. విటివి
వివిధించి గ్రాహ్యమైన పాత్రమం కనిపెట్టడం వివిధ
పరిష్కరిం వ్యాసంగం. కెల్లెలో ఈ గ్రంథం పుస్తకాలు
వ్రాశి, ప్రతులను పోలిండాడు; వివిధ పాపాంతరాలను
పుస్తకములను వ్రాడు; తంకు ఏది సమర్థమనితొలిండా

ఉపయుక్తమైన సరిక్రొత్త పుస్తకములు
విక్రయము - ఇంజనీరింగు, ఇన్జనీరింగు, గ్రంథములు, ఇంకా అనేక యింకా గ్రంథములు, శిబిరాలు ఉంటాయి. ఇంగ్లీషులో వ్రాయండి.
N.K. Paul & Sons, Post 12202, Calcutta-5.

దానిని గ్రహించి ముద్రించాడు. దీని పీఠికలో ఆయన గ్రంథకర్తను గురించి తనకు తెలిసినంత మట్టుకు వ్రాసి: గ్రంథపరిష్కరణ కార్యం ఎంతిది క్లృందీ వివరించాడు. అన్నిటికంటే ఉపయోగమైంది ఆయన పీఠిక తర్వాత వ్రాసిన కన్నడ సాహిత్య చరిత్ర. తన వేరొచ్చిన, తన చూచిన తత్వప్రతి గ్రంథాల ఆధారంతో ఈ సాహిత్యచరిత్రను వ్రాశాడు. ఆ కాలానికి ఇతర ఘన కార్యములే అనాలి. కన్నడసాహిత్యాన్ని వివిధ సాహిత్యంకోసం పోలిస్తూ, ఆయన వ్రాసిన "But my own impression is that the more Canarese Vernacular literature is known, the more evident it becomes that it will fully bear comparison with any other Vernacular literature of the South" అన్న వాక్యము ఆయనకు కన్నడంపై ఉన్న ఆభిమానాన్ని స్పష్టం చేస్తున్నాయి.

కైటర్ కి రివి చిత్రపాయి చేసినది "కన్నడ - ఇంగ్లీషు నిఘంటు" అనే బృహత్సంఖ్య. ఈ మహాకృతిని నిర్వహించి సుమారు పదిహేడు సంవత్సరాలు పడింది. అంతకుముందు రీర్స్ అనే అతను కన్నడ - ఇంగ్లీషు నిఘంటువ్రాసి విడిచిపెట్టాడు. ఆయన 1817 లోనే ఈ పని ప్రారంభించి, 1822 లో అంటే 15 సంవత్సరాల తర్వాత ముగించి ప్రచురించాడు. ఈ నిఘంటువు తన నిఘంటువుకు ఎంతో తోడ్పడింది కైటర్ ముక్తాంతంతో తెలిపాడు. కాని ఆ నిఘంటువు ప్రామాణికం కాదు. చేతికిర్రైన పదాలన్నీ దానిలో దూరమై ఈ విషయాన్ని తన కైటర్ పరిశీలించి, గ్రామ్యానైన అంశాలను మాత్రమే స్వీకరించాడు. ఆయన పరిపక్వ కన్నడ పాండితికి ఆ నిఘంటువు ప్రత్యేకం. నేటికీ దానిని విరచనం కర్నాటకులకు పాఠ్యంకావడం ఇది 1894 లో ప్రచురించినా, నేటికీ కన్నదానికి నిర్వహించిన మన, ప్రామాణికమైన మహాబ్లికాకు. ఇలాంటి నిజమయినా, శాస్త్రీయమైన అయిన నిఘంటువు భారతదేశంలో ఏదేని భాషలోనూ పండితులంటారు. ఈ నిఘంటువును ప్రశంసించేస్తూ హార్ట్ అనే మహా విద్వాంసుడు "His greatest scientific achievement అనే" "will remain a monument or perennium of a noble devoted to incessant earnest labour" అని ప్రశంసించాడు.

కైటర్ అంతకు కృతి ఇంగ్లీషులో వ్రాసిన కన్నడ వ్యాకరణం. హాసకన్నడం (హాసకన్నడం),

వసుకన్నడం (వసుకన్నడం), హాసకన్నడం (హాసకన్నడం) అనే కన్నడ భాష అవసారికం వివరణ దీనిలో ఉంది. ఈ వ్యాకరణం ప్రామాణికమయింది. ఈ గ్రంథానికి ఆయన 1903 పీఠికలో పీఠిక వ్రాశాడు. ఆ సంవత్సరం డిసెంబర్ నెలలోనే కలగూరగంప వెంచాడు. ఈ గ్రంథం కైటర్ యొక్క తమ, ద్వితీయాన్ని, పాండిత్యాన్ని ఇది వాస్తవంగా ప్రదర్శించిందేమిట. ఇది నేటికీ ప్రమాణికమైన వ్యాకరణం.

కైటర్ కన్నడ భాషకు చేసిన మహాపని ఈ గ్రంథాలలో మూడవది ఉన్నది. ఇంకే కాక ఆయన పెక్కు పరిశోధన వ్యాసాలు వ్రాశాడు. 1872-1899 వ్యవధి ఆయన ఇండియన్ యంటికెక్సర్ పత్రికలో 19 వ్యాసాలు వ్రాశాడు. వాటిని చదివితే కైటర్ ఎలాంటి సమస్యలను తీసుకోవడం, ఎలా పరిష్కరించే, ఆయన పరిష్కార మార్గం ఎలాంటిది అనే విషయాలు మనకు స్పష్టమవుతాయి. వాటిలో ఒక వ్యాసం దానిని సంఖ్యావాద కొలుపంటింపించింది. మరొకటి కన్నడ చైతన్య దానసాహిత్య పరిచయానికి సంబంధించింది. మరొకటి సంస్కృతి భాషలో ప్రవేశించి దానిని పదాల విశేషం. కర్నాటక సంగీతం గురించి వివరణ ఇవ్వడానికి తెలిసిన ఆభిప్రాయాన్ని ఆయన మరొక వ్యాసంలో వివరించాడు. కన్నడంపై జర్మన్ భాషలోనూ ఆయన వ్యాసాలు వ్రాశాడేమో! "పరమాత్మ జ్ఞాన" అనే ఒక గ్రంథాన్ని ఆయన కన్నడ భాషలో వ్రాసియు ప్రచురించాడు.

కన్నదానికి ఇంతటి మహాపని చేసిన మహా నీయుడు ఘనమండే కైటర్. శాస్త్రీయ మార్గంలో కన్నడ విద్యకు ఆభివృద్ధికందానికి ఆయన కృషి చేశాడు. ఈ కృషి ఫలితంగా నేడు కన్నడ భాషలో సాహిత్యాన్ని పెక్కు దృక్పథాలనుంచి విముక్తం చేసి విద్యాంశుల పరంపర ఏర్పడింది. కైటర్ కలంకన్నా నేడు విజ్ఞానం విస్తరించింది. ఈ నీతికి కారణ భూమి అలా అగ్రాణ్యుడు కైటర్; కన్నడ యువులలో ఆయన ఒక్కడు.

(ప్రస్తుత కర్నాటక పత్రిక విశంభి ఆశ్రయము పంచుకొని కి. డి. ఎల్. ఎస్. గారి వ్యాసం మంచి.)

98

వగునను పడుతాయి. లైకో లైత్రుకన్యా ఇదిచాలా ప్రయోజనకరం, లాభకరమూ. "గ్రేడింగ్ షేపరు" థ్రెడ్ పరచుకుంటే, టెగటివ్ నుంచి ఫోటోలు తీసి వట్టు ఎన్ని సంవత్సరాల కైతా మరల బాతిబానుకో వచ్చు.

అయితే ఇది బహుశయస్థాం. మోనో లైత్రు యంత్రం ఒక్క కాచికి కనీసం 80 వేల రూపాయల ఖరీదు. దీనిని ఎందుకు పుడక ప్రచురణ కర్తలు కొన గలనుతాగు? పెటబడి పెటగలుతుతాగు? కనుక చెరితో మాన్యువే అభివృద్ధి చెయ్యాలి. ఏ సంస్కరణమేదా ప్రజాహిత దృష్టితోను, పానువు దృష్టితో ను జరగాలి. దీనికి ముద్రాణం, తి నిపుణులు క్రిమిదారి రాఘవరామదండెరావుగారి కో పనికిం

నిదనరచాడు. ఇప్పటి వ్రాతరూపం, అచ్చురూపం తెలుసుకుండా చేతుదారి ఇకొరసహిత వర్ణం ప్రాతి పదిక గ్రహించాడు. ఉదాహరణకు కి. దీనిపక్కనే పెటకాస్థమూలంలాను, పక్కన తిలకట్టు, నుడిం తాలు ఇవ్వవచ్చు. అయితే 700 గళ్యం 170 కి తగ్గించవచ్చు. ఈ దిమ్మలపైబడి వేయూపా యలునుగ్రహిం. ఏ పాహువ్యపు పెటబడివారైవా జంకిని వ్యయం. కేటలరెఫ్తో పహా అన్ని అక్షరాలూ ఉంటాయి. ఇంతవరకు ముద్రితమైన గ్రంథాలను మార్చుకోవలెను.

ఇక లైప్ రైలర్. ఇంగ్లీషు అక్షరాలను సరిగా పోకిరి చేయాడు భాగాలన్నిట కవివసుంది. ఆ విధం గానే తెలుగు అక్షరాలను తిలకట్టు—చుట్టభాగం—

గ్రంథకర్తలకు, ప్రచురణకర్తలకు విక్రేతలకు ప్రత్యేక సదుపాయములు!

మన దేశంలో గ్రంథప్రచురణ చాలా వెనుకబడివుంది. ప్రచురణసంస్థలు విరివిగా లేక చాలామంది గ్రంథకర్తలు తమ గ్రంథాలు తామే అచ్చువేసుకుని అమ్ముకుంటున్నారు. ఉన్న కొద్ది ప్రచురణసంస్థలకు కూడా విశేషలాభాలు వుండటంలేదు. ప్రచురణవకాశాలు ఇలా వుండటంచేత వైజ్ఞానిక ప్రచారంకూడా చాలా వెనుకబడిపోతున్నది.

భారతి కేవలం వైజ్ఞానిక ప్రచారానికి యేర్పడిన వ్యవస్థ. గ్రంథప్రచురణను ప్రోత్సహించే తలంపుతో, గ్రంథముల ప్రకటనలకు సంబంధించినంతవరకు తన ప్రకటన కేట్లు తెగ్గించుకుని కొంత సదుపాయం చేస్తున్నది.

ఈ అవకాశాన్ని వినియోగించుకోదలచిన గ్రంథకర్తలు, ప్రచురణకర్తలు, విక్రేతలు ఈ దిగువ చిరునామాకు వ్రాసి ఈ ప్రత్యేక సదుపాయపు కేట్లు వివరములు తెలుసుకొనవచ్చును.

అడ్వర్టైజ్ మెంట్ మానేజర్, భారతి

7. తంజుచెట్టివీధి, మద్రాసు-1.

పేర్లు అవి విధిసంచరమ్య. తిలకటకల అక్షరాలు—
అకంసోతి ప్రావి—యవని ఎక్కువ. తిలకవల్ల
మేం తిగుతుంద నేది కేవలం అసహ. క్రితమంద్ర
రావుగారు ఈ మాత్రం ప్రకారం ఒక ప్రేమరెండు
వీధివీధిగా. దీనిలో కీలు 44. ప్రతి అక్షరాన్ని
రెండు తాళాల్లో కొలుచుచు—వ్యాసాల అక్షరం
వంటిది ఒకటి రెండు విధముగా. ఈ ప్రేమరెండులో
సంఖ్యలు, విరామచిహ్నాలు సహా 90 అక్షరాలు.
'దేదీక్షిల్ల ఎలాటి ఆటంకములేదు. ప్రేమి,
జ్యోతిషుల ప్రేమరెండులోను కొన్ని 'దేదీక్షి'లో
ఉన్నాయి; వేం తెగలేను.

స్వర్గప్రజ్ఞుల వాని మరొకటికంది: ఇప్పుడు మనం వ్రాసేది స్వర్గానుగంకాదు. ద్వితీయాక్షరాలు వ్రాయలసి వచ్చిప్పుడు పూర్వాక్షరం ఆరాక్షరమే వ్రాసి, పరాక్షరం పూర్తిగా అయ్యతోకాదా వ్రాసు కలసి ఉండగా, మనం పూర్వాక్షరాన్ని పూర్తిగా వ్రాసి, పరాక్షరాన్ని ఆరాక్షరంగా కింది వ్రాస్తున్నాము. ఆలవాటునుబట్టి ఏకా దశపురుషప్రటికే, శాస్త్రీయ ద్వితీయ మానే ఇది అనాధువు. కనుక బిరుదు పదితే మానికేసి మొదటిఅక్షరం పాలుగా వ్రాసి తిర్వాదిది పూర్తిగా వ్రాసేపదిదిని ఆలవాటుకూర్చి. ఈ పదిది కప్పడంగా ఇదివరకే అమలులో ఉంది. స్వంం అని వ్రాయవలసిన సోపనికరి గంఅని వ్రాసేసో—అంటారు. కాని, ఈ వాదం శాస్త్రీయమే కాని, ఈవిధమంద లేకుండా ఆలవాటుయి పదితి ఇది. దీనిని దూర్వపం కన్యమేకక. స్వంం పాగుపుగా కలిసిరాదు. కిందిపెరి దానికేమారు ఆక్షర పాగుకుంది తలాకు పుస్తకాలు లాగు. ఇప్పుడు చెప్తోంటుకుని వర్ణిదానికే అనకుల మొదటిపాట కొన్ని ఆలవాటయాయి. మరియి తలా కలవిజా ఎందుకు?

ఇంతి బా? ఎందుకు? (పంపించిలో హెచ్చుగా
 తోచున్ లిపే వ్యాప్తిలో ఉండి, సోవియట్ రిష్యు

అజర్ ప్రజాని కంటి లిపి లేని భావలకు కోమన్ లిపి జన్మమైతి అది లిపి నే అలవాటు చేసింది. ప్రజా కూడా తన చ్చి అలిపిం మాది కోమన్ లిపి నే అనుసరించదలిచింది. మనం కూడా ఎంగుకు అనుసరించకూడకు? — అ నే వాదం ఉంది. కోమన్ లిపిలల్ల మనకు కంప్యూటరు గుర్తివా, అచ్చులంలలో పొగుపు ఉండెను. కిందికి పంక్తులు పెరిగడానికేమాగు పక్కన పెగుతుతాయి. దీనిని చేర్చడానికి ఒక తరం కూడా చాలను అంకితాన్ని లైన్లో కైపు. మనో కైపు, అత్యధునిక మన 'ఫోటో స్కాన్' ముద్రాపత్రి ఉన్న దేవతాగిరి లిపి వయం.

సంఖ్య: ౧౦౯ పేజీ ఏమవ్వే. నేను మన తెలుగు సంఖ్యలు ఏకరాంకాలలో మించి ఎక్కడా వాడవం లేదు. తెలుగువాడాలో మాత్రం అలవాటు ఉండవం కాదవం. కానీ, విజ్ఞానకాన్ఫరెన్స్ పేరికిన వర్తమాన కాలంలో ఈమన అంకరే వాడవం ఏమౌతుక మీమా!

శేకు శేల వాలుల చెగలూ ఏక ముత్ర
కున్నాయి. ప్రపంచానికి ఏ రీతి అతనిను శీ
త్యముం తలయొక్క ముండా. చిన్ని మామూలు
అంగీకరించి పంకుచి దృక్పథమా?—చిన్ని ముండా
కులుంబనాకులు అక్షేపిస్తాను. ఇంబ శరీర రవ్య
శలమన్నాగునా పైలు అయినా ఇలాటి ఒక
మూలో టైప్ పదికొన్ని కూడా 19 గా ముద్రం ద్రం పు
గాన సిద్ధురనాగు దీరిలో 40 కీలు ఉంటాయి.
స్వనినిలటి ఉడిచి చిలులగా 'మాటెన్' మార్గి పై మన
దేశంలో ప్రముఖ్యం అంగీకరించి 14 భావల రీత్రులూ
పోరి పొగుకోవచ్చు.

ఏమైనా, ఆంగ్లప్రభుత్వం విజయంపై తీవ్ర
సంస్కరణ సంఘం క్రితానుబంధాన్ని గానీ పాఠాలు
మూడు పరిశీలించడం అనివరిం. ప్రజల ఆహ్వానం లేని
ఏ సంస్కరణా ఫలించదు. కనుకనే సంస్కరణ,
మూర్ఖులూ ప్రాచీన విధివిధానం గుండాలుని మునివేయడం.